

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) हातचा एक कथेतील काकी या व्यक्तिरेखेचे विशेष लिहा.
 - 2) बाबा मुलाचा अभ्यास कसा घेतात ते लिहा.
 - 3) यंत्रमानव कोणती कामे करतो ते लिहा.
 - 4) मिटिंग कथेतील पात्रांचे स्वभावविशेष लिहा.
 - 5) वाट कथेत कावरी कोणकोणत्या वाटेने संघर्षपूर्ण प्रवास करते ते लिहा.
 - 6) पक्षी जाय दिगंतरा या कथेतील शावकाची मनोवस्था लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- अण्णा भाऊ साठे यांच्या डोळे या कथेतील गीताचा जीवनसंघर्ष स्पष्ट करा.
किंवा
बातमी म्हणजे काय ते सांगून वृत्तपत्रीय बातमीचे स्वरूप विशद करा.
- प्र.4 भूक या कथेतील कथानक लिहून त्यातील व्यक्तिरेखांचे विशेष लिहा.** **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional URDU (Paper-I)
Urdu Prose and Poetry (BA221115)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) حوض پر لگا ہوا پیڑ۔۔۔۔۔ کی صفت تھی۔

(A) شجر۔ (B) طوبی۔

(C) درخت۔ (D) ثمر۔

(2)۔۔۔۔۔ نے دن کام کے لیے دیا ہے اور رات آرام کے لیے۔

(A) بادشاہ۔ (B) حاکم۔

(C) خدا۔ (D) قدرت۔

(3) پر شکوہ ایواں سے کس کی چیخ نکلا رہی تھی؟

(A) کرائے کی لڑکی۔ (B) مزدور۔

(C) عورت۔ (D) شیطان۔

(4)۔۔۔۔۔ نے جاتے جاتے شام سیاہ قبا کو لالے کے پھول مارے تھے۔

(A) سورج۔ (B) چاند۔

(C) مہر۔ (D) ماہ۔

(5) کس نے لندن کا سفر دو مرتبہ کیا؟

(A) ساحر۔ (B) فیض۔

(C) اقبال۔ (D) محمد دین تاثیر۔

(6) فیض احمد فیض کی نظم "مجھ سے پہلی سی محبت میرے محبوب نہ مانگ" ان کے کس مجموعہ کلام میں ہے

(A) نقش فریادی۔ (B) سروادئے سینہ۔

(C) زنداں نامہ۔ (D) اسم اعظم۔

7) غالب کی بیوی کے بھانجے کا نام کیا ہے؟

- (A) غالب۔
(B) عارف۔
(C) جواد۔
(D) غفار۔

8) اندھیرے کو اجالے سے جدا کر خود کو میں

اگر پہچانتا ہوں اس کی رحمت اور سخاوت ہے۔ اس شعر میں کونسی صنعت ہے؟

- (A) واحد۔
(B) جمع۔
(C) حرف جار۔
(D) تضاد۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) مرزا محمد رفیع سودا کا مختصر تعارف لکھیے۔

(2) نظم "ایک لڑکا" کی منظر نگاری کا جائزہ لیجیے۔

(3) علامہ اقبال کا تعارف لکھیے۔

(4) عارف کے متعلق آپ کیا جانتے ہیں؟ لکھیے۔

(5) غزل کی تعریف ہیئت اور اجزائے ترکیبی بیان کیجیے۔

(6) اس شعر کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔

لائی حیات آئے قضائے چلی چلے

اپنی خوشی نہ آئے نہ اپنی خوشی چلے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) نظم "گریز" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

(2) "آنا تاج الملوک کا صحرائے طلسم سے روح افزا پری کے ساتھ فردوس میں" کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

نظم شب قدر میں شاعر نے مزدور طالب علم، مہاجن اور نجومی کے متعلق کیا لکھا ہے؟ تفصیل سے لکھیے

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional KANNADA (Paper – I)

Vachana's of Basaveshwar and Kirtana's of Dasa's (BA221114)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಆಧರಕ್ಕೆ ಕಹಿ, ಉದರಕ್ಕೆ -
 - 1) ಹುಳಿ
 - 2) ಒಗರು
 - 3) ಸಿಹಿ
 - 4) ಸಪ್ಪೆ
- 2) ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧವಿಲ್ಲದವರ - ಸಿಂಗಿ ಕಾಳಕೂಟ ವಿಷವೋ
 - 1) ಸಂಗ
 - 2) ಭಂಗ
 - 3) ಅಂಗ
 - 4) ಮಂಗ
- 3) ಕಾಣಿಯ ಸೋಲ, ಅರ್ಥಗಾಣಿಯ -
 - 1) ಮನೆ
 - 2) ಗೆಲ್ಲ
 - 3) ಶಾಲೆ
 - 4) ತೋಟ
- 4) - ಹತ್ತಿ ಉರಿದಡೆ ನಿಲಬಹುದೆ?
 - 1) ಕಾಗದ
 - 2) ಬಟ್ಟೆ
 - 3) ಮನೆ
 - 4) ನೆಲ
- 5) ಬತ್ತಿ ಕಕ್ಕಡವೆಂಬ - ದೀಪ
 - 1) ಜ್ಞಾನ
 - 2) ಜಗಳ
 - 3) ಮೋಸ
 - 4) ಮೋಹ
- 6) ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳ ಸ್ತುತಿಸಿ ನಿನ್ನನೆ -
 - 1) ಬಿಟ್ಟು
 - 2) ಮರೆತು
 - 3) ಹಾರೈಸಿ
 - 4) ಹೊಡೆದು
- 7) ಹಣವೆ - ಗುಣವೇನು ಬಣ್ಣಿಪೆನೋ
 - 1) ಅವನ
 - 2) ಅವಳ
 - 3) ಅದರ
 - 4) ನಿನ್ನಯ
- 8) ಅವ - ವಾದರೇನು?
 - 1) ಪಾಠ
 - 2) ಕುಲ
 - 3) ಆಟ
 - 4) ಓಟ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಸುಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಉದಕವನೆರೆದು ನೋಡಿ ಸಲಹೆಯ್ಯಾ
- 2) ಸಲ್ಲದ ಹೊನ್ನು ಮತ್ತೆಲ್ಲದ್ದೇನು?
- 3) ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಮನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದಡೆ, ಏಡಿಸಿ ಕಾಡಿತ್ತು ಶಿವನ ಡಂಗುರ
- 4) ನಿಂದಕರಿರಬೇಕು.
- 5) ಮಂಡೆ ಬೋಳಾದರೇನು ಮನ ಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲವು
- 6) ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಪರಮಧರ್ಮ

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ದಾಸರ ಉಪದೇಶಗಳು ಯಾವುವು?

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಉಪದೇಶಗಳು ಯಾವುವು?

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

Write a critical appreciation of Leo Tolstoy's story "How much Land Does a Man Need'?

OR

Draw a character sketch of Hamid.

Q.4 Define a short story and write a note on various elements of short Story's with examples from the short stories you have studied. 10

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) अच्छे आवेदन – पत्र लेखन की किन्हीं दो विशेषताओं की जानकारी लिखिए।
 - 2) 'संबोधन' कारक की परिभाषा लिखकर दो उदाहरण लिखिए।
 - 3) अपने शब्दों में आयोजित 'हिंदी दिवस समारोह' का वृत्तांत लेखन किजिए।
 - 4) 'अविकारी' शब्द किसे कहते हैं? सोदाहरण स्पष्ट किजिए।
 - 5) 'ये अनाज की पूलें तेरे कांधें झूलें', कविता का संक्षेप में सारांश लिखिए।
 - 6) 'बिंदा' अपने घर में कौन – कौनसा काम करती थी?
- प्र.3** 'मोचीराम' कविता के आधार पर मोचीराम के अंतरमन की वेदना स्पष्ट किजिए। **10**
- अथवा**
- पठित दोहों के आधार पर 'संत कबीर' के आध्यात्मिक विचार स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4** 'पहलवान की ढोलक' कहानी के आधार पर लुट्टन सिंह का संघर्ष कीजिए। **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional SOCIOLOGY (Paper - I)
Introduction to Sociology (BA221128)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'सामाजिक संबंधाचे जाळ म्हणजे समाज होय' असे कोणी म्हटले?
 अ) मॅकआयव्हर आणि पेज ब) कार्ल मार्क्स
 क) दुर्खीम ड) इरावती कर्वे
- 2) समाजशास्त्र हे एक ---- शास्त्र आहे.
 अ) भौतिक ब) सामाजिक
 क) आदर्शत्मक ड) नैसर्गिक
- 3) अलोकिक शक्ती वरील श्रध्दा म्हणजे ---- होय.
 अ) कुटुंब ब) शिक्षण
 क) धर्म ड) वरीलपैकी नाही
- 4) भारतातील कोणत्या विद्यापीठात सर्वप्रथम समाजशास्त्र हा विषय सुरू झाला?
 अ) म्हैसूर ब) मुंबई
 क) लखनऊ ड) सोलापूर
- 5) प्रत्यक्ष दिसणाऱ्या व स्पर्श करता येणाऱ्या संस्कृतीला ---- म्हणतात.
 अ) अनुवंशिक ब) भौतिक
 क) अभौतिक ड) वरील सर्व
- 6) सामाजिक संस्था ह्या ---- मान्य असतात.
 अ) संस्कृती ब) शासन
 क) समाज ड) धर्म
- 7) खालीलपैकी कोणता संस्कृतीचा घटक नाही?
 अ) श्रध्दा ब) ज्ञान
 क) मूल्य आणि नियमाने ड) समाज
- 8) माता-पिता आणि त्यांच्या अपत्त्यातील संबंधाची व्यवस्था म्हणजे ---- होय.
 अ) शिक्षण ब) धर्म
 क) तत्वज्ञान ड) कुटुंब

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) समाजशास्त्राच्या वैज्ञानिक पध्दतीच्या पायऱ्या कोणत्या?
- 2) समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 3) संस्कृतीचे घटक स्पष्ट करा.
- 4) समुदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 5) भूमिका ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- 6) समाज संरचनेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

कुटुंबाची व्याख्या देऊन कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

समाजशास्त्राची व्याख्या देऊन समाजशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न

10

संस्कृतीची व्याख्या देऊन संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional SOCIOLOGY (Paper - I)
Introduction to Sociology (BA221128)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Who said, "society is the web of social relationship"?
 - a) Makever and Page
 - b) Karl Marks
 - c) Durkheim
 - d) Iravati Karve
- 2) Sociology is a _____ science.
 - a) Physical
 - b) Social
 - c) Ideal
 - d) Natural
- 3) _____ is the brief in spiritual begins.
 - a) Family
 - b) Education
 - c) Religion
 - d) None of above
- 4) Which universities started sociology for the first time in India?
 - a) Mysore
 - b) Mumbai
 - c) Lucknow
 - d) Solapur
- 5) Culture seen and touch is called _____ culture.
 - a) Heredity
 - b) Material
 - c) Non-material
 - d) All Above
- 6) Social institutes are approved by _____.
 - a) Culture
 - b) Government
 - c) Society
 - d) Religion
- 7) Which of the following is not a elements of cultural?
 - a) Beliefs
 - b) knowledge
 - c) Value and norms
 - d) Society
- 8) Assistant of relationship existing between parents and children's is called _____.
 - a) Education
 - b) Religion
 - c) Philosophy
 - d) Family

Q.2 Short answers. (Any Four) 12

- a) Which are the steps used in scientific method in sociology?
- b) What are the characteristics of society?
- c) What are the elements of culture?
- d) What are the characteristics of community?
- e) What is the concept of role?
- f) What is the concept of social structure?

- Q.3 Broad answers question (Any One)** **10**
Define family and explain its functions.
OR
Define sociology and explain the importance of sociology.
- Q.4 Broad answers question** **10**
Define culture and explain characteristics of culture.

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

a) What is communication? Write about the process of communication.

OR

b) Write about the channels and types of communication.

Q.4 Answer the following question. 10

Write a note on intrapersonal skills.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) आदर्शनिष्ठ शास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) वस्तुनिष्ठ शास्त्र म्हणजे काय?
- 3) निरीक्षण आणि प्रयोग यातील फरक स्पष्ट करा.
- 4) अनिरीक्षण म्हणजे काय?
- 5) शास्त्रीय पद्धती म्हणजे काय?
- 6) साम्यानुमानाची उदाहरणासह व्याख्या द्या.

प्र.3 विज्ञान, धर्म आणि तत्त्वज्ञान यातील फरक स्पष्ट करा.

10

किंवा

शास्त्रीय कारणाकतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4 वैज्ञानिक पद्धतीच्या अवस्था स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Scientific Method (Comp) (BA221107)**

Day & Date: Friday, 12-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) To study of norms is the subject matter of _____ science.
 - a) Social
 - b) Natural
 - c) Political
 - d) Normative
- 2) Conclusion in _____ science is definite.
 - a) Social
 - b) Natural
 - c) Applied
 - d) Political
- 3) In science, nature is assumed to be _____.
 - a) True
 - b) False
 - c) Doubtful
 - d) None of these
- 4) 'Principle of Uniformity of nature' is _____ ground of science.
 - a) Formal
 - b) Material
 - c) Verbal
 - d) None of these
- 5) The nature of experiment is _____.
 - a) Preplanned
 - b) Accidental
 - c) Natural
 - d) Historical
- 6) _____ is a kind of induction.
 - a) Mediate
 - b) Analogy
 - c) Immediate
 - d) None of these
- 7) Verification is the next stage of _____.
 - a) Proof of hypothesis
 - b) Data collection
 - c) Problem
 - d) Hypothesis
- 8) Proof means _____.
 - a) Certainty
 - b) Indefinite
 - c) Fallacy
 - d) Verification

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Explain the nature of normative science.
- 2) What is positive science?
- 3) Distinguish between observation and experiment.
- 4) What is non-observation?
- 5) What is scientific method?
- 6) Define analogy with example.

Q.3 Distinguish between science, religion and philosophy. 10

OR

Explain the nature of scientific causation.

Q.4 Explain the stages of scientific method. 10

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)

- 1) तंत्रज्ञान म्हणजे काय?
- 2) न्यूटनचे गती विषयक नियम सांगा.
- 3) अंतर्गत शक्ती म्हणजे काय?
- 4) सौरशक्ती म्हणजे काय?
- 5) साधनसंपत्ती म्हणजे काय?
- 6) अंतरिक्ष किरण म्हणजे काय?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)

अ) डॉ. होमी भाभा यांच्या वैज्ञानिक कामगिरीची माहिती लिहा.

किंवा

ब) पृथ्वीच्या बहिर्गत शक्ती विषयी सविस्तर वृत्तांत लिहा.

प्र.4 विज्ञान व तंत्रज्ञान म्हणजे काय ते सांगून अभ्यास पद्धतीतील प्रमुख टप्पे सांगा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Science Technology and Development - I (Comp) (BA221110)**

Day & Date: Friday, 12-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams where necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the option. 08

- 1) _____ is an example of technology.

a) Radio	b) Science
c) Information	d) Knowledge
- 2) _____ is known as missile man in India.

a) Dr. Homi Bhabha	b) Dr. Swaminathan
c) Dr. A. P. J. Abdul Kalam	d) Dr. Raja Ramanna
- 3) The intensity of earthquake measured in _____ scale.

a) Kilometer	b) Millimeter
c) Centimeter	d) Richter
- 4) _____% part of interior of the earth is occupied by the core.

a) 18	b) 22
c) 16	d) 20
- 5) _____ is known as the zero energy reactor.

a) Apsara	b) Cires
c) Zerline	d) Dhruv
- 6) Mercury takes _____ days to revolve around the sun.

a) 365	b) 288
c) 90	d) 88
- 7) The theory of gravitational force is put forth by _____.

a) Dr. Homi Bhabha	b) Dr. A.P.J. Abdul kalam
c) Newton	d) Dr. Swaminathan
- 8) _____ is the fourth step in scientific study method.

a) Experiment	b) Theory
c) Observation	d) None of the above

Q.2 Write short answers (Any Four out of six) 12

- 1) What is technology?
- 2) State the Newton's rule of velocity.
- 3) What is endogenic forces?
- 4) What is solar energy?
- 5) What is resources?
- 6) What is cosmic rays?

Q.3 Broad answers question (Any One)

10

a) Give in details the scientific work of Dr. Homi Bhabha.

OR

b) Give in account on exogenic force of the earth.

Q.4 Define science and technology, write in detail the various stages in scientific study method.

10

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) महानुभव पंथांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- 2) अहिल्यादेवी होळकर यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 3) 'अनगड' कथेतून व्यापारीवृत्तीचे दर्शन कसे घडते ते लिहा.
- 4) 'भेटेन नऊ महिन्यांनी' असे कुंजविहारी का म्हणतात?
- 5) 'अखेर कमाई' कवितेतील बोलणारे पुतळे कोणाकोणाचे आहेत?
- 6) अनिल साबळे यांच्या मते भटका समाज कशाकशापासून दूर आहे?

प्र.3 'सत्य सर्वांचे आदि घर' या कवितेतून म. फुले यांनी कोणती वैचारिक मूल्ये सांगितली आहेत?

10

किंवा

सूत्रसंचालन म्हणजे काय ते सांगून सूत्रसंचालकाकडे कोणकोणते गुण असावेत ते सविस्तर लिहा.

प्र.4 'नवीन ग्रंथांची आवश्यकता' या लेखातील लोकहितवादी यांचा विचार स्पष्ट करा.

10

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

12

- 1) निम्नलिखित परिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए।
 - अ) Abstract
 - ब) Increment
 - क) Commission
- 2) निम्नलिखित परिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए।
 - अ) Agent
 - ब) Capital
 - क) Fee
- 3) पल्लवन का अर्थ बताते हुए परिभाषा दीजिए।
- 4) वृत्तांत लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- 5) निम्नलिखित परिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए।
 - अ) Captain
 - ब) Collector
 - क) House of People
- 6) निम्नलिखित परिच्छेद का संक्षेपण कीजिए।

क्रोध शान्ति भंग करने वाला मनोविकार है। एक का क्रोध दूसरे में भी क्रोध का ही संचार करता है। जिस पर क्रोध का प्रदर्शन होता है, वह तत्काल अपमान का अनुभव करता है। यह विचार करने वाले बहुत कम होते हैं कि क्रोध से स्वयं का ही नुकसान होता है। इसलिए धर्म, नीति और शिष्टाचार में क्रोध पर नियंत्रण रखने का उपदेश दिया है। परंतु यह एक सीमा तक ही आवश्यक है। संत और भक्त खलों के दुर्वचनों से विचलित नहीं होते थे। पंचतंत्र और हितोपदेश में ऐसी अनेक कहानियाँ हैं। कहानीकार ने यह दर्शाया है कि क्रोध विनाश का कारण है।

प्र.3 'बाजार' कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।

10

अथवा

'मारे जायेंगे' कविता की यथार्थता पर प्रकाश डालिए।

प्र.4 'उसने कहा था' कहानी की कथावस्तु लिखिए।

10

Seat
No.

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Comp)**

Karnataka Culture and Biography of Dr. Jayadevitai Ligade (BA221104)

Day & Date: Friday, 12-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ದಾದ ಹಯಾತ್ ಖಲಂದರ್ ಎಂಬ ಸಂತನ ದರ್ಗಾ ಇರುವ ಬೆಟ್ಟ -
 - 1) ನಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ
 - 2) ಬಾಬಾ ಬುಡನ್‌ಗಿರಿ
 - 3) ಮುಳ್ಳಯ್ಯನ ಗಿರಿ
 - 4) ಚಾಮುಂಡಿ
- 2) ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ ಈ ನಗರದಲ್ಲಿದೆ -
 - 1) ಬೆಂಗಳೂರು
 - 2) ಚಿಕ್ಕಮಂಗಲೂರು
 - 3) ಮೈಸೂರು
 - 4) ಕಾರವಾರ
- 3) ಕದಂಬರ ರಾಜಧಾನಿ -
 - 1) ತಲಕಾಡು
 - 2) ಬನವಾಸಿ
 - 3) ಮಳಖೇಡ
 - 4) ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣ
- 4) ಶಿಲಪ್ಪದಿಗಾರಂ ಇದು - ಭಾಷೆಯ ಕೃತಿ
 - 1) ತೆಲುಗು
 - 2) ತಮಿಳು
 - 3) ಕನ್ನಡ
 - 4) ಸಂಸ್ಕೃತ
- 5) ಗಾಥಾಸಪ್ತಸತಿ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದವರು -
 - 1) ಪಂಪ
 - 2) ಶ್ರೀವಿಜಯ
 - 3) ಹಾಲಾಹಲ
 - 4) ದುರ್ವಿನೀತ
- 6) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರೆತ ವರ್ಷ -
 - 1) 1987
 - 2) 1887
 - 3) 1947
 - 4) 1942
- 7) ಇವರು ರಾಷ್ಟ್ರಪಿತ -
 - 1) ಅಂಬೇಡ್ಕರ್
 - 2) ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲಾ
 - 3) ನೆಹರು
 - 4) ಗಾಂಧಿ
- 8) ಜಯದೇವಿ ದಾಯಿ ಜನಿಸಿದ ಮನೆ -
 - 1) ಇಂದ್ರಭವನ
 - 2) ಭಕ್ತಿಭವನ
 - 3) ಜಯನಿಕೇತನ
 - 4) ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಕಾವೇರಿ
- 2) ಹಂಪಿ
- 3) ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು
- 4) ಭಕ್ತಿಭವನ-ಸಿದ್ಧಶೈಲ
- 5) ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ ಅವರ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ
- 6) ಜಯದೇವಿ ಅವರ ಮರಾಠಿ ಕೃತಿಗಳು

10

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ ಅವರ ನಾಡು-ನುಡಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

10

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:
ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU(Comp)
Urdu Prose (BA221105)

Day & Date: Friday, 12-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) مصنف کہتے ہیں کہ۔۔۔۔۔ جاگنا بھی کوئی شرافت ہے۔

(A) چار بجے۔ (B) تین بجے۔

(C) پانچ بجے۔ (D) دس بجے۔

(2) مصنف اپنے دوست۔۔۔۔۔ کے بارے میں کہتے ہیں کہ ان کے پاس اپنے بیوی بچوں کی بیماری کے اور کوئی مضمون ہی نہیں ہوتا۔

(A) محمد تحسین۔ (B) احمد مرزا۔

(C) محمد شاہراہ صاحب۔ (D) نواب رائے صاحب۔

(3) محمد شاہراہ صاحب کے چھوٹے بھائی کو۔۔۔۔۔ کا بہت شوق تھا۔

(A) شطرنج بازی۔ (B) کبوتر بازی۔

(C) پتنگ بازی۔ (D) موسیقی۔

(4) "سویرے جو کل آنکھ میری کھلی" یہ مضمون۔۔۔۔۔ کا تحریر کردہ ہے۔

(A) محمد حسین آزاد۔ (B) سجاد حیدر یلدرم۔

(C) پطرس بخاری۔ (D) فرحت اللہ بیگ۔

(5) "بھلا دیکھو تو قیصر ولیم کی برابری کرتا تھا"۔

مذکورہ بالا جملہ۔۔۔۔۔ اس مضمون سے لیا گیا ہے۔

(A) گذرا ہوا زمانہ۔ (B) چھینگر کا جنازہ۔

(C) مجھے میرے دوستوں سے بچاؤ۔ (D) مردہ بدست زندہ۔

6)----- اپنے وعدے کے مطابق دوسرے دن صبح چھ بجے ہی مصنف کے گھر کے دروازے پر گھونسلوں کی بارس کر دی تھی۔

- (A) لالہ جی کرپاشنکر۔
 (B) لالہ ہری سنگھ۔
 (C) لالہ دیال جی۔
 (D) جے گوپال شنکر اچاریہ۔

7)----- کی ابتدائی تعلیم و تربیت خانقاہی نظام و صوفیانہ ماحول میں ہوئی تھی۔

- (A) سر سید احمد خان۔
 (B) پطرس بخاری۔
 (C) خواجہ حسن نظامی۔
 (D) مرزا فرحت اللہ بیگ۔

8)----- پہلے مترجم ہیں جنہوں نے ترکی افسانوں کو اردو میں ترجمہ کیا۔

- (A) منشی پریم چند۔
 (B) غلام عباس۔
 (C) خواجہ احمد عباس۔
 (D) سجاد حیدر یلدرم۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) "کندن" کلکٹر صاحب کے پاس کیوں جاتی ہے؟

(2) "انسان کسی حال میں خوش نہیں رہتا" کا مرکزی خیال تحریر کیجیے۔

(3) شوہر بازار حُسن کا عادی کیوں بن جاتا ہے؟

(4) افسانہ "سجھوتا" کا مرکزی خیال لکھیے۔

(5) "جھینگر کا جنازہ" میں مصنف کیا پیغام دینا چاہتے ہیں؟

(6) افسانہ "بڑی بہن" کا مرکزی خیال لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) "گذرا ہوا زمانہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مفصل تحریر کیجیے۔

(2) "سویرے جو کل آنکھ میری کھلی" کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. "مردہ بدست زندہ" کا خلاصہ مفصل لکھیے۔

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केऽपि 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

12

- 1) दशमुढा:
- 2) गंधयुक्ति:
- 3) विद्या
- 4) भार्या
- 5) कर्मणि प्रयोग:
- 6) हनुमान:

प्र.3 एकस्य उत्तर लिखत.

10

‘गेहेशुर’ या पाठाचे रसग्रहण करा.

किंवा

विक्रेता व ग्राहक यांच्यातील संवाद संस्कृतमध्ये लिहा.

प्र.4 दुर्गनगर रचना विस्ताराने स्पष्ट करा.

10

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) इह आसि वसंतपुरे परोप्परं नेहनिभरा मित्ता ।
खत्तियमाहणवाणियसुवण्णयार ति चत्तारि ।।
- 2) तिट्ठा लज्जानासो भयबाहुल्लं विरुवभासिंतं ।
पाएण मणुस्साणं दोसा जप्पंति वुड्ढा ।।
- 3) जम्मं मरणेण समं संपज्जदि जोव्वणं जरासहिंद ।
लच्छी विणाससहिदा इय सव्वं भंगुरं मुणह ।।
- 4) अंगदेसे चंपाणयरीइ राया वसुवद्धणो, रण्णी लक्खीमदी सह रज्जदि । तत्थ सेट्ठी
पियदत्तो, तस्स भज्जा अंगमदी, पुत्ती तु अणंदमदी । एकदा णंदीस्वमीइ सेट्ठिणा
धम्माकित्ति-आइरिय-पादमूले अट्ठदिणाणिं बंभचेर गहिदं । कीडावसादो अणंदमदी
वि गाहिदा ।
- 5) तओ सो समुद्धदत्तो दारगो तस्स परिव्वायगस्स समीवे कलागहणं करेमाणो
अन्नया कयाइ 'फलंगं ठवेमि' ति गिहं अणुपविट्ठो । नवरिं च पासइ
नियगजणणणिं तेण परिव्वायगेण सद्धिं असब्भमायरमणिं । तओ सो निग्गओ
इत्थीसु विरागमावण्णो । 'न एयाओ कुलं सीलं वा रक्खंति'
- 6) अहुणा केवलं केसवो जामायरो तत्थ थिओ संतो गुंतुं नेच्छइ । पुरोहिओ वि
केसव-जामाउणो निक्कासणत्थं जुत्ति विआरिऊण । नियपुत्तस कण्णे किंचि
कहिऊण गओ । जया केसव-जामायरो भोयणत्थं उवविट्ठो, पुरोहिअस्स य पुत्तो
समीव वट्ठइ ।

प्र.3 सत्यवादी सत्यश्रेष्ठी सत्यव्रताचे पालन कसे केले हे सच्चवाइ सच्चसेट्ठी कथेद्वारे स्पष्ट करा. 10

किंवा

अनंतमतीने जीवनातल्या संकटावर मात कशी केली हे स्पष्ट करा.

प्र.4 मनात पाप पसरल्याने लोक मित्रत्व ही कसे विसरतात हे अणत्थजुओ अत्थो काव्याद्वारे स्पष्ट करा. 10

प्र.2 टिप्पणी लिखंत। (कोणतेही चार)

12

- 1) माहेश्वर सूत्राणि
- 2) उदकभयम्
- 3) वाग्भटः
- 4) 'संगत' गुण
- 5) कोणतीही 3 बोधवाक्य
- 6) क्षपणकः

प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

10

ध्यास, स्वच्छता, निर्भयता, परोपकार, संगत इ. गुणांचे वर्णन करा.

किंवा

सकर्मक, अकर्मक, कर्मणी इ. वाक्याचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.4 अष्ट आपत्तयः / अष्ट महाभय तथा उपाययोजना लिखत।

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional PERSIAN (Paper-I)
Persian Literature (BA221118)

Day & Date: Friday, 12-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

(1) فتح کون تھا؟

- (A) غلام۔
 (B) بادشاہ۔
 (C) وزیر۔
 (D) شہزادہ۔

(2) علامہ اقبال کے فارسی شعر کے مجموعہ کا نام کیا ہے؟

- (A) رموز بے خودی۔
 (B) بانگ درا۔
 (C) بال جبریل۔
 (D) ضرب کلیم۔

(3) غزل کے پہلے شعر کو کیا کہتے ہیں؟

- (A) مقطع۔
 (B) مطلع۔
 (C) بیت۔
 (D) ردیف۔

(4) غالب نے کس بادشاہ کے بیٹے کی شان میں قصیدہ لکھا تھا؟

- (A) اکبر بادشاہ۔
 (B) بابر بادشاہ۔
 (C) اورنگ زیب۔
 (D) بہادر شاہ ظفر۔

(5) محمد بن الحسنین کتنے سال سے دجلہ میں روٹی پھینک رہا تھا؟

- (A) ایک۔
 (B) دو۔
 (C) تین۔
 (D) چار۔

(6) مرثیہ فرزند بہادر شاہ ظفر، کس نے لکھا؟

- (A) مرزا غالب۔
 (B) ملا حسین واعظ کاشفی۔
 (C) مولانا روم۔
 (D) پروین شاکر۔

7) گلستان سعدی اور بوستان سعدی کس کی تصانیف ہیں؟

- (A) معین الدین۔
(B) فرید الدین عطار۔
(C) سعدی شیرازی۔
(D) امیر خسرو۔

8) رموز بے خودی کس کی شعری مجموعہ ہے؟

- (A) علامہ اقبال۔
(B) مولانا روم۔
(C) رودکی۔
(D) فردوسی۔

Q.2 Write short answers of the following: (Any four /04)

12

1) مرزا حسین کاظم زادہ کا تعارف بیان کیجیے۔

2) رہبر نژاد نو میں کتنی گفتار ہیں؟ ان کے نام لکھیے۔

3) غزل کی تعریف بیان کیجیے۔

4) ملک الشعراء بہار کا تعارف بیان کیجیے۔

5) حکایت در میہمانی کردن و مہمان شدن کا مختصر خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

6) نظم سلطان مراد و معمار کا موضوع تحریر کیجیے۔

Q.3 Answer the following Questions: (Any One/01)

10

A) Explain with reference to Context:

- (1) ہمہ عالم جمال طلعت اوست
(2) کس ندانم کہ دل بدو نہد
(3) گو ترش روی باش و تلخ سخن
(4) کہ بگشاید دری کا یزد بہ بند
(5) خدا یا گر بخوبی در برانی
(6) سر افزایم اگر بر بندہ بخششی
تا کہ را چشم این نظر باشد
مگر آنکس کہ بی بصر باشد
زہر شیرین لبان شکر باشد
بیابا ہم درین درگہ بنا
جز انعامات دری دیگر نداریم
دگر نہ از گنہ سر بر نیاریم

B) Give a brief account of the life Mirza Galib write down the summary of his poem Marsiyae Farzand Bahadur Shah Zafar.

مرثیہ فرزند بہادر شاہ ظفر۔

Q.4 Translate the following:

بدانک، من بروزگارمیر ابوالاسوار شاد بن الفضل، آن سال که از حج باز آمدم، بغزایہ گنجر فتم، کہ غزای ہندوستان بسیار کردہ بودم و خواستم کہ غزای روم نیز کردہ شودہ ابوالاسوار مرد سکن و خردمند بود و پادشاہ بزرگ با سپاہ و عادل و شجاع و ضعیف و پیش بین و چنان بود کہ مکان ستودہ باشد، ہمہ جد بودونہ ہزل۔ چون مر ابدید، بسیار حشمت کرد و با من در خن آمد و از ہر نوعی سخن میگفت و می پرسید و من جواب ہمی دادم، خن ہامی من اورا پسندیدہ می آمد، بسیار کرامتہا کرد و نگزاشت کہ باز گردم، و از بس کہ احسان می کرد، من نیز دل بہادم۔ چند سال گجہ مقیم شدم و پیوستہ بطعام و شراب در مجلس او حاضری بودم و از ہر نوع سخنان از من می پرسید تا یک روز سخن عجائب ہر موضع میں رفت من گفتم، بروستای گرگان دہی است و چشمہ آب از دو دور است۔ زنان کہ بہ طلب آب روند، گردہی گرد آیند و یکی از ایشان سبوی خالی گرفتہ، از پیش ہمی رودز برہ ہمی نگرند۔ کرمی سبز است امدرز میں ہامی آن دہ، ہر کجا از آن کرم می بیند از راہ یک سوی کند، تا از آن زنان کہ آب دارند کسی پای بر آن کرم تہد۔ اگر یکی پای بر آن کرم، بہند و آن کرم در زیر پای او بمیرد، آن آب کہ در سبوبر سردارد، فی الحال گندہ شود، چنانکہ باید ریختن و دیگر بار باز باید گشتن و سبورا شستن و آب از چشمہ برداشتن۔

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- अ) भूरूपशास्त्राची व्याप्ती
ब) व्ही आकाराची दरी
क) स्तरीत खडक
ड) ज्वालामुखीची कारणे
इ) जैवीक विदारण
ई) हिमोढ
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- वलीकरण म्हणजे काय? वलीकरणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
नदीच्या खणन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूमिस्वरूपे स्पष्ट करा.
- प्र.4 खडक म्हणजे काय? खडकाचे प्रकार वर्णन करा. 10

- Q.3 Answer any one of the following.** **10**
- a) What is meant by folding? Explain the types of folding.
- OR**
- b) Explain the landforms created by erosional work of river.
- Q.4** What is meant by rock? Describe the types of rocks. **10**

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) तत्त्वज्ञानाचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
- 2) वस्तुमिमांसेचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा
- 3) नीतिशास्त्राची व्याख्या द्या.
- 4) प्रत्यक्ष ज्ञान म्हणजे काय?
- 5) उपमान म्हणजे काय?
- 6) अर्थापत्ती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

तत्त्वज्ञानातील समस्या स्पष्ट करा.

किंवा

परिवर्तनाची समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4 ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional PHILOSOPHY (Paper - I)
Problems of Philosophy (BA221124)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is science of all sciences.
 - a) Ethics
 - b) Philosophy
 - c) Religion
 - d) Physics
- 2) Philosophy as a search for _____.
 - a) Ultimate reality
 - b) Ultimate mistakes
 - c) Earth
 - d) Space
- 3) _____ is a main branch of philosophy.
 - a) Ethics
 - b) Geography
 - c) Sociology
 - d) Economics
- 4) Study of _____ is the subject matter of metaphysics.
 - a) Ultimate reality
 - b) Beauty
 - c) Morality
 - d) Religion
- 5) There are _____ sense organs.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 6) Substance is _____.
 - a) Invariable
 - b) Variable
 - c) Illusion
 - d) None of these
- 7) _____ is changeable.
 - a) Soul
 - b) Body
 - c) God
 - d) None of these
- 8) God is _____.
 - a) Omniscient
 - b) Limited
 - c) Incomplete
 - d) Ignorant

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Explain is the subject matter of philosophy.
- 2) Explain the subject matter of metaphysics.
- 3) Define ethics.
- 4) What is direct knowledge?
- 5) What is Comparison?
- 6) Explain Arthapatti with example.

Q.3 Broad Questions. (Any One)

10

a) Explain the problems of Philosophy.

OR

b) Explain the problems of Change.

Q.4 Explain the arguments for existence of God.

10

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) शिक्षणाचे विविध प्रकार कोणते?
 - 2) व्यक्तिगत विकासातील शिक्षणाची कार्ये सांगा.
 - 3) शिस्तीचे प्रकार कोणते?
 - 4) शिक्षण प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 5) महात्मा फुले यांचे स्त्री शिक्षण विषयक विचार स्पष्ट करा.
 - 6) महात्मा गांधीजींच्या मुलोटोगी शिक्षण पध्दतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- विद्यार्थ्यांच्या बेशिस्तीची शाळा आणि महाविद्यालयाशी निगडित कारणे सांगून त्यावर उपाय सुचवा.
- किंवा**
- कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी बहुजन समाजाच्या शिक्षणासाठी कोणती तत्वे आचरणात आणली?
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- प्राथमिक शिक्षणाचे महत्व आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Q.3 Answer the following questions in detail. (Any one) 10

a) State the school and collage related causes of student's indiscipline and suggest remedies on it.

OR

b) Which are the basic principles of education of masses practiced by Karmaveer Bhaurao Patil?

Q.4 Answer the following question in detail. 10

Explain the importance and objectives of Primary Education.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
 - 2) स्वातंत्र्याचा अधिकार
 - 3) राज्यसभेची रचना
 - 4) नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये लिहा.
 - 5) घटनात्मक उपायांचा अधिकार
 - 6) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- भारतीय सर्वोच्च न्यायालयाची रचना व अधिकारक्षेत्रे स्पष्ट करा.
किंवा
लोकसभेचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper – I)
Indian Government and Politics (BA221127)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 08

- 1) Which Article empowers the president of India to proclaim National Emergency?
 - a) Article - 352
 - b) Article - 356
 - c) Article - 358
 - d) Article - 360
- 2) In the parliament of India Lower House is known as _____.
 - a) Lok Sabha
 - b) Rajya Sabha
 - c) Vidhan Sabha
 - d) None of the above
- 3) In which Article Right to Equality mentioned in constitution.
 - a) Article 14 to 18
 - b) Article 23 to 24
 - c) Article 25 to 28
 - d) Article 19 to 22
- 4) _____ is the ex-officio chairman of the Rajya Sabha.
 - a) President
 - b) Vice-President
 - c) Prime Minister
 - d) Home Minister
- 5) The Chief Justice of supreme court is appointed by _____.
 - a) Prime Minister
 - b) President
 - c) Vice-President
 - d) Speaker of the Lok Sabha
- 6) _____ Article is known as Heart and Soul of the Indian constitution.
 - a) 28
 - b) 31
 - c) 32
 - d) 51
- 7) India has borrowed concept of 'Judicial review' from _____.
 - a) Russia
 - b) France
 - c) England
 - d) United States of America
- 8) In the year 1989, the 61st constitution was amended and the age requirement of voters was made _____ years.
 - a) 18
 - b) 19
 - c) 20
 - d) 21

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Judicial Review
- 2) Right to Freedom
- 3) Structure of the Rajya Sabha
- 4) Fundamental duties of Indian citizen.
- 5) Right to Constitutional Remedies
- 6) The preamble of Indian Constitution

Q.3 Write answer any one of the following questions. 10

a) Explain the structure and jurisdiction of Supreme Court of India.

OR

b) Explain the powers and functions of the Lok Sabha.

Q.4 Write answer the following question. 10

Explain the features of Indian Constitutions.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) राष्ट्रीय सेवा योजनेची उद्दिष्ट्ये लिहा.
 - 2) बाबा आमटेंनी कुष्ठरोग्यांसाठी केलेले कार्य सांगा.
 - 3) जेष्ठ नागरिक प्रकल्पाची माहिती लिहा.
 - 4) स्वातंत्र्यापूर्व काळातील केलेल्या समाजकार्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 5) राष्ट्रीय सेवा योजनेत गटप्रमुखाची भूमिका सांगा.
 - 6) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची मंदिर प्रवेश चळवळ सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- महात्मा फुलेंचे सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.
- किंवा**
- राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या महाविद्यालय परिसरातील उपक्रमांवर चर्चा करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- शाहू महाराजांचे सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.

Q.3 Write answers to broad question.

10

a) Explain the Social work of Mahatma Phule.

OR

b) Discuss the College campus work programme of NSS.

Q.4 Write answer to board question.

10

Explain the Social work of Shahu Maharaj.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) चिकित्सा मानसशास्त्र म्हणजे काय?
 - 2) आधुनिक मानसशास्त्राची व्याख्या सांगा?
 - 3) मानसशास्त्रीय प्रयोगाचे टप्पे/अवस्था लिहा?
 - 4) मज्जापेशीची रचना सांगा?
 - 5) दिवा-स्वप्न म्हणजे काय ते सांगा?
 - 6) झोपेची उपासमार/वंचना म्हणजे काय?
- प्र.3 कोणताही एक दीर्घ प्रश्न लिहा.** **10**
- “भावना” म्हणजे काय? भावनाविष्कार ही कल्पना विशद करा.
किंवा
मानसशास्त्रांची उप-क्षेत्रे स्पष्ट करा.
- प्र.4 झोपेची व्याख्या सांगून झोपेच्या अवस्था स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional PSYCHOLOGY (Paper - I)
General Psychology (BA221129)**

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Psychology is the science of human and animal _____.
 - a) Behavior
 - b) Mind
 - c) Concept
 - d) Stimulus
- 2) Hunger is a _____ motivation.
 - a) Psychological
 - b) Biological
 - c) Emotional
 - d) All the above
- 3) _____ is regulated by melatonin hormone.
 - a) Dream
 - b) Sleep
 - c) Day Dream
 - d) Arousal
- 4) There are _____ major classes of glands, duct and ductless glands.
 - a) Four
 - b) Three
 - c) Two
 - d) One
- 5) _____ is made from brain and spinal cord.
 - a) PNS
 - b) ANS
 - c) CNS
 - d) None of these
- 6) Social Motivation is also called _____ Motivation
 - a) Negative
 - b) Primary
 - c) Secondary
 - d) Neutral
- 7) There are _____ types of Dream.
 - a) Six
 - b) Seven
 - c) Nine
 - d) Eight
- 8) _____ German psychiatrist first conducted scientific study of sleep.
 - a) Hone Berger
 - b) Hons Rogers
 - c) Hone Clitman
 - d) Horen Kelly

Q.2 Write short answers. (Any four) 12

- 1) What is clinical Psychology?
- 2) State the modern definition of psychology.
- 3) State the stages of psychological experiment.
- 4) State the structure of Neuron.
- 5) State what is day dream.
- 6) What is sleep Deprivation?

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
What is “Emotion”? Illustrate an idea of emotion Expression.
OR
Explain the sub-fields of psychology.
- Q.4 Define “sleep”. Explain the stages of sleep.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional PRAKRIT (Paper - I)
पाइय पण्णसायरो (BA221117)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सत्यघोष ---- राहत होता.
 अ) दुरांतोला
 क) कारामात
 ब) दिल्लीला
 ड) सिंहपुरात
- 2) मुनिराजांनी शीलवतीची ---- घेतली.
 अ) एटाए
 क) काठी
 ब) परीक्षा
 ड) पुस्तिका
- 3) चंद्रचूड नेहमी ---- उपहास करीत आहे.
 अ) पापाचा
 क) कुंभाराचा
 ब) काएचा
 ड) कोणेचा
- 4) लच्छीदासो ---- सेट्ठी परिवसइ ।
 अ) णाम
 क) नामेयं
 ब) नामेमो
 ड) नामन
- 5) सो कहेइ- अहं ---- ।
 अ) महाबलिद्धो
 क) महाबलिद्धोस्स
 ब) महाबलिद्धोंहा
 ड) महाबलिद्धोहिं
- 6) पुंडवद्धणे नयरे ---- इब्भजुवाणओ गओ ---- ।
 अ) एगो
 क) एगोमा
 ब) एगोरो
 ड) एगोणं
- 7) सो बहुधण-संपत्तीए गव्विट्ठो ---- ।
 अ) आसि
 क) आसिणं
 ब) आसिणि
 ड) आसितो
- 8) चंद्रचूडाने शेवटी ---- स्विकारला.
 अ) मदन
 क) सबाता
 ब) मुनीधर्म
 ड) णसणा

प्र.2 खालील पद्यांचे मराठी भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) गामाओ छप्पुरिसा भत्तं घेतूण णिग्गाया रण्णं ।
सव्वे वि परसु—हत्था किर दारुं छिंदिमो अम्हे ।।
- 2) सो अत्थो जो हत्थे तं मित्तं जं निरंतरं वसणे ।
तं रूवं जत्थ गुणा तं विन्नाणं जहिं धम्मो ।।
- 3) सो च्चिय कीरइ मित्तो जो च्चिय पत्तम्मि वसण समयम्मि ।
न हु होइ पराहुत्तो सेलसिला घडिय पुरिसो व्व ।।
- 4) अत्थि इहेव भारहे वासे सुहत्थलाभिहाणो नाम गामो । तम्मि य एगो कुलपुत्तओ
परोवहसणसीलो सहावकुडिलो चंडचूडोभिहाणो परिवसइ । अवरो वि तग्गिहसमीव
चेव दुग्गयाभिहाणो कुंभयारो खल्लिहडओ ।
- 5) ससुरो उवस्सए गंतूण मुणिं पुच्छइ, —‘हे मुणिं अज्ज मम गेहे भिक्खत्थं तुम्हे किं
आगया?’ मुणी कहेइ— ‘तुम्हाणं घरं न जाणामि, तं कत्थं वससि?’ सेट्ठी वियारेइ
मुणी असच्चं कहेइ । पुणरवि पुट्टं, ‘कस्स वि गेहे बलाए सह वट्टा क्या किं?’
- 6) अघेगदा पोम्मखंडपुरेहि आंगतूण समुद्दत्तो वणिपुत्तो तत्थ सच्चघोस—पासम्हि
आगओ । अणग्घाणि पंच—माणिक्काणिं धारिदूण परदीवम्हि — दव्वं उपज्जेदुं गदो

प्र.3 शेतकरी आपल्या संपत्तीचा वाटा कसा करीत असे याचे विश्लेषण स्पष्ट करा.

10

किंवा

मायबोली प्राकृत भाषेचे प्रकार व महत्ता याचे विश्लेषण करा.

प्र.4 लेस्सा म्हणजे काय हे उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional ECONOMIC (Paper - I)
Indian Economy - I (BA221126)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) डॉ. कॅस्ट्रो यांच्या मते, लोकांचा आहार ---- व ---- असल्यास जननदरात घट होते.
 अ) सकस व पौष्टिक ब) सकस व हलका
 क) निकृष्ट व हलका ड) यापैकी नाही
- 2) पहिल्या हरितक्रांतीला ---- हा घटक कारणीभूत होता.
 अ) उच्चपैदाशीचे बियाणे ब) रासायनिक खते
 क) किटकनाशके ड) वरील सर्व
- 3) शाश्वत शेतीला सेंद्रिय शेती, नैसर्गिक शेती किंवा ---- असेही म्हणतात.
 अ) खाजगी शेती ब) रासायनिक शेती
 क) पर्यावरणीय शेती ड) सरकारी शेती
- 4) केंसच्या मते, बेकारीचे ---- हे कारण आहे.
 अ) परिणामाकारक मागणी
 ब) वाढत्या किंमती
 क) परिणामाकारक पुरवठ्याचा अभाव
 ड) यापैकी नाही
- 5) भारतीय शेतीच्या अल्प उत्पादकतेचे ---- हे कारण आहे.
 अ) अतिरिक्त लोकसंख्येचा भार ब) जुनाट तंत्राचा वापर
 क) दारिद्र्य ड) वरीलपैकी सर्व
- 6) भारतातील दारिद्र्याचे ---- हे कारण आहे.
 अ) लोकसंख्या वाढ ब) रोजगार
 क) जास्त भांडवल ड) यापैकी सर्व
- 7) वाढत्या किंमती ---- कडून नियंत्रणात आणल्या जातात.
 अ) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया ब) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
 क) नाबार्ड ड) यापैकी सर्व
- 8) भारतातील नवीन लोकसंख्याविषक धोरण ---- साली जाहीर झाले.
 अ) 1991 ब) 2005
 क) 2000 ड) 1999

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) दुसऱ्या हरितक्रांतीची गरज स्पष्ट करा.
 - 2) शेती उत्पादकतेचे प्रकार सांगा.
 - 3) बेकारीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) शाश्वत शेतीचे फायदे सांगा.
 - 5) खर्च प्रेरित चलन वाढ स्पष्ट करा.
 - 6) भारतीय लोकसंख्येचे स्त्री-पुरुष प्रमाण हे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) भारतातील अतिरिक्त लोकसंख्येची कारणे सांगा.
किंवा
 - 2) दारिद्र्य म्हणजे काय? भारतीय दारिद्र्याची कारणे सांगा.
- प्र.4 भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे स्थान स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional ECONOMIC (Paper - I)
Indian Economy - I (BA221126)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) According to Dr. Castro, if the diet of people is _____ and _____ then the birth rate decreases.
 - a) Healthy and nutritious
 - b) Healthy and light
 - c) Inferior and light
 - d) None of these
- 2) _____ was the responsible factor for first green revolution.
 - a) High yielding Variety Seeds
 - b) Chemical fertilizers
 - c) Pesticides
 - d) All of these
- 3) Sustainable farming is also called organic farming, natural farming or _____.
 - a) Private farming
 - b) Chemical farming
 - c) Ecological farming
 - d) Government farming
- 4) According to Keynes _____ is the reason of unemployment.
 - a) Lack of effective demand
 - b) Raising prices
 - c) Lack of effective supply
 - d) All of these
- 5) _____ is the reason of low agricultural productivity India.
 - a) Over burden of population
 - b) Uses of old technology
 - c) Poverty
 - d) All of these
- 6) _____ is the reason of poverty in India.
 - a) Population growth
 - b) Employment
 - c) Higher capital
 - d) All of these
- 7) Rising prices controlled by _____.
 - a) Reserve Bank of India
 - b) State Bank of India
 - c) NABARD
 - d) All of these
- 8) India's new population policy was announced in _____.
 - a) 1991
 - b) 2005
 - c) 2000
 - d) 1999

Q.2 Write a Short Answers (Any Four)**12**

- a) Explain the need for a second green revolution.
- b) State the types of agricultural productivity.
- c) Explain the concept of unemployment.
- d) Benefits of sustainable Agriculture.
- e) Explain the Cost push inflation.
- f) Explain the characteristic features of sex ratio in Indian population.

- Q.3 Attempt any one of the following questions. 10**
- a) State the causes of Indian's over Population.
- OR**
- b) What is poverty? State the causes of poverty in India.
- Q.4 Explain the place of agriculture in Indian economy. 10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- अ) इंडिका या परकीय प्रवास वृत्तान्ताचे महत्व विषद करा.
ब) भौतिक साधने थोडक्यात स्पष्ट करा.
क) हडप्पा संस्कृती मधील शिक्क्यांचे वर्णन करा.
ड) पुराश्म युगीन दगडी हत्यारांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
इ) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण विभागाची उद्दिष्ट्ये आणि कार्य विषद करा.
ई) आर्यांचे मूळ स्थान या विषयीचे सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- भारतीय पुरातत्वाची वाटचाल सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
हडप्पा संस्कृती मधील नगर रचनेची ठळक वैशिष्ट्ये विषद करा.
- प्र.4 नवाश्म युगाला 'क्रांती युग' असे का म्हणतात ते स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain in detail the development of Indian Archaeology.
OR
Describe the salient features of Town planning of Harappa civilization.
- Q.4** Why the Neolithic age is called as 'Revolutionary age'? Explain. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या शिक्षणाविषयी माहिती द्या.
 - 2) सुरत लुटीचे कोणतेही तीन परिणाम सांगा.
 - 3) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या दुसऱ्या राज्यभिषेकांची कोणतीही तीन कारणे सांगा.
 - 4) शिवा काशिद विषयी माहिती सांगा.
 - 5) मराठ्यांच्या इतिहासातील संताचे योगदान याविषयी माहिती द्या.
 - 6) प्रतापगडाच्या युद्धाचा वृत्तांत लिहा.
- प्र.3 छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या पहिल्या राज्यभिषेकाचे वर्णन करा.** **10**
- किंवा**
- मराठीसत्तेच्या उदयाची सामाजिक व धार्मिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- प्र.4 छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या आग्रा भेटीची कारणे सांगा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional HISTORY (Paper – I)**

Rise of the Maratha Power (1630 to 1707A.D.) (BA221132)

Day & Date: Friday, 19-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Hindu State of Vijaynagar was established by _____.
a) Harihar and Bukka b) Madanna and Akanna
c) Gopanna and Madanna d) Hirahar and Akanna
- 2) The first capital of swarajya was on _____ fort.
a) Panhala b) Purandar
c) Rajgad d) Raigad
- 3) The Mores of Javali were given the _____ fort.
a) Sardar b) Senapati
c) Chandrarao d) Saralashkar
- 4) _____ was lawyer of Afzal khan at the time of Afzal khan slaughter.
a) Pantaji Gopinath b) Krushnaji Bhaskar
c) Kazi Haidar d) Raghunath
- 5) Surat was sacked by Chhatrapati Shivaji Maharaj in _____.
a) 1660 b) 1664
c) 1650 d) 1668
- 6) In Chhatrapati Shivaji Maharaj Agra visit, the responsibility of his welcome was given to _____.
a) Jaysing b) Ramsing
c) Ranandhaj Khan d) Foulad Khan
- 7) The first coronation of Chhatrapati Shivaji Maharaj took place in the year _____.
a) 1630 b) 1670
c) 1674 d) 1680
- 8) _____ helped Chhatrapati Shivaji Maharaj in his Karnataka mission.
a) Raghunath Pandit b) Vyankoji Raje
c) Sudhakar Pandit d) None of these

Q.2 Write short answers to any FOUR questions. 12

- 1) Write the information about Chhatrapati Shivaji Maharaj Education.
- 2) Explain any three effect of Surat Sack.
- 3) Explain Any Three causes of Second coronation ceremony of Chhatrapati Shivaji Maharaj
- 4) Give the information about Shiva Kashid.
- 5) Write the information about contribution of saints in Maratha History.
- 6) Narrate the 'Pratapgad war'

Q.3 Describe the first coronation ceremony of Chhathrapati Shivaji Maharaj. **10**
OR
Explain the Social and Religious background at the rise of Maratha power.

Q.4 Discuss the causes of Agra visit of Chhatrapati Shivaji Maharaj. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional LINGUISTICS (Paper – I)
Introduction to Linguistics (BA221120)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative.

08

- 1) There are _____ plosives in English.

a) 6	b) 9
c) 12	d) 10
- 2) _____ are the sounds produced with two lips.

a) Labiodental	b) Dental
c) Bilabial	d) Velar
- 3) There are _____ front vowels in English.

a) 5	b) 3
c) 4	d) 9
- 4) In English _____ is a nasal sound.

a) /m/	b) /p/
c) /t/	d) /g/
- 5) _____ is the active articulator.

a) Upper teeth	b) Teeth ridge
c) Tongue	d) Hard palate
- 6) There are _____ consonants in English.

a) 44	b) 20
c) 24	d) 12
- 7) _____ is a diphthong in English.

a) /Üə/	b) /Ü/
c) /ə/	d) /I/
- 8) The opening between two vocal cords is called _____.

a) glottis	b) palate
c) jaw	d) cavity

Q.2 Attempt the following as directed. (Any Four)

12

- 1) Transcribe the following words phonemically.
 - a) gold
 - b) symbol
 - c) life
- 2) Give minimal pairs of the following:
 - a) /m/, /s/
 - b) /t/, /d/
 - c) /I/, /e/

- 3) Give the CV structure of the following:
 - a) cricket
 - b) bat
 - c) alone
- 4) Give three term labels of the following:
 - a) /b/
 - b) /m/
 - c) /I/
- 5) Identify and underline the phoneme in the word initial, word middle and word final position in the following sequence of words:
 - a) ball-table-rob
 - b) tea-stop-pot
 - c) church-picture-match
- 6) Draw a neat diagram of vowel area indicating back vowels of English.

Q.3 Answer any one of the following.

- a) Write a detailed note on Speech and Writing. **10**
- b) Differentiate between Human Language and Animal Communication System.

Q.4 Define language and explain the characteristics of human language. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) 12**
- 1) केशवसुतांच्या नव्या शूर शिपायाची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 2) सब घोडे बारा टक्के असे विंदा करंदीकर का म्हणतात?
 - 3) शांता शेळके यांच्या साहित्यसंपदेची नावे लिहा.
 - 4) नामदेव ढसाळ यांच्या काव्यलेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 5) बाप, बैल आणि मी या कवितेत जागतिकरणाचा परीणाम कसा वर्णन केला आहे.
 - 6) ग. दि. माडगुळकरांचा परिचय करून द्या.
- प्र.3 सांगा कसं जगायचं असे कवी मंगेश पाडगावकर का म्हणतात ते सविस्तर लिहा. 10**
- किंवा**
- पैठणी कवितेतील संस्काराचे वर्णन लिहा.
- प्र.4 मी पंतप्रधान झालो तर या विषयावर निबंध लिहा. 10**

Seat
No.

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional URDU (Paper-II)
Urdu Prose & Poetry (BA221216)

Day & Date: Saturday, 20-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جملہ مکمل کیجیے اور جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) مولوی وحید الدین اور مرزا فرحت۔۔۔۔ کے بلانے پر اورنگ آباد گئے تھے۔

(A) مولانا ابوالکلام آزاد۔ (B) ظفر علی خان۔

(C) مولانا شوکت علی۔ (D) مولوی عبدالحق۔

(2)۔۔۔۔ کافر شتہ کتنے ہی بڑوں کو چھوٹا کرتا ہے اور کتنے ہی چھوٹوں کو بڑا بناتا ہے۔

(A) عمل۔ (B) علم۔

(C) موت۔ (D) ان میں سے کوئی نہیں۔

(3) انشائیہ "تنکے کا سلوک" خواجہ حسن نظامی کی تصنیف۔۔۔۔ سے ماخوذ ہے۔

(A) کاناباتی۔ (B) سی پارہ دل۔

(C) غدر کی صبح و شام۔ (D) تذکرہ۔

(4) افسانہ "مفت کرم داستان"۔۔۔۔ کا تحریر کردہ ہے۔

(A) راجندر سنگھ بیدی۔ (B) کرشن چندر۔

(C) پریم چند۔ (D) ممتاز مفتی۔

(5) بھولارات کی تاریکی میں اپنے۔۔۔۔ کی تلاش میں نکلا تھا۔

(A) دوست۔ (B) والد۔

(C) دادا جی۔ (D) ماموں۔

(6) اردو میں انشائیہ نگاری کا آغاز۔۔۔۔ کے ذریعہ ہوا۔

(A) سر سید احمد خان۔ (B) حالی۔

(C) شبلی۔ (D) نذیر احمد۔

7) ڈرامہ "خدا حافظ" کا ایک موضوع----- ہے۔

- (A) عیش پرستی۔
 (B) توہم پرستی۔
 (C) وطن پرستی۔
 (D) بت پرستی۔

8) سہراب کی وفات پر----- نے کہا کہ اب لاکھوں چاند، ہزاروں سورج مل کر بھی میرے غم کا اندھیرا دور نہیں کر سکتے۔۔۔

- (A) کثر دھم۔
 (B) افراسیات۔
 (C) رستم۔
 (D) بہرام۔

12

سوال نمبر.2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) تنکے کے سلوک کے مرحلوں کو بیان کیجیے۔

(2) سہراب کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

(3) صنف خودنوشت کی تعریف لکھیے۔

(4) سر سید احمد خان کا اجمالی تعارف پیش کیجیے۔

(5) مولوی وحید الدین سلیم مرزا فرحت پر کیوں ناراض ہوئے تھے؟

(6) مایا کے کردار پر مختصر روشنی ڈالیے۔

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) "انسانیت" آخری پرچہ "کا خلاصہ لکھیے۔

(2) "افسانہ" مفت کرم داشتین "کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر.4. ڈراما "خدا حافظ" کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional KANNADA (Paper – II)
Modern Poetry and Drama (BA221215)

Day & Date: Saturday, 20-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಸಂಪಾದಕರು -

1) ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಪಂಚಾಳ	2) ಗುರುಲಿಂಗಪ್ಪ ಧಬಾಲೆ
3) ಕಲ್ಯಾಣರಾವ ಪಾಟೀಲ್	4) ಅಸುಂಡಿ
 - 2) ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯನಾಮ -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಅಂಬಿಕಾತನಯ ದತ್ತ
3) ಚಂಪಾ	4) ಬಿವಂಪು
 - 3) ಭೂಮಿ ತಾಯಿಯ ಚೊಚ್ಚಲ ಮಗ

1) ವ್ಯಾಪಾರಿ	2) ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ
3) ರೈತ	4) ಇಂಜಿನಿಯರ್
 - 4) ಹೊಸನಾಡೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಬಯಸಿದ ಕವಿ -

1) ಅಡಿಗ	2) ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ
3) ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ	4) ಚಂಪಾ
 - 5) ಮಾಳಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗಂಡು -

1) ಪೂಜಾರಿ	2) ಗೌಡ
3) ಚಿತೇಂದ್ರ	4) ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್
 - 6) ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವಳು -

1) ದ್ಯಾವಕ್ಕ	2) ಶಕುಂತಲಾ
3) ಮಾಳಿ	4) ದುರ್ಗಿ
 - 7) ಜನಗಳ ದನಗಳ ಬಡಿದಾಟ ಎಮ್ಮೆ ನಾಯಿಗಳ -

1) ಪರದಾಟ	2) ಹೊಯ್ಸಾಟ
3) ಚೀರಾಟ	4) ಕೂಗಾಟ
 - 8) ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ ಇದೊಂದು -

1) ಕತೆ	2) ನಾಟಕ
3) ಕಾವ್ಯ	4) ಕಾದಂಬರಿ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಒಲವೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕು
- 2) ಅಪ್ಪಾ ರಾಮನ ಗುಡಿಯಿಂದ ಏನ್ ತಂದೀ
- 3) ಗೆಲೆತನವೆ ಇಹಲೋಕಕ್ಕಿರುವ ಅಮೃತ
- 4) ಕೋಟೆಗೋಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಹೆಣಗಳೇ ಮೆಟ್ಟಿಲು
- 5) ಈತ ಹಾಲೂ ಇಲ್ಲ ಹಾಲೀನ್ ರೊಕ್ಕಾನೂ ಇಲ್ಲ
- 6) ನನ್ನ ಮನವ ನನಗೆ ಕೊಡು

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಚನ್ನವೀರ ಕಣವಿಯವರ ಕೆಲೆತನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಗೆಲೆತನ ಮೌಲ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ

ಅಥವಾ

- 2) ಕೋಣದ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಲಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

Seat
No.

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional ENGLISH (Paper – II)
Introduction to English Literature (BA221212)

Day & Date: Saturday, 20-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative. 08

- 1) Toby is the name of _____.
 a) a dog
 b) a cat
 c) a horse
 d) a bullock
- 2) Mr. Smiron loves to live a _____.
 a) City life
 b) Rural life
 c) Free life
 d) Social life
- 3) Mrs Popov asks Mr. Smirnov to wait for a _____ days.
 a) Three
 b) Two
 c) Four
 d) Five
- 4) The beggar was crying for _____.
 a) Money
 b) Bread
 c) Water
 d) Tea
- 5) The king ordered to the servant to cut the _____ of beggar.
 a) Tongue
 b) Hand
 c) Leg
 d) Nose
- 6) The sound of the beggar's voice _____ the King.
 a) Annoys
 b) Makes happy
 c) Gives pleasure
 d) Likes
- 7) _____ was the servant of Mrs. Popov.
 a) Mr. Smirnov
 b) Luka
 c) Mr. Jane
 d) Louis courcet
- 8) _____ is the playwright of The Miracle Merchant.
 a) Aurobindo Ghosh
 b) Bankim Chandra Chatterjee
 c) Saki
 d) Rabindranath Tagore

Q.2 Define the following literary terms with suitable examples. (Any four) 12

- a) Simile
- b) Personification
- c) Allegory
- d) Monologue
- e) Setting
- f) Symbolism

- Q.3 Answer any one the following questions.** **10**
- a)** Character Sketch of Mrs Popov.
 - b)** The plot of the one-act-play: The Miracle Merchant.
- Q.4** Write a note on elements of One-act-play. Give examples from the one-act-plays **10**
you have studied.

Seat
No.

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional Hindi (Paper – II) (BA221213)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य पुनः लिखिए। 08

- 1) ——— 'तिरस्कार' कहानी के लेखक है।
 अ) राजेंद्र श्रीवास्तव ब) प्रेमचंद
 क) भीष्म सहानी ड) कमलेश्वर
- 2) 'कष्टों से भागना कायरता है, ——— प्रकार की विधा है।
 अ) कहानी ब) पत्र
 क) डायरी ड) निबंध
- 3) प्रेमचंद का जन्म ——— गांव में हुआ।
 अ) लमही ब) सोरो
 क) सीही ड) बनारस
- 4) ओमप्रकाश की कविताओं में ——— जीवन की त्रासदी दिखायी देती है।
 अ) किन्नर ब) आदिवासी
 क) दलित ड) निग्रो
- 5) ——— द्वारा लिखित 'चश्मदीद शहादद' एक व्यंग्य रचना है।
 अ) विभूति नारायण राय ब) सुधिर ओखदे
 क) निराला ड) मोहन राकेश
- 6) 'वह अपने घर चला गया।' इस वाक्य में ——— काल है।
 अ) भविष्य ब) वर्तमान
 क) भूत ड) अपूर्ण वर्तमान
- 7) कवयित्री ——— की 'आदिवासी स्त्रियाँ' यह बहुचर्चित कविता है।
 अ) निर्मला पुत्तुल ब) सनिता जैन
 क) मन्नू भंडारी ड) सूर्यबाला
- 8) ——— यह 'वार्ता' का एक आवश्यक तत्व है।
 अ) उर्ध्वगामी ब) आकर्षक आरंभ
 क) निरर्थक संवाद ड) वितंडवाद

- प्र.2** निम्नलिखित में से चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- अ) 11,29,86 इन अंकों को देवनागरी लिपि में लिखिए।
ब) 'वचन' संज्ञा को स्पष्ट कर उसके तीन उदाहरण लिखिए।
क) अनुवाद का अर्थ बताकर उसके प्रकारों की संक्षेप में जानकारी लिखिए।
ड) हिंदी व्याकरण में 'लिंग' किसे कहते हैं?
इ) 'पत्थर की बेंच' कविता का संक्षेप में भावार्थ लिखिए।
ई) 'चश्मदीद शहादत' व्यंग्य का संक्षेप में उद्देश्य लिखिए।
- प्र.3** अ) कवि 'रहीम' के नीति विषयक विचारों को विषद कीजिए। **10**
अथवा
ब) 'आदिवासी स्त्रियों' यह कविता 'आदिवासी विमर्श' का दस्तावेज है, इसे स्पष्ट किजिए।
- प्र.4** 'तिरस्कार' कहानी का कथानक विशद किजिए। **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- अ) सामाजिकरणाचे स्वरूप कोणते?
- ब) सामाजिक समुहांचे मूळ वैशिष्ट्ये कोणते?
- क) सामाजिक चळवळींचे प्रकार कोणते?
- ड) सामाजिक परिवर्तनात अडथळे निर्माण करणारे घटक स्पष्ट करा.
- इ) सामाजिक गतिशीलता म्हणजे काय?
- ई) सामाजिक चळवळींचे स्वरूप कोणते?
- प्र.3 अ) सामाजिकरणाचे स्वरूप व प्रक्रिया स्पष्ट करा. 10
- किंवा
- ब) सामाजिक परिवर्तनाचे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4 सामाजिक समुहांच्या वर्गीकरणाचे आधार स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional SOCIOLOGY (Paper – II)
Introduction to Sociology (BA221229)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks of the question.

Q.1 Multiple choice question:**08**

- 1) At what stage the process of socialization initiates?
 - a) Anal
 - b) Oral
 - c) Oedipal
 - d) Adolscent
- 2) Who gave the concept of Primary group?
 - a) August Comte
 - b) Herbert Spencer
 - c) Charles Cooley
 - d) Robert Merton
- 3) Which type of control punishment is?
 - a) Coersive
 - b) Persuasive
 - c) Normal
 - d) Abnormal
- 4) Which are the types of social change?
 - a) Direct-indirect
 - b) Vertical-horizontal
 - c) Formal-informal
 - d) Latent – manifest
- 5) What is socialization?
 - a) Process of teaching
 - b) Process of learning
 - c) Process of examination
 - d) Process of assessment
- 6) Who gave the idea of In-Group?
 - a) Herbert Hyman
 - b) Herbert Spencer
 - c) Herbert Wilman
 - d) Sumner
- 7) Which are the types of social mobility?
 - a) Linear-cyclical
 - b) Direct-indirect
 - c) Vertical-horizontal
 - d) Formal-informal
- 8) Which Type of movement Brahma Samaj had?
 - a) Reformative
 - b) Political
 - c) Economic
 - d) Fascist

Q.2 Answer any four of the following:**12**

- a) What are the agency of socialization?
- b) Which are the basic characteristics of social group?
- c) Which are the types of social movements?
- d) Explain the factors obstructing social change.
- e) What is social mobility?
- f) What are the characteristics of social movement?

- Q.3** a) Explain the meaning and process of socialization. **10**
OR
b) Explain the factors of social change.
- Q.4** What are the basis of classification of social groups? **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
English (Comp)
Literary Voyage (BA221201)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) _____ is robust and in contact with facts.

a) Plutocrats	b) Eminence
c) Real virtue	d) Education
- 2) In the present age _____ plays a wider part and affects the whole country, according to Tagore.

a) Intrigue	b) Monarchy
c) Hope	d) Calumny
- 3) What, according to the poet Niyi Osundare, will rise again?

a) Pollution	b) Rivers
c) The Sun	d) Humans
- 4) What is the mood of the poem 'Ode on Solitude'?

a) Reflective and Hopeful	b) Sad and gloomy
c) Pensive and Gloomy	d) Celebratory and joyful
- 5) What is the correct antonym for the word 'complex'?

a) Critical	b) Inarticulate
c) Cosy	d) Simple
- 6) I _____ (do) my homework regularly.

a) am doing	b) does
c) doing	d) do
- 7) We _____ (visit) a museum yesterday.

a) visited	b) visits
c) have visiting	d) had visit
- 8) What is the correct synonym for the word 'fear'?

a) danger	b) fright
c) risky	d) dark

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) What are Russell's views on the education system of his time?
- 2) Comment on the title of the poem 'Remember'.
- 3) Why is the central idea of the poem 'Ode on Solitude'?
- 4) What is the theme of the poem 'Our Earth Will Not Die'?
- 5) Discuss the tone of compassion used by the poet in 'Remember'
- 6) What kind of people can achieve the true essence of freedom?

- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Write a detailed note on interpersonal' intelligence.
 - b) What are the ways to improve our interpersonal intelligence?
- Q.4 Answer the following question.** **10**
- Read the following advertisement and write a letter of application for it.

**Gurukul Primary School,
Latur Road,
Solapur 413 001**

Requires Teacher

Education Qualification: H. S. C. D. T. Ed.
Experience: Min. 3 month

Interested candidate can send application to
The Principal, Gurukul Primary School, Latur Road, Solapur 413 001

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Scientific Method (Comp) (BA221207)**

Day & Date: Wednesday, 24-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) संशोधनाचा योग्य क्रम निवडा.
अ) प्रचिती-अभ्युपगम-सिध्दता ब) प्रचिती-सिध्दता-अभ्युपगम
क) सिध्दता-अभ्युपगम-प्रचिती ड) अभ्युपगम-प्रचिती-सिध्दता
- 2) अभ्युपगम (सिध्दांत कल्पना) हा शास्त्रीय पध्दतीतील ——— निष्कर्ष आहे.
अ) अंतिम ब) निरुपयोगी
क) प्राथमिक आणि तात्पुरता ड) यापैकी नाही
- 3) ——— असणे ही युक्त अभ्युपगमाची अट आहे.
अ) संदिग्धता ब) व्याघात
क) सुसंगतता ड) असत्यता
- 4) अभ्युपगमाची ——— म्हणजे अभ्युपगम सत्य आहे की असत्य आहे, हे पडताळून पाहणे होय.
अ) समस्या ब) प्रचीतीक
क) वर्गीकरण ड) यापैकी नाही
- 5) खालीलपैकी ——— हा आदर्शनिष्ठ शब्द नाही.
अ) मुल्य ब) नैतिकता
क) आदर्श ड) वस्तुनिष्ठ
- 6) कोणत्या नियमांचे उल्लंघन केल्यास शिक्षा होते?
अ) नैसर्गिक ब) आदर्शनिष्ठ
क) शासकीय ड) यापैकी नाही
- 7) ——— हे संगणकाकडून माहिती मिळणारे साधन आहे.
अ) की बोर्ड ब) स्कॅनर
क) प्रिंटर ड) माउस
- 8) कॉम्प्यूट याचा अर्थ ——— करणे होय.
अ) विचार ब) गणना
क) हिशोब ड) तिन्ही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सिध्दतेआधी अभ्युपगमाची प्रचीती का घेतली जाते ते स्पष्ट करा.
 - 2) सिध्दता म्हणजे काय?
 - 3) पध्दती आणि तंत्र यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 4) आदर्शनिष्ट नियमाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 5) प्रश्नावलीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 6) संगणकाचे भाग स्पष्ट करा.
- प्र.3 नियम म्हणजे काय? शासकीय नियमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10
- किंवा
- युक्त/उचित अभ्युपगमाचे अटी स्पष्ट करा.
- प्र.4 संगणक म्हणजे काय? संगणकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Scientific Method (Comp) (BA221207)**

Day & Date: Wednesday, 24-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Choose the correct sequence of research.

a) Verification-Hypothesis-Proof	b) Verification-Proof-Hypothesis
c) Proof-Hypothesis-Verification	d) Hypothesis-Verification-Proof
- 2) Hypothesis is a _____ conclusion in the scientific method.

a) Final	b) Useless
c) Primary and Tentative	d) None of these
- 3) To _____ is condition of valid hypothesis.

a) Vague	b) Contradiction
c) Consistency	d) Falsity
- 4) _____ of hypothesis means to verify whether the hypothesis is true or false.

a) Problem	b) Verification
c) Classification	d) None of these
- 5) _____ is not normative word of the following.

a) Value	b) Morality
c) Ideal	d) Objective
- 6) There is punishment for violation of which laws there is punishment?

a) Natural	b) Normative
c) Government	d) None of these
- 7) _____ is an output device of computer.

a) Key board	b) Scanner
c) Printer	d) Mouse
- 8) Compute means to _____.

a) Think	b) Calculate
c) Reckoning	d) All of these

Q.2 Write short answers. (Any 4) 12

- 1) Explain why hypothesis must be verified before proof?
- 2) What is proof?
- 3) Distinguish between method and technique.
- 4) Explain the nature of normative law.
- 5) Explain the characteristics of questionnaire.
- 6) Explain parts of computer.

Q.3 What is law? Explain characteristics of government laws. 10

OR

State the conditions of good hypothesis.

Q.4 What is computer? Explain the characteristics of computer. 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) पीक संरक्षण पध्दती
 - 2) माती प्रदूषणाची कारणे सांगा.
 - 3) संगणकाची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 4) समतोल आहार
 - 5) कर्क रोगाचे प्रकार सांगा.
 - 6) ओझोनच्या थराविषयी माहिती द्या.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाची उत्तरे लिहा. 10**
- कर्क रोगाची कारणे परिणाम आणि उपयोजना विषयी सांगा.
- किंवा**
- आधुनिक शेतीच्या समस्या व उपाययोजना स्पष्ट करा.
- प्र.4 हवा प्रदूषण म्हणजे काय ते सांगून हवा प्रदूषणाची कारणे, परिणाम व उपाययोजना लिहा. 10**

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
Write reasons, consequences and measurement of Cancer.
OR
State the problem of modern agriculture and their solutions.
- Q.4** What is air Pollution? Write reasons, consequences and measurement of Air Pollution. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) लक्ष्मीनारायण बोल्ली यांच्या काव्यलेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 2) राजकर्तव्ये या पाठात राजाने काय काय करावे असे सुचवले आहे?
 - 3) गणपत जाधव यांचा परिचय करून द्या.
 - 4) बा. भ. बोरकर यांनी गोव्यातील पावसाचे वर्णन कसे केले आहे?
 - 5) आकाशवाणीवरील जाहिरातीसाठी कोणत्या गोष्टी आवश्यक आहेत?
 - 6) रक्तामध्ये ओढ मातीची असे इंदिरा संत का म्हणतात?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- भारतीय लोकशाहीचे भवितव्य काय? या भाषणात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी कोणता मार्ग सांगितला आहे?
- किंवा**
- जीवाचा आटापिटा या कवितेत लोकनाथ यशवंत यांनी कोणता विचार मांडला आहे?
- प्र.4 जाहिरात म्हणजे काय ते सांगून जाहिरातीच्या घटकांची चर्चा करा. 10**

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। 12
- 1) अर्थ के आधार पर वाक्य के कितने और कौन-से प्रकार हैं?
 - 2) बैंक द्वारा दी जानेवाली सुविधाओं और सेवाओं की पूछताछ करने हेतु बैंक प्रबंधक के नाम पत्र लिखिए।
 - 3) रचना के आधार पर वाक्य के प्रकारों को लिखिए।
 - 4) 'मेरे अधिकार कहाँ हैं?' कविता का उद्देश्य लिखिए।
 - 5) 'स्त्री की नींद' कविता का आशय लिखिए।
 - 6) व्यवस्थापक, कला वस्त्रालय, गांधी रोड, कोल्हापुर से माऊली वस्त्रालय, शिवाजीनगर पुणे, तैयार कपड़े का माल समय पर न मिलने की शिकायत पत्र लिखते हैं। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।
- प्र.3 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। 10
- 'माँ का नमस्कार' कविता में मंगलेश डबराल कौन-सा संदेश देते हैं?
- अथवा**
- 'मैं किसकी औरत हूँ' कविता का भावार्थ लिखिए।
- प्र.4 'सरजू भैया' का चरित्र-चित्रण कीजिए। 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Comp)
Travelogue and Thought Essays (BA221204)

Day & Date: Wednesday, 24-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08

- 1) ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ಇದು ಒಂದು -

1) ಕಾದಂಬರಿ	2) ನಾಟಕ
3) ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ	4) ಕವನ ಸಂಕಲನ
- 2) ಜಗತ್ತಿನ ಎತ್ತರದ ಹಾಗೂ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ಹರಿವ ನದಿ-

1) ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ	2) ಗಂಗಾ
3) ಕಾವೇರಿ	4) ತುಂಗಾ
- 3) ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಕೈಲಾಸ ದರ್ಶನ ಆಗುವುದು - ಭಾಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ

1) ಪೂರ್ವ	2) ದಕ್ಷಿಣ
3) ಪಶ್ಚಿಮ	4) ಉತ್ತರ
- 4) ಡೋಲ್ಮಲಾ ಪಾಸ್‌ದಲ್ಲಿ ಒಂದು - ವಿಹಾರ ಇದೆ.

1) ಕೆಂಪು	2) ಕಪ್ಪು
3) ದೊಡ್ಡ	4) ಬಯಲು
- 5) ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ರೂವಾರಿ -

1) ಸಿದ್ಧರಾಮ	2) ಬಸವಣ್ಣ
3) ಬಾಚರಸ	4) ದಾನಮ್ಮ
- 6) ಸಂವಿಧಾನ ಶಿಲ್ಪಿ -

1) ಗಾಂಧಿ	2) ನೆಹರು
3) ಅಂಬೇಡ್ಕರ್	4) ಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 7) ಗುರುಹಿರಿಯರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಗೆ - ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

1) ಭಕ್ತಿ	2) ವಾತ್ಸಲ್ಯ
3) ಸಹೃದಯತೆ	4) ಗೌರವ
- 8) ಶರಣ, ಸಂತ, ಅನುಭಾವಿ, ಕವಿಗಳಿಂದ - ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

1) ಹೊಲ	2) ಸಮಾಜ
3) ಮನೆ	4) ಉದ್ಯಾನ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)
- 1) ನೀವು ವಿವರಿಸುವುದನ್ನು ಏಕೆ ಹತ್ತಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದೀರಿ?
 - 2) ಈ ವಯ್ಯಾ ಬಿಡ್ಡಾ ಇಲ್ಲ ನೋಡಿ.
 - 3) ನಮಗೆ ಬೇರೆನೂ ಬೇಡ
 - 4) ಇಂಥ ಸರಕಾರದಿಂದ ಏನು ಲಾಭ?
 - 5) ಯಾರ ಇದ್ದರೂ ನನ್ನ ತಾಯವ್ವನೋಲರ
 - 6) ಕೊಟ್ಟು ನಾ ಕೆಟ್ಟೆ ಎನಬೇಡ

- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಕೊಡುಗೈದಾನಿ ಚಿನ್ನಬಸಪ್ಪ ಖೇಡಗಿ
ಅಥವಾ
- 2) 'ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ' ಪ್ರವಾಸ ಕಥನವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರಿ.

- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:
ಪ್ರೀತಿ

Seat
No.

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Comp)
Urdu Poetry (BA221205)

Day & Date: Wednesday, 24-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) نظم "صبح آزادی" فیض احمد فیض کے شعری مجموعہ کلام۔۔۔۔ کی ایک شاہکار نظم کہلاتی ہے۔

(A) بانگ درا۔ (B) نقش فریادی۔

(C) تلخیاں۔ (D) دست صبا۔

(2) نظم "برکھاٹ" میں شاعر نے برسات کو۔۔۔۔ کے لیے علم عرفان کہا ہے۔

(A) عارفوں۔ (B) عالموں۔

(C) سائنسدان۔ (D) سیاستدان۔

(3)۔۔۔۔ میں شاعر اپنے مادروطن کی سلامتی اور خوشحالی کے لئے نہایت اخلاص کے ساتھ خدا کی بارگاہ میں

دعا کرتے ہیں۔

(A) مثنوی سحر البیان۔ (B) مثنوی امن نامہ۔

(C) نظم بخارہ نامہ۔ (D) نظم سید کی لوح تربت۔

(4) "شیخ ابراہیم ذوق" نے۔۔۔۔ کی شان و شوکت اور سخاوت کو واضح کرنے کے لئے قصیدہ لکھا ہے۔

(A) بہادر شاہ ظفر۔ (B) نواب آصف الدولہ۔

(C) نواب واجد علی شاہ۔ (D) نواب حمید الدولہ۔

(5)۔۔۔۔ کو راولپنڈی شازش کیس کے الزام میں جیل میں قید کر دیا تھا۔

(A) سر سید احمد خان۔ (B) فیض احمد فیض۔

(C) جوش ملیح آبادی۔ (D) جاں نثار اختر۔

(6) "رسالہ اردوئے معلیٰ" ----- نے جاری کیا تھا۔

- (A) مولانا حالی۔
 (B) مومن خان مومن۔
 (C) جگر مراد آبادی۔
 (D) حسرت موہانی۔

(7) "طنز و مزاح" کا شاعر ----- کو کہا جاتا ہے۔

- (A) علامہ اقبال۔
 (B) اکبر الہ آبادی۔
 (C) جوش ملیح آبادی۔
 (D) فیض احمد فیض۔

(8) جرمنی سے میونخ یونیورسٹی سے پی۔ ایچ۔ ڈی۔ کی ڈگری۔۔۔۔۔ نے حاصل کی۔

- (A) نظیر اکبر آبادی۔
 (B) جاں نثار اختر۔
 (C) فیض احمد فیض۔
 (D) علامہ اقبال۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) درج ذیل شعر کی تشریح کیجیے۔

بنا بننا کے جو دنیا مٹائی جاتی ہے
 ضرور کوئی کمی ہے کہ پائی جاتی ہے۔
 (2) درج ذیل شعر کی تشریح کیجیے۔

دشمن مومن ہی رہے، بت سدا
 مجھ سے، مرے نام نے یہ کیا کیا۔
 (3) درج ذیل شعر کی تشریح کیجیے۔

بہت جی خوش ہو احوالی سے مل کر
 ابھی کچھ لوگ باقی ہیں جہاں میں۔

(4) نظیر کی مقبول ترین نظم "بخارہ نامہ" کا مرکزی خیال لکھیے؟

(5) فیض احمد فیض کی شاہکار نظم "صبح آزادی" کا مرکزی خیال تحریر کیجیے۔

(6) جاں نثار اختر کی تخلیق کردہ مثنوی "امن نامہ" کا مرکزی خیال تحریر کیجیے۔

10

سوال نمبر.3 مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) علامہ اقبال کی شہرہ آفاق نظم "سید کی لوحِ ثُربت" کا خلاصہ تحریر کیجیے۔

(2) مولانا حالی کی شہرہ آفاق نظم "برکھارت" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

10

سوال نمبر.4. مفصل جواب لکھیے۔

مرزا دبیر کا تحریر کردہ شاہکار "مرثیہ جناب علی اصغر کی شیادت" کا خلاصہ مفصل لکھیے۔

- प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
अधोनिर्दिष्टानां प्रश्नांना उत्तराणि लिखित। (केवलं चार)
- 1) कौलिक मंथरकः
 - 2) गणदासः
 - 3) पंचमहाभूतानि
 - 4) ब्रह्ममुहुर्तः
 - 5) सुधिष्ठिर
 - 6) उच्चारणस्थानानि
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10
- 1) उत्तम श्रोता आणि वक्ता कसा असावा?
 - 2) 'वय' पञ्चोत्तर शतम्' असे या पाठामध्ये का म्हटले आहे ते लिहा.
- प्र.4 मंथरक कौलिक कथेचे तात्पर्य सांगा? 10

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) उव्विग्गचित्तो मइसायरो गओ नियभवणं । चिंताउलो उवविट्ठो आसणे । जया भोयणसमए नागओ तथा चंदकंता तस्स पुत्ती पिउस्स समीवं आगंतूण भणइ-
'ताय, भुक्खिया हं । सिग्घं उट्ठेहि भोयणट्ठं ।'
- 2) थेवकालेण ते पुत्ता भारियाण वेमणस्स भावेण तम्मि एव विसाले भवणे भिन्न-भिन्न कच्छेसु वसंति । पिउणो पडमदिणे जेट्ठस्स पुत्तस्स घरे भोयणं करेइ । एवं के वि दियहा वच्चंति ।
- 3) बुद्धीए परितुट्ठेणं रत्नेण सहासमक्खं चंदकंताए बहुं पसंसित्ता सुवण्णा-लंकारेहि य सक्कारेइ । नरिंद-पसंसिओ मंती वि सुहरिसिओ निय-पुत्तीए सह गेहे समागओ ।
- 4) पूरेऊणं गत्तं भणिओ तो सेट्ठिणा इमं तणओ ।
'पुत्त पलोएसु तुमं गंतुं सव्वं पि दिसिचक्कं ।।'
- 5) अह अन्नया विचिंतइ सो वणिओ 'किमवेरहि रयणेहिं ।
चिंतामणी मणीणं सिरोमणी चिंतियत्थकरो' ।।
- 6) दुक्खेण जो विढप्पइ अत्थो दुक्खेण भुंजए सो उ ।
चोरचरडाण पायं चरियं एवंविहं होइ' ।।

प्र.3 चोराच्या वेशातील साधूला वाचवून धर्मावरचे संकट श्रेष्ठींनी कसे दूर केले याचे जिणिंदभत्तो द्वारे विश्लेषण करा. 10

किंवा

मनुष्याच्या अजाणतेमुळे जीवनात अनर्थ कसे घडतात हे कुबेरदत्ताच्या पाठाद्वारे स्पष्ट करा.

प्र.4 'कम्म सरूवं' काव्याद्वारे नशिबात नसलेल्या रत्नाची इच्छा करणाऱ्या व्यापाऱ्याला जीवनात संकटे कशी आली हे स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional SANSKRIT (Paper-II)
Viharah (BA221217)

Day & Date: Wednesday, 24-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्यायं चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) व्याल म्हणजे ----.
 अ) वाघ
 क) मांजर
 ब) उंदीर
 ड) साप
- 2) देशकुमार चरितम् ग्रंथस्य कर्ता ----।
 अ) दण्डि
 क) भास
 ब) व्यास
 ड) कालिदास
- 3) ---- तस्मै नमः।
 अ) देवाय
 क) कालाय
 ब) धर्माय
 ड) शिवाय
- 4) कपि म्हणजे ----.
 अ) वानर
 क) सिंह
 ब) मुंगुस
 ड) साप
- 5) श्रीराम हनुमान संवाद हा पाठ ---- कांडातून घेतला आहे.
 अ) बाल
 क) उत्तर
 ब) युद्ध
 ड) किष्किन्धा
- 6) पूर्वपदप्रधान ---- समासः।
 अ) द्विगु
 क) बहुव्रीही
 ब) द्वंद्व
 ड) अव्ययीभाव
- 7) 'त' या वर्णाचे उच्चारण स्थान ---- आहे.
 अ) दन्त
 क) जिह्वामूलीय
 ब) कण्ठ
 ड) मूर्धा
- 8) आधार घेऊन वाढणाऱ्या वनस्पतींना ---- म्हणतात.
 अ) वृक्ष
 क) विरुद्ध
 ब) औषधी
 ड) त्वक्सारा

प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

टिप्पणी लिखत:

- 1) वृक्षांना होणाऱ्या व्याधी
- 2) उत्कृष्ट अश्वाचे गुण
- 3) संधीचा उपयोग
- 4) शांडिल्यः
- 5) सुवृता
- 6) परिव्राजकः (परिव्राजक आरण्यायिका)

प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

10

- 1) 'श्रीराम हनुमान संवादः' पाठाचे वैशिष्ट्य सांगा.
किंवा

'मम सरवी' दश वाक्याणि लिखत।

- 2) प्राणानां विपर्ययः पाठाच्या आधारे शांडिल्यः, संन्यासी, अप्जुका रामिलक, यम यांचा पात्रपरिचय लिहा?

प्र.4 'परिव्राजक आरण्यायिका' या पाठातून कोणता बोध होतो?

10

Seat
No.

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional PERSIAN (Paper-II)
Persian Literature (BA221219)

Day & Date: Wednesday, 24-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

(1) ----- نے کنویں میں جا کر سپاہی کو پٹھر سے مارا۔

- (A) دیوانے۔
 (B) چور۔
 (C) وزیر۔
 (D) فقیر۔

(2) ----- حبشی غلام نے کسانوں سے کہا کہ روٹی کی بجائے اون بوتے۔

- (A) خضیب۔
 (B) شعیب۔
 (C) شکیب۔
 (D) نجیب۔

(3) ----- مصرعوں والی نظم کو رباعی کہتے ہیں۔

- (A) چھ۔
 (B) چار۔
 (C) پانچ۔
 (D) تین۔

(4) بیغمبر ----- سب جانوروں کی بولیاں جانتے تھے۔

- (A) داوڈ۔
 (B) یعقوب۔
 (C) سلیمان۔
 (D) یوسف۔

(5) ----- مولانا روم کا لقب ہے۔

- (A) تاج الدین۔
 (B) عماد الدین۔
 (C) کمال الدین۔
 (D) جلال الدین۔

(6) نظم "مناظرہ نخ و سوزن" ----- کی لکھی ہوئی ہے۔

- (A) سراج الدین۔
 (B) پروین اعتصامی۔
 (C) غنیمت کنجاہی۔
 (D) امیر خسرو۔

(7) "رہبر نژاد نو" کی ----- گفتاریں ہیں۔

- (A) سات۔
(B) نو۔
(C) پانچ۔
(D) چھ۔

(8) پندارِ من ضعیفم و ناچیز و نا تو اوں

بی اتحاد من تو تو ناچہ می کنی۔

درج بالا شعر میں صنعت ----- پائی جاتی ہے۔

- (A) مبالغہ۔
(B) معما۔
(C) تضاد۔
(D) حُسنِ تعلیل۔

Q.2 Write short answer: (Any four /04)

12

(1) ہاتیری نو ماس ہا مہلبیں نے معمعن "عیسیٰ ویک دنیاے دیوانہ" میں کس قسم کے خیالات کا اظہار کیا ہے؟

(2) مقامِ نفس کو پہچاننے کے سلسلے میں جن تیرے میزان کا ذکر مصنف نے کیا ہے۔ اُس کا اجمالی تعارف پیش کیجیے۔

(3) مولانا جلال الدین رومی کا مختصر تعارف تحریر کیجیے۔

(4) صنفِ نظم کی تعریف لکھیے۔

(5) ذراغ نے ہد ہد کے دعوے پر کیا طعنہ زنی کی؟

(6) غمرولیٹ کے غلام نے اُسے کیا مشورہ دیا؟

Q.3 Answer any one of the following:

10

A) Give a Detail Account of the life & work of Mirza Husain Kazimzada.

B) Explain the following Couplets:

(1) ای مردِ خرد حدیثِ فردا ہوس است

درد پر زدنِ لافِ سُخنہا ہوس است

امروز چنیں پر کہ خرد مند کس ست

داند کہ ہمہ جہاں چنیں یک نفس است

(2) خیام کہ خیمہ ہای حکمت می دوخت

در کوزہ غم فنا و ناگاہ بسوخت

مقراض اجل طناب عمرش چو برید

دلالت قضا بر ایگانش بفر وخت

(3) یک ہفتہ شراب خوروز باشی پیوست

ہاں تانہ نہی تو روز آدینہ زدست

در مذہب ماشنبہ و آدینہ یکی ست

جبار پرست باش نی زور پرست۔

Q.4 Translate the following:

10

پرچوں پیل ست در آمد بعد متے کی اگر کوہ روئیں بودے از جائے بر کندے۔ اُستاد دانست کہ جواں بقوت ازو برتر ست۔ بدال بندِ غریب کہ ازوے پنہاں داشتہ بود بادی در آو بخت پس دفع آن ندست۔ بہم بر آمد اُستاد از زمینش بدو دست بالائے سر برد و بر زمین زد غریوز خلق بر خاست ملک فرمود اُستاد داخلعت و نعمت دادن و پس راز جر فرمود و ملامت کرد۔ کہ با پرورندہ خویش دعویٰ مقاومت کردی و بسر نیردی گفت اے بادشاہ روئے زمین برود آوری بر من دست نیافت بلکہ مرا از علم کشتی دقیقہ مانده بود و ہمہ عمر از من در بیخ می داشت امروز بدال دقیقہ بر من غالب آمدند۔ گفت از بہر چنین روزے نگہ میداشتتم کہ زیر کاں گفتہ اند دوست را چندال قوت مدہ کہ اگر دشمنی کند تو ندانشنیدہ کہ چہ گفت آل کہ از پرودہ خویش جفا دید۔

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) मानवी भूगोलाचे महत्त्व.
 - 2) गोंडचे सामाजिक जीवन.
 - 3) ग्रामीण वसाहतीची कार्ये.
 - 4) जागतिक नागरिकीकरणाचा कल.
 - 5) मानवी वंश वर्गीकरणाचे आधार.
 - 6) आर्थिक भूगोल.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- अ) मानवी भूगोलाचा अर्थ सांगून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - ब) जागतिक लोकसंख्येचे वितरण स्पष्ट करा.
- प्र.4** नागरी वसाहतीच्या कार्यात्मक वर्गीकरणाचे वर्णन करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional GEOGRAPHY (Paper - II)
Human Geography (BA221226)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of Stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks with correct alternatives.

08

- 1) Fedrik Ratzel is known as father of _____ geography.
 - a) Physical
 - b) Economic
 - c) Human
 - d) Political
- 2) American Scientist _____ has introduced the "theory of evolution of human race".
 - a) Huntington
 - b) Semple
 - c) Ritter
 - d) G. Taylor
- 3) Gond people lives in _____ region.
 - a) Sahara
 - b) Gondwana
 - c) Tundra
 - d) Siberia
- 4) Skin, colour, hair etc. are the important elements of _____.
 - a) Religious
 - b) Race
 - c) Language
 - d) None of these
- 5) The combine living house of Boys and Girls known as _____.
 - a) Morung
 - b) Chorung
 - c) Varung
 - d) Gotul
- 6) Social geography is a branch of _____ geography.
 - a) Physical
 - b) Human
 - c) Political
 - d) Historical
- 7) World Population Day _____ is celebrated on this day.
 - a) 10 July
 - b) 11 July
 - c) 12 July
 - d) 13 July
- 8) The main occupation of Rural settlement is _____.
 - a) Agriculture
 - b) Industry
 - c) Trade
 - d) Transport

Q.2 Answer any four of the following.

12

- 1) Importance of Human Geography.
- 2) Social Life of the Gonds.
- 3) Functions of Rural settlement.
- 4) Trend of urbanization in world.
- 5) Basis of Racial classification.
- 6) Economic Geography.

- Q.3 Answer any one of the following.** **10**
- a) Explain the meaning of Human Geography. Nature and scope of Human geography.
 - b) Explain the distribution of world population.
- Q.4 Describe the functional classification of urban settlements.** **10**

- प्र.2** प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) भारतीय दर्शनांचे उद्दिष्ट स्पष्ट करा.
 - 2) चार्वाकांचा जडवाद स्पष्ट करा.
 - 3) सांख्य दर्शनानुसार पुरुष म्हणजे काय?
 - 4) आरंभवाद आणि सत्कार्यवाद यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 5) 'योग' ची व्याख्या द्या.
 - 6) वेदांत दर्शनाचा मुख्य उद्देश स्पष्ट करा.
- प्र.3** बौद्धांची चार आर्यसत्ये स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- योग दर्शनातील अष्टांग योग स्पष्ट करा.
- प्र.4** सांख्य दर्शनातील प्रकृतीच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा. **10**

- Q.3** Explain the four noble truths by Buddhism. **10**
OR
Explain the Ashtang Yoga in Yoga Darshana.
- Q.4** Explain the argument for existence of Prakruti in Sankhya Darsana. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
OPTIONAL EDUCATION Paper-II
Sociological Foundation of Education (BA221231)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) 'मानवी संबंधाचे शास्त्र म्हणजे समाजशास्त्र' अशी समाजशास्त्राची व्याख्या ---- यांनी केली आहे.
 अ) मेरील आणि एल्ड्रीज ब) किंबाल यंग
 क) हॅरी जॉन्सन ड) मॅक आयव्हर
- 2) शैक्षणिक समाजशास्त्र हे ---- प्रगतीचे साधन आहे.
 अ) शैक्षणिक ब) धार्मिक
 क) सांस्कृतिक ड) सामाजिक
- 3) ---- हा समाज परिवर्तनाचा खराखुरा आधार आहे.
 अ) शिक्षण ब) शिक्षक
 क) पालक ड) विद्यार्थी
- 4) ---- ही एक प्रभावी शक्ती आहे की जी समाज परिवर्तन घडवून आणते.
 अ) शिक्षण ब) शाळा
 क) वस्तुरूप घटकांचे उत्पादन ड) शिक्षक
- 5) ---- हे एक मूल्य आहे.
 अ) राष्ट्र ब) धर्म
 क) राष्ट्रीयत्व ड) जात
- 6) राष्ट्रीय एकात्मता निर्माण करण्यासाठी ---- हे उपयुक्त साधन आहे.
 अ) धर्म ब) समाज
 क) जात ड) शिक्षण
- 7) ---- समूहातील सभासदांमध्ये उद्देश किंवा हेतु समान असतात.
 अ) प्राथमिक ब) दुय्यम
 क) तृतीय ड) सामाजिक
- 8) ---- प्राथमिक शिक्षणातील ठळक समस्या आहे.
 अ) गैरहजेरी ब) गळती
 क) स्थगिती / नापासी ड) प्रगती

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे कोणते?
 - 2) दुय्यम समूहाची वैशिष्टे लिहा.
 - 3) समाजशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 4) शहरी भागातील कोणत्याही तीन शैक्षणिक समस्या लिहा.
 - 5) राष्ट्रीय एकात्मतेमधील कोणतेही तीन अडथळे सांगा.
 - 6) शैक्षणिक समाजशास्त्राची कार्ये लिहा.
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक – दीर्घोत्तरी) 10**
- 1) "शिक्षण हे सामाजिक परिवर्तनाचे प्रभावी साधन आहे" या विधानाची सविस्तर चर्चा करा.
- किंवा**
- 2) प्राथमिक समूहाची वैशिष्टे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (दीर्घोत्तरी) 10**
- भारतातील ग्रामीण भागात कोणत्या शैक्षणिक समस्या आढळतात?

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
OPTIONAL EDUCATION Paper-II
Sociological Foundation of Education (BA221231)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Sociology is the science of human relationships is said by _____.
 a) Merrill & Eldridge b) Kimball Young
 c) Harry Johnson d) MC Iver
- 2) 'Educational Sociology was the means of _____ progress.
 a) Educational b) Religious
 c) Cultural d) Social
- 3) _____ is the real base of social change.
 a) Education b) Teacher
 c) Parents d) Students
- 4) _____ is an effective power in bringing social change.
 a) Education b) School
 c) Production of material d) Teacher
- 5) _____ is a value.
 a) Nation b) Religion
 c) Nationalism d) Caste
- 6) _____ is a useful aid to create National Integration.
 a) Religion b) Society
 c) Caste d) Education
- 7) The objectives or aims are same in the members of _____ group.
 a) Primary b) Secondary
 c) Tertiary d) Social
- 8) _____ is the salient problem in primary education.
 a) Absentee b) Wastage
 c) Stagnation d) Progress

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) What are the obstacles in social change?
- b) Write the characteristics of Secondary Social group.
- c) Explain the nature of sociology.
- d) Write any three educational problems in urban area.
- e) What are the uses of internet in education?
- f) Write the functions of educational sociology.

- Q.3 Answers the following question. (Broad) 10**
- a) "Education is an effective instrument of social change" discuss in detail.
- OR**
- b) Explain the functions of Television.
- Q.4 Answer the following question. (Broad) 10**
- What educational problems are identified in the rural areas of India?

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) केंद्र आणि राज्य सरकार यांच्यातील कायदेशीर संबंध स्पष्ट करा.
ब) भारतीय राजकारणावर प्रभाव टाकणारा घटक म्हणून धर्माबद्दल लिहा.
क) भारतीय निवडणूक आयोगाची रचना लिहा.
ड) भारतीय राजकारणावर प्रभाव टाकणारा घटक म्हणून जात लिहा.
इ) केंद्र आणि राज्य सरकार मधील प्रशासकीय संबंध स्पष्ट करा.
ई) राष्ट्रीय आणि प्रादेशिक राजकीय पक्षाचे निकष स्पष्ट करा.
- प्र.3 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10
- अ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाची विचारधारा आणि कार्यक्रम स्पष्ट करा.
ब) भारतीय जनता पार्टी (B.J.P.) ची विचारधारा आणि कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- भारतीय निवडणूक आयोगाचे अधिकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester-II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper-II)
Indian Government and Politics (BA221228)

Day & Date: Friday, 26-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is the chief of Bhartiya Janata Party.
 - a) Amit Shaha
 - b) Narendra Modi
 - c) Jagan Prasad Nadda
 - d) Nitin Gadkari
- 2) National Congress Party is established in _____.
 - a) 1857
 - b) 1947
 - c) 1950
 - d) 1885
- 3) _____ is dominant caste in Karnataka State politics.
 - a) Morutha
 - b) Reddy
 - c) Lingayat
 - d) Patidar
- 4) _____ is the election symbol of Bhartiya Janta Party.
 - a) Lotus
 - b) Clock
 - c) Elephant
 - d) Cycle
- 5) Present chief minister of Maharashtra is _____.
 - a) Devendra Fadnavis
 - b) Ajit Pawar
 - c) Eknath Shinde
 - d) Uddhav Thackeray
- 6) Defense is the subject of _____.
 - a) State list
 - b) Concurrent list
 - c) Union list
 - d) None of these
- 7) _____ factor does make impact on Indian politics.
 - a) Religion
 - b) Caste
 - c) Media
 - d) All of these
- 8) The Chief Election Commissioner of India is appointed by the _____.
 - a) Governor
 - b) Prime Minister
 - c) President
 - d) Vice-President

Q.2 Write answers in brief. (Any Four)**12**

- a) Explain the legal relationship between the Union and the State Government.
- b) Write about Religion as a factor influencing Indian Politics.
- c) Write the structure of Election Commission of India.
- d) Write Caste as a factor influencing Indian Politics.
- e) Explain the Administrative relationship between the union and the State Government.
- f) Explain the criteria about National and Regional political party.

- Q.3 Write answer in detail. (Any One)** **10**
- a) Explain the Ideology and Program of Indian National Congress Party.
 - b) Explain the ideology and Program of Bhartiya Janata Party (B.J.P.)
- Q.4 Write Answer in details.** **10**
- Explain the Powers of Election Commission of India.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) आधुनिकीकरणाचे कुटुंबसंस्थेवर परिणाम सांगा.
 - 2) लोकसंख्या स्फोटामुळे वाढलेल्या लोकसंख्येच्या समस्या सांगा.
 - 3) मदर तेरेसांची चार सामाजिक कामे सांगा.
 - 4) दत्तक खेडे योजनेची आवश्यकता का आहे.
 - 5) जल संवर्धन महत्वाचे का आहे.
 - 6) एड्सची चार कारणे सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- अ) विशेष शिबीरात कोणते कार्यक्रम घेता येतात ते लिहा.
किंवा
- ब) स्वामी विवेकानंदाचे सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.4 "एड्स" हा मानवी समाजाचा शत्रू आहे हे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
National Service Scheme-II (BA221224)**

Day & Date: Friday, 26-04-2024
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternatives and write answer. 08

- 1) Increased divorce is a effect of _____ in society.
 - a) Good earning
 - b) Modernization
 - c) Mobile effect
 - d) Money
- 2) _____ is a important problem in youth stage.
 - a) Drug addiction
 - b) AIDS
 - c) Education
 - d) Money
- 3) The special camping village should be _____ from college.
 - a) Near
 - b) Far away
 - c) Away
 - d) All of these
- 4) Brahmo Samaj is related to _____.
 - a) Mahatma Phule
 - b) Raja Ram Mohon Roy
 - c) Swami Vivekanand
 - d) Mother Teresa
- 5) Swami Vivekanand gave speech _____ in America.
 - a) New York
 - b) Shicago
 - c) Detroit
 - d) California
- 6) _____ is important mass media for NSS expansion.
 - a) Radio
 - b) Mobile
 - c) T. V.
 - d) Songs
- 7) _____ formed the Missionary of Charity both within Kolkata and throughout India.
 - a) Swami Vivekananda
 - b) Mother Teresa
 - c) Raja Ram Mohan Roy
 - d) Mahatma Phule
- 8) Inter caste marriage system is important alternative for the _____.
 - a) Getting Reservations
 - b) National Integration
 - c) Property
 - d) All of these

Q.2 Write short answer of the following (any four) 12

- 1) State the effect of modernization on the family systems.
- 2) Give the names of problems growth by population explosion.
- 3) State the four social work of Mother Teresa.
- 4) What is need of Village adoption scheme?
- 5) Why is important of water conservation?
- 6) State the four causes of Aids.

- Q.3 Write answers to broad questions. (Any One)** **10**
- a) Which programme should be undertaken in special camping programme.
- OR**
- b) Explain the Social work of Swami Vivekanand.
- Q.4 Write answers to broad questions.** **10**
- Explain the 'AIDS' is danger human society.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- अ) अभिसंधान व्याख्या लिहा.
- ब) विलोपन म्हणजे काय?
- क) स्मृती व्याख्या लिहा.
- ड) प्रवाही बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?
- इ) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय?
- ई) दिर्घकालीन स्मृती स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका दीर्घ प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

अ) स्मृती प्रक्रिया स्पष्ट करा.

किंवा

ब) बहुघटकीय बुद्धिमत्ता सिध्दांत स्पष्ट करा.

प्र.4 अभिजात अभिसंधान प्रयोगाचे वर्णन करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. Semester-II (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional PSYCHOLOGY (Paper-II)
Modern Psychology (BA221230)

Day & Date: Saturday, 27-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The _____ means changes or improvement in experience and behavior.

a) Learning	b) Memory
c) Recall	d) Personality
- 2) The classical conditioning theory proposed by _____.

a) Skinner	b) Pavlov
c) Watson	d) Freud
- 3) The concept forgetting studied by _____.

a) Freud	b) Bine
c) Ebbinghaus	d) Allport
- 4) _____ second duration period of short term memory.

a) 45	b) 40
c) 35	d) 30
- 5) $\frac{\text{Mental Age}}{\text{Chronological age}} \times 100$ called _____.

a) Intelligence Quotient (IQ)	b) Memory
c) Personality	d) Learning
- 6) Robert Sternberg given by _____ factors of intelligence.

a) 2	b) 3
c) 4	d) 5
- 7) The Psychoanalytic theory of personality proposed by _____.

a) Rogers	b) Maslow
c) Freud	d) Kohler
- 8) The trait theory proposed by _____.

a) Gardner	b) Terman
c) Kohler	d) Allport

Q.2 Write Short answers. (Any four out of six)

12

- a) Define conditioning.
- b) What is extinction?
- c) Define memory.
- d) What is fluid intelligence
- e) What is personality?
- f) Explain the long term memory.

- Q.3 Broad Answer questions. (Any one)** **10**
- a) Explain the process of memory.
- OR**
- b) Explain multiple intelligence theory.
- Q.4 Describe the experiment of classical conditioning.** **10**

प्र.2 गद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) नागदत्तो वि मुणि-वयणेण आउसं अप्पं पासंतो साहु पुच्छइ-हे भयवंत! मम जीवणसेसं कियंतमत्थि? मुणी कहेइ- सत्त दिवस-सेसमत्थि। अज्जप्पभिइ सत्तमे दिवसे संझाकाले तुं मच्चुं पाविहिसि? नागदत्तो पुच्छइ- किं भंते! हं समाहिणा वा असमाहिणा वा मरणं पाविस्सं?
- 2) तीए भणियं- जइं एवं ता मा झुरसु, करेमि मे समीहियं। तओ साहिओ एस वुत्तंतो सासूए। तीए वि भत्तुणो। तेण वि तीए सह कडवकलहं काऊण भणिया वहू- वच्छे, न एसा तव सासू घरपालणस्स जोग्गा ता पडिवज्जसु सव्वं तुमं।
- 3) महप्पाणो कयावि निरत्थयं न हसइ। ममं एआरिसं किं दिट्ठं, जओ हसिऊण गओ। पच्छा एस्स कारणं उवस्सए गंतूण मुणिं पुच्छिस्सामि इअ विआरिऊण खणंतरे सो चिंतारहिओ जाओ। पुणरवि मज्झण्ह-समए सो साहू भिक्खत्थं तस्स घरम्मि समागओ।
- 4) जस्स दया सो तवस्सी, जस्स दया सो य सीलसंपन्नो। जस्स दया सो नाणी, जस्स दया तस्स निव्वाणं।।
- 5) एगम्मि अरणम्मि वाघो सीहो दुवे संति। तेसिं पुण संलावो एवं वुत्तो महं पडइ सीयं।।
- 6) इह असि कत्थ वि पुरे णिव-मंती-सेट्ठि-सत्थवाहाणा। पुत्ता पवित्त-चित्ता चत्तारि कला-कलाव-विऊ।।

प्र.3 महामंत्र णमोकाराची महिमा प्राकृत उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

10

किंवा

सासू-सास-यांनी विचलित झालेल्या वधूस दासीच्या सहकार्याने कसे स्थिर केले हे सांगून बोध स्पष्ट करा.

प्र.4 पुण्य सर्वात श्रेष्ठ कसे आहे हे पुण्णोदय महिमा काव्याद्वारे स्पष्ट करा.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- अ) नियोजनाचे आत्मनिर्भरता हे उद्दिष्ट स्पष्ट करा.
ब) पुरा प्रारूप स्पष्ट करा.
क) कोरडवाहू शेतीची तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
ड) शेती आधारित उद्योगाचे महत्व स्पष्ट करा.
इ) महाराष्ट्रातील नागरी सहकारी बँकांची कार्ये लिहा.
ई) महाराष्ट्रातील दुग्ध व्यवसायाच्या कोणत्याही चार समस्या लिहा.
- प्र.3 खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
महाराष्ट्रातील सहकारी साखर कारखान्याची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.
- प्र.4 लघु उद्योग म्हणजे काय? लघु उद्योगांची भारतीय अर्थव्यवस्थेतील भूमिका स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional ECONOMIC (Paper – II)
Indian Economy (BA221227)

Day & Date: Monday, 29-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the sentences choosing the correct option. 08

- 1) There is _____ relationship between industrialization and per capita income.
 - a) Positive
 - b) Negative
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 2) The Micro, Small and Medium Enterprises Act (MSMED Act) was implemented in the year _____.
 - a) 1991
 - b) 2000
 - c) 2006
 - d) 2005
- 3) Small scale industries are based on _____ production techniques.
 - a) Capital intensive
 - b) Labor intensive
 - c) Machine intensive
 - d) None of these
- 4) Modernization involves _____ changes.
 - a) Institutional
 - b) Constructive
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 5) The Planning Commission was established in the year _____.
 - a) 2006
 - b) 2015
 - c) 1950
 - d) 1960
- 6) PURA model was presented by _____.
 - a) Dr. Manmohan Singh
 - b) V. K. V. R. Rao
 - c) A. P. J. Abdul Kalam
 - d) Dr. D. R. Gadgil
- 7) Bargaining power of farmers due to cooperatives _____.
 - a) Decreases
 - b) Increases
 - c) Remains constant
 - d) None of these
- 8) Manmohan Singh introduced the _____ model.
 - a) LPG.
 - b) PURA
 - c) Model of development
 - d) None of these

Q.2 Write short answer of the following questions (Any Four) 12

- a) Explain the objective of planning self-reliance.
- b) Explain the PURA model.
- c) State three characteristics of dryland agriculture.
- d) Explain the importance of agriculture based industry.
- e) Write the functions of urban co-operative banks in Maharashtra.
- f) Write any four problems of dairy industry in Maharashtra.

Q.3 Write a detailed answer to any one of the following questions. 10

Explain in detail the role of co-operative sugar factories in Maharashtra.

OR

Write in detail the characteristics of the economy of Maharashtra.

Q.4 What is a small scale enterprise? Explain the role of small scale enterprises in the Indian economy. 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) महाजनपदांच्या काळातील धार्मिक जीवनाचे वर्णन करा.
 - 2) जैन धर्मातील त्रिरत्ने कोणती?
 - 3) कलिंग युद्धाची थोडक्यात माहिती लिहा.
 - 4) अलेक्झांडरच्या स्वारीचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 5) गुप्त काळातील कला स्पष्ट करा.
 - 6) हर्षवर्धनाच्या प्रयाग मेळाव्याचे वर्णन करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- गौतम बुद्धाचे जीवनचरित्र सांगून त्यांच्या शिकवणूकीची माहिती द्या.
किंवा
गौतमीपुत्र सातकर्णीची राजकीय कामगिरी विशद करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.** **10**
- सम्राट हर्षवर्धनाच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional AIHC&A (Paper – II)**

Political & Cultural History of Ancient India up to 650 A.D. (BA221222)

Day & Date: Monday, 29-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Tripetak text is related to _____ religion.
 - a) Jain
 - b) Buddha
 - c) Vedic
 - d) Vaishnav
- 2) Vardhaman Mahavira has born in _____ place.
 - a) Kundagrama
 - b) Vaishali
 - c) Sarnath
 - d) Pava
- 3) The capital of the Mauryan Kingdom was located at _____.
 - a) Pataliputra
 - b) Vaishali
 - c) Lumbini
 - d) Gaya
- 4) _____ was the Finance Minister of Mauryas.
 - a) Samaharta
 - b) Suradhyaksha
 - c) Mudradhyaksha
 - d) Sannidhatri
- 5) Shak king Nahpan was defeated by _____ Satvahan King.
 - a) Simuk
 - b) 1st Satkarni
 - c) Pulumai
 - d) Gautamiputra Shri Satkarni
- 6) _____ was the famous Chitya in Satvahan period.
 - a) Karle
 - b) Bhaje
 - c) Ter
 - d) Pitalkhore
- 7) _____ Gupta King issued the Veena Vadak coins.
 - a) Shrigupta
 - b) Samudragupta
 - c) Kumargupta
 - d) Skandgupta
- 8) Ratnavali play was written by _____.
 - a) Aadityavardhan
 - b) Divakar Sen
 - c) Harshavardhan
 - d) Banbhatt

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Describe the religious life during the Mahajan Padas period.
- 2) Which are Triratna's in Jain religion?
- 3) Describe in brief the Kaling War.
- 4) Explain the effects of Alexander's invasion.
- 5) Explain the Art in the period of Gupta.
- 6) Describe the Prayag mela of Harshavardhan.

Q.3 Broad Question. (Any One)

10

Give a brief account of the life and teaching of Gautam Buddha.

OR

Describe the political work of Gautamiputra Satkarni.

Q.4 Broad Question.

10

Evaluate the work of Samrat Harshavardhan.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) छत्रपती संभाजी महाराजांनी कोणकोणते ग्रंथ लिहिले होते?
 - 2) छत्रपती संभाजी महाराजांच्या बु-हाणपूर मोहिमेची थोडक्यात माहिती सांगा.
 - 3) सेनापती संताजी घोरपडे यांची हत्या कोणी व का केली?
 - 4) अष्टप्रधान मंडळातील कोणत्याही चार प्रधानांची नावे व कार्य सांगा.
 - 5) शिवकालीन हेर व्यवस्थेची माहिती लिहा.
 - 6) गोतसभा म्हणजे काय?
- प्र.3 महाराणी ताराबाई यांच्या कामगिरीवर प्रकाश टाका.** **10**
- किंवा**
- शिवकालीन लष्करी व्यवस्थेचे वर्णन करा.
- प्र.4 छत्रपती संभाजी महाराजा आणि मोगल यांच्यातील संघर्षाची माहिती सांगा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Optional HISTORY (Paper-II)**

Rise of the Maratha Power (1630 – 1707 A. D) (BA221233)

Day & Date: Tuesday, 30-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Chhatrapati Sambhaji Maharaj was born at ____ Fort.
 - a) Janjira
 - b) Raigad
 - c) Shivneri
 - d) Purandar
- 2) Mughals imprisoned Chhatrapati Sambhaji Maharaj at _____.
 - a) Bhupalgad
 - b) Sangameshwar
 - c) Devgad
 - d) Chiplun
- 3) Mughal Sardar Zulfikar Khan had besieged Chhatrapati Rajaram Maharaj in the fort of _____.
 - a) Raigad
 - b) Pratapgad
 - c) Jinji
 - d) Raigad
- 4) Maharani Tarabai belonged to _____ family.
 - a) Jadhav
 - b) Nimbalkar
 - c) Ghadge
 - d) Mohite
- 5) The success of Dodderi was done by Senapati _____.
 - a) Dhanaji Jadhav
 - b) Santaji Ghorpode
 - c) Mankiji Dahatonde
 - d) Hambirrao Mohite
- 6) _____ was the Senapati of the Maratha power during Maharani Tarabai's time.
 - a) Santaji Ghorpade
 - b) Santaji Malusare
 - c) Dhanaji Jadhav
 - d) Prataprao Gujar
- 7) Chauth means _____ share of revenue.
 - a) Fourth
 - b) Fifth
 - c) Tenth
 - d) Twelfth
- 8) _____ was the chief officer in the fort administration during the Shivakal.
 - a) Hawaldar
 - b) Sabnis
 - c) Karkhanis
 - d) Chitnis

Q.2 Write short answers to any four questions. 12

- 1) Which books were written by Chhatrapati Sambhaji Maharaj?
- 2) Briefly describe Chhatrapati Sambhaji Maharaj's Burhanpur campaign.
- 3) Who killed Senapati Santaji Ghorpade and why?
- 4) Name and work of any four Pradhans in Ashtapradhan Mandal.
- 5) Write information about spy system during Shivakal.
- 6) What is Gotasabha?

- Q.3** Highlight the achievements of Maharani Tarabai. **10**
OR
Describe the military system of Shivakal.
- Q.4** Give details of the conflict between the Chhatrapati Sambhaji Maharaj and the **10**
Mughals.

c) Identify the word formation process of the underlined words in the following sentences:

- 1) He lives in U.S.A.
- 2) The patient was watching the tick-tock of the watch.
- 3) This is a large and spacious motel on this road.

d) Identify the word class of the underlined words in the following sentence:
The police are marching towards the main ground.

e) Identify the element of clause of the underlined phrases in the following.

- 1) John is my best friend.
- 2) The students saw the rainbow.
- 3) People are discussing the coming elections.

f) Match the synonyms of the given words in the following:

Group A	Group B
clever	chilly
cold	tall
high	smart

Q.3 Answer any one of the following:

10

- a) Write a note on major and minor word formation processes to English.
- b) Write a note on open class words in English.

Q.4 What is Phrase? Write a note on phrases in English.

10

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)**12**

- 1) कादंबरी वाङ्मयप्रकाराच्या कोणत्याही तीन घटकांचे महत्त्व सांगा.
- 2) दलित आणि ग्रामीण या साहित्यप्रकाराविषयी रावसाहेबांचे मत काय असते?
- 3) ग्रामीण साहित्य चळवळीचे नेतृत्व करण्यामागे रावसाहेबांचा हेतू काय असतो?
- 4) खिलारी या तरुणाला पाहिल्यावर रावसाहेबांना अपराध्यासारखे का वाटते?
- 5) सरुबाई रावसाहेबांच्या घरी का आलेली असते?
- 6) कोणत्याही सहा म्हणींचा अर्थ स्पष्ट करा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)**10**

गोदानगरच्या ग्रामीण साहित्य संमेलनाचे वर्णन करा.

किंवा

कुन्हाडीचा दांडा गोतास काळ' या म्हणीवर आधारित कथा लिहा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.**10**

रावसाहेब निकम यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पैलू विशद करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-III)
Khaka Nigari (BA221325)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) اردو ادب کی اصطلاح میں خاکہ نگاری انگریزی لفظ اسکیچ کا ہے۔

(A) ترجمہ۔ (B) ضد۔

(C) جمع۔ (D) ذو معنی۔

(2) خاکے کے ابتدائی نقوش۔۔۔۔۔ میں نظر آتے ہیں۔

(A) سوانح۔ (B) خودنوشت سوانح۔

(C) تذکروں۔ (D) انشائیہ۔

(3) مرزا فرحت اللہ بیگ کا خاکہ۔۔۔۔۔ اردو کا پہلا کامیاب اور مکمل خاکہ تسلیم کیا جاتا ہے۔

(A) نذیر احمد کی کہانی کچھ میری کچھ ان کی زبانی۔ (B) ایک وصیت کی تعمیل۔

(C) پھول والوں کی سیر۔ (D) دلی کا ایک یادگار مشاعرہ۔

(4) مولوی عبدالحق نے بڑے ادیبوں شاعروں کے علاوہ۔۔۔۔۔ پر بھی خاکے تحریر کیے ہیں۔

(A) سیاسی رہنماؤں۔ (B) مذہبی عالموں۔

(C) عام شخصیتوں۔ (D) تاریخی شخصیتوں۔

(5) مقبرہ رابعہ دررانی کس کی نگرانی میں تھا؟

(A) مولوی عبدالحق۔ (B) نظام حیدر آباد۔

(C) مالی۔ (D) کلکٹر۔

(6) رشید احمد صدیقی کے طویل خاکے کا نام کیا ہے؟

(A) ذاکر صاحب۔ (B) غالب۔

(C) مولانا آزاد۔ (D) مالک رام۔

7) محسن الملک میں کس پتھر کی خاصیت تھی؟

- (A) کوہ نور۔
(B) پارس۔
(C) کالے پتھر۔
(D) لعل۔

8) کنڈن کون تھا؟

- (A) پرنسپل۔
(B) معلم۔
(C) چپراسی۔
(D) کلرک۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- 1) مولوی عبدالحق کا تعارف لکھیے۔
- 2) نواب محسن الملک کی چند خوبیاں بیان کیجیے۔
- 3) علامہ اقبال نے جرمن خاتون کو اپنے گھر میں کیوں رکھا تھا؟
- 4) رشید احمد صدیقی کے خاکوں کے مجموعوں کے نام لکھیے۔
- 5) کنڈن کی چند صفات بیان کیجیے۔
- 6) نام دیو کی موت کا واقعہ بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- 1) رشید احمد صدیقی کی خاکہ نگاری پر مفصل نوٹ لکھیے۔
- 2) خاکے کے اجزائے ترکیبی کی وضاحت کیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

سر محمد اقبال کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. KANNADA (Paper – III)
Vachana and Biography (BA221321)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಮನದ ತಾಮಸ ಬಿಡದು, ಮನದ - ಬಿಡದು
 - 1) ಸುಬುದ್ಧಿ
 - 2) ಸುಗುಣ
 - 3) ಸುವಿಚಾರ
 - 4) ಕಪಟ
- 2) ಕಾಯವೆಂಬ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ -ವೇ ಸಯದಾನ
 - 1) ಸೂರ್ಯ
 - 2) ನೆಲ
 - 3) ಚೈತನ್ಯ
 - 4) ಚಂದ್ರ
- 3) ಛಲಬೇಕು ಶರಣಿಗೆ ಪರ - ವನೊಲ್ಲನೆಂಬ
 - 1) ಹಾರ
 - 2) ಧನ
 - 3) ಕದಿರು
 - 4) ಮದ
- 4) ಎತ್ತತ್ತ ನೋಡಿದಡತ್ತತ್ತ ನೀನೇ -
 - 1) ದೇವಾ
 - 2) ಶಾಲೆ
 - 3) ಮಗು
 - 4) ಮನೆ
- 5) ಸರ್ವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮೂಲವೇ ಈ -
 - 1) ಕಲೆ
 - 2) ಸಂಗೀತ
 - 3) ಅನಕ್ಷರತೆ
 - 4) ಅಭ್ಯಾಸ
- 6) ಗಾಡಗೆ ಬಾಬಾ ಆಹಾರ - ತೋಗರಿ ಬೇಳೆ ಸಾರು, - ರೊಟ್ಟಿ
 - 1) ಗೋಧಿ
 - 2) ನೆವಣೆ
 - 3) ಹುರಲಿ
 - 4) ಜೋಳದ
- 7) ವಜ್ರದ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅದರ ನಕಲಾದ ಗಾಜು - ಬೆಲೆಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.
 - 1) ಕಡಿಮೆ
 - 2) ಹೆಚ್ಚು
 - 3) ಜಾಸ್ತಿ
 - 4) ಅಧಿಕ
- 8) - ಕುಡಿಯಬಾರದು
 - 1) ಮಜ್ಜೆಗೆ
 - 2) ಮಧ್ಯ
 - 3) ಹಾಲು
 - 4) ಹಣ್ಣಿನ ರಸ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)
- 1) ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲಣ ಮರ್ಕಟನಂತೆ ಲಂಘಿಸುವುದೆನ್ನ ಮನವು
 - 2) ಹರನೀವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿರಿಯು ಬೆನ್ನಲಿ ಬರ್ಕು
 - 3) ನುಡಿದಡೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು
 - 4) ಅನ್ಯರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವುದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪಾಪ
 - 5) ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿ ಬೇಡ
 - 6) ಮಲೇರಿಯಾ ಮಾತ್ರ ಕುನಿನ್ ಮಾತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ

- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘ ಫವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)
- 1) ಗಾಡಗೆ ಬಾಬಾ ಅವರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಗಳು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ
ಅಥವಾ
 - 2) ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥ ವಿವರಿಸಿರಿ.

- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:
ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನದ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥ ವಿವರಿಸಿರಿ.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) किंमत निर्देशांकाचे महत्त्व.
ब) चलन विषयक धोरणाचे उद्दिष्टे सांगा.
क) इ-बँकिंग.
ड) डेबिट कार्डचे दोष सांगा.
इ) पतनियंत्रणाची साधने.
ई) वस्तूविनिमय पध्दतीतील अडथळे.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक) 10
- चलनवाढीची कारणे आणि परिणाम सांगा.
किंवा
व्यापारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- पैसा म्हणजे काय? पैशाची कार्ये सविस्तरपणे लिहा?

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper – III)
Money and Banking (BA221347)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the option. 08

- 1) _____ is the first stage of the evolution of money.
 - a) Near money
 - b) Commodity money
 - c) Paper money
 - d) Metallic money
- 2) _____ is the secondary function of money.
 - a) Store of value
 - b) Basic of credit
 - c) Medium of Exchange
 - d) Measure of value
- 3) Monetary Policy introduced by _____.
 - a) Central Bank
 - b) Commercial Bank
 - c) Private Bank
 - d) All the above
- 4) Reserve Bank of India was established in _____.
 - a) 1920
 - b) 1931
 - c) 1926
 - d) 1935
- 5) _____ year should be the base year to form Index.
 - a) General
 - b) Special events
 - c) Up and down
 - d) All above
- 6) In India _____ Bank started first Credit Card Plan in 1980.
 - a) Central Bank of India
 - b) State Bank of India
 - c) NABARD
 - d) Bank of India
- 7) Credit money is produced by _____.
 - a) Government
 - b) Commercial Bank
 - c) Central Bank
 - d) All above
- 8) Commercial banks offer minimum interest on _____.
 - a) Saving deposits
 - b) Term deposits
 - c) Recurring deposits
 - d) Current deposits

Q.2 Write a Short Answers. (Any Four) 12

- a) Importance of price index.
- b) State the objectives of monetary policy.
- c) E-Banking
- d) Explain the dismerits of Debit Card.
- e) Instruments of credit control.
- f) Hurdles in the barter system.

- Q.3 Answer any One of the following.** **10**
- a) State the causes and effects of inflation.
- OR**
- b) Explain the function of Commercial Bank.
- Q.4** What is money? Write the function of money in detail? **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. MARATHI (Paper - IV)
कविता आणि काव्यास्वाद (BA221324)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) वसंत बापटांना कोणते वरदान लाभले होते?
 अ) इतिहास वाङ्मयाचे ब) सौंदर्याचे
 क) संगीत साधनेचे ड) संस्कृत वाङ्मयाचे
- 2) ख्रिस्त बुद्ध हे विश्वाचे आहेत पण वसंत बापटांना कोणत्या संतांच्या गाथेचा आधार वाटतो?
 अ) संत तुकाराम ब) संत नामदेव
 क) संत ज्ञानेश्वर ड) संत एकनाथ
- 3) वसंत बापटांच्या मते काव्यालेखनाचे सर्वश्रेष्ठ प्रयोजन कोणते?
 अ) यशप्राप्ती ब) परनिवृत्तये किंवा परमानंद
 क) अर्थप्राप्ती ड) प्रतिष्ठा मिळविणे
- 4) वसंत बापटांनी कोणत्या साहित्याकडे पाठ फिरविली आहे?
 अ) मराठी साहित्याकडे ब) इंग्रजी साहित्याकडे
 क) लोकसाहित्याकडे ड) प्रचारकी साहित्याकडे
- 5) कोणते तत्त्व 'बहुजन हिताय' ह्या तत्त्वाने झाकून टाकले असे कवी वसंत बापटांना वाटते?
 अ) अद्वैत तत्त्व ब) द्वैत तत्त्व
 क) स्वान्तसुखाय ड) व्यापारी तत्त्व
- 6) 'दुःख एवढे-होतील का तू त्या तोलाची अशी जिंदगी बाद काराया अनमोलाची' ह्या काव्यओळी कोणत्या कवितेतील आहेत?
 अ) दुःख ब) आज अचानक
 क) विस्मृती ड) विनोबा
- 7) 'छंद' या कवितेत वसंत बापटांनी मानवी कोणत्या छंदाचा वेध घेतलेला आहे?
 अ) अनंताचा वेध घेण्याच्या छंदाचा ब) निसर्ग सौंदर्याचा वेध घेण्याचा छंद
 क) संगीत गायनाचा ड) आठवणीचा छंद
- 8) 'मराठी कविता आकलन आणि आस्वाद' या ग्रंथाचे संपादक कोण आहेत?
 अ) सुधीर रसाळ ब) गंगाधर गाडगीळ
 क) रा. श्री. जोग ड) डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) कवी वसंत बापटानी 'एक डोळा आणि एक डोळा' या कवितेतून समाजमनाची कोणती द्वंद्व स्थिती शब्दबद्ध केली आहे?
- 2) महान साहित्य निर्मितीसाठी साहित्यिकांनी वा कवीने कोणते तप करावे असे वसंत बापट 'सेतूच्या' प्रस्तावनेतून सुचवितात?
- 3) 'विस्मृती' या प्रेमकवितेचा आशय स्पष्ट करा.
- 4) 'वसंत बापटांच्या कवितेतील निसर्गाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) काव्यास्वाद म्हणजे काय?
- 6) वसंत बापटांनी 'सेतू' काव्यसंग्रहात कोणकोणत्या विषयावर कविता लिहिल्या आहेत?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक)

काव्यास्वाद म्हणजे काय ते सांगून काव्यास्वादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

सेतू काव्यसंग्रहातील 'ऋतुराजानो' या दीर्घकवितेचे निसर्गसौंदर्य स्पष्ट करा.

प्र.4 सेतू काव्यसंग्रहातील सामाजिक कवितेचे स्वरूप वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-IV)
Urdu Poetry (BA221326)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) کس کی شاعری میں ہندوستان کی تہذیب و تمدن کی واضح چھلک دکھائی دیتی ہے؟

(A) ملا وجہی۔

(B) نظیر اکبر آبادی۔

(C) نصرتی۔

(D) شکیل بدایونی۔

(2) اردو کے فلسفی شاعر کون ہیں؟

(A) میر۔

(B) مصحفی۔

(C) اقبال۔

(D) حالی۔

(3) علی گڑھ تحریک کے زمانے میں کس شاعر نے اردو شاعری میں تاریخ اسلام کو شامل کیا۔

(A) شبلی۔

(B) فیض۔

(C) ساحر۔

(D) مجاز۔

(4) ترقی پسند تحریک کے نمائندہ شاعر کون ہیں؟

(A) اقبال۔

(B) وحید الدین سلیم۔

(C) جوش۔

(D) چکبست۔

(5) بڑھاپا کس کو خاک میں ملا کر غم میں مبتلا کرتا ہے؟

(A) جوانی۔

(B) عشرت۔

(C) صحت۔

(D) عزت۔

(6) نظم "ساقی نامہ" میں کس نے حرکت و عمل پیغام دیا ہے

(A) اللہ۔

(B) رسول۔

(C) قوم۔

(D) شاعر۔

(7) جوش اجیر سے کس شہر کی طرف جا رہے تھے۔

- (A) دہلی۔
(B) کشمیر۔
(C) کنیا کماری۔
(D) جئے پور۔

(8) بربادی خانماں شبلی شاعر نے اپنے کونسے بھائی کا مرثیہ لکھا ہے۔

- (A) اسحاق۔
(B) مہدی۔
(C) جنید۔
(D) ان میں سے کوئی نہیں۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) صنعت استعارہ کی تعریف لکھیے اور بطور مثال چند اشعار لکھیے
(2) صنعت تشبیہ کی تعریف لکھیے اور بطور مثال چند اشعار لکھیے۔
(3) صنعت تضاد کی تعریف لکھیے اور بطور مثال چند اشعار لکھیے۔

(4) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔

وہ کرے بھی تو کن الفاظ میں تیرا شکوہ = جن کو تیری نگہ لطف نے برباد کیا۔

(5) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔

سب کتابوں کے کھل گئے معنی = جب سے دیکھی نظیر دل کی کتاب۔

(6) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔

مقام شوق تیرے قد سیوں کے بس کا نہیں = انہیں کا کام ہے جن کے حوصلے ہیں زیاد۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) آدمی نامہ کا خلاصہ لکھیے۔
(2) ذوق و شوق کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

عدل فاروقی کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. KANNADA (Paper - IV)
Novel and Poetry (BA221322)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ಕಲಿಯುಗದ ಅಮೃತ -

1) ನೀರು	2) ಚಹಾ
3) ಮಜ್ಜೆಗೆ	4) ಕೊಲ್ಡ್ರಿಂಕ್ಸ್

2) ದಿವಾನಖಾನೆಯ ಅಂದ ಚಂದ ಪ್ರಬಂಧದ ಲೇಖಕರು -

1) ಎ.ಎನ್.ಮೂರ್ತಿರಾವ	2) ಕೈಲಾಸಂ
3) ಕಾರಂತ	4) ಮಾಸ್ತಿ

3) ನೀವು - ಕವಿಯಲ್ಲವೇ?

1) ಕನ್ನಡ	2) ಮರಾಠಿ
3) ಆಫ್ರಿಕಾ	4) ಕೆನಡ

4) - ಕೂಗುತ್ತ ಕೂಗುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಹುಲಿಯ ನಾಟಕರಂಗದಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

1) ರಂಗಯ್ಯ	2) ಬಸಯ್ಯ
3) ಸಿದ್ದ	4) ಮಾರಯ್ಯ

5) ನಾನೇ - ನನಗೆ ಚಾಕರರ್ಯಾಕೆ?

1) ಗುಲಾಮ	2) ಯುವಕ
3) ಅರಸ	4) ಸಾಹುಕಾರ

6) ಯಾರನ್ನು - ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಎಂದುಕೊಂಡೆಯೋ?

1) ಕೇಳಿ	2) ಹೇಳಿ
3) ನೆನೆದು	4) ನೋಡಿ

7) ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರು - ನುಡಿಸುವುದರ ಸೊಗಸು ಹೀಗೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ.

1) ತಬಲಾ	2) ಪಿಟೀಲು
3) ಗಿಟಾರ್	4) ಏಕತಾರಿ

8) ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಬೇಂದ್ರೆ
3) ಮಾಸ್ತಿ	4) ಕಾರಂತ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಇಹದಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ ಪರದಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ ಶಾಂತಿಯ ಜೀವನವು ಶ್ರೀರಂಗರದಲ್ಲ.
- 2) ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಎಂದು ಗಡೆಗಣಿಸಬೇಡ
- 3) ಪಾಪಾಣ ಹೃದಯದ ನಿಶ್ಚಲ ಸೌಂದರ್ಯ ನನಗೂ ಬೇಡ, ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯರಿಗೂ ಬೇಡ.
- 4) ನಾವು ಏಳು ಎಂತ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಏಳು ಸ್ವರ.
- 5) ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಕರ
- 6) ನಾನು ಪುರಾಣ ಹೇಳೋಲ್ಲ ಸಂಗೀತ ಹೇಳೋನೆ.

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಸಂಗೀತ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
- 2) 'ಹಳ್ಳಿಯ ಜಹಾ ಫಲಾರದ ಹೋಟೀಲುಗಳು' ಪ್ರಬಂಧದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

'ಬಂದನಾ ಹುಲಿರಾಯನು' ಪ್ರಬಂಧದ ಸಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper – IV)
Demographic Studies (BA221348)

Day & Date: Friday, 03-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) According to _____ concept of population studies & Demography is the co-related to each other.

a) Frank Lorimar	b) Duncan
c) Lewis	d) Berkley
- 2) The 7th census of independence India was held in _____.

a) 2011	b) 2001
c) 1991	d) 1981
- 3) In 1953 _____ & Indian Government jointly held on survey of Mysore population study.

a) World health organization	b) United Nation organization
c) International Monetary Fund	d) Reserve Bank of India
- 4) _____ prepared the outline of National Sample Survey.

a) Dr. R. A. Gopalswami	b) J.K. Batiya
c) C. Chandramoli	d) Prof. R.C. Mahalnobis
- 5) The theory of Optimum population concern with _____.

a) J. B. Say	b) Malthus
c) Smith	d) Sedgwick
- 6) According to the theory of demographic transition The Second Stage is _____.

a) High Birth rate & High Death rate
b) High Birth rate & low Death rate
c) Low Birth rate & low Death rate
d) None of these
- 7) _____ is equation of age specific death rate.

a) $\frac{b_i}{p_i} \times k$	b) $\frac{d_i}{p_i} \times k$
c) $\frac{D}{P} \times K$	d) $\frac{B}{P} \times K$
- 8) Demography is concerned with the subject _____.

a) Physics	b) Economics
c) Account	d) None of these

- Q.2 Write Short answers. (Any Four out of six)** **12**
- 1) Explain the nature of Demography.
 - 2) Explain the mechanism of census in India.
 - 3) Explain the concept of National Family Health Survey.
 - 4) Shortly explain the Boserup Theory of population.
 - 5) Explain the concept of Birth rate & Death Rate.
 - 6) Explain the physiological factors affecting fertility.
- Q.3 Answer' Any One' question of the following.** **10**
- State the merits & demerits of Civil Registration system.
- OR**
- What is Demography? Explain the importance of Demography.
- Q.4 Explain the Optimum Population Theory.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) नेपोलियनचे व्यापार बहिष्कार धोरण
 - 2) नेपोलियनची कायदेसंहिता
 - 3) संयुक्त युरोप
 - 4) पवित्रसंघ
 - 5) व्हिएन्ना परिषदेची तत्वे
 - 6) मेरी अँटोइनेट
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
औद्योगिक क्रांतीचे परिणाम लिहा.
किंवा
नेपोलियनच्या पतनाची कारणे लिहा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
1789 च्या फ्रेंचराज्य क्रांतीचे परिणाम लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. HISTORY (Paper – III)
History Modern Europe (1750–1871A.D.) (BA221343)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Roussou had written _____ book.

a) Das capital	b) Social contract
c) Geeta	d) Kandid
- 2) Metternik was the Prime Minister of _____ country.

a) Germany	b) Austria
c) Russia	d) England
- 3) Who called 'The Mother of Kings'?

a) Meri Antoenate	b) Romalino
c) Meri Lucy	d) Josephine
- 4) Nepoleon Bonapart was born in _____ Island.

a) Corsica	b) Elba
c) Sent Helena	d) Greenland
- 5) Industrial Revolution started in _____ country.

a) Russia	b) England
c) Germany	d) Chaina
- 6) Industrial Revolution first happened in _____ Industry.

a) Oil	b) Ship
c) Construction	d) Textile
- 7) Vienna congress was started on _____.

a) April, 1814	b) July, 1814
c) Sep. 1814	d) Dec.1814
- 8) Metternich resigned as chancellor in _____.

a) 1845	b) 1846
c) 1847	d) 1848

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Continental system of Nepoleon Bonapart
- 2) Code of Nepoleon
- 3) Concert of Europe
- 4) Holy Alliance
- 5) Policy of Vienna congress
- 6) Meri Antoenate

Q.3 Write in detail answer of the following question. (Any One)

Explain the Effects of Industrial Revolution.

10

OR

Causes of downfall of Napoleon Bonapart.

Q.4 Write the detail answer of the following question.

10

Explain the effects of French Revolution 1789.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12
- 1) वातावरणाचे घटक
 - 2) हवेचे घटक/अंगे
 - 3) तापमानाची विपरितता
 - 4) आर्द्रतेचे प्रकार
 - 5) विषुववृत्तीय कमी दाबाचा पट्टा/शांत पट्टा
 - 6) ग्रहिय वाऱ्याचे प्रकार
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- अ) सौरशक्तीच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
किंवा
- ब) पर्जन्याच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- वातावरणाची संरचना/थर सांगा.

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper - III)
Climatology (BA221361)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of Stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks with correct alternatives.**08**

- 1) Climatology is the branch of _____ Geography.
 - a) Physical
 - b) Political
 - c) Social
 - d) Medical
- 2) The percentage of _____ gas in atmosphere is more.
 - a) Oxygen
 - b) Nitrogen
 - c) Helium
 - d) Carban
- 3) The lower layer of atmosphere is called _____.
 - a) Stratosphere
 - b) Troposphere
 - c) Ionosphere
 - d) Exosphere
- 4) The 'Monsoon' word come from _____ language.
 - a) Latin
 - b) Greek
 - c) Arabian
 - d) French
- 5) _____ gas from the atmosphere is most important for all living.
 - a) Nitrogen
 - b) Oxygen
 - c) Hydrogen
 - d) Argon
- 6) Sometimes temperature is increasing with increasing height is known as _____.
 - a) Range of Temperature
 - b) Inversion of Temperature
 - c) Normal lapse Rate
 - d) Daily range of Temperature
- 7) _____ pressure belts are formed on the earth.
 - a) 6
 - b) 7
 - c) 8
 - d) 9
- 8) Rainfall is measured by _____.
 - a) Meter
 - b) C. M.
 - c) K. m.
 - d) Millibar

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Composition of Atmosphere
- 2) Elements of Weather
- 3) Inversion of Temperature
- 4) Types of Humidity
- 5) Equatorial Low Pressure Belt or Doldrum
- 6) Types of Planetary winds.

- Q.3 Broad Answer question. (Any One)** **10**
- a) State factors affecting the distribution of Insolation.
- OR**
- b) Describe the types of rainfall.
- Q.4 Broad Answer question.** **10**
- State the structure/layer of atmosphere.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
English (Compulsory) (BA221301)**

Day & Date: Thursday, 09-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) A girl hurried to a silent _____ every day to fill pitchers.
 - a) torrent
 - b) house
 - c) mountain
 - d) bus
- 2) Iona Potapov, an ageing man, is a poor Russian _____.
 - a) pilot
 - b) teacher
 - c) farmer
 - d) sledge driver
- 3) The poet saw a host of golden daffodils beside _____.
 - a) a lake
 - b) a temple
 - c) a house
 - d) a church
- 4) The poem 'Sonnet 104' is written by _____.
 - a) William Shakespeare
 - b) William Wordsworth
 - c) William Blake
 - d) William Golding
- 5) The speaker in 'To Youth' addresses youth as a _____.
 - a) companion
 - b) enemy
 - c) lover
 - d) beauty
- 6) The Orpheus and Eurydice story is a _____ mythological story.
 - a) Roman
 - b) Indian
 - c) Greek
 - d) Italian
- 7) There should be no _____ understanding between true friends.
 - a) mis
 - b) over
 - c) un
 - d) non
- 8) Meena _____ a letter to her friend yesterday. (Use the correct form of the verb)
 - a) wrote
 - b) is writing
 - c) writes
 - d) was writing

Q.2 Answer the following questions in brief. (Any Four)

12

- a) Why was meeting called in the Worker's Paradise?
- b) What is the story 'Misery' by Anton Chekov about?
- c) Describe the scene in Daffodils in your own words.
- d) Explain how the poet in 'Sonnet 104' uses the seasons to show the passing of time.
- e) What is the myth of Orpheus?
- f) Why does the speaker in 'To Youth' lament?

- Q.3 Answer any One of the following questions.** **10**
Write a short review of any film you saw recently.
OR
Define Leadership and explain the key points on developing leadership skills.
- Q.4** You are Mr. John. You have applied for the post of an accountant in Mayur **10**
Fabrics, Mumbai. Draft a piece of interview with questions based on
qualifications, salary, etc. and responses.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) मध्याश्मयुगातील जीवनाविषयी माहिती द्या.
 - 2) नवाश्मयुगातील मानवाची प्रगती सांगा.
 - 3) ताम्रपट व नाणी या साधनाविषयी माहिती द्या.
 - 4) चीनी प्रवासवृत्तांत सांगा.
 - 5) वैदिकांच्या देवदेवता सांगा.
 - 6) उत्तर वेदकालीन विवाहांचे प्रकार सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणतेही एक) 10
- 1) वैदिक साधनाविषयी माहिती द्या.
- किंवा
- 2) सिंधू संस्कृतीतील आर्थिक व सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- वैदिकांचे आर्थिक व धार्मिक जीवन स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Inter-Disciplinary Sub (I.D.S.)**

(Ancient Indian History & Culture)

Political and Cultural History of Ancient India up to 650 C.A.D (BA221306)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ It is in Sanskrit language.

a) Veda	b) Tripitaka
c) Agama	d) Bible
- 2) _____ Traveler is not related to China country.

a) Fahiyen	b) Itsing
c) Yu-an-chwang	d) Megasthenes
- 3) Cave paintings are characteristics of _____ culture.

a) Mesolithic	b) Paleolithic Age
c) Neolithic Age	d) Indus
- 4) _____ human being was built his house in round shape with bricks.

a) Mesolithic	b) Paleolithic Age
c) Neolithic Age	d) Indus
- 5) _____ Ha was the main occupation of Vaidika.

a) Animal husbandry	b) Craft
c) Hunting	d) Fishing
- 6) In the later Vedic period, total Purusharth have been _____.

a) Two	b) Three
c) Four	d) Five
- 7) In Indus culture, _____ or Shahrara is called the city of dead Tomb.

a) Mohenjodaro	b) Harappa
c) Kalibangan	d) Lothal
- 8) Kalibangan, a place in Indus Valley culture, would have been in _____ state.

a) Gujarat	b) Rajasthan
c) Maharashtra	d) Andhra Pradesh

Q.2 Write Short Answers (Any Four)

12

- 1) Give information about life in the Middle Stone Age.
- 2) Describe the progress of human beings in Neolithic age.
- 3) Give information about copper plates and coins.
- 4) State it in Chinese travelogues.
- 5) State the Vedic gods and goddesses.
- 6) State the types of marriages during the Northern Vedic period.

Q.3 Broad Answers question

10

a) Give information about vedic sources.

OR

b) Explain economic and social life in Indus civilization.

Q.4 Broad Answers Question.

10

Explain economic and religious life of Vedics.

- प्र.2 खालीलपैकी थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) जंगलतोडीवर उपाय
 - 2) ऊर्जाप्रवाह
 - 3) भावीपिढी साधन संपत्तीचे संवर्धन
 - 4) परिसंस्थेचे प्रकार
 - 5) जंगल तोडीचे परिणाम
 - 6) वन्यजीव संरक्षण कायदा
- प्र.3 खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेचे घटक स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) "प्राण्यांचे हक्क" स्पष्ट करा.
- प्र.4 परिस्थितीकी विज्ञानाची व्याप्ती व महत्त्व स्पष्ट करा. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Social Ecology (BA221318)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are mandatory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Question.**08**

- 1) What is the reason for the decrease in forest cover?
 - a) Agriculture
 - b) Manufacturing Industry
 - c) Rising Population
 - d) Tourism and Pilgrimage
- 2) Which of the following are the types of conservation?
 - a) Earth-Conservation
 - b) Water conservation
 - c) Biodiversity conservation
 - d) All of these
- 3) The percentage of the carbon in the atmosphere gases is _____%
 - a) 0.04%
 - b) 21.94%
 - c) 78%
 - d) 33%
- 4) A group of individuals of a plant or animal species, inhabiting a given area is called _____.
 - a) Population
 - b) Ecosystem
 - c) Community
 - d) Biome
- 5) What is the main reason for the decline in the number of wild animals?
 - a) Deforestation
 - b) Male predatory
 - c) Lack of drinking water
 - d) Habitat destruction
- 6) What is the ecosystem made up of?
 - a) Biotic Elements
 - b) Abiotic Elements
 - c) Decomposer organism
 - d) All of these
- 7) _____ creates a balance between producers and customers.
 - a) Food Web
 - b) Food chain
 - c) Food cycle
 - d) Carbon cycle
- 8) In India Wildlife Protection Act was passed in _____.
 - a) 1962
 - b) 1972
 - c) 1968
 - d) 1974

Q.2 Attempt Any Four of the following questions.**12**

- 1) Remedies on Deforestation
- 2) Flow of Energy
- 3) Preserving resources for future generation
- 4) Types of Ecosystems
- 5) Impact of deforestation
- 6) Wild life act

Q.3 Attempt Any One:

10

a) What is Ecosystem? Explain components of ecosystem.

OR

b) Explain 'Rights of Animals'.

Q.4 Explain the Scope and significance of Ecology.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Prayojan Mulak Hindi (BA221303)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) प्रश्न के दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के निर्धारित पूर्ण अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गये विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) ——— हिंदी व्यावहारिक उपयोगिता से जुड़ी है।
 अ) प्रयोजनमूलक हिंदी ब) साहित्यिक हिंदी
 क) विधिक हिंदी ड) वाणिज्यिक हिंदी
- 2) पत्रकारिता अपने विचारों को ——— तक पहुँचाने का सशक्त माध्यम है।
 अ) प्रेस ब) जनता
 क) साहित्य ड) सरकार
- 3) कार्यालयीन हिंदी को ——— भी कहते हैं।
 अ) संचार भाषा ब) संपर्क भाषा
 क) प्रशासनिक हिंदी ड) वाणिज्यिक हिंदी
- 4) पत्र लिखनेवाले को ——— कहते हैं।
 अ) प्रेषिणी ब) संबोधन
 क) स्वनिर्देश ड) प्रेषक
- 5) भारत का पहला बचत बैंक ——— है।
 अ) आर. बी. आय. बैंक ब) भारतीय डाक
 क) बैंक ऑफ इंडिया ड) नाबार्ड बैंक
- 6) फिल्मी कलाकारों की रोचक सामग्री ——— पत्रकारिता का हिस्सा है।
 अ) फिल्मी ब) खोजी
 क) विज्ञान ड) आर्थिक
- 7) वृत्तांत लेखन में ——— आकर्षक, रोचक और संक्षिप्त होना चाहिए।
 अ) कथासार ब) आमुख
 क) विवरण ड) शीर्षक
- 8) Confidential इस पारिभाषिक शब्द का हिंदी पर्याय ——— है।
 अ) गोपनीय ब) आत्मविश्वास
 क) अलोचना ड) परिपत्र

प्र.2 निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

1) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों के हिंदी अर्थ लिखिए:

अ) Democracy

ब) Board

क) Consumer

2) पत्रकारिता का महत्व लिखिए।

3) कार्यालय आदेश पत्र से कौन-से आदेश जारी किए जाते हैं?

4) प्रयोजनमूलक हिंदी क कोई तीन रूप स्पष्ट कीजिए।

5) दूरदर्शन की सामान्य जानकारी दीजिए।

6) 'सावित्रीबाई फुले जयंती' समारोह का वृत्तांत लिखिए।

प्र.3 प्रयोजनमूलक हिंदी के प्रयोजन लिखिए।

10

अथवा

कार्यालयीन हिंदी के प्रयोग क्षेत्र स्पष्ट कीजिए।

प्र.4 पत्रकारिता का स्वरूप स्पष्ट करते हुए परिभाषा दीजिए।

10

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $(q \vee p) \equiv (p \vee q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 2) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $p \supset (p \vee q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 3) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $[(p \supset q) \cdot p] \supset q$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 4) तर्कशास्त्राची व्याख्या द्या.
- 5) निगामी आणि विगामी अनुमानातील फरक स्पष्ट करा.
- 6) आधुनिक तर्कशास्त्रातील सांकेतीकरणाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3 अनुमानाचे नियम लिहा.

किंवा

आकारिक सिध्दता द्या.

- अ) 1) $p \supset q$
 2) $q \supset r$
 3) $r \supset s$
 4) $p / \therefore s$
- ब) 1) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$
 2) $p / \therefore s$

प्र.4 सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष सिध्दता पध्दतीचा उपयोग करून खालील सत्य विधाने सिध्द करा.

- 1) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$
- 2) $[p \supset (q \supset r)] \supset [(p \cdot q) \supset r]$

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Modern Logic (Propositional Logic) (BA221315)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) Logic is _____ science.
 - a) Normative
 - b) Material
 - c) Useless
 - d) None of these
- 2) _____ is important is modern logic.
 - a) Symbolization
 - b) Matter
 - c) Fact
 - d) None of these
- 3) Validity is a property of _____.
 - a) Word
 - b) Term
 - c) Inference
 - d) Sentence
- 4) 'If then' is symbolized as _____.
 - a) \sim
 - b) \cdot
 - c) \equiv
 - d) \supset
- 5) 'Dinakar and Sudhakar are clever' this proposition is symbolized as _____.
 - a) $d \cdot s$
 - b) $d \vee s$
 - c) $d \supset s$
 - d) $d \equiv s$
- 6) ' \supset ' is _____.
 - a) Illogical constant
 - b) Term
 - c) Logical constant
 - d) Propositional variable
- 7) $m =$ _____.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) $\sim \sim m$
- 8) M.E. is the rule of _____.
 - a) Inference
 - b) Replacement
 - c) Dilemma
 - d) None of these

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)**12**

- 1) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $(q \vee p) \equiv (p \vee q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 2) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $p \supset (p \vee q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 3) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $[(p \supset q) \cdot p] \supset q$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 4) Define logic

- 5) Distinguish between deductive and inductive inference.
 6) Explain the importance of symbolization.

Q.3 a) Write the rules of inference. **10**

OR

b) Construct formal proof.

1) i) $p \supset q$

ii) $q \supset r$

iii) $r \supset s$

iv) $p / \therefore s$

2) i) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$

ii) $p / \therefore s$

Q.4 Use the method of conditional proof or indirect proof to prove the following tautologies. **10**

a) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$

b) $[p \supset (q \supset r)] \supset [(p \cdot q) \supset r]$

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Traditional Logic (Deductive Logic) (BA221316)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) तर्कशास्त्र हे एक ---- शास्त्र आहे.
अ) आदर्शनिष्ठ
ब) वास्तविक
क) निरुपयोगी
ड) यापैकी नाही
- 2) 'जर_तर_' हा ---- विधानाचा संयोजक आहे.
अ) निरुपाधिक
ब) अनुलंब
क) विकल्प
ड) यापैकी नाही
- 3) 'जपानी आणि अमेरिकन' ही पदांची जोडी आहे.
अ) विरोधी
ब) व्याघाती
क) संवादी
ड) यापैकी नाही
- 4) 'राम भारतीय आहे' या विधानातील 'भारतीय' हे ---- पद होय.
अ) उद्देश
ब) विधेय
क) विरोधी
ड) व्याघाती
- 5) विगामी अनुमानात ---- ला महत्त्व असते.
अ) युक्तता
ब) अयुक्तता
क) सत्यता
ड) यापैकी नाही
- 6) विशिष्ट अस्तीवाची विधानाला ---- विधान असे म्हणतात.
अ) A
ब) E
क) I
ड) O
- 7) 'विशिष्टाकडून सामान्याकडे जाणे' ही ---- अनुमानाची प्रक्रिया आहे.
अ) निगामी
ब) संविधान
क) प्रतीवर्तन
ड) विगामी
- 8) ---- ही संविधानातील पदांची नावे होत.
अ) साध्य
ब) पक्ष
क) मध्य
ड) साध्य, पक्ष आणि मध्य (तिन्ही)

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) विगामी अनुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) विधान आणि वाक्य यातील फरक स्पष्ट करा.
- 3) तर्कशास्त्राचा उपयोग स्पष्ट करा.
- 4) 'एकही मुलगा खेळाडू नाही' – या विधानावरून कोणकोणती प्रतियोगी अनुमाने काढता येतील, ते लिहा.
- 5) खालील विधानांचे परिवर्तन रूप द्या.
 - अ) सर्व फुले सुंदर असतात.
 - ब) एकही चिमणी चतुःष्पाद नाही
 - क) काही संत प्रामाणिक असतात.
- 6) खालील विधानांचे प्रतीवर्तन रूप द्या.
 - अ) सर्व पुढारी राजकारणी असतात.
 - ब) एकही हंस श्वेत नाही
 - क) काही डॉक्टर भ्रष्टाचारी नसतात.

प्र.3 विधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.

10

किंवा

खालील निरुपाधिक संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासहित तपासा.

- 1) सर्व मानव मर्त्य असतात
सर्व मर्कट मानव आहेत.

म्हणून, सर्व मर्कट मर्त्य असतात.
- 2) एकही फुल सुंदर नाही
काही गुलाब फुले आहेत

म्हणून, काही गुलाब सुंदर नाहीत.

प्र.4 खालील अनुलंब संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासह तपासा.

10

- 1) जर फळे महाग असतील तर ती गोड असतील
फळे गोड नाहीत

म्हणून ती महाग नसतील
- 2) जर पाऊस पडत असेल तर रस्ते ओले होतील
पाऊस पडलेला आहे

म्हणून, रस्ते ओले झालेले असतील

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Traditional Logic (Deductive Logic) (BA221316)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) Logic is _____ science.
 - a) Normative
 - b) Material
 - c) Useless
 - d) None of these
- 2) 'If_ then_' is a connective of _____ proposition.
 - a) Categorical
 - b) Hypothetical
 - c) Disjunctive
 - d) None of these
- 3) 'Japanese and American' is a pair of _____ terms.
 - a) Contrary
 - b) Contradictory
 - c) Compatible
 - d) None of these
- 4) 'Ram is Indian' in this proposition 'Indian' is _____ term.
 - a) Subject
 - b) Predicate
 - c) Contrary
 - d) Contradictory
- 5) In inductive inference _____ is important.
 - a) Validity
 - b) Invalidity
 - c) Truth
 - d) None of these
- 6) Particular affirmative proposition is also called _____ proposition.
 - a) A
 - b) E
 - c) I
 - d) O
- 7) 'Particular to General' is process of _____ inference.
 - a) Deductive
 - b) Syllogism
 - c) Obversion
 - d) Inductive
- 8) _____ is name of term in syllogism.
 - a) Major
 - b) Minor
 - c) Middle
 - d) All of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- 1) Explain the nature of Inductive inference.
- 2) Distinguish between proposition and sentence.
- 3) Explain the uses of logic
- 4) What inferences by opposition of proposition can be drawn from the proposition - 'No boys are player'.
- 5) Give converse form of the following propositions.
 - a) All flowers are beautiful
 - b) No sparrows are quadruped
 - c) Some saints are honest

- 6) Give obverse form of the following propositions.
- a) All leaders are politicians
 - b) No swans are white.
 - c) Some doctors are not corrupted

Q.3 Explain the traditional classification of proposition. **10**

OR

Test the validity of the following categorical syllogism with explanation.

- 1) All men are mortal
All monkeys are men

Therefore, All monkeys are mortal
- 2) No flowers are beautiful
Some roses are flowers

Therefore, Some roses are not beautiful

Q.4 Test the validity of the following hypothetical syllogism with explanation. **10**

- 1) If fruits are costly then they are sweet.
Fruits are not sweet.

Therefore, they are not costly
- 2) If it rains then roads will be wet.
It rains.

Therefore, roads will be wet

- c) Transcribe the following words and give their CVC structure.
1) Good 2) fox 3) peace
- d) Give three term labels of the following phonemes.
1) / m / 2) / e / 3) / d /
- e) Give phonemic transcription of the following words marking stress where it occurs.
1) Capacity 2) alone 3) blackmail
- f) Give examples of the following minimal pairs.
1) / l / & / e / 2) / c / & / b / 3) / b / & / d /

Q.3 Answer Any One of the following questions.

Explain difference between animal communication system and human language. **10**

OR

What is language? Discuss any five characteristics of human language in detail.

Q.4 Describe the nasal sounds of English in detail. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) अधिकार पद परंपरेचे तत्व (पदसोपान)
 - 2) नियंत्रण कक्षा
 - 3) सार्वजनिक लोकनिगमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 4) लाईन घटक
 - 5) खात्याचे आधारभूत घटक
 - 6) समन्वयाचे प्रकार
- प्र.3 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10**
- लोकप्रशासनाचा अर्थ, व्याख्या आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- किंवा**
- लोकनिगमावरील संसदेचे व मंत्रीमंडळांचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- प्र.4 लोकप्रशासन व खाजगीप्रशासन यांच्यातील भेद स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Public Administration (BA221312)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option and rewrite the following sentence. 08

- 1) _____ is the father of Public Administration.
 - a) Weber
 - b) Woodrow Wilson
 - c) Luthor Gulick
 - d) None of the above
- 2) Independent Regulatory Commissions established in _____.
 - a) UK
 - b) USSR
 - c) India
 - d) USA
- 3) The following _____ is the Principle of organization.
 - a) Hierarchy
 - b) Span of Control
 - c) Co-Ordination
 - d) All the above
- 4) _____ is the characteristic of Public Administration.
 - a) Profit oriented
 - b) Service oriented
 - c) Exaggerated advertisement
 - d) All the above
- 5) The principle of "Unity of Command" is more important in _____.
 - a) Education Administration
 - b) Private Administration
 - c) Agriculture Administration
 - d) Military Administration
- 6) _____ has explained the scope of Public Administration by using term.
 - a) Willoughby
 - b) Woodrow Wilson
 - c) Luthor Gulick
 - d) None of the above
- 7) Department is one of the types of _____ Unity of organization.
 - a) Line
 - b) Staff
 - c) Public corporation
 - d) All the above
- 8) _____ is the First Government Corporation in India.
 - a) The Reserve Bank of India
 - b) The Damodar Valley Corporation
 - c) The life Insurance Corporation
 - d) All the above

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Hierarchy
- 2) Span of Control
- 3) Describe the characteristics public corporations.
- 4) Line Agencies
- 5) Explain the Bases of Department.
- 6) Types of Co-Ordination

Q.3 Write Answer in details. (Any One) **10**

What is mean by Public Administration? Explain the scope of Public Administration.

OR

Explain Ministerial and Parliamentary control over public corporation.

Q.4 Explain the Difference between Public and Private Administration. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) ग्रामीण विकासाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) ग्रामीण विकासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 3) पंचायत समितीची रचना स्पष्ट करा.
 - 4) समुदाय विकास कार्यक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) ग्रामीण विकासात महात्मा गांधीचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 6) जिल्हा परिषदेची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणतेही एक)** **10**
- समुदाय विकास म्हणजे काय सांगून समुदाय विकासाचा कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- किंवा**
- पंचायत राज व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 ग्रामीण विकासाची व्याख्या सांगून ग्रामीण विकासाचे महत्त्व विशद करा.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) पर्यटन भूगोलांची स्वरूप सांगा.
 - 2) पर्यटकांच्या संख्येवर आधारित पर्यटनाचे प्रकार कोणते?
 - 3) शेती पर्यटन म्हणजे काय?
 - 4) पर्यटनाचे सांस्कृतिक घटक स्पष्ट करा.
 - 5) पर्यटन विकासातील वाहतूक सुविधा सांगा.
 - 6) पर्यटन मार्गदर्शक
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक) 10
- पर्यटन विकासाचे प्राकृतिक घटक सांगा.
- किंवा**
- पर्यटन भूगोल म्हणजे काय? पर्यटनाचे महत्व सांगा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- वाहतुकीच्या साधनांच्या आधारावर पर्यटनाचे वर्गीकरण करा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Introduction to Tourism Geography (BA221310)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Draw neat diagrams whenever necessary.
3) Figures to the right indicate full marks.
4) Use of Map Stencil is allowed.

Q.1 Select the correct alternatives from the following and rewrite the sentence. 08

- 1) _____ geography is important branch of economic geography.

a) Tourism	b) Social
c) Cultural	d) Historical
- 2) _____ is recent trend in tourism geography.

a) Religious tourism	b) Trade tourism
c) Eco tourism	d) Historical
- 3) Coastline with bright sunshine attract mostly _____ tourists.

a) African	b) Asian
c) European	d) Mexican
- 4) _____ institution in Maharashtra works for the development of tourism in India.

a) MTDC	b) ITDC
c) KTDC	d) GTDC
- 5) Individual and group tourism types is based on _____.

a) Nationality	b) Number
c) Duration	d) Income
- 6) _____ transportation is very important in the development of International tourism.

a) Road	b) Rail
c) Water	d) Air
- 7) _____ pollution is caused by tourist vehicle.

a) Land	b) Water
c) Air	d) Sound
- 8) _____ is main attraction of tourist in Dal Lake of Jammu Kashmir.

a) House boat	b) Fishing
c) Swimming	d) None of these

Q.2 Answer the following question. (Any Four)

12

- 1) State nature of tourism geography.
- 2) What are the types of tourism based on number of tourists?
- 3) What is agro tourism?
- 4) Explain cultural factors of tourism.
- 5) State transportation mode in tourism development.
- 6) Tourist Guide

Q.3 Explain physical factors responsible for the development of tourism. **10**

OR

What is tourism geography? Explain the importance of tourism.

Q.4 Broad Answer Question. **10**

Classify tourism on the basis of mode of transportation.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) महाराष्ट्राचे प्राकृतिक विभाग सांगून, एकाचे थोडक्यात वर्णन करा.
 - 2) महाराष्ट्रातील पश्चिमेकडे वाहणाऱ्या कोणत्याही एका नदीचे वर्णन करा.
 - 3) शाश्वत विकासावर टीप लिहा.
 - 4) सिंचनाच्या स्रोतांवर टीप लिहा.
 - 5) अपारंपारिक ऊर्जा संसाधनांच्या फायद्याचे वर्णन करा.
 - 6) प्रादेशिक विकासात संसाधनांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- महाराष्ट्रातील ऋतु सांगा आणि कोणत्याही एका ऋतुचे वर्णन करा.
किंवा
महाराष्ट्रातील मृदसंधारण पध्दतींचे वर्णन करा.
- प्र.4 साधन संपत्तीची व्याख्या सांगून साधनसंपत्तीचे वर्गीकरण करा. 10**

- Q.3 Write an Answer of following question. (Any One)** **10**
State the seasons in Maharashtra and describe any one season.
OR
Describe the soil conservation methods in Maharashtra.
- Q.4 Define the resources and classify of resources.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) 'कांचन कण' या ललित कथासंग्रहातील चार कथांची नावे सांगा.
- 2) 'मृत्यूंजय' दूरदर्शनचे दूरदर्शन' या ललित लेखात तीन आशीर्वाद कसे वर्णन केले आहेत?
- 3) शिवाजी सावंत यांनी 'गदिमांची' कोणती आठवण सांगितली आहे?
- 4) 'दिवस छाव्याचे' या ललित कथेत कशाचे चित्रण केले आहे?
- 5) 'कलावंत नगरी कोल्हापूर' या ललित कथेतील चार प्रमुख कलावंताची नावे सांगा.
- 6) 'कुलस्वामिनी' या ललित कथेतील पार्वतीचे व्यक्तिमत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3 'एक तरी ओवी अनुभवावी' या ललित कथेत ज्ञानेश्वरीचे महात्म्य कसे वर्णन केले आहे?

10

किंवा

मल्लमाच्या व्यक्तिमत्त्वाचे गुणविशेष सांगा.

प्र.4 शिवाजी सावंत यांनी 'गोदीच्या किनाऱ्यावर' या ललित कथेत मनोहर कोतबालाचे स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान कसे सांगितले आहे?

10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Secretarial Practice & Commercial Correspondence (BA221363)

Day & Date: Friday, 10-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) जुन्या रोमन साम्राज्यात सचिवीय काम करणाऱ्या व्यक्तीला ---- म्हणून नियुक्त केले जात असे.
 अ) अमात्य
 ब) सचिव
 क) स्क्रिब
 ड) यापैकी काहीही नाही
- 2) वैयक्तिक सचीवास ---- या नावाने देखील ओळखला जातो.
 अ) एजंट
 ब) वैयक्तिक सहाय्यक
 क) मुख्याध्यापक
 ड) मित्र
- 3) सचिव ---- ची भूमिका पार पाडतो.
 अ) सल्लागार
 ब) आर्थिक प्रदाता
 क) संचालक
 ड) यापैकी नाही
- 4) सचिव हा संस्थेचे व्यवस्थापन आणि कर्मचारी यांच्यात ---- म्हणून काम करतो.
 अ) एक असोसिएशन
 ब) एक जोडणारा दुवा
 क) एक संस्था
 ड) यापैकी नाही
- 5) सचिव ---- पत्रव्यवहार पाहतो.
 अ) आवक
 ब) बाह्य
 क) दोन्ही अ) आणि ब)
 ड) यापैकी नाही
- 6) कार्यालयाची व्याख्या ----.
 अ) भौगोलिक दृष्टिकोन
 ब) स्थितीचा दृष्टिकोन
 क) कार्यात्मक दृष्टिकोन
 ड) वरील सर्व
- 7) सचिव ---- पत्रव्यवहार आणि नोंदी ठेवणे.
 अ) गुप्त
 ब) व्यक्ति
 क) व्यवसाय
 ड) संस्था
- 8) स्क्रिब म्हणजे व्यावसायिक ----.
 अ) कलाकार
 ब) नियोजक
 क) पत्र लेखक
 ड) यापैकी नाही

- प्र.2** टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **12**
- 1) कार्यालयात संगणकाची भूमिका
 - 2) भरण्याची प्रणाली
 - 3) नफा व कमवणार संस्था
 - 4) जावक पत्र व्यवहार
 - 5) माहिती प्रणाली केंद्र म्हणून कार्यालय
 - 6) अनुक्रमणिका
- प्र.3** दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) **10**
- सचिवांचे प्रकार सांगा.
- किंवा**
- कार्यालयीन व्यवस्थापनाचे चार स्तंभ स्पष्ट करा.
- प्र.4** सचिव म्हणजे काय? कार्यालयात उपयोगी पडण्यासाठी त्याचे चांगले गुण समजावून सांगा. **10**

Q.3 Broad Answer Question. (Any One) **10**
State the types of secretary.

OR

Explain the four pillars of office management.

Q.4 What is mean by secretary? Explain his good qualities for usefully in office. **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Urdu Ki Sheri-O-Nasri Asnaf Ka Taruf (BA221304)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) صنف----- کے پہلے شعر کو مطلع کہتے ہیں جس کے دونوں مصرعے ہم قافیہ ہوتے ہیں۔

(A) نظم۔ (B) قصیدہ۔

(C) مرثیہ۔ (D) غزل۔

(2) پوری غزل مطلعوں پر لکھی جائے تو ایسی غزل----- کہلاتی ہے۔

(A) مطلع ثانی۔ (B) مطلع غزل۔

(C) ظل مطلع۔ (D) مقطع غزل۔

(3)----- کے لغوی معنی ماتم، رونا، گریہ وزاری کرنا، نالہ و شیون ہوتے ہیں۔

(A) غزل۔ (B) قصیدہ۔

(C) مرثیہ۔ (D) نظم۔

(4)----- تحریر کرنے کے دوران میدان جنگ کا حال بیان کرنا چہرہ کہلاتا ہے۔

(A) نظم۔ (B) مرثیہ۔

(C) قصیدہ۔ (D) رباعی۔

(5) قصیدہ "تضحیک روزگار"----- کا تحریر کردہ شاہکار قصیدہ ہے۔

(A) مومن خان مومن۔ (B) ابراہیم ذوق۔

(C) محمد رفیع سودا۔ (D) محمد رفیع الدین جامی۔

(6) نظر جھکائے عروسِ فطرت جبیں سے زلفیں----- رہی ہے۔

(A) نکال۔ (B) ہٹا۔

(C) بچا۔ (D) دکھا۔

(7) اک چنبیلی کے منڈ دے تلے

مے کدے سے ذرا دور اس موڑ پر

مذکورہ بالا شعر نظم۔۔۔۔۔ سے لیا گیا ہے۔

(A) البیلی صبح۔ (B) صبح آزادی۔

(C) چارہ گر۔ (D) برق کلیسا۔

(8) گریز۔۔۔۔۔ کا ایک اہم جزو کہلاتا ہے۔

(A) نظم۔ (B) مرثیہ۔

(C) مثنوی۔ (D) قصیدہ۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) درج ذیل غزل کے شعر کی تشریح کیجیے۔

روشن جمال یار سے ہے انجمن نام دہکا ہوا ہے آتش گل سے چمن تمام۔

(2) درج ذیل غزل کے شعر کی تشریح کیجیے۔

روح کو بھی مزاجت کا دل کی ہم سائیگی سے ملتا ہے۔

(3) نظم "البیلی صبح" کا خلاصہ لکھیے۔

(4) اردو "غزل" کا آغاز و ارتقاء پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(5) صنف "قصیدہ" کے اجزائے ترکیبی پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(6) نظم "چارہ گر" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مختصر تحریر کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) "قصیدہ تضحیک روزگار" کا خلاصہ مفصل قلمبند کیجیے۔

(2) مرثیہ "حضرت امام حسین علیہ السلام" کا خلاصہ مفصل لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. نظم کی تعریف بیان کرتے ہوئے اردو میں نظم نگاری کا آغاز و ارتقاء پر مفصل روشنی ڈالیے۔

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) श्रम बाजार म्हणजे काय?
ब) श्रम मागणीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
क) भारतीय श्रम बाजाराची रचना स्पष्ट करा.
ड) वेतन भिन्नतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
इ) बाल कामगार स्पष्ट करा.
ई) भारतातील महिला कामगार समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- श्रम कल्याण म्हणजे काय? श्रम कल्याणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
भारतातील वेतन भिन्नतेची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- भारतातील श्रम समस्या आणि त्या सोडविण्यासाठीच्या उपायांची चर्चा करा.

Q.3 Answer Any One of the following.

10

What is Labour Welfare? Explain the importance of Labour Welfare.

OR

Explain the causes of wage differentials in India.

Q.4 Long Answer.

10

Discuss the Labour problems & measures to solve Labour problems in India.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सहकाराची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 2) सहकाराचे कोणतेही तीन फायदे सांगा.
 - 3) भारतातील सहकारी चळवळीचे भवितव्य विशद करा.
 - 4) रफायझनच्या संस्थेची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 5) इंग्लंडमधील ग्राहक सहकारी चळवळीच्या यशाची कोणतीही तीन कारणे सांगा.
 - 6) ग्रामीण विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- स्वातंत्र्योत्तर काळातील सहकारी चळवळीची ठळक वैशिष्ट्ये विशद करा.
- किंवा**
- जागतिकीकरणाचे भारतीय सहकारी चळवळीवरील परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4 सहकार म्हणजे काय? सहकाराची मॅचेस्टर तत्त्वे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Co-operation (BA221307)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) The word "Co-operation" is derived from the _____ word.
 - a) Japanese
 - b) French
 - c) Latin
 - d) Greek
- 2) _____ has formed the first Co-operative foot wear society in Germany.
 - a) Madison
 - b) A. D. Gorwala
 - c) Razaizan
 - d) Schultze
- 3) The Rochdale Equitable Pioneers society was founded in _____ in 1844.
 - a) Denmark
 - b) Germany
 - c) England
 - d) India
- 4) _____ is known as father of Co-operation.
 - a) Davidovic
 - b) Bonner
 - c) Robert Owen
 - d) H. Calvert
- 5) The word 'LUR BRAND' is related to _____.
 - a) Denmark
 - b) England
 - c) Germany
 - d) None of these
- 6) There are _____ basic principles of Manchester Co-operatives.
 - a) 04
 - b) 05
 - c) 06
 - d) 07
- 7) In India, the second Co-operative Act was passed in _____.
 - a) 1912
 - b) 1919
 - c) 1929
 - d) 1939
- 8) The Vaidyanathan Committee was established in _____.
 - a) 2004
 - b) 2010
 - c) 2015
 - d) 2020

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- 1) State any three features of Co-operation.
- 2) State any three benefits of Co-operation.
- 3) Explain the features of Co-operative movement in India.
- 4) State any three features of Razaizan societies.
- 5) State any three reasons for the success of the Consumer Co-operative Movement in England.
- 6) Explain the role of Co-operation in rural development.

- Q.3 Answer Any One question of the following. 10**
- a) Explain the salient features of Co-operative Movement since Independence.
 - b) Explain the Impact of Globalization on Indian Co-operative movement.
- Q.4 What is Co-operation? Explain the Manchester principles of Co-operation. 10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) 19 व्या शतकातील महाराष्ट्रातील स्त्री जीवन.
 - 2) ब्रिटीशकालीन वृत्तपत्रे
 - 3) भाऊ दाजी लाड यांचे कार्य
 - 4) सत्यशोधक समाजाचे कार्य
 - 5) ब्रिटीश कालीन शिक्षणाचे बदलते स्वरूप
 - 6) 19 व्या शतकातील महाराष्ट्रातील आर्थिक परिस्थिती
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) जगन्नाथ शंकर शेठ यांचे महाराष्ट्रातील सामाजिक व शैक्षणिक कार्य सविस्तर लिहा.
- किंवा**
- 2) महाराष्ट्रातील शिक्षण प्रसाराच्या कार्यास ब्रिटीश राजवटीमुळे कशी चालना मिळाली ते स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- महात्मा फुले यांचे महाराष्ट्रातील स्त्री-उध्दाराचे व अस्पृश्य निवारणाचे कार्य स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
History of Social Reforms in Maharashtra (1818 –1970 A.D.) (BA221311)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) In _____ British Resident Elphinstone interfered in the administration of Bajirao II?
 - a) 1811
 - b) 1812
 - c) 1820
 - d) 1815
- 2) In the early _____, the position of women in the society was very miserable?
 - a) 19th Century
 - b) 20th Century
 - c) 18th Century
 - d) 17th Century
- 3) After the destruction of the Peshwa's power in _____, British united power was established throughout India?
 - a) 1819
 - b) 1818
 - c) 1820
 - d) 1817
- 4) In 1840 the British Government established the 'Board of Education' at _____?
 - a) Pune
 - b) Aurangabad
 - c) Mumbai
 - d) Satara
- 5) _____ was involved in the Organization Established to transform the Cultural and intellectual life of Mumbai?
 - a) Dr. Bhau Daji Lad
 - b) Jagannath Shankar Shethe
 - c) Acharya Balshastri Jambhekar
 - d) G. H. Deshmukh
- 6) Owned by _____ did the Medical Profession make a valuable contribution in Education, Social and all fields?
 - a) Jagannath Shankar Shethe
 - b) Bhau Daji Lad
 - c) G. H. Deshmukh
 - d) Dadoba Pandurang Tarkhadkar
- 7) 'Whoever holds the Rope in his hand, it is the savior of the world' _____ is a Pike of this Principle?
 - a) Dr. Babasaheb Ambedkar
 - b) Rajashri Shahu Maharaj
 - c) Mahatma Jyotiba Phule
 - d) V. R. Shinde
- 8) _____ has said that 'God is Nirmika' because there is only one God-given Religion?
 - a) V. R. Shinde
 - b) Sant Gadge Maharaj
 - c) Mahatma Jyotiba Phule
 - d) Dr. Babasaheb Ambedkar

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Women's Life in 19th Century in Maharashtra.
 - b) British periodical Newspapers
 - c) Work of Bhau Daji Lad
 - d) The Work of Satyashodhak Samaj
 - e) The changing Nature of Education during the British Period.
 - f) Economic situation in Maharashtra in 19th Century.
- Q.3 Write Answer. (Any One)** **10**
- a) Write in the detail the Social & Educational work of Jagannath Shankar Shethe in Maharashtra?
- OR**
- b) Explain how British rule gave impetus to the work of Education in Maharashtra?
- Q.4 Broad Answers Question.** **10**
- Explain Mahatma Phule's work of women Rescue and Untouchability in Maharashtra.

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) 1857 च्या उठावाची कोणतीही तीन सामाजिक कारणे सांगा.
 - 2) तात्या टोपे यांची कामगिरी सांगा.
 - 3) राणीच्या जाहीरनाम्यातील 4 कलम लिहा.
 - 4) ब्राम्हो समाजाची कोणतीही चार तत्वे लिहा.
 - 5) राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेचा उद्देश लिहा.
 - 6) लोकमान्य टिळकांची चतुःसूत्री कोणती होती?
- प्र.3 1) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे सांगा? 10
किंवा
- 2) बंगालच्या फाळणीची सविस्तर चर्चा करा?
- प्र.4 1857 च्या उठावाच्या अपयशाची कारणे लिहा? 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. HISTORY (Paper - IV)
Modern India (1857 - 1950 A.D.) (BA221344)

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ Was the first ruler to accept subsidiary Alliance System.
 - a) Marathe
 - b) Nizam
 - c) Nawab
 - d) Tipu Sultan
- 2) _____ was the first Viceroy of India.
 - a) Lord Wellesley
 - b) Lord Dalhousie
 - c) Lord Canning
 - d) Lord Hastings
- 3) In India, English education was started on _____.
 - a) 1813
 - b) 1821
 - c) 1835
 - d) 1851
- 4) Raja Rammohan Roy founded Brahma Samaj at _____.
 - a) Mumbai
 - b) Calcutta
 - c) Madras
 - d) Delhi
- 5) _____ was established 'Dayand Anglo Vaidik with the help of Arya Samaj.
 - a) Swami Swarupanand
 - b) Lala Hansraj
 - c) Lala Lajpatray
 - d) Lokmany Tilak
- 6) First Session of Indian National Congress is held at _____.
 - a) Pune
 - b) Alahabad
 - c) Culcutta
 - d) Mumbai
- 7) _____ Was called the father of Indian Unrest.
 - a) Lokmanya Tilak
 - b) Lokhitwadi
 - c) Namdar Gokhale
 - d) M.G. Ranade
- 8) _____ was wrote Gulamgiri Book.
 - a) Raja Rammohan Roy
 - b) Swami Dayanand Saraswati
 - c) Mahatma Phule
 - d) Achary Agarkar

Q.2 Write Short Answers of the following questions. (Any four)**12**

- a) Tell any three social causes of 1857 revolt.
- b) State the functions of Tatya Tope.
- c) Tell any four articles of Queens Proclamation.
- d) Write any four principles of Brahma Samaj.
- e) Write the objectives of National Congress.
- f) Write the four principles of Lokmanya Tilak

- Q.3** Discuss in detail the causes of the rise of Indian Nationalism. **10**
- OR**
- Discuss in details on partition of Bengal.
- Q.4** Write the Causes of the failure of 1857. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper – IV)
Geography of India (BA221362)

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw Neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks by selecting the correct options given below.

08

- 1) _____ is the highest mountain peak in Indian Himalaya.
 - a) Nandadevi
 - b) Kalsubai
 - c) K-2
 - d) Guru
- 2) To maintain ecological balance, from the total area of the region _____ % of the area must have natural vegetation.
 - a) 38
 - b) 33
 - c) 36
 - d) 35
- 3) India has _____ rank in the world, in terms of population according to 2011 census.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 4) The proportion of males to females in the population is called _____.
 - a) Age Structure
 - b) Population Pyramids
 - c) Literacy
 - d) Sex Ratio
- 5) _____ is the highest grade of iron ore.
 - a) Magnetic
 - b) Hematite
 - c) Siderite
 - d) Limonite
- 6) Ankleshwar mineral oil field is located in _____ state.
 - a) Gujarat
 - b) Maharashtra
 - c) Tamil Nadu
 - d) Assam
- 7) _____ is the most spoken language in India.
 - a) Sanskrit
 - b) Urdu
 - c) Hindi
 - d) Tamil
- 8) The population of _____ religion is highest in India.
 - a) Buddhist
 - b) Muslim
 - c) Sikh
 - d) Hindu

Q.2 Write Short Notes on. (Any Four)

12

- 1) Location of India
- 2) Population growth
- 3) Alluvial soil
- 4) India: Information Technology
- 5) Major languages of India
- 6) Economic Regions on India

- Q.3** 1) List the physical divisions of India and describe any one in detail. **10**
- OR**
- 2) State the types of coal and explain its distribution in India.
- Q.4** Explain with examples, the factors affecting population distribution of India. **10**

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) कहानी के तत्व लिखिए।
 - 2) अनुवाद के तीन प्रकार लिखिए।
 - 3) विज्ञापन के तीन उद्देश लिखिए।
 - 4) संवाद किसे कहते हैं?
 - 5) घर में बुढ़ी काकी की क्या दशा थी?
 - 6) कथाकार संजीव का 'नेता'।
- प्र.3** निबंधात्मक प्रश्न. (दो में से एक) **10**
- 1) 'फैसला' कहानी में भ्रष्ट व्यवस्था के विद्रोहोन्मुख नारी का यथार्थ चित्रण कीजिए।
- अथवा**
- 2) 'फूलवा' का चरित्र चित्रण कीजिए।
- प्र.4** 'बिट्टन मर गई' कहानी की समीक्षा कीजिए। **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- अ) विलंब परिपक्वता म्हणजे काय?
ब) विकासाची कोणतेही तीन तत्वे सांगा.
क) पिढीतील अंतर म्हणजे काय?
ड) हस्तमैथून म्हणजे काय?
इ) बुद्धिमत्तेचा त्रिकुट सिध्दांत सांगा.
ई) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील सामाजिक घडयाळ स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका दिर्घ प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील शारिरीक विकास स्पष्ट करा.
किंवा
प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील वैवाहिक जीवनाची कार्ये (समस्या) स्पष्ट करा.
- प्र.4 किशोरावस्थेतील शारीरीक परिपक्वता स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 write Any One Long Question Type Answer of the following Question. 10**
Explain the physical development in early adulthood.
OR
Explain the marriage works in early adulthood.
- Q.4 Explain the physical maturation in adolescence. 10**

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर तीन या चार पंक्तियों में लिखिए।** **12**
- 1) प्रत्यय किसे कहते हैं?
 - 2) अर्थ के आधार पर वाक्य के प्रकार लिखिए।
 - 3) उपसर्ग की परिभाषा देकर 'परा' और 'परि' उपसर्ग के उदाहरण लिखिए।
 - 4) प्रत्यय की परिभाषा लिखकर 'वाला' और 'अक्कड़' प्रत्यय से बने शब्दों के प्रत्येकी दो उदाहरण लिखिए।
 - 5) 'अभि' और 'अप' उपसर्ग का अर्थ बताकर चार उदाहरण लिखिए।
 - 6) प्रश्नार्थक वाक्य को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- प्र.3 निम्नलिखित में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।** **10**
1. "सतगुरु की महिमा अनंत, अनंत किया उपगार।
लोचन अनंत उघाडिया, अनंत दिखावणहार।।"
 2. "मैया मैं नहीं माखन खायौ। ख्याल परैं ये सखा सबै मिली मेरे मुख लपटायौ।।
देखी तुही सींके पर भाजन ऊँचे धरि लटकायौ। तुही निरखि नान्हें कर अपनै
मैं कैसे करि पायौ।।"
 3. "कहत,, नटत, रीझत, खिझत, मिलत, खिलत, लजियात।
भरे भौन में करत हैं, नैननु हीं सब बात"
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।** **10**
- पठित पदों के आधार पर सूरदास के वात्सल्य भाव को स्पष्ट कीजिए।

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- अ) लिंगभेदाशी निगडीत साचेबंद कल्पना म्हणजे काय?
- ब) व्यक्तीमत्व गुण-वैशिष्ट्ये आणि सामाजिक वर्तन यातील संबंध सांगा?
- क) आत्म-आदरभावाचा विकास कसा होतो ते सांगा?
- ड) स्व-संकल्पनेला आकार देणारे घटक सांगा?
- इ) ताणाचे परिणाम थोडक्यात सांगा?
- ई) सह-संबंध गुणांक म्हणजे काय? ते सांगा?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका दीर्घ प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- सुखाचे मुलस्रोत/उगमस्थाने स्पष्ट करा?
- किंवा**
- ताणाला दिल्या जाणाऱ्या प्रतिक्रिया स्पष्ट करा?
- प्र.4 ताणाचे प्रमुख प्रकारांचे वर्णन करा?? 10**

- Q.3 Write any one long question type answer of the following.** **10**
Explain the roots of happiness.
- OR**
- Explain reaction to stress.
- Q.4 Describe the major types of stress.** **10**

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

a) What are the major themes of the play 'The Jew of Malta'?

OR

b) Sketch the character of Barabas in the play of 'The Jew of Malta'.

Q.4 Answer the following question in detail: 10

What are the characteristics features of the Elizabethan Drama?

प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) महाशिरा
- 2) उद्भिज्जीव
- 3) खडक फोडण्याची पध्दत
- 4) पावसाची सूर्यनक्षत्रे
- 5) जलमापनाची पध्दती.
- 6) वराहमिहिर

प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)
ज्योतिषशास्त्रावर विवेचक टिप लिहा.

किंवा

पावसाचा अर्वाचीन सिध्दांत स्पष्ट करा.

10

प्र.4 दकार्गलाध्याय यावर विस्तृत विवेचन करा?

10

Q.3 Attempt Any Four of the following Questions. 10

Write a critical appreciation of the poem Dawn at Puri by Jayant Mahapatra.

OR

Critically analyze the poem 'The Heaven of Freedom' by Rabindranath Tagore.

Q.4 Answer the following Question. 10

Comment on the various themes of the play 'Kanyadan'.

- प्र.2 टिप्पणी लिखत। (कोणतेही चार)
 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)
 अ) विभक्ति:
 ब) अनभिहितम्
 क) अपादानम्
 ड) अनीप्सितं कर्म
 इ) प्रातिपदिकम्
 ई) अधिकारसूत्रम्

- प्र.3 अधोनिर्दिष्टानि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत (केऽपि. 2) 10
 खालील सूत्रे स्पष्ट करा. (कोणतेही 2)
 अ) पराजेरसोढः ।
 ब) स्पृहेरीप्सितः ।
 क) अकथितं च ।
 ड) प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा ।

- प्र.4 अधोनिर्दिष्टेषु पदयेषु कारकाणि लिखत। (खालील पद्यातील कारके ओळखा) 10
 (उदा. पद्य— अथ प्रजानामधिपः प्रभाते जायाप्रतिग्राहितगन्धमाल्याम् ।
 वनाय पीतप्रतिबद्धवत्सां यशोधनो धेनुमृषेर्मुमोच ॥
 उत्तर— अधिपः — कर्ता, प्रभाते— अधिकरणम्, वनाय—सम्प्रदानम्)
 अ) आस्वादवद्भिः कवलैस्तृणानां कण्डूयनैर्दशनिवारणैःश्च ।
 अप्याहतैः स्वैरगतैश्च तस्याः सम्राट् समाराधनतत्परोऽ भूत् ॥
 ब) लताप्रतानोद्ग्रथितैः स केशैरधिज्यधन्वा विचचार दावम् ।
 रक्षापदेशान्मु निहोमधेनोर्वन्यान्विनेष्यन्निव दुष्टसत्वान् ॥
 क) स कीचकैर्मरुतपूणरन्ध्रैः कूजद्भिरापादितवंशकृत्यम् ।
 शुश्राव कुञ्जेषु यशः स्वमुच्चैरुद्गीयमानं वनदेवताभिः ॥
 ड) संचारपूतानि दिगन्तराणि कृत्वा दिनान्ते निलयाय गन्तुम् ।
 प्रचक्रमे पल्लवरागताम्रा प्रभा पतंगस्य मुनेश्च धेनुः ॥

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Philosophy (Paper-III)
Indian Ethics (BA221355)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) नीतिशास्त्र हे ——— शास्त्र आहे.
 अ) नैसर्गिक
 क) भौतिक
 ब) आदर्शवादी
 ड) यापैकी नाही
- 2) ——— हा एक पुरुषार्थ आहे.
 अ) अज्ञान
 क) काम
 ब) अविवेक
 ड) यापैकी नाही
- 3) ——— हे मानवी कृतींचे मूल्यमापन करते.
 अ) अर्थशास्त्र
 क) सौंदर्यशास्त्र
 ब) मानसशास्त्र
 ड) नीतिशास्त्र
- 4) पारंपरिक नैतिक संकल्पना ——— असतात.
 अ) परिवर्तनीय
 क) तार्किक
 ब) स्थिर
 ड) यापैकी नाही
- 5) अष्टांग मार्ग हा ——— प्राप्तीचा मार्ग आहे.
 अ) सुख
 क) यशस्वी
 ब) निर्वाण
 ड) यापैकी नाही
- 6) ——— म्हणजे जीवनात अनुस्यूत असलेल्या परम प्राप्तव्याची मीमांसा होय.
 अ) तर्कशास्त्र
 क) गणित
 ब) नैतिक तत्त्वज्ञान
 ड) संख्याशास्त्र
- 7) सकाम कर्म हा ——— चा एक मार्ग आहे.
 अ) अर्थ
 क) अर्थ आणि काम
 ब) काम
 ड) मोक्ष
- 8) ——— हे दुसरे आर्यसत्य होय.
 अ) दुःख
 क) दुःख निरोध
 ब) दुःख कारण
 ड) दुःख निरोध मार्ग

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- अ) कर्माची व्याख्या द्या आणि क्रियमाण कर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) प्रेयस म्हणजे काय?
क) प्रारब्ध कर्म म्हणजे काय?
ड) अर्थ पुरुषार्थाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
इ) धर्म म्हणजे काय?
ई) दैवी कृपा म्हणजे काय?
- प्र.3 बौद्धांनी सांगितलेली चार आर्यसत्ये स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- पारंपरिक आणि वैचारिक नितीमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 चार्वाकाचा नैतिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Philosophy (Paper-III)
Indian Ethics (BA221355)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Ethics is _____ science.
 - a) Natural
 - b) Normative
 - c) Physical
 - d) None of these
- 2) _____ is a Purushartha.
 - a) Ajnana
 - b) Aviveka
 - c) Kama
 - d) None of these
- 3) _____ evaluates human actions.
 - a) Economics
 - b) Psychology
 - c) Aesthetics
 - d) Ethics
- 4) Customary moral concepts are _____.
 - a) Changeable
 - b) Constant
 - c) Logical
 - d) None of these
- 5) Ashtangmarg is a way of _____.
 - a) Happiness
 - b) Nirvana
 - c) Success
 - d) None of these
- 6) _____ is the science of the highest good involved in life.
 - a) Logic
 - b) Ethics
 - c) Mathematics
 - d) Statistics
- 7) Sakama karma is a way of _____.
 - a) Artha
 - b) Kama
 - c) Artha and Kama
 - d) Moksha
- 8) _____ is the second noble truth.
 - a) Dukh
 - b) Dukhh karana
 - c) Dukhh nirodha
 - d) Dukhh nirodh marga

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- a) Define Karma and explain the nature of Kriyamanakarma.
- b) What is Preyas?
- c) What is Prarabdha Karma?
- d) Explain the nature of Artha Purushartha.
- e) What is Religion?
- f) What is Divine Grace?

Q.3 Explain the four noble truths by Buddhism. **10**
OR
Explain the concepts of customary and reflective morality.

Q.4 Explain Charvaka's ethical view. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper – III)
Educational Psychology (BA221353)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) मानसशास्त्र हे ——— शास्त्र आहे.
 अ) वास्तववादी ब) आदर्शवादी
 क) मुलभूत ड) यापैकी नाही
- 2) ——— पद्धतीत काळजीपूर्वक नियंत्रित केलेल्या परिस्थितीत वर्तनाचा अभ्यास केला जातो.
 अ) आत्मनिरीक्षण प्रायोगिक ब) वस्तुनिष्ठ निरीक्षण
 क) व्यक्तिगत अभ्यास ड) प्रायोगिक
- 3) बुद्धीमापनाचे जनक म्हणून ——— यांना संबोधले जाते.
 अ) थॉर्नडाईक ब) टर्मन
 क) अल्फ्रेड बीने ड) डॉ. कामत
- 4) जर बुद्धिमत्ता 100 च असेल तर व्यक्ती बौद्धिकदृष्ट्या ——— समजली जाते.
 अ) मंद ब) कुशाग्र
 क) शीघ्र ड) सामान्य
- 5) जर एका परिस्थितीतील अध्ययनाचा दुसऱ्या परिस्थितीतील अध्ययनावर अनुकूल परिणाम होत असेल तर त्याला ——— म्हणतात.
 अ) धन संक्रमण ब) ऋण संक्रमण
 क) शून्य संक्रमण ड) यापैकी नाही
- 6) 'वर्तनातील कोणताही बदल म्हणजे अध्ययन' असे ——— यांनी म्हटले आहे.
 अ) गॅरेट ब) गिलफोर्ड
 क) वूडवर्थ ड) रॉस
- 7) व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्वाचे संपूर्ण किंवा समग्र मापन करण्यासाठी ——— पद्धती उपयोगी ठरते.
 अ) गुणतत्व ब) संश्लिष्ट
 क) प्रक्षेपण तंत्र ड) यापैकी नाही
- 8) व्यक्तीचे मन जाणून घेण्यासाठी मानसशास्त्राज्ञांना ——— पद्धती उपयोगी ठरते.
 अ) प्रक्षेपण ब) समाजमिती तंत्र
 क) निरीक्षण ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) बुद्धीचे स्वरूप लिहा.
ब) अवधानाचे प्रकार स्पष्ट करा.
क) अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार कोणते?
ड) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे कोणतेही तीन घटक सांगा.
इ) शैक्षणिक मानसशास्त्राचे स्वरूप लिहा.
ई) प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अ) चांगल्या व्यक्तिगत अभ्यासपद्धतीची वैशिष्ट्ये कोणती? व्यक्तिगत अभ्यास पद्धतीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
ब) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय? बुद्धिमापन कसोट्यांचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper – III)
Educational Psychology (BA221353)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

08

- 1) Psychology is a _____ science.
 - a) Positive
 - b) Normative
 - c) Basic
 - d) None of these
- 2) The study of behavior is done under carefully controlled condition in _____ method.
 - a) Introspection
 - b) Observation
 - c) Case study
 - d) Experimental
- 3) _____ is known as 'Father of measurement of Intelligence'.
 - a) Thorndike
 - b) Terman
 - c) Alfred Bine
 - d) Dr. Kamat
- 4) If the intelligence quotient is 100, then it is supposed that an individual is _____.
 - a) Dull
 - b) Sharp
 - c) Quick
 - d) General
- 5) If learning in one situation is useful in another situation, then it is called as _____ transfer of learning.
 - a) Positive transfer
 - b) Negative transfer
 - c) Zero transfer
 - d) None of these
- 6) _____ is said that 'any change in behavior is called learning'.
 - a) Garret
 - b) Guilford
 - c) Woodworth
 - d) Ross
- 7) _____ method is used to measure the whole personality of an individual.
 - a) Trait approach
 - b) Holistic method
 - c) Project technique
 - d) None of these
- 8) _____ method is used for psychologist to know the mind of an individual.
 - a) Projection
 - b) Socio-metric technique
 - c) Observation
 - d) None of these

Q.2 Answer the following questions in short. (Any Four)

12

- a) Write down the nature of intelligence.
- b) Explain the types of attention.
- c) What are the types of transfer of learning?
- d) State any three factors affecting on personality.
- e) Write down the nature of educational psychology.
- f) State the merits of experimental method.

- Q.3 Answer the following question in detail (Any One) 10**
- a) What are the Characteristics of good case study method? Explain the merits and demerits of case study method.
 - b) What is meant by intelligence? Illustrate the types of tests for the measurement of intelligence.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
Explain the factors affecting on learning.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) चालुक्य राजा पहिल्या पुलकेशीची राजकीय कामगिरी सांगा.
 - 2) कल्याणीच्या चालुक्य घराण्याचा उदय सांगून संस्थापक राजा तैलप याची कामगिरी स्पष्ट करा.
 - 3) चोल राजा राजराजा चोल यांच्या राजकीय कामगिरीची चर्चा करा.
 - 4) राष्ट्रकुट घराण्याचा उदय स्पष्ट करा.
 - 5) राष्ट्रकुट राजघराण्यांच्या सांस्कृतिक योगदानाची चर्चा करा.
 - 6) हेमाद्रीची स्थापत्य व साहित्यातील योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- अ) चालुक्य राजा दुसऱ्या पुलकेशीची राजकीय कामगिरीची चर्चा करा.
किंवा
- ब) प्राचीन भारतातील चोलांचे आदर्श ग्राम प्रशासन व्यवस्था स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.** **10**
- राष्ट्रकुट राजा अमोघवर्ष याची राजकीय व सांस्कृतिक कामगिरी विशद करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Ancient Indian History & Culture (Paper-III)
History of Ancient India (650A.D.to1200A.D.) (BA221351)**

Day & Date: Friday, 17-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternatives.

08

- 1) _____ was the founder king of Badami chalukya dynasty.
 - a) Dantidurg
 - b) Kirtivarma
 - c) Pulkeshi- I
 - d) Pulkeshi- II
- 2) In the caves at _____ image of the chalukya king pulkeshi- II.
 - a) Ajanta
 - b) Badami
 - c) Ellora
 - d) Karle
- 3) Village administration was the most unique feature of _____ dynasty.
 - a) Chola
 - b) Chalukya
 - c) Pallav
 - d) Pandya
- 4) The famous kailash temple at Kanchipuram in south India was built during _____ period.
 - a) Chola
 - b) Chalukya
 - c) Pallav
 - d) Rashtrakut
- 5) The Rashtrakut king Amoghavarsh wrote _____ famous books.
 - a) Harivijay
 - b) Kaviraj Marga
 - c) Mitakshara
 - d) Setubandha
- 6) _____ king of Rashtrakut has built the famous kailash temple at Ellora.
 - a) Amoghavarsh
 - b) Govind-III
 - c) Dantidurga
 - d) Krishna-I
- 7) _____ as the builder of the Hemadpanthi temples of the Yadav period.
 - a) Bopdeo
 - b) Hemadri
 - c) Kholeshwar
 - d) Jaydeo
- 8) Alla Uddhin Khilaji first attack against Yadav empire on _____.
 - a) 1294
 - b) 1316
 - c) 1347
 - d) 1565

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- 1) State the political contribution of chalukya king Pulkeshi-I.
- 2) Explain the contribution of founder king Tailp by explaining the rise of chalukya dynasty of Kalyani.
- 3) Discuss the political contribution of chola king Rajraja chola.
- 4) Explain the rise of the Rashtrakuta dynasty.
- 5) Discuss the cultural contribution of Rashtrakuta Dynasties.
- 6) Discuss the Hemadris contribution to architecture and literature.

- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
Discuss the political contribution of chalukya king Pulkeshi-II.
OR
Explain the ideal village administration system of cholas in ancient India.
- Q.4 Broad Answer Question.** **10**
Describe the political and cultural contribution of Rashtrakuta king Amoghavarsha.

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) वर्गव्यवस्थेचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) आदिवासी समुदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 3) जातीचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 4) नागरी समुदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 5) सामाजिक परिवर्तनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 6) सांस्कृतिक पाश्चायन म्हणजे काय?
- प्र.3** संयुक्त कुटूंबाच्या व्याख्या सांगून संयुक्त कुटूंबाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील भारतीय समाजाची जडण—घडण स्पष्ट करा.
- प्र.4** ग्रामीण समाजाचा अर्थ स्पष्ट करून ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper – III)
Indian Society Structure and Change (BA221345)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple choice questions.

08

- 1) Non farming business is the characteristics of _____ society.
 - a) Tribal
 - b) Rural
 - c) Urban
 - d) None of above
- 2) Who said this 'Caste is a closed class'?
 - a) Shrinivas
 - b) Ghurye
 - c) Mujumdar
 - d) Ketkar
- 3) Herbert Spencer propounded the theory of _____.
 - a) Evolution
 - b) Conflict
 - c) Cultural lag
 - d) None of above
- 4) In _____ period Aryans arrived in India
 - a) Ancient
 - b) Medieval
 - c) British
 - d) None of these
- 5) _____ family is big size.
 - a) Urban
 - b) Nuclear
 - c) Joint
 - d) All above
- 6) Which culture is the most oldest culture in India?
 - a) Boudh
 - b) Sindhu
 - c) Jain
 - d) Hindu
- 7) Castes are _____.
 - a) Exogamous
 - b) Endogamous
 - c) Liberal
 - d) Voluntary
- 8) Theory of cultural lag is propounded by _____.
 - a) Martan
 - b) Parsans
 - c) Coole
 - d) Ogburn

Q.2 Write Short Answer on Any Four.

12

- 1) Explain the characteristics of Class System?
- 2) Explain the characteristics of Tribal Society?
- 3) Explain the changes in Cast System?
- 4) Explain the characteristics of Urban Society?
- 5) Explain the nature of Social Change?
- 6) What is meant by Cultural Lag?

Q.3 Define Joint family and explain its characteristics. **10**

OR

Explain the formation of Indian society in Post-independent Period?

Q.4 Define Rural Community and explain its characteristics. **10**

- प्र.2 खालीलपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) नुस म्हणजे काय?
 - 2) सोफीस्ट चा अर्थ स्पष्ट करा.
 - 3) पूर्व सॉक्रेटिस तत्त्वज्ञांची कोणतीही पाच नावे द्या.
 - 4) पायथागोरसचा संख्या सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 5) आकार आणि द्रव्य संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 6) सॉक्रेटीसची तात्त्विक पद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणताही एक) 10**
- प्राचीन ग्रीक तत्त्वज्ञानाचा वैज्ञानिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
किंवा
सॉक्रेटीसचा नैतिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्र.4 अॅरिस्टॉटलची ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PHILOSOPHY (Paper - IV)
Ancient Greek Philosophy (BA221356)

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the causative factor of the world, by Thales.
 - a) Air
 - b) Fire
 - c) Water
 - d) Number
- 2) Empedocles presented the theory of Love and Hatred.
 - a) True
 - b) False
 - c) Doubtful
 - d) None of these
- 3) _____ is one of the characteristic of Ancient Greek philosophy.
 - a) Objectivity
 - b) Illogical
 - c) Vague
 - d) Imaginary
- 4) _____ is Ionian philosopher.
 - a) Plato
 - b) Marx
 - c) Thales
 - d) Hume
- 5) According to Pythagoras, _____ is basic principle of the world.
 - a) Air
 - b) Water
 - c) Fire
 - d) Number
- 6) According Socrates, Philosophy is the search for _____.
 - a) Truth
 - b) False
 - c) Sorrow
 - d) None of these
- 7) 'Continuous flow theory' presented by _____.
 - a) Heraclitus
 - b) Democritus
 - c) Leucippus
 - d) Parmenides
- 8) According to Socrates, 'Virtue is _____'.
 - a) Inconsistency
 - b) Vague
 - c) Knowledge
 - d) Error

Q.2 Write Short Answers (Any Four) 12

- a) What is Nous?
- b) Explain the meaning of Sophists.
- c) Give any Five names of pre - Socratic philosophers.
- d) Explain the theory of number of Pythagoras.
- e) Explain the concept of Form and Matter.
- f) Explain Socrates's philosophical method.

Q.3 Answer the following questions. (Any One)

10

Explain the scientific views of ancient Greek philosophy.

OR

Explain ethical views of Socrates.

Q.4 Explain the concept of God by Aristotle.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper - IV)
Education in Ancient and Mediaeval India (BA221354)

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) पूर्व वैदिक काळात ---- वाङ्मयाच्या अभ्यासाला विशेष महत्व होते.
 अ) समाजशास्त्रीय ब) वैदिक
 क) मानसशास्त्रीय ड) सांस्कृतिक
- 2) ब्राह्मण काळात ---- ही एक प्रभावी अध्यापन पद्धती होती.
 अ) व्याख्यान ब) दिग्दर्शन
 क) व्यक्तिगत मार्गदर्शन ड) कथाकथन
- 3) जातीचा विचार न करता गुणांचा विचार करून ---- शिक्षण पद्धतीत प्रवेश दिला जात होता.
 अ) पूर्व वैदिक ब) ब्राह्मण
 क) बौद्ध ड) इस्लामिक
- 4) ब्राह्मण काळातील अध्ययनाचे व शिक्षणाचे मुख्य केंद्र ---- होते.
 अ) तक्षशीला ब) नालंदा
 क) काशी ड) विक्रमशीला
- 5) ---- विद्यापीठात संशोधन कार्य व्यापक प्रमाणात चालत असे.
 अ) तक्षशीला ब) काशी
 क) विक्रमशीला ड) नालंदा
- 6) मुस्लीमकालीन शिक्षण व्यवस्थेमध्ये ---- शिक्षण सक्तीचे केले होते.
 अ) सांस्कृतिक ब) धार्मिक
 क) लष्करी ड) व्यावसायिक
- 7) ---- या मुस्लीम राज्यकर्त्याने धार्मिक शिक्षण देताना हिंदुना स्वातंत्र्य दिले.
 अ) हुमायून ब) अकबर
 क) जहांगीर ड) औरंगजेब
- 8) बौद्धकालीन शिक्षणात विद्यार्थांच्या शिक्षणाची सुरुवात ---- संस्कारानंतर होत होती.
 अ) पब्रजा ब) उपसंपदा
 क) उपनयन ड) समावर्तन

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- अ) ब्राह्मण काळातील शिक्षणाची कोणतेही तीन तत्त्वे स्पष्ट करा.
ब) तक्षशीला विद्यापीठाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) इस्लामिक शिक्षणाच्या अध्यापन पध्दती सांगा.
ड) मुस्लीम काळातील शिक्षणाचे प्रकार सांगा.
इ) ब्राह्मणिक शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा?
ई) बौद्ध काळातील शिक्षणातील सिध्दी विहाराकाची कर्तव्ये लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- अ) बौद्ध काळातील शिक्षणाची ध्येये आणि अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा.
ब) पूर्व वैदिक काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- प्राचीन भारतातील प्रमुख शैक्षणिक केंद्र म्हणून नालंदा विद्यापीठाची वैशिष्ट्ये वर्णन करा.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper - IV)
Education in Ancient and Mediaeval India (BA221354)

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative

08

- 1) In Pre-Vedic era the study of _____ literature was given specific importance.
 - a) Sociological
 - b) Vedic
 - c) Psychological
 - d) Cultural
- 2) _____ was the effective teaching method in Brahmanic era.
 - a) Lecture
 - b) Demonstration
 - c) Individual guidance
 - d) Story telling
- 3) In _____ education system admission was not given on caste basis but on qualities of students.
 - a) Pre-Vedic
 - b) Brahmanic
 - c) Buddhist
 - d) Islamic
- 4) _____ was the main learning and education centre in Brahmanic era.
 - a) Takshashila
 - b) Nalanda
 - c) Kashi
 - d) Vikramsheela
- 5) In _____ university the research work was conducted on a grand scale.
 - a) Takshashila
 - b) Kashi
 - c) Vikramsheela
 - d) Nalanda
- 6) In Islamic education system _____ education was made compulsory.
 - a) Cultural
 - b) Religious
 - c) Military
 - d) Vocational
- 7) _____ Muslim kings gave freedom to Hindus regarding religious education.
 - a) Humayun
 - b) Akabar
 - c) Jahangir
 - d) Aurangazeb
- 8) The education of student was started after _____ sanskar in Buddhist era.
 - a) Pabbaja
 - b) Upsampada
 - c) Upanayana
 - d) Samavartan

- Q.2 Answer the following questions in short (Any Four) 12**
- a) Explain any three principles of education in Brahmanic period.
 - b) Explain any three characteristics of 'Takshashila University'.
 - c) State the teaching methods of Islamic education.
 - d) State the types of education in Muslim Period.
 - e) Explain the role of teacher in Brahmanic education.
 - f) Write down the role of 'Sidhhiviharak' in Buddhist period.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain in detail the aims and methods of teaching in Buddhist education.
 - b) Describe the characteristics of education in Pre-Vedic period.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- Explain the characteristics of 'Nalanda University' as a main educational centre in ancient India.

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) ऋण संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) ब्राह्मण वर्णाची कर्तव्ये विशद करा.
 - 3) संन्यासाश्रमाची चर्चा करा.
 - 4) आश्रय शिक्षण पद्धतीवर प्रकाश टाका.
 - 5) प्राचीन भारतातील स्त्रियांच्या सामाजिक दर्जाचा आढावा घ्या.
 - 6) वल्लभी विद्यापीठाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- पुरुषार्थाचे वर्णन करून प्राचीन भारतीय समाज जीवनातील त्याचे महत्त्व विशद करा.
- किंवा**
- प्राचीन भारतातील स्त्रियांचे शिक्षण आणि विवाहविषयक अधिकारांची चर्चा करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- प्राचीन भारतातील वर्णव्यवस्थेची माहिती सांगून तिचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

Q.3 Broad answers question. (Any One) **10**

Describe the Purusharthas and give it's importance in social life of Ancient Indian.

OR

Explain the rights of ancient Indian women about education and Marriage.

Q.4 Broad answer question. **10**

Discuss the Varna system in ancient India and its merits and demerits.

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) मादक पदार्थाचे प्रकार कोणते?
 - 2) सामाजिक समस्येच्या अभ्यासाचे प्रमुख दृष्टिकोन कोणते?
 - 3) दारिद्र्याची प्रमुख कारणे विशद करा.
 - 4) मादक पदार्थ व्यसनाची प्रमुख कारणे विशद कर.
 - 5) दारिद्र्याच्या समस्येवर उपाय सांगा.
 - 6) मादक पदार्थ व्यसनाचे दुष्परिणाम विशद करा.
- प्र.3** सामाजिक समस्येचा अर्थ सांगून सामाजिक समस्येची कारणे स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- वेश्या व्यवसायाची कारणे सांगून वेश्या व्यवसायाच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
- प्र.4** दारिद्र्याचा अर्थ सांगून दारिद्र्याचे दुष्परिणाम विशद करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper - IV)
Social Problems in India (BA221346)

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternatives.**08**

- 1) How many types of poverty are there?

a) 02	b) 05
c) 06	d) 08
- 2) Who introduced the concept of cultural Lag?

a) Ogburn	b) Simmel
c) Durkheim and Merton	d) Marx
- 3) A person whose income is less than minimum subsistence income comes under the concept of _____.

a) Absolute poverty	b) Relative poverty
c) Relative and absolute poverty	d) None of these
- 4) _____ is a major cause of drug abuse.

a) Crime	b) Mental stress
c) Corruption	d) All of the above
- 5) Prostitutes who openly engage in prostitution are called _____.

a) Covert prostitute	b) Call girl
c) Overt prostitute	d) All of the above
- 6) Association of bad friends causes problem of _____.

a) Unemployment	b) Drug abuse
c) Poverty	d) None of these
- 7) Which of the following are types of prostitutes?

a) Covert prostitute	b) Call girl
c) Overt prostitute	d) All of the above
- 8) Who introduced the Anomie approach of social problems?

a) Simmel	b) Ogburn
c) Marx	d) Durkheim and Merton

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)**12**

- 1) What are the types of drugs?
- 2) What are the approaches to the study of social problems?
- 3) Explain the major causes of poverty.
- 4) Explain the major causes of drug addiction.
- 5) State the solution to the problem of poverty.
- 6) Explain the effects of drug addiction.

- Q.3** a) Define social problem and its causes. **10**
- OR**
- b) Explain the causes of prostitution and suggest solutions to the problem of prostitution.
- Q.4** Define Poverty and its consequences. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) सामाजिक सर्वेक्षणाची उद्दिष्ट्ये लिहा.
 - 2) मानवी विकासाच्या अवस्था लिहा.
 - 3) अहवाल लेखनाची संकल्पना लिहा.
 - 4) नेतृत्वाची पद्धती सांगा.
 - 5) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
 - 6) प्राथमिक माहिती म्हणजे काय आणि त्याचे उदाहरण लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणतेही एक) 10**
- 1) रा. से. यो. अंतर्गत दत्तकखेडे योजनेचे ध्येय व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) द्वितीयक माहिती संकलनाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- व्यक्तिमत्व विकासाचे पैलू स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (Paper - III)
(N.S.S.) (BA221341)

Day & Date: Monday, 20-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks with appropriate words those are given below. 08

- 1) 'Auto-biography' is a _____ type of data.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Public
 - d) Personal
- 2) Data collection is the _____ stage of survey.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Last
- 3) "_____" word comes from Latin word 'Persona'.
 - a) Person
 - b) Personality
 - c) Process
 - d) Programme
- 4) In India seventy percent population is living in _____ area.
 - a) Rural
 - b) Urban
 - c) Slum
 - d) Industrial
- 5) Leaders _____ should be clean in the society.
 - a) Character
 - b) Economic Status
 - c) View
 - d) Cloths
- 6) The N.S.S. special camp is held for _____ days.
 - a) 7
 - b) 8
 - c) 9
 - d) 10
- 7) _____ percentage of women leadership is found in rural government.
 - a) 23
 - b) 33
 - c) 43
 - d) 53
- 8) Four aspect of development those are Physical, Mental, Moral and _____.
 - a) Economic
 - b) Social
 - c) Education
 - d) Political

Q.2 Write Short Answer of the following (Any Four). 12

- a) Write the Objective of Social survey.
- b) Write the Step of Human development.
- c) Write the Concept of Report Writing.
- d) State the Method of Leadership.
- e) State the factor are affecting on personality development.
- f) Definitions of Primary data and their write the example.

- Q.3 Write Answers to Broad Questions.** **10**
- a) Explain the aims and objectives of village adoption programme in N.S.S.
- OR**
- b) Explain the Source of Secondary Data Collection.
- Q.4 Answer the following Question.** **10**
- Explain the aspects of Personality Development.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)** **12**
- 1) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय?
 - 2) राजकीय सिद्धांताची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 3) राष्ट्रनिर्मितीसाठी आवश्यक घटक कोणते?
 - 4) जनतेचे सार्वभौमत्व म्हणजे काय?
 - 5) सामाजिक न्याय म्हणजे काय?
 - 6) स्वातंत्र्य म्हणजे काय?
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक)** **10**
- 1) राज्य म्हणजे काय? राज्याचे आवश्यक घटक सांगा.
 - 2) सार्वभौमत्व म्हणजे काय हे सांगून त्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.** **10**
- राजकीय सिद्धांताच्या अनुभववादी दृष्टिकोनाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Political Science (Paper-III)
Basic Concept in Political Science (BA221349)

Day & Date: Monday, 20-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Question:**08**

- 1) Which approach is called an empirical approach to political theory?
 - a) Value relative
 - b) Value based
 - c) Absolute
 - d) None of these
- 2) Traditional political science is studied from which point of view?
 - a) Idealist
 - b) Empirical
 - c) Realist
 - d) None of these
- 3) What is the essential function of the state?
 - a) Economic development
 - b) Dissemination of education
 - c) Protection
 - d) All of the above
- 4) What does it mean for people in a political society to feel that they are one?
 - a) State
 - b) Nation
 - c) Community
 - d) None of these
- 5) The title of King of England is a type of sovereignty?
 - a) Nominal
 - b) Ritual
 - c) Political
 - d) Realist
- 6) Which of the following is not a feature of sovereignty?
 - a) Absolutism
 - b) Inclusiveness
 - c) Singularity
 - d) Divisibility
- 7) Dr. Babasaheb Ambedkar advocated which justice?
 - a) Political
 - b) Social
 - c) Economic
 - d) Cultural justice
- 8) The right to vote is which type of freedom?
 - a) Political
 - b) Economic
 - c) Social
 - d) Cultural

Q.2 Write Short Answers. (any four)**12**

- 1) What is political theory?
- 2) Explain the scope of political theory.
- 3) What are the essential elements for nation building?
- 4) What is sovereignty of the people?
- 5) What is social justice?
- 6) What is freedom?

- Q.3 Answer the following Questions. (Any One)** **10**
- a) What is state? State the essential elements of a state.
 - b) State what sovereignty is and state its characteristics.
- Q.4 Write a detailed Answer to the following Question.** **10**
- Critically examine the empiricist approach to political theory.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) राष्ट्रीय सेवा योजनातील कार्यक्रम नियोजनाचे महत्त्व लिहा.
 - 2) गट समाज कार्याचे गुण सांगा.
 - 3) दुष्काळ प्रवण अवर्षणग्रस्त कार्यक्रमाची उद्दिष्टे लिहा.
 - 4) सामाजिक वनीकरणाची संकल्पना सांगा.
 - 5) आपत्ती व्यवस्थापनाची गरज का आहे.
 - 6) जागतिक तापमान वाढीचे परिणाम सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नाची उत्तरे लिहा.(कोणतेही एक) 10
- अ) कार्यक्रम नियोजनाची विविध टप्पे स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) पर्यावरण संरक्षण कायदा, 1986 स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा 10
- जागतिक तापमान वाढ म्हणजे काय? जागतिक तापमान वाढीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (Paper-IV)
(N.S.S.) (BA221342)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) 'Environmental Protection Act' made in _____ year.
 - a) 1974
 - b) 1980
 - c) 1986
 - d) 1972
- 2) The formula _____ is used in program planning in National Service Plan.
 - a) 5W + 1H
 - b) 5W + 2H
 - c) 2W + 1H
 - d) 5W + 3H
- 3) The First stage of programme planning is _____.
 - a) Training
 - b) Supervision
 - c) Follow us
 - d) Evaluation
- 4) _____ type of Social work.
 - a) 3
 - b) 6
 - c) 5
 - d) 2
- 5) Disasters in the form of earthquakes, volcanoes, hurricanes is _____ type of disaster.
 - a) Social
 - b) Religious
 - c) Economic
 - d) Natural
- 6) 'Self-Saving Group' is scheme first started in country _____.
 - a) India
 - b) Pakistan
 - c) Bangladesh
 - d) Shrilanka
- 7) Social Forestry is use for _____ protection.
 - a) Environment
 - b) Money
 - c) Country
 - d) Time
- 8) Baba Amte's work is coming under _____.
 - a) Individual
 - b) Social
 - c) Group
 - d) Economic

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)**12**

- 1) Write the Importance of Programme Planning in N.S.S.
- 2) State the Merit of group Social work.
- 3) Write the Objective of D.P.A.P.
- 4) State the Concept of Social forestry.
- 5) What is need of Disaster Management?
- 6) State the Consequence of Global Warming

Q.3 Write answer to broad questions. (Any one)

a) Explain the Stages of programme planning.

10

OR

b) Explain the Environment Protection Acts-1986.

Q.4 Write answer to broad questions

10

What is Global Warming? Explain the Causes and Consequence of Global Warming.

प्र.2 गद्य भाषांतर करा. (कोणतेही 4)

- 1) पढम-पाउसो य तथा वटइ । सीयलएणं सुरहि-गंध-मट्टिया-गंधेण (हत्थी)
अज्जाहओ वणं संभरेइ । करी वि पयट्ठो वणाभिमुहो पहाओ । जणो न तरइ पट्टिओ
ओलग्गिउं । दो वि अडविं पवेसियाइं । राया वडरूक्खं पेक्खइ ।
- 2) अन्नया मयणरेहा चंदं सुमिणे दट्ठूण भत्तुणो सांइह । तेण भणिया, सुंदरि,
सयल-पुहवि-मंडल-नहयलस्स मयंक-भूतो सुओ ते भविस्सइ । तओ तीए
गब्भ-संभवो सुंवत्तो । तइए य मासे दोहलो जाओ, जइ जिणाणं मुणीणं च पूयं
करेमि, सययं च तित्थयराणं संतियाओ कहाओ निसुणेमि ।
- 3) 'महानुभाव, करेसु मग-समाहिं । मा करेसुं कस्सइ उवरिं पओसं । भावेसु
सव्व-सत्तेसु मेत्तिं । पडिवज्जसु चउ-सरण-गमणं । गरिहेसु दुच्चरियं ।
सम्मं-हियासेसु-सकम्म-वसणि समागय-मिमं वसणं ।'
- 4) अइक्कंतो कोइ कालो । तस्स य राइणो सत्त तणया जाया । 'दुहिया मे नत्थि' ति
गुणमाला अट्ठितिं करेइ । मणयाभिहाणस्स जक्खस्स इच्छइ उवाइयं । अन्नया
पारियाय-मंजरी उवलंभ सुविण-सूइया जागया तीसे दुहिया ।
- 5) तस्स गुणमाला नाम भारिया । सो य सया तीए सह रज्जेसहिं-अणुहवंतो गमेइ
कालं । अन्नया अत्थाण-मंडव-टिठएव पुच्छिओ दुओ, किं नत्थि ममं जं अन्नं राईणं
अत्थि । दूएण भणियं, देव । चित्तसभा तुम्ह नत्थि ।
- 6) अन्नया आगओ इंद महूसवो । दोमुह राइणा आइट्ठा नायर-जणा, 'उब्भेह इंदकेउं ।
तओ मंगल नंदी महारवेण धवल-धयवडा-डोय-खिंखिणी जाल अलंकिओ वरं
अल्ल-दाओ-मणिरयण-माला-भूसिओ नाणाविह-पलंबमाण-फल निवह-चिंचइओ
उब्भिओ इंदकेऊ ।

प्र.3 प्राकृत चरित्र साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका ग्रंथाचा परिचय द्या.

10

- 1) महावीर चरियं
- 2) सुपासणाहचरियं

प्र.4 महाराणी पद्मावतीचे चरित्र चित्रण स्पष्ट करा.

10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Persian (Paper-III)
Persian Prose (BA221331)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) انوار سہیلی کے صنف کا نام کیا ہے؟

- (A) ملا حسین واعظ کاشفی۔
 (B) مرزا کاظم زادہ۔
 (C) مولانا روم۔
 (D) انوری۔

(2) سوداگر نے اپنے دوست کے لڑکے کو کہاں چھپا رکھا تھا؟

- (A) باغ۔
 (B) مسجد۔
 (C) گھر۔
 (D) جنگل۔

(3) چڑے نے باز کے ظلم سے چھٹکارا پانے کے لیے کس سے مدد لی؟

- (A) درخت۔
 (B) سمندر۔
 (C) مچھلی۔
 (D) چیونٹی۔

(4) حکایت آورندہ اند کہ بازرگانے، کے مصنف کا نام کیا ہے؟

- (A) محمد باقر۔
 (B) محمد حجازی۔
 (C) صادق ہدایت۔
 (D) ملا حسین واعظ کاشفی۔

(5) مہابھارت کس مذہب کی تصنیف ہے؟

- (A) عیسائی،
 (B) یہودی۔
 (C) ہندو۔
 (D) سکھ۔

(6) موسیٰ پر کون سی کتاب نازل ہوئی؟

- (A) تورات۔
 (B) انجیل۔
 (C) زبور۔
 (D) قرآن۔

7) نصر اللہ جب اپنے کام سے فارغ ہوتا کہاں جا کر بیٹھتا؟

- (A) مسجد۔
(B) باغ۔
(C) قہوہ خانہ۔
(D) شراب خانہ۔

8) خود کشی کس کا تحریر کردہ افسانہ ہے؟

- (A) جمال میر صادق۔
(B) سعید نفیسی۔
(C) حکیم نظامی۔
(D) محمد حجازی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

1) بادشاہ اکبر کے دور میں تصنیف و تالیف پر مختصر نوٹ لکھیے۔

2) لومڑی کے ہاتھ سے اس کا شکار کس طرح چھوٹ گیا؟ لکھیے۔

3) گفتار ششم استقامت کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

4) سعید نفیسی کا مختصر تعارف بیان کیجیے۔

5) نصر اللہ کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

6) خود کشی کا مختصر واقعہ بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل عبارت کا ترجمہ کیجیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

خضرؑ روی بسوی موسیٰؑ کر دودر جوابش بند کرہ شرط دیداد آوری پیمان اکتفا نمود و گفت: آیا بتو نگفتم کہ ہرگز با من تاب صبر و شکیب نداری؟ موسیٰؑ بہ خطای خود پی برد و از تخلف پیمان عذر خواہی و گفت مریفر اموشیم موخذہ مکن و از شرف صحبت محروم مدار۔ منقول میدہم کہ بعد از انبر سر پیمان باشم۔

خضرؑ و موسیٰؑ کشتی راترک گفتند و براہ افتادند، تا بہ پسری خوش سیمار سیدند کہ باہما سالان خود بازی می کرد۔ پس خضرؑ اور انزد کود خوان و بجای دورد ستبر و و بخاک انداخت و بگشت۔ موسیٰؑ از تماشای این منظرہ بیتاب شد و آن حادثہ بزرگ اختیار و قرارش را بر بود، زیر البشم خود دید کہ پسری نورس و خوش سیمار کہ شاید فرزند یگانہ و مایہ امید پدر مادرش بود، بدست مرد الہی و پیشواری از پیشوایان حدایت و دین یگانہ کشتہ شد، از این رو پیمان خور افراموش کردہ گفت: این چہ گناہ بزرگ است کہ مرتکب می شوی؟ حکا کہ کاری سخت ناپسند کردی خصؑ نگاہی باد کرد و پیمان و شرط پیشین را یاد آوردی نمودد گفت: بتو نگفتم کہ ہرگز با من طاقت صبر نداری؟

(ب)

چند روز قبل یکی از دستاں پیش من آد، قیافہ اش حاکی از رنج درونی و پریشانی خاطر بود و نگاہش در عقب فقطء نامعلومی می رفت۔ ابرداںش در ہم رفتہ دماغش تیر کشیدہ گونہ بالیش بگوئی افتادہ بود، دو طرف لب زیر نیش ہر دم پینین دراز می شد۔ روی صندلی تشست، راحت نبود، گوئی دست و پائیش زیاد می است، نمی داند بچہ وضع آہنہ را قرار دہد کہ صحیح باشد، لا نقطع در تلاطم و حرکت بود۔ جای تردید بر ایم باقی نماند، گفتم زود بگو قصہ چیست در سقف کہنہ فلک باز کاوش چہ کردہ و چہ سنگی بر سر خودت واردی؟ پس از اند کہ سکوت خیر بمن نگاہ کرد و گفت آدہ ام پیر سم برای خود کشی چہ وسیلای را از ہمہ بہتری دانی؟ فکری کردم و گفتم لازم استا بند اگوئی بد انم این خیال از چہ علت خاستہ زیر مطابق علم خود کشی کہ تو مراد آن متخیر فرض کردہ ای وسیلہ انتہار باید مناسب با سبب علت بیزاری از زندگی شد۔

سوال نمبر 4. ملا حسین واعظ کاشفی کا تعارف بیان کیجیے اور ان کی حکایت "کنجشک بر شاخ آشیانہ نہادہ بودند" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے

10

प्र.2 भाषांतर करा किंवा टिपा लिहा. (कोणतेही 4)

- 1) युवराज अगडदत्ताची गुरुभेट
- 2) राजाकडून राजपुत्र अगडदत्तास हाकलणे
- 3) जंगलातील भिल्ल राजा धरणीधराचा वध
- 4) अत्थि जए सुपसिद्धं संखउरं पुरवरं गुणसमिद्धं ।
तम्मि य राया जणजणियतोसओ सुंदरो नाम ॥
तस्स कुलरुवसरिसी समग्गजणजणियलोयणाणंदा ।
अंतैउरस्स पढमा सुलसा नामेण वरभज्जा ॥
- 5) ण्हविऊणं कुमरवरं दाऊणं पवरवत्थमाभरणं ।
तो भोयणावसाणे भणियमिणं पवणचंडेण ॥
'भवणधणं परिवारो संदणतुरयाइ संतियं मज्झ ।
सव्वं तुज्झायत्तं विलससु हियइच्छियं कुमर' ॥
- 6) निद्दा वि हु नद्दा लोयणाण देहम्मि वड्ढिओ दाहो ।
असणं पि नो य रुच्चइ गुरुवियणा उत्तमंगम्मि ॥
ताव च्चिय होइ सुहं जाव न कीरइ पिओ जणो को वि ।
पियसंणो जेण कओ दुक्खाण समप्पिओ अप्पा ॥

प्र.3 प्राकृत कथा साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका ग्रंथाचा परिचय द्या.

10

- 1) वसुदेवहिंडी
- 2) सुरसुंदरी कहा

प्र.4 अगडदत्तास वाराणसी परतीच्या प्रवासात संकटे कशी आली ते स्पष्ट करा.

10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PERSIAN (Paper-IV)
Persian Poetry (BA221332)

Day & Date: Wednesday, 22-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) صورت نہ پرستم من۔۔۔۔۔ شکستم من
 آن سیل سبک سیرم ہر بند گستم من۔

(A) مہ خانہ۔ (B) بتخانہ۔

(C) چراغ خانہ۔ (D) شراب خانہ۔

(2) زندگی کی جستجو۔۔۔۔۔ میں پوشیدہ ہے۔

(A) آرزو۔ (B) موت۔

(C) خاموشی۔ (D) آہ بکار۔

(3) نوری نادان نیم، سجدہ بہ آدم برم ادبہ نہاد است خاک، من بہ نژاد آزر م
 مندرجہ بالا شعر میں کون سی صنعت بیان کی گئی ہے۔

(A) تشبیہ۔ (B) تلمیح۔

(C) مبالغہ۔ (D) تضاد۔

(4) پروفیسر نکلسن نے اقبال کی کون سی تصنیف کا ترجمہ کیا؟

(A) اسرار خودی۔ (B) پس چہ باید کرد۔

(C) جاوید نامہ۔ (D) رموز بے خودی۔

(5) نظم تسخیر فطرت، علامہ اقبال کی کس تصنیف سے ماخوذ ہے۔

(A) بانگِ درا۔ (B) بالِ جبریل۔

(C) ضربِ کلیم۔ (D) پیامِ مشرق۔

6) رباعی کس زبان کا لفظ ہے؟

- (A) فارسی۔
(B) عربی۔
(C) پالی۔
(D) پراکرت۔

7) غزل کے آخری شعر کو کیا کہتے ہیں؟

- (A) مقطع۔
(B) مطلع۔
(C) حسن مقطع۔
(D) بیت۔

8) علامہ اقبال کی پیدائش کہاں ہوئی؟

- (A) سیالکوٹ۔
(B) مکہ مکرمہ
(C) مشہد۔
(D)

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

1) رباعی کی تعریف بیان کیجیے۔

2) مثنوی دریاں اینکہ حیات خودی از تخلیق و تولید مقاصد است، کامرکزی خیال بیان کیجیے۔

3) ابلیس نے آدم کو سجدہ کرنے سے کیوں انکار کیا؟ واضح کیجیے۔

4) علامہ اقبال کی فارسی تصانیف پر مختصر نوٹ لکھیے۔

5) نظام عالم کی بنیاد خودی سے مثالوں کے ساتھ واضح کیجیے۔

6) نظم تسخیر فطرت کامرکزی خیال لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

1) کنشت و مسجد و تخانہ درید

جز این مست گلی پیدا انکر دی

ز حکم غیر نتوان جز بدل رست

تو ای غافل دلی پیدا انکر دی۔

(2) نوای عشق را سازاست آدم
 کشاید راز و خود را زست آدم
 جهان او آفرید این خوبتر ساخت
 مگر بایزد انبازاست آدم
 (3) شهید ناز او بزم وجود است
 نیاز اندر نهاد هست و بود است
 نمی بینی کہ از مہر فلک ثاب
 بہ سیمای سحر داغ سجود است

(ب)

(1) صورت پرستم من بتخانہ شکستم من
 آن سیل سبک سیرم ہر بند گستم من
 (2) در بود و نبود من اندیشہ گمانہا داست
 از عشق ہوید اشدا این نکتہ کہ ہستم من
 (3) دیر نیاز من در کعبہ نماز من
 ز نار بدوشم من تسبیح بدستم من
 (4) سرمایہ درد تو غارت نتوان کردن
 اشکی کہ زد دل نیز در دیدہ شکستم من
 (5) بہ گفتارم دیوانہ بہ کردارم
 از بادہ شوق تو ہشیارم و مستم من

10

سوال نمبر 4. علامہ اقبال کا تعارف بیان کیجیے اور ان کی مثنوی "در بیان اینکه از عشق و محبت استحکام می پذیرد" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجیے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper- IV)
Modern Indian Political Thought (BA221350)

Day & Date: Wednesday, 22-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) भारतीय प्रबोधनाचे जनक ——— यांना म्हटले जाते.
 अ) म. गांधी ब) लो. टिळक
 क) राजाराम मोहन रॉय ड) विनोबा भावे
 - 2) राजाराम मोहन रॉय ——— समाजाची स्थापना केली.
 अ) प्रार्थना ब) आर्य
 क) सत्यशोधक ड) ब्राम्हो
 - 3) म. फुले यांनी ——— हे पुस्तक लिहिले.
 अ) गुलामगिरी ब) गीतारहस्य
 क) गीताई ड) हिंद स्वराज्य
 - 4) महात्मा फुले यांनी ——— समाजाची स्थापना केली.
 अ) प्रार्थना ब) सत्यशोधक
 क) हिंदसेवक ड) आर्य
 - 5) भारतीय राष्ट्रवादाचे जनक ——— यांना म्हटले जाते.
 अ) विनोबा भावे ब) महात्मा गांधी
 क) लोकमान्य टिळक ड) महात्मा फुले
 - 6) लोकमान्य टिळक हे ——— नेते होते.
 अ) क्रांतीकारक ब) जहाल
 क) मवाळ ड) यांपैकी नाही
 - 7) 'हिंद स्वराज्य' या ग्रंथाचे लेखक ——— हे आहेत.
 अ) विनोबा भावे ब) महात्मा फुले
 क) महादेव रानडे ड) महात्मा गांधी
 - 8) गोपाल कृष्ण गोखले हे ——— यांचे गुरू होते.
 अ) महात्मा गांधी ब) विनोबा भावे
 क) पंडित नेहरू ड) लोकमान्य टिळक

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) ब्राम्हो समाज
 - 2) महात्मा फुले यांनी लिहिलेली पुस्तके सांगा.
 - 3) लोकमान्य टिळकांनी सुरू केलेली दोन वृत्तपत्रे सांगा.
 - 4) 'विश्वस्त' संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) सत्यशोधक समाज
 - 6) महात्मा गांधी यांची सत्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे दिर्घोत्तरी उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- महात्मा फुले यांचे 'सामाजिक सुधारणा' विषयक कार्य स्पष्ट करा.
- किंवा**
- लोकमान्य टिळकांचे 'चतुःसुत्री' कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा 10**
- महात्मा गांधी यांचे अहिंसा व सत्याग्रहाबाबतचे विचार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper- IV)
Modern Indian Political Thought (BA221350)

Day & Date: Wednesday, 22-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.**08**

- 1) Who is regarded as the father of Indian renaissance _____.
 a) Mahatma Gandhiji b) Lokmanya Tilak
 c) Raja Ram Mohan Roy d) Vinoba Bhave
- 2) Raja Ram Mohan Roy founded the _____ society.
 a) Prathana b) Arya
 c) Sattyashodhak d) Brahmo
- 3) Mahatma Phule wrote the _____ book.
 a) Gulamgiri b) Gitarahasha
 c) Gitai d) Hind-Swarajya
- 4) Mahatma Phule founded the _____ society.
 a) Prathana b) Sattyashodhak
 c) Hind Sevak d) Arya
- 5) Who is regarded as the Father of Indian nationalism.
 a) Vinoba Bhave b) Mahatma Gandhi
 c) Lokmanya Tilak d) Mahama Phule
- 6) Lokmanya Tilak was _____ leader.
 a) Revolutionary b) Extremists
 c) Moderates d) None of these
- 7) Who is the author of the book 'Hind Swaraj'.
 a) Vinoba Bhave b) Mahatma Phule
 c) Mahadeo Ranade d) Mahatma Gandhiji
- 8) Gopal Krishna Gokhale was Guru of _____.
 a) Mahatam Gandhiji b) Vinoba Bhave
 c) Pandit Nehru d) Lokmanya Tilak

Q.2 Write answer in brief. (Any Four)**12**

- 1) Brahmo Samaj
- 2) Write down books name written by mahatma Phule.
- 3) Name two newspapers started by Lokmanya Tilak.
- 4) Explain concept of trustership.
- 5) Satyashodhak Samaj
- 6) Explain Mahatma Gandhiji concept of 'Truth'.

- Q.3 Write in detail answers (Any One)** **10**
Explain Mahatma Phule's work on social Reforms.
OR
Explain Lokmanya Tilaks four fold Program.
- Q.4 Write in detail answers** **10**
Explain Mahatma Gandhiji thoughts on Non-Violence and Satyagraha.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Marathi (Paper - III)**

कादंबरी वाङ्मय प्रकार आणि उपयोजित मराठी (19101323)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) अण्णाभाऊ साठे यांच्या साहित्यात आपल्याला मुख्यत्वे कोणत्या समाजातील लोकजीवन पाहायला मिळते?

अ) सधन समाज	ब) गोरगरीब, कष्टकरी, उपेक्षित समाज
क) पारधी समाज	ड) आदिवासी समाज
- 2) अण्णाभाऊ साठे यांनी खालीलपैकी कोणते पुस्तक लिहिले नाही.

अ) अमृत	ब) गुन्हाळ
क) हिंदू	ड) आघात
- 3) वारणेचा वाघ या कादंबरीची प्रथमावृत्ती कधी प्रकाशित झाली?

अ) जानेवारी 1968	ब) जानेवारी 1972
क) जानेवारी 1982	ड) जानेवारी 1970
- 4) वारणेचा वाघ कादंबरी चा मुख्य नायक कोण?

अ) वेलस्ली	ब) सत्तू भोसले
क) फकीरा	ड) रॉबर्ट
- 5) सत्तू संकटात सापडतो तेव्हा त्याला त्यातून कोण सोडवते?

अ) आनंदा पाटील	ब) दादा मांग
क) फकीरा क्षसास	ड) गोंदा गोंधळ
- 6) लोक सत्तूला काय म्हणून संबोधत होते.

अ) फिरतं सरकार	ब) फिरते न्यायालय
क) दरोडेखोर	ड) यापैकी नाही
- 7) व्यासपीठ आणि श्रोते-प्रेक्षक यांच्यातील संवाद साधणारा सेतु म्हणजे ——— होय.

अ) भाषण	ब) सूत्रसंचालक
क) वक्ता	ड) श्रोता
- 8) सत्तू भोसले याच्याकडून कोणाचा खून होतो?

अ) उमा चौगुले	ब) मथाजी चौगुले
क) आकाराम	ड) रॉबर्ट

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) कार्यक्रमाचे संयोजन म्हणजे काय?
- 2) कादंबरीच्या माध्यमातून वारणा काठचे केलेले निसर्ग सौंदर्य स्पष्ट करा.
- 3) सत्तू भोसले या नायकाचे व्यक्तिचित्रण रेखाटा.
- 4) अण्णाभाऊ साठे यांच्या साहित्याचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- 5) सूत्रसंचालनातील टप्पे स्पष्ट करा.
- 6) सत्तू भोसले या नायकाच्या आयुष्याला कलाटणी देणारा कादंबरीतील प्रसंग स्पष्ट करा.

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

'वारणेचा वाघ' कादंबरीतील उॅनियल उर्फ राजा या पात्राविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
किंवा

कादंबरी म्हणजे काय ते सांगून 'वारणेचा वाघ' कादंबरी ची भाषाशैली व वांग्मयीन विशेष स्पष्ट करा.

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न.

कार्यक्रमाचे संयोजन म्हणजे काय ते सांगून सूत्रसंचालनासाठी आवश्यक असणारे गुण स्पष्ट करा.

10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-III)
Khake Nigari (19101325)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

1) نذیر احمد کی کہانی کچھ ان کی کچھ میری زبانی کس نے لکھا؟

- (A) اشرف صبوحی۔
 (B) مرزا فرحت اللہ بیگ۔
 (C) مولوی نذیر احمد۔
 (D) ان میں سے کوئی نہیں۔

2) نام دیو مقبرہ رابعہ درانی کے باغ کا۔۔۔۔۔ تھا۔

- (A) فقیر۔
 (B) مال۔
 (C) صوفی۔
 (D) سنت۔

3) مولوی چراغ علی کس کا خاکہ ہے؟

- (A) مولوی چراغ علی۔
 (B) محمد حسین آزاد۔
 (C) مولوی عبدالحق۔
 (D) مالک رام۔

4) عبدالحق کس کے شاگرد تھے؟

- (A) سر سید۔
 (B) غالب۔
 (C) محسن الملک۔
 (D) حالی۔

5) اردو ادب کی اصطلاح میں خاکہ نگاری انگریزی لفظ اسکیچ۔۔۔۔۔ کا ہے۔

- (A) سابقہ۔
 (B) ترجمہ۔
 (C) لاحقہ۔
 (D) مخالف۔

6) اردو میں خاکے کو شخصیت نگاری اور۔۔۔۔۔ بھی کہا جاتا ہے۔

- (A) نوحہ نگاری۔
 (B) منظر نگاری۔
 (C) مرقع نگاری۔
 (D) خاکہ نگاری۔

(7) اشرف صبحی نے----- کے چند مرحوم کرداروں کو اپنے خاکوں کا موضوع بنایا ہے۔

(A) دلی۔

(B) لکھنؤ۔

(C) علی گڑھ۔

(D) حیدرآباد۔

(8) چند ہم عصر کس کی تصنیف ہے؟

(A) رشید احمد صدیقی۔

(B) فرحت اللہ بیگ۔

(C) صابر سعید۔

(D) مولوی عبدالحق۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) خاکہ نگاری کی تعریف لکھتے ہوئے اس کے اجزاء کے نکات درج کیجیے۔

(2) مولوی چراغ علی کی چند صفات بیان کیجیے۔

(3) خاکہ نگاری کی تاریخی اہمیت پر اظہار خیال کیجیے۔

(4) محسن الملک کی چند صفات بیان کیجیے۔

(5) خاکہ نگاری کی سوانحی اہمیت پر اظہار خیال کیجیے۔

(6) نام دیو کی چند صفات بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) خاکہ حالی کا خلاصہ لکھیے۔

(2) اردو میں خاکہ نگاری کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری پر نقد و تبصرہ کیجیے۔

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Kannada (Paper – III)
Vachana and Pravachan (19101321)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ಇವಳು ಚಿನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ತಾಯಿ -

1) ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ	2) ನೀಲಮ್ಮ
3) ಗುಡ್ಡವೆ	4) ಗಂಗಮ್ಮ

2) ಈಕೆ ಕ್ರಾಂತಿಗಂಗೋತ್ರಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಶರಣಿ -

1) ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ	2) ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ
3) ನೀಲಮ್ಮ	4) ಗಂಗಮ್ಮ

3) ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ

1) ಬಸವಣ್ಣ	2) ಮಂಚಣ್ಣ
3) ಸೋವಿದೇವ	4) ಮಧುವರಸ

4) ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದವರು -

1) ದಾಸರು	2) ಶರಣರು
3) ಅವಧೂತರು	4) ಸಂತರು

5) ಅಮರ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಅಮೃತವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸುವವನು -

1) ಶಿಷ್ಯ	2) ಗುರು
3) ಶಿವ	4) ಜಂಗಮ

6) ಈತ ಗ್ರೀಸ್ ದೇಶದ ಅರಸ -

1) ಸಾಕ್ರಟೀಸ್	2) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್
3) ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್	4) ಲಾಂಜಿನಸ್

7) ನಾವು ಸತ್ತರು ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭೋಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದವರು-

1) ಗೂಢಚಾರರು	2) ಸೈನಿಕರು
3) ಅರಸರು	4) ಸೇವಕರು

8) ಗ್ರೀಸ್ ದೇಶದ ಮೆಸಿಡೋನಿಯಾ ಪಟ್ಟಣದ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್‌ನ ತಂದೆ -

1) ಫಿಲಿಪ್	2) ಗುಂಡರ್ಕ್
3) ಕಿಟೆಲ್	4) ರೈಸ್

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಗಂಗಾದೇವಿ
- 2) ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ
- 3) ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ
- 4) ಭವಬೀಜ
- 5) ಜಗದೀಶ
- 6) ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರು

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
- 2) ಕರಿಕಾಳ ಚೋಳನ ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:
ಮಾದಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper – III)
Money and Banking (19101347)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ——— हे पैशाचे दुय्यम कार्य आहे.

अ) मुल्यसंग्रह	ब) विनियम माध्यम
क) मुल्यमापन	ड) वरील सर्व
- 2) विधिग्राह्य पैसा आणि ——— असे पैशाचे वर्गीकरण केले जाते.

अ) तांबडा पैसा	ब) पतपैसा
क) पांढरा पैसा	ड) यापैकी नाही
- 3) जे. एम. केन्स यांच्या मते, ——— अवस्थेतील किंमतवाढ म्हणजे वास्तव भाववाढ होय.

अ) अपूर्ण रोजगार	ब) मक्तेदारी रोजगार
क) पूर्ण रोजगार	ड) वरील सर्व
- 4) कर्ज देणे हे व्यापारी बँकेचे ——— कार्य आहे.

अ) प्राथमिक	ब) दुय्यम
क) उपयुक्ततेचे	ड) वरील सर्व
- 5) ——— हे E-Banking चे विस्तृत रूप आहे.

अ) Eco Banking	ब) Environmental Banking
क) Electric Banking	ड) Electronic Banking
- 6) मध्यवर्ती बँकेकडून ——— धोरण राबविले जाते.

अ) राजकोषीय	ब) चलनविषयक
क) व्यापार	ड) वाहतुक
- 7) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची स्थापना ——— या वर्षी झाली.

अ) 1921	ब) 1929
क) 1935	ड) 1943
- 8) पैशाचे मुल्य मोजण्यासाठी ——— या साधनाचा वापर केला जातो.

अ) नफा निर्देशांक	ब) खर्च निर्देशांक
क) निर्यात निर्देशांक	ड) किंमत निर्देशांक

- प्र.2 खालीलपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार) 12
- 1) पैशाचे मूल्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) क्रेडिट कार्ड चे गुण सांगा.
 - 3) भारतीय बँकाच्या विलीनीकरणाची कारणे सांगा.
 - 4) भाववाढीचे प्रकार सांगा.
 - 5) पैशाची प्राथमिक कार्य सांगा.
 - 6) भाववाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- वस्तुविनिमय म्हणजे काय? वस्तु विनियम पध्दतीमधील अडचणी स्पष्ट करा.
- किंवा**
- चलनविषयक धोरण म्हणजे काय? चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- प्र.4 ए. टी. एम. म्हणजे काय? ए. टी. एम. चे गुण-दोष स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper – III)
Money and Banking (19101347)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the secondary function of money.
 - a) Store of value
 - b) Medium of exchange
 - c) Measure of value
 - d) All the above
- 2) Legal tender money and _____ are classification of money.
 - a) Real money
 - b) Credit money
 - c) White money
 - d) None of these
- 3) According to J. M. Keynes, the inflation in _____ condition is the real inflation.
 - a) Under employment
 - b) Monopoly employment
 - c) Full employment
 - d) All the above
- 4) Advancing of loan is _____ function of commercial bank.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Utility
 - d) All the above
- 5) _____ is a long form of E-Banking.
 - a) Eco Banking
 - b) Environmental Banking
 - c) Electric Banking
 - d) Electronic Banking
- 6) _____ Policy is implemented by central bank.
 - a) Fiscal
 - b) Monetary
 - c) Trade
 - d) Transport
- 7) Reserve Bank of India is established in _____ year.
 - a) 1921
 - b) 1929
 - c) 1935
 - d) 1943
- 8) _____ is the instrument used for the measurement the value of money.
 - a) Profit index
 - b) Cost index
 - c) Export index
 - d) Price index

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)

12

- 1) Explain the concept of value of money.
- 2) State the merits of credit card.
- 3) State the causes of mergers of Indian banking.
- 4) State the types of inflation.
- 5) State the primary functions of money.
- 6) Explain the effects of inflation.

- Q.3 Answers the following questions. (Any One)** **10**
What is Barter system? Explain the nurdles in the barter system.
OR
What is monetary policy? Explain the objectives of monetary policy.
- Q.4** What is A.T.M.? Explain the merits and demerits of A.T.M. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- अ) कवितेचे घटक थोडक्यात स्पष्ट करा.
 ब) 'केवळ माझा सहयकडा' कवितेतून व्यक्त होणाऱ्या महाराष्ट्र प्रेमाविषयी लिहा?
 क) बापटांच्या कवितेत आशा आणि निराशा यांचे मिश्रण कशा रीतीने येते?
 ड) वसंत बापट यांची कवितेविषयीची भूमिका थोडक्यात लिहा?
 इ) 'विनोबा' कवितेचा आशय स्पष्ट करा?
 ई) कवितेच्या वर्गीकरणाची आवश्यकता थोडक्यात लिहा?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

10

- अ) 'सेतू' कवितासंग्रहातील प्रेम आणि त्यागाच्या आविष्काराचे वेगळेपण स्पष्ट करा?

किंवा

- ब) खालील कवितेचे रसग्रहण तुमच्या शब्दांत लिहा?

हया नभाने हया भुईला दान द्यावे
 आणि हया मातीतुनी चैतन्य गावे
 कोणती पुण्ये अशी येती फळाला
 जोधळयाला चांदणे लखडून जावे

हया नभाने हया भुईला दान द्यावे
 आणि माझ्या पापणीला पूर यावे
 पाहता ऋतुगंध कांती सांडलेली
 पाखरांशी खेळ मी मांडून गावे

गुंतलेले प्राण हया रानात माझे
 फाटकी ही झोपडी काळीज माझे
 मी असा आनंदुनी बेहोष होता
 शब्दगंधे, तू मला बाहुंत घ्यावे

– ना. धों. महानोर

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

- 'सेतू' कवितासंग्रहाच्या आधारे वसंत बापट यांच्या कवितांची आशयसूत्रे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-IV)
Urdu Poetry (19101326)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) مطلع۔۔۔۔۔ کا پہلا شعر ہوتا ہے۔

(A) غزل۔ (B) قطعہ۔

(C) آزاد نظم۔ (D) ہائیکو۔

(2) کس نظم میں اقبال نے رسول اکرم سے جذبہ عقیدت کا اظہار کیا ہے۔

(A) ساتی نامہ۔ (B) ہمالہ۔

(C) ذوق و شوق۔ (D) ایک آرزو۔

(3) مولانا حالی نے۔۔۔۔۔ شہر کا مرثیہ لکھا ہے۔

(A) مکہ۔ (B) دہلی۔

(C) مدینہ۔ (D) اورنگ آباد۔

(4) نظیر اکبر آبادی کا اصل نام۔۔۔۔۔ تھا۔

(A) پیر محمد۔ (B) ولی احمد۔

(C) محمد ولی۔ (D) ولی محمد۔

(5) علامہ اقبال کو۔۔۔۔۔ کہا جاتا ہے۔

(A) حکیم الامت۔ (B) مصور غم۔

(C) شاعر رومان۔ (D) اشتر اکی شاعر۔

(6) غالب۔۔۔۔۔ کے استاد تھے۔

(A) اکبر۔ (B) جوش۔

(C) حالی۔ (D) فانی۔

(7) نظم بڑھاپا۔۔۔۔ کی ہیئت میں لکھی گئی ہے۔

(A) مُسَدّس۔

(B) مَخْمَس۔

(C) مربع۔

(D) ترجیع بند۔

(8) عشرتی کس کے فرزند تھے؟

(A) علامہ اقبال۔

(B) الطاف حسین حالی۔

(C) نظیر اکبر آبادی۔

(D) اکبر الہ آبادی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے۔

مقام شوق ترے قدسیوں کے بس کا نہیں = انہیں کا کام ہے یہ جن کے حوصلے ہیں زیاد

(2) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے۔

اس خانہ ہستی سے گزر جاؤں گا بے لوث = سایہ ہوں فقط نقش بہ دیوار نہیں ہوں

(3) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے۔

قبضہ ہو دلوں پر کیا اور اس سے سوا تیرا = اک بندہ نافرماں ہے حمد سرا تیرا

(4) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے۔

عمر کہتے ہیں جس کو وہ کیا ہے = مثل تحریر موج نقش بر آب

(5) تشبیہ کی تعریف لکھیے اور دو مثالیں دیجیے۔

(6) صنعتِ مراۃ النظیر کی تعریف مع مثال لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) نظم "ساتی نامہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

(2) نظم "برق کلیسا" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

نظم "بڑھاپا" کا خلاصہ لکھیے،

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Kannada (Paper – IV)
Novel and Essays (19101322)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) ರಸ ಘಳಿಗೆಗಳು ಪ್ರಬಂಧದ ಲೇಖಕರು -

1) ಅನಕೃ	2) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
3) ಮಾಸ್ತಿ	4) ಬರಗೂರು
 - 2) ಇಹದಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ ಪರದಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ - ಜೀವನವು ಶ್ರೀರಂಗರದಲ್ಲ.

1) ನಿಜ	2) ಕ್ರಾಂತಿಯ
3) ಹುಸಿ	4) ಶಾಂತಿಯ
 - 3) Essay ಪದದ ಸಂವಾದಿ ಪದ -

1) ಕಾದಂಬರಿ	2) ನಾಟಕ
3) ಪ್ರಬಂಧ	4) ಕವಿತೆ
 - 4) ಬಂದನಾ ಹುಲಿರಾಯನು ಪ್ರಬಂಧದ ಲೇಖಕರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಮಾಸ್ತಿ
3) ಬೇಂದ್ರೆ	4) ಭೈರಪ್ಪ
 - 5) ನಮ್ಮ - ನಿಗೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಕರ

1) ಅಣ್ಣ	2) ಅಪ್ಪ
3) ಅಮ್ಮ	4) ಅಕ್ಕ
 - 6) ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಇದು ಒಂದು -

1) ಕಾದಂಬರಿ	2) ನಾಟಕ
3) ಕವಿತೆ	4) ಪುರಾಣ
 - 7) ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಾವ್ಯನಾಮ -

1) ಶ್ರೀರಂಗ	2) ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ
3) ಶ್ರೀನಿವಾಸ	4) ರತ್ನ
 - 8) ಸುಬ್ಬಣ್ಣನಿಗೆ - ದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇತ್ತು.

1) ನಾಟಕ	2) ಸಂಗೀತ
3) ನೃತ್ಯ	4) ಆಟ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ಸಾಯಲಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಆರ್ಭಟಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ಶ್ರೀರಂಗನದೇನೋ
 - 2) ಇದನ್ನು ನಾನು ತಿನ್ನೋದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕುರಿ ತನ್ನಿ
 - 3) ಕಸಬರಿಗೆ ಎಂದು ಕಡೆಗಣಿಸಬೇಡ
 - 4) ನಾನೇ ಗುಲಾಮ ನನಗೆ ಚಾಕರರ್ಯಾಕೆ?
 - 5) ಯಾರನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಎಂದು ಕೊಂಡೆಯೋ?
 - 6) ನಾನು ಪುರಾಣ ಹೇಳೋಲ್ಲ ಸಂಗೀತ ಹೇಳೋನೆ
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) 'ರಸ ಘಳಿಗೆಗಳು' ಪ್ರಬಂಧದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
 - 2) ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಸಂಗೀತ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- 'ದಿವಾನಖಾನೆಯ ಅಂದಚಂದ' ಪ್ರಬಂಧದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) ढोबळ जन्मदर व मृत्यूदर संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) लोकसंख्या संक्रमणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) लोकसंख्या शिरगणतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 4) मुलकी नोंदणी पद्धतीचे गुण लिहा.
 - 5) लोकसंख्याशास्त्र व जीवशास्त्र यातील अंतरसंबंध सांगा.
 - 6) लोकसंख्याशास्त्रीय पहाणीचे गुण सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- लोकसंख्याशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- किंवा**
- जनगणना म्हणजे काय? जनगणनेच्या गुणदोषाची चर्चा करा.
- प्र.4 पर्याप्त लोकसंख्या सिद्धांत स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester- III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper-IV)
Demographic Studies (19101348)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) According to _____ there is difference between concept of population studies & demography.

a) Peterson	b) Lorimar
c) Malthus	d) Berkeley
- 2) Demography is a _____ Science.

a) Social	b) Positive
c) Normative	d) All of These
- 3) Census in India is conducted after _____ year.

a) 07	b) 05
c) 10	d) 20
- 4) _____ prepared the outline of National Sample Survey.

a) C Chandramouli	b) Prof. P. C. Mahalanobis
c) Dr. R. A. Gopalswami	d) None of These
- 5) Basic Concept of optimum population theory was presented by _____.

a) Malthus	b) Sidgwick
c) Frank Lorimar	d) Lewis
- 6) First National Family Health Survey in India was undertaken in _____.

a) Year 1990-91	b) Year 1988-89
c) Year 1992-93	d) Year 1991-92
- 7) Equation of crude Birth rate is _____.

a) $CBR = B/P \times k$	b) $CBR = k/B \times P$
c) $CBR = D/P \times K$	d) None of these
- 8) For deciding age specific Birth rate _____ years age Group is considered.

a) 10-10	b) 4-4
c) 5-5	d) 7-7

Q.2 Write answer in short (Any Four)**12**

- 1) Explain the concept of crude birth & death rate.
- 2) Explain the concept of Demographic transition.
- 3) State the characteristics of population census.
- 4) Write the demerits of civil registration system.
- 5) State the Inter- relationship between demographic & Biology.
- 6) State the merits of demographic Survey.

- Q.3 Write answer any one of the following** **10**
Explain the nature & scope of demography.
OR
What is meant by census? Discuss on the merits & demerits of its.
- Q.4 Explain the theory of Optimum Population.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) औद्योगिक क्रांती म्हणजे काय?
 - 2) औद्योगिक क्रांतीचे कोणतेही तीन परिणाम सांगा.
 - 3) व्हॉल्टेअर विषयी माहिती द्या.
 - 4) बॅस्टिलच्या पाडावाची माहिती द्या.
 - 5) वॉटलूच्या लढाईची माहिती द्या.
 - 6) इ. स. 1815 च्या व्हिएन्ना परिषदेची उद्दिष्टे सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- औद्योगिक क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- नेपोलियन बोनापार्टच्या सुधारणांचा आढावा घ्या.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- इ. स. 1789 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची राजकीय व आर्थिक कारणे स्पष्ट करा.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain the causes of “Industrial Revolution”.
OR
Review the reforms of Napoleon Bonaparte.
- Q.4 Write the detail answer of the following question.** **10**
Explain the Political and economic causes of French Revolution 1789 A.D.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) तापमानाचे उभे वितरण
- 2) जलचक्र
- 3) हवेचे घटक
- 4) तापमानाची विपरीतता
- 5) आवर्त पर्जन्य
- 6) सापेक्ष आर्द्रता

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

10

वातावरणाचे थर स्पष्ट करा.

किंवा

पृथ्वीवरील वातावरणीय दाब पट्टे स्पष्ट करा.

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न.

10

पर्जन्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper - III)
Climatology (19101361)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ types of rainfall takes place in equatorial belt.

a) Conventional	b) Cyclone
c) Orographic	d) Monsoon
- 2) _____ belt is formed one equator.

a) High pressure	b) Low pressure
c) Normal pressure	d) None of these
- 3) _____ gas from the atmosphere is most important for all living.

a) Oxygen	b) Hydrogen
c) Argon	d) Nion
- 4) The temperature of atmosphere decrease by _____ °c for each 160 meters.

a) 2	b) 3
c) 1	d) 4
- 5) The envelop of gas which surrounds the earth has been called _____.

a) Atmosphere	b) Hydrosphere
c) Lithosphere	d) Biosphere
- 6) _____ Gas constitutes about 0.03 % of the total atmospheric volume.

a) Oxygen	b) Nitrogen
c) Carbon dioxide	d) Ozone
- 7) DUW and frost are forms of _____.

a) Precipitation	b) Evaporation
c) Condensation	d) Humidity
- 8) Trade winds are known as _____.

a) Westerlies	b) Easterlies
c) Northerly	d) Southerly

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Vertical distribution of temperature
- 2) Water cycle
- 3) Elements of weather
- 4) Inversion of temperature
- 5) Cyclonic rainfall
- 6) Relative Humidity

Q.3 Broad Question. (Any One)
Describe structure of atmosphere.

10

OR

Write on Atmospheric pressure belts.

Q.4 Broad Question.
Describe types of rainfall.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH (Compulsory)
Literary Insights (19101301)

Day & Date: Thursday, 09-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer and rewrite the sentences.**08**

- 1) The speech *Responsibilities of Young Citizens* was delivered by Shastriji at a convocation of _____.
 a) Mumbai University b) Delhi University
 c) Aligarh Muslim University d) Hyderabad University
- 2) Vijay Bhatkar is one of the initiators of the _____ revolution in India.
 a) green b) white
 c) electronics d) blue
- 3) The important lesson that Shaw learnt as a committee man was _____.
 a) Never agitate b) Never say never
 c) Never agree with others d) Never resign
- 4) All the men and women are merely _____, according to Shakespeare.
 a) artists b) players
 c) philosophers d) researchers
- 5) Sri Aurobindo describes _____ as brilliant, crouching and slouching.
 a) Tiger b) Leopard
 c) Lion d) Elephant
- 6) We have no _____ to stand and stare. (Fill in the blank)
 a) care b) time
 c) smile d) daylight
- 7) Radhika _____ finish the work in an hour. (Use modal auxiliary showing compulsion)
 a) should b) must
 c) may d) ought to
- 8) My father owns a _____ farm.
 a) dairy b) dairy
 c) dayri d) dairi

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- a) What are the difficulties faced by young students?
- b) What impressions do you get about the personality of Vijay Bhatkar?
- c) Write about Shaw's initial experiences as a public speaker.
- d) What is the theme of the poem *All the World's a Stage*?
- e) What is the fate of mild harmless beauty in Nature?
- f) What are the images of nature in the poem *Leisure*?

Q.3 Answer the following question. (Any One) **10**

Write a resume for the post of Assistant Professor of English in Modern College, Pune.

OR

Write an application letter for the post of Junior Accounts Officer in Modena Company.

Q.4 You have to appear for an interview for the post of Junior Manager in Hindustan **10**

Company, Mumbai. Prepare yourself for the interview and think of five questions that you could be asked and write them down along with possible response.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) शिलालेखाबद्दल माहिती द्या.
 - 2) परकीय प्रवास वर्णने.
 - 3) मध्याश्मयुगीन हत्यारे.
 - 4) सिंधु संस्कृतीतील आर्थिक जीवन.
 - 5) वैदिक साहित्याबद्दल माहिती लिहा.
 - 6) सिंधु संस्कृतीतील लोथल शहराचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- नवाश्मयुगाला क्रांतीयुग का म्हटले जाते उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
किंवा
सिंधु संस्कृतीतील नगररचनेबद्दल माहिती लिहा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.** **10**
- प्राचीन भारताच्या अभ्यासामध्ये पुरातत्त्वीय साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Inter-Disciplinary Sub (I.D.S.)

Ancient Indian History & Culture

Political and Cultural History of Ancient India up to C.A.D. 650 (19101306)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ was the main occupation of the Rigvedic Aryans.
 - a) Agriculture
 - b) Pastoralism
 - c) Trade
 - d) Teaching
- 2) Ash Mounds have been found at _____.
 - a) East India
 - b) West India
 - c) North India
 - d) South India
- 3) Kalibangan is a place in the Indus Valley Civilization at _____.
 - a) Gujarat
 - b) Haryana
 - c) Rajasthan
 - d) Punjab
- 4) _____ gives information about sorcery, medicine and black magic.
 - a) Rig Veda
 - b) Yajurveda
 - c) Samaveda
 - d) Atharva Veda
- 5) _____ script was used in the inscriptions of Emperor Ashoka.
 - a) Gurmukhi
 - b) Devanagiri
 - c) Brahmi
 - d) Modi
- 6) In prehistoric period _____ place was famous for painting.
 - a) Bhimbetka
 - b) Ajanta
 - c) Bagha
 - d) Amravati
- 7) The _____ script is believed to have been used by people in the Harappan culture.
 - a) Brahmi
 - b) Kharoshti
 - c) Devanagiri
 - d) Pictographic
- 8) Inscriptions, monuments, and coins are examples of _____ sources.
 - a) Archeological
 - b) Literary
 - c) Verbal
 - d) Traditional

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- 1) Give information about the stone inscription.
- 2) Give the information about Foreign Accounts.
- 3) Mesolithic age tools.
- 4) Explain the Economic Life in the Indus Civilization.
- 5) Write information about Vedic literature.
- 6) Describe the features of Lothal city in Indus culture.

Q.3 Broad Answer Question. (Any One) **10**

Why Neolithic age is called revolutionary age. Explain it with example.

OR

Write the information about town planning in Indus culture.

Q.4 Broad Answer Question. **10**

Explain the importance of archaeological sources in the study of ancient Indian history.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Social Ecology (19101318)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) "परिसरशास्त्र" ही संज्ञा ---- वापरली?
अ) अर्नेस्ट हॅकेल
ब) रॉबर्ट पार्क
क) मेयर
ड) टॅन्सले
- 2) परिसंस्था हा शब्द सर्वप्रथम ---- यांनी उपयोगात आणला.
अ) अर्थर स्टॅनले
ब) आर. पार्क
क) रॅचेल कर्सन
ड) इ. पी. ओडम
- 3) "इकोलॉजी" हा शब्द सर्वप्रथम ---- वापरला?
अ) इ. ओडम
ब) आर. पार्क
क) ए. टॅन्सले
ड) इ. हॅकेल
- 4) आधुनिक पर्यावरणाचा जनक ----
अ) अर्नेस्ट हॅकेल
ब) रॉबर्ट पार्क
क) मेयर
ड) ओडम
- 5) "मानवी पर्यावरणशास्त्र आणि पर्यावरण शिक्षण" या ग्रंथाचे लेखक ----?
अ) दुबे आर. एम
ब) ए. टॅन्सले
क) इ. ओडम
ड) आर. पार्क
- 6) 5 जून हा दिवस ---- म्हणून साजरा केला जातो.
अ) जागतिक पर्यावरण दिन
ब) रक्तदान दिन
क) जागतिक लोकसंख्या
ड) एड्स दिन
- 7) पृथ्वीच्या वातावरणामध्ये कार्बन वायुचे प्रमाण ---- टक्के इतके आहे.
अ) 0.03%
ब) 20.94%
क) 33%
ड) 78%
- 8) सव्हाना हे ---- परिसंस्थेचे उदाहरण आहे.
अ) जंगल
ब) वाळवंट
क) सागरी
ड) गवत

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) परिसर विज्ञानाची व्याख्या आणि अर्थ
 - 2) परिसंस्थेतील पोषक द्रव्याचे चक्र
 - 3) जंगलांचे महत्त्व
 - 4) ऊर्जाप्रवाह.
 - 5) प्राण्यांचे हक्क
 - 6) परिसर विज्ञानाचे महत्त्व
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- अ) जागतिक तापमान वाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) प्राण्यांचे हक्क" स्पष्ट करा.
- प्र.4** जंगलतोडीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Social Ecology (19101318)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative

08

- 1) _____ coined the term "Ecology"?
 - a) Earnest Hackel
 - b) Robert Park
 - c) Mayer
 - d) Tansely
- 2) The term ecosystem was first proposed by _____.
 - a) Aurther Stanely
 - b) Robert Park
 - c) Rachel Carson
 - d) E. P. Odum
- 3) _____ has first time used the term of "Ecology"?
 - a) E. Odum
 - b) R. Park
 - c) A. Tansely
 - d) E. Haeckel
- 4) _____ is called Father of modern ecology?
 - a) Earnest Hackel
 - b) Robert Park
 - c) Mayer
 - d) Odum
- 5) _____ is the author of the book titled "Human Ecology and Environmental Education"?
 - a) Dubey R.M
 - b) A. Tansley
 - c) E. Odum
 - d) R. Park
- 6) 5th June is celebrated as _____.
 - a) World Environment Day
 - b) Blood Donar Day
 - c) World Population Day
 - d) AIDS Day
- 7) The percentage of carbon in the atmosphere gases is _____ %.
 - a) 0.03%
 - b) 20.94%
 - c) 33%
 - d) 78%
- 8) 'Sawanna' is an example of _____ ecosystem.
 - a) Forest
 - b) Desert
 - c) Marine
 - d) Grassland

Q.2 Attempt Any Four of the following questions.

12

- 1) Meaning and definition of Ecology
- 2) Nutrient cycle in Ecosystem
- 3) Importance of Forestry
- 4) Flow of Energy
- 5) Animals Rights
- 6) Significance of Ecology

Q.3 Attempt Any One of the following questions.

10

a) What are the effects of global warming.

OR

b) Explain the "Rights of animals".

Q.5 Explain the causes and effects of deforestation.

10

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (किन्हीं चार) 12
- 1) कार्यालयीन हिंदी के प्रयोग क्षेत्र लिखिए।
 - 2) कृषी पत्रकारिता की सामान्य जानकारी दीजिए।
 - 3) प्रयोजनमूलक हिंदी का अर्थ बताकर परिभाषा लिखिए।
 - 4) आवेदन पत्र की रूपरेखा तैयार कीजिए।
 - 5) 'पर्यावरण दिन' समारोह का वृत्तांत लिखिए।
 - 6) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए:
 - 1) Auditor
 - 2) Joint account
 - 3) Circular
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (कोई एक) 10
- पत्रकारिता का स्वरूप स्पष्ट करते हुए महत्त्व विशद कीजिए।
अथवा
कार्यालयीन हिंदी की स्वरूपगत विशेषताएँ लिखिए।
- प्र.4 प्रयोजनमूलक हिंदी के नामकरण को विशद कीजिए। 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) प्रयोगशालेय प्रयोग कसा करतात ते स्पष्ट करा?
 - 2) मुलाखत म्हणजे काय?
 - 3) आनुवांशिक समुपदेशन म्हणजे काय?
 - 4) बौद्धिक निवर्तनावरील आनुवांशिक प्रभाव सांगा.
 - 5) नवजात विकासाच्या अवस्था सांगा.
 - 6) शारिरीक वाढीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- शारिरीक वाढीवर परिणाम करणारे विविध घटकांची भूमिकेची चर्चा करा?
किंवा
गार्डनरचा बहुविध बुद्धीमत्ता सिध्दांत स्पष्ट करा?
- प्र.4 नवजात विकास अवस्थांची चर्चा करा?** **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Child Psychology (19101313)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Observation is _____ methods of child psychology.
 - a) Case study
 - b) Interview
 - c) Research
 - d) Survey
- 2) Guilford's intelligence theory initially consists of _____ factors.
 - a) 150
 - b) 175
 - c) 200
 - d) 100
- 3) _____ proposed 's' factors and 'g' factor theory of intelligence.
 - a) Benet
 - b) Spearman
 - c) Wechsler
 - d) Cattell
- 4) Sensory motor stage is the _____ stage in piagets theory.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 5) In female there are _____ chromosomes.
 - a) XXY
 - b) HY
 - c) XX
 - d) YY
- 6) The change and stability in mental abilities called _____ development.
 - a) Emotional
 - b) Cognitive
 - c) Social
 - d) Physical
- 7) The period's of middle childhood from _____ to _____ years.
 - a) 6 to 11
 - b) 7 to 11
 - c) 8 to 11
 - d) 9 to 11
- 8) Working memory keeps information for _____ seconds.
 - a) 20 to 30
 - b) 30 to 40
 - c) 50 to 60
 - d) 40 to 50

Q.2 Write Short Answers. (Any Four Out Of Six)

12

- 1) Explain how we conduct laboratory experiment.
- 2) What is Interview?
- 3) What is called Genetic counselling?
- 4) State Hereditary Influence on intellectual performance?
- 5) State stages of prenatal development.
- 6) State factor affecting Physical Growth.

Q.3 Write Long Answer. (Any One)

10

Discuss the role of various factors that affect physical growth.

OR

Explain the Gardner's multiple Theory of Intelligence.

Q.4 Discuss the stages of prenatal development.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) औद्योगिक आणि संघटना मानसशास्त्र म्हणजे काय?
 - 2) अंदाजीत निष्पादन मुल्यांकन पध्दती घटक सांगा.
 - 3) "वर्तन सुधारणा" म्हणजे काय ते सांगा.
 - 4) 'व्यावसायिक खेळ' प्रकार सांगा.
 - 5) प्रत्यक्ष – कार्य करतांना प्रशिक्षण म्हणजे काय?
 - 6) कार्य विश्लेषण म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी दिर्घ उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
- औद्योगिक आणि संघटना मानसशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
हौथोर्न अध्ययन आणि प्रेरणात्मक समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.4 निष्पादन/निवर्तन मुल्यांकन पद्धतींच्या उद्दिष्टांची चर्चा/वर्णन करा. 10**

Seat
No.

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Industrial Psychology (19101314)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) Scott when established on _____ first industrial psychology consulting company.
 - a) 1919
 - b) 1807
 - c) 1803
 - d) 1936
- 2) Work related stress affect on employers _____ and _____.
 - a) Mentally & physically
 - b) Production & efficiency
 - c) Payment & salary
 - d) Moral & efficacy
- 3) Engineering psychology working closely with _____.
 - a) Doctors
 - b) Engineers
 - c) Psychologist
 - d) Psychiatrist
- 4) Army alpha test is for _____ people.
 - a) Educated
 - b) Rural
 - c) Urban
 - d) Uneducated
- 5) A _____ interview is developed specifically to meet requirement of particular job.
 - a) Structured
 - b) Situational
 - c) Unstructured
 - d) None of these
- 6) The concept of "Attribution" is derived from the _____ psychology research.
 - a) Cognitive
 - b) Experimental
 - c) Social
 - d) Clinical
- 7) Realistic job previews is a _____ technique.
 - a) Training
 - b) Recruitment
 - c) Job analysis
 - d) All the above
- 8) _____ is a error in performance appraisal.
 - a) Role conflict
 - b) MBO
 - c) Role playing
 - d) None of these

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- 1) What is Industrial and organizational psychology?
 - 2) State the component of judgmental Performance Appraisal Method.
 - 3) What is meant by Behavioural Modification?
 - 4) State the types of Business Games.
 - 5) State on the Job Training Method.
 - 6) What is Job Analysis?
- Q.3 Write Long Answer. (Any One)** **10**
- Explain the nature and scope of Industrial and organizational psychology?
- OR**
- Explain the Hawthorne studies and motivational issues?
- Q.4 Describe the objectives of Performance Appraisal Methods.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $(p \supset q) \equiv (\sim p \vee q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 2) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब $p \supset (p \vee q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 3) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $[(p \supset q) \cdot p] \supset q$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 4) सांकेतीकरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- 5) निगामी आणि विगामी अनुमानातील फरक स्पष्ट करा.
- 6) विधान आणि वाक्य यातील फरक स्पष्ट करा.

प्र.3 स्थानांतराचे कोणतेही सात नियम लिहा.

10

किंवा

आकारिक सिद्धता द्या.

- अ) 1) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$
 2) $p \cdot m \ / \ \therefore s$
- ब) 1) $p \supset q$
 2) $q \supset r$
 3) $r \supset s$
 4) $p \ / \ \therefore s$

प्र.4 सोपाधिक सिद्धता पद्धतीचा उपयोग करून खालील सत्य विधाने सिद्ध करा.

10

- 1) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$
- 2) $\sim (p \vee q) \supset (\sim p \cdot \sim q)$

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Modern Logic (19101315)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks with appropriate words given in the bracket: 08

- 1) Logic is _____.

a) Art	b) Commerce
c) Science	d) Education
- 2) _____ is a property of proposition.

a) Truth	b) Validity
c) Invalidity	d) None of these
- 3) _____ logic is also called Symbolic logic.

a) Modern	b) Traditional
c) Artificial	d) None of these
- 4) There are _____ kinds of general propositions.

a) Two	b) Three
c) Four	d) Five
- 5) _____ is propositional variable.

a) p	b) \equiv
c) v	d) \supset
- 6) Conditional method is _____ method.

a) Proof	b) Truth table
c) Shorter truth table	d) None of these
- 7) ' \supset ' is symbol of _____.

a) And	b) Or
c) Not	d) If_then_
- 8) 'M.I.' is _____ rule.

a) Inference	b) Replacement
c) Dilemma	d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $(p \supset q) \equiv (\sim p \vee q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 2) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $p \supset (p \vee q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 3) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $[(p \supset q) \cdot p] \supset q$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 4) Explain the importance of symbolization.
- 5) Distinguish between deductive and inductive inference.
- 6) Distinguish between proposition and sentence.

Q.3 Write any seven rules of replacement.

10

OR

Construct formal proof.

a) 1) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$
2) $p \cdot m \quad / \therefore s$

b) 1) $p \supset q$
2) $q \supset r$
3) $r \supset s$
4) $p \quad / \therefore s$

Q.4 Use the method of conditional proof to prove the following tautologies.

10

1) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$
2) $\sim(p \vee q) \supset (\sim p \cdot \sim q)$

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) तर्कशास्त्राची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
 - 2) निगामी अनुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 3) पदांची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 4) प्रतियोगी अनुमाने काढा – सर्व मुले हुशार असतात.
 - 5) प्रतियोगी अनुमाने काढा – काही मुली कष्टाळू असतात.
 - 6) परिवर्तन आणि प्रतीवर्तन रूप द्या— काही वृक्ष परोपकारी असतात

- प्र.3 विधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा. 10

किंवा

खालील निरुपाधिक संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासहित तपासा.

- 1) सर्व गुजराती धार्मिक असतात
सर्व महाराष्ट्रीय गुजराती आहेत

म्हणून, सर्व महाराष्ट्रीय धार्मिक होत
- 2) एकही स्त्री शिक्षित नाही
सर्व विद्यार्थी स्त्रिया आहेत

म्हणून, सर्व विद्यार्थी शिक्षित होत

- प्र.4 खालील अनुलंब संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासह तपासा. 10

- 1) जर कृती अभिनेत्री असेल तर ती मुंबईत असते
कृती मुंबईत नाही

म्हणून, ती अभिनेत्री नाही
- 2) जर केळी पिवळी असतील तर ती पिकलेली असतील
केळी पिवळे नाहीत

म्हणून, ती पिकलेली नाहीत

Q.3 Explain the four fold classification of proposition.

10

OR

Test the validity of the following categorical syllogism with explanation.

- 1) All Gujaratis are religious
All Maharashtrians are Gujaratis

Therefore, All Maharashtrians are religious

- 2) No women are educated
All students are women

Therefore, All students are educated

Q.4 Test the validity of the following hypothetical syllogism with explanation.

10

- 1) If Kruti is an actress then she is in Mumbai.
Kruti is not in Mumbai

Therefore, she is not actress.

- 2) If bananas are yellow then they are ripe
bananas are not yellow

Therefore, they are not ripe

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Basics of Linguistics (19101319)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences choosing correct alternatives given below. 08

- 1) There are ____ speech sounds in English.

a) 26	b) 20
c) 24	d) 44
- 2) ____ is a voiced alveolar Lateral sound.

a) /p/	b) /l/
c) /k/	d) /g/
- 3) ____ is a voiceless Labio-dental fricative sound.

a) m	b) /f/
c) /g/	d) /v/
- 4) Both the lips are used in the production of ____ sound.

a) Dental	b) Nasal
c) Velar	d) Bilabial
- 5) ____ is the smallest distinctive sound unit.

a) Phoneme	b) Morpheme
c) Syntax	d) Semantics
- 6) In the word 'Vaccination', there are ____ syllables.

a) 4	b) 2
c) 6	d) 8
- 7) The Palate is divided into ____ parts.

a) 2	b) 3
c) 6	d) 4
- 8) R.P. stands for _____.

a) Rigid Pronunciation	b) Received Pronoun
c) Royal Pronunciation	d) Received Pronunciation

Q.2 Answer Any Four of the following.**12**

- 1) Give three-term label of the following Phonemes:

i) /k/	ii) /p/	iii) /n/
--------	---------	----------
- 2) Give minimal pairs of the following:

i) /p/ /b/	ii) /s/ /z/	iii) /i:/ /I/
------------	-------------	---------------
- 3) Give C V C structure of the following:

i) boy	ii) girl	iii) man
--------	----------	----------
- 4) Give Phonemic transcription of the following:

i) girl	ii) collage	iii) knowledge
---------	-------------	----------------
- 5) Underline weak form of the following:

i) Black and White	ii) He is a doctor	iii) I am a teacher
--------------------	--------------------	---------------------

6) Mark intonation in the following:

- i) What a beautiful girl
- ii) Marvelous
- iii) Let's play guiter

Q.3 Answer Any One of the following questions.

10

a) Explain the difference between animal and human communication.

OR

b) Discuss the level of the organization of Language.

Q.4 Write the characteristics of human Language.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Public Administration (19101312)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) लोक प्रशासनाची व्याख्या ——— अशी केली जाते.
अ) उद्योगांचे व्यवस्थापन ब) सार्वजनिक प्रशासन
क) मालमत्तेचे व्यवस्थापन ड) यापैकी नाही
- 2) खालीलपैकी ——— हे तत्व आज्ञेची एकता या तत्वाचे उल्लंघन करते.
अ) नोकरशाही संघटना ब) कार्यात्मक संघटना
क) निर्मिती संघटना ड) वस्तू संघटना
- 3) लोकप्रशासन ही एक ——— आहे.
अ) एक प्रक्रिया ब) एक सामाजिक शास्त्राची शाखा
क) अभ्यासाचे क्षेत्र ड) वरीलपैकी सर्व
- 4) हेन्री फयालने यांनी संघटनेची किती तत्त्वे मांडली आहेत?
अ) 10 ब) 14
क) 5 ड) 9
- 5) कॅबिनेट सचिवालय हे ——— चे उदाहरण आहे.
अ) घटनात्मक संस्था ब) रेखा घटक
क) सहाय्यकारी घटक ड) सल्लागार घटक
- 6) खालीलपैकी कोणते तत्व पदसोपान तत्वात समाविष्ट होत नाही.
अ) नेतृत्व ब) प्रदत्त विधीनियम मंडळ
क) समन्वय ड) कार्यात्मक व्याख्या
- 7) खालीलपैकी कोणते सल्लागार घटकाचे कार्य नाही?
अ) नियोजन ब) सल्ला देणे
क) सल्ला मसलत करणे ड) उद्दिष्ट पूर्ण करणे
- 8) सार्वजनिक लोकनिगम ———.
अ) केवळ अर्थखात्याला जबाबदार असते
ब) संसदेला अंशतः जबाबदार असते
क) संसदेला जबाबदार नसते
ड) संसदेला पूर्णपणे जबाबदार असते

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) पदसोपान
 - 2) रेखा घटक
 - 3) सार्वजनिक लोकनिगमावरील मंत्रिमंडळाचे नियंत्रण
 - 4) समन्वय
 - 5) लोकनिगमाची व्याख्या
 - 6) लोकप्रशासनाचे महत्व
- प्र.3 लोकप्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. 10
किंवा
खात्याचे चार आधारभूत घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4 सार्वजनिक लोकनिगमाची वैशिष्ट्ये आणि आव्हाने स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Public Administration (19101312)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option and rewrite the following sentence. 08

- 1) Public administration may be defined as _____.
a) Management of industry b) Administration of public
c) Management of Property d) None of these
- 2) Which of the following violates the principle of unity of Command?
a) Bureaucratic organization b) Functional organization
c) Manufacturing organization d) Product organization
- 3) Public Administration refers to _____.
a) A Process b) A social science disciplines
c) A field of Study d) All of these
- 4) How many principles of organization were propounded by Henry Fayal
_____.
a) 10 b) 14
c) 5 d) 9
- 5) Cabinet Secretariat is _____.
a) Constitutional body b) Line agency
c) Auxiliary agency d) Staff agency
- 6) Which one of the following is not in encompass of the Scaler principle?
a) Leadership b) Delegation
c) Coordination d) Functional definition
- 7) Which of the following is not a function of staff agency _____?
a) Planning b) Advising
c) Consultation d) Achieving goals
- 8) The public corporation is _____.
a) Accountable to Finance ministry only
b) Partially accountable to Parliament
c) No accountable to Parliament
d) Accountable to parliament

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Hierarchy
- 2) Line agency
- 3) Ministerial control over Public Corporation
- 4) Co-ordination
- 5) Definition of Public Corporation
- 6) Importance of public administration

- Q.3** Explain the nature and scope of public administration? **10**
- OR**
- Explain the four bases of the departmental of organization.
- Q.4** Explain the Characteristics and challenges of public corporations. **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Rural Development (19101317)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ग्रामपंचायतीचा अध्यक्ष कोण असतो?

अ) तलाठी	ब) सरपंच
क) ग्रामसेवक	ड) तहसिलदार
- 2) भूदान चळवळ कोणी सुरू केली?

अ) रवींद्रनाथ टागोर	ब) म. गांधी
क) विनोबा भावे	ड) वि. रा. शिंदे
- 3) म. फुलेंनी खालील कोणते पुस्तक लिहिले?

अ) भारतीय शेतीचे प्रश्न	ब) शेतकऱ्याचा असूड
क) शेतकऱ्याची गाथा	ड) वरील सर्व
- 4) ग्लोबल व्हिलेज ही संकल्पना कोणत्या प्रक्रियेतून उदयास आली.

अ) खाजगीकरण	ब) जागतिकीकरण
क) उदारीकरण	ड) राष्ट्रीयकरण
- 5) ग्रामीण समाजाची लोकसंख्या शहरी समाजापेक्षा ---- असते.

अ) स्थिर	ब) अधिक
क) कमी	ड) घनिष्ट
- 6) सहकारी चळवळ प्रथमता ---- येथे उदयास आली.

अ) स्पेन	ब) इंग्लंड
क) जर्मनी	ड) जपान
- 7) महाराष्ट्र पंचायत राज व्यवस्था कधीपासून अमलात आली.

अ) 1 मे 1971	ब) 26 जून 1962
क) 1 मे 1961	ड) 1 मे 1960
- 8) दारिद्र्य निर्मुलन आणि ग्रामीण विकास हा कोणत्या समितीचा अभ्यास होता.

अ) देसाई	ब) मेहता
क) राव	ड) श्रीनिवास

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) ग्रामीण विकास म्हणजे काय?
 - 2) ग्रामीण शेती उद्योगाचे वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 3) ग्रामोद्योग म्हणजे काय? यास अनुकूल असणारे घटक सांगा.
 - 4) महात्मा गांधींच्या ग्रामस्वराज्य संकल्पनेचे सूत्र सांगा.
 - 5) समुदाय विकास म्हणजे काय?
 - 6) खेड्याच्या संरचनेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.3 खालील एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- ग्रामीण विकास म्हणजे काय ते सांगून या ग्रामीण विकास प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ग्रामपंचायतीचा अर्थ सांगून ग्रामपंचायतीची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.4 विनोबा भावे यांनी ग्रामीण विकासासाठी दिलेले योगदान विशद करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Rural Development (19101317)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Who is the president of Gram Panchayat?
 - a) Talathi
 - b) Sarpanch
 - c) Village Sevak
 - d) Tehsildar
- 2) Who started the Bhudan movement?
 - a) Rabindranath Tagore
 - b) M. Gandhi
 - c) Vinoba Bhave
 - d) V.R. Shinde
- 3) M. Phule wrote which of the following books.
 - a) Bhartiya shetiche prashn
 - b) Shetakaryancha Asud
 - c) Shetkaryachi gatha
 - d) All of the above
- 4) The process by which the concept of Global Village emerged.
 - a) Privatization
 - b) Globalization
 - c) Liberalization
 - d) Nationalization
- 5) The population of rural society is more than that of urban society.
 - a) Constant
 - b) More
 - c) Low
 - d) Intimate
- 6) The co-operative movement first emerged here.
 - a) Spain
 - b) England
 - c) Germany
 - d) Japan
- 7) When did the Maharashtra Panchayat Raj system come into effect?
 - a) 1 May 1971
 - b) 26 June 1962
 - c) 1 May 1961
 - d) 1 May 1960
- 8) Poverty Alleviation and Rural Development was a study of which committee.
 - a) Desai
 - b) Mehta
 - c) Rao
 - d) Srinivas

Q.2 Write a Short Answer. (Any Four) 12

- 1) What is rural development?
- 2) State the characteristics of rural agriculture industry?
- 3) What is village industry? State the factors that favour this?
- 4) State the formula of Mahatma Gandhi's concept of Gram Swarajya?
- 5) What is Community Development?
- 6) State two features of village structure.

- Q.3 Write a detailed Answer to One of the following questions:** **10**
Define the rural development and explain the nature of this process.
- OR**
- Define the Gram panchayat and explain its structure and functions.
- Q.4 Explain the contribution of Vinoba Bhave in Rural Development.** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) पर्यटन भूगोलाची व्याप्ती सांगा.
 - 2) पर्यटकांच्या संख्येवर आधारित पर्यटनाचे प्रकार कोणते?
 - 3) शेती पर्यटन म्हणजे काय?
 - 4) पर्यटनाचे सांस्कृतिक घटक स्पष्ट करा.
 - 5) पर्यटन विकासातील वाहतूक सुविधा सांगा.
 - 6) पर्यटनाचे पर्यावरणावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.3** पर्यटन विकासाचे प्राकृतिक घटक सांगा. **10**
- किंवा**
- पर्यटन भूगोल म्हणजे काय? पर्यटनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.4** उद्दिष्टांच्या आधारावर पर्यटनाचे वर्गीकरण करा. **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Introduction to Tourism Geography (19101310)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw Map and diagram wherever necessary.
4) Use of Map Stencil is allowed.

Q.1 Select the correct alternatives from the following and rewrite the sentences.

08

- 1) The word "Tornus" is derived from _____ language.
 - a) Spanish
 - b) French
 - c) German
 - d) Arab
- 2) _____ is recent trend in tourism geography.
 - a) Religious tourism
 - b) Trade tourism
 - c) Eco tourism
 - d) Historical
- 3) Coastline with bright sunshine attract mostly _____ tourists.
 - a) African
 - b) Asian
 - c) European
 - d) Mexican
- 4) _____ institution in India works for the development of tourism in India.
 - a) MTDC
 - b) ITDC
 - c) KTDC
 - d) GTDC
- 5) Individual and group tourism types is based on _____.
 - a) Nationality
 - b) Number
 - c) Duration
 - d) Income
- 6) _____ transportation is very important in the development of International tourism.
 - a) Road
 - b) Rail
 - c) Water
 - d) Air
- 7) Broachers, folders, sales letter and display materials are used for _____.
 - a) Sales support
 - b) Public relation
 - c) Tourism publication
 - d) Market Research
- 8) _____ is main attraction of tourist in Dal Lake of Jammu Kashmir.
 - a) House boat
 - b) Fishing
 - c) Swimming
 - d) None of these

Q.2 Answer the following questions. (Any Four)

12

- 1) State scope of tourism geography.
- 2) What are the types of tourism based of number of tourists?
- 3) What is agro tourism?
- 4) Explain cultural factors of tourism.
- 5) State transportation mode in tourism development.
- 6) Explain impact of tourism on environment.

Q.3 Explain physical factors responsible for the development of tourism. **10**

OR

What is tourism geography? Explain nature of tourism.

Q.4 Classify tourism on the basis of purpose of tourism. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) महाराष्ट्राचे स्थान यावर टिपा लिहा.
 - 2) महाराष्ट्रातील ऋतु वर्णन करा.
 - 3) प्रादेशिक विकासात साधनसंपत्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 4) महाराष्ट्रातील खनिजाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 5) महाराष्ट्रातील मृदा साधनसंपत्ती संवर्धनाची गरज सांगा.
 - 6) महाराष्ट्रातील सौर ऊर्जा प्रकल्प वर्णन करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- साधनसंपत्तीची व्याख्या सांगून साधनसंपत्तीचे वर्गीकरण करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्रातील प्राकृतिक विभाग सांगून एका विभागाचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्र.4 महाराष्ट्रातील मृदेचे प्रकार सांगून वितरण स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Resource Geography of Maharashtra – I (19101309)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative and fill in the blanks: 08

- 1) The formation of Maharashtra Plateau is by ____ rocks.
 - a) Granite
 - b) Sandy
 - c) Sedimentary
 - d) Basalt
- 2) ____ is more observed on western part of western Ghat.
 - a) Orographic Rainfall
 - b) Cyclonic Rainfall
 - c) Convective Rainfall
 - d) Anti-Cyclonic Rainfall
- 3) The location of Maharashtra is in ____ zone.
 - a) Tropical
 - b) Cold
 - c) Sub-Tropic
 - d) Uneven
- 4) ____ river basin is largest in Maharashtra.
 - a) Krishna
 - b) Bhima
 - c) Tapi
 - d) Godavari
- 5) Mineral oil is present in ____ Rock.
 - a) Sedimentary
 - b) Igneous
 - c) Metamorphic
 - d) None of these
- 6) In India Maharashtra is ____ largest state in production of wind power.
 - a) Second
 - b) First
 - c) Third
 - d) Fourth
- 7) ____ hydel power project is more contributed for economic development of western Maharashtra.
 - a) Radhanagari
 - b) Koyana
 - c) Bhatghar
 - d) Jaikwadi
- 8) In Maharashtra on Deccan plateau ____ soil is highest percent.
 - a) Alluvial
 - b) Mountain
 - c) Black
 - d) Laterite

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Write short note on location of Maharashtra.
- 2) Describe the seasons of Maharashtra.
- 3) Describe the importance of resources in sustainable development.
- 4) Explain the importance of minerals in Maharashtra.
- 5) State the methods of soil conservation of resources.
- 6) Describe the solar energy project in Maharashtra.

- Q.3 Write Answer of following questions. (Any One)** **10**
Define the Resources and classify the resources.
- OR**
- State the physiographic divisions of Maharashtra and describe any one division.
- Q.4 State the types of soil in Maharashtra and describe the distribution of soil.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Kavita Wagmai Prakar & U. M. (19101302)

Day & Date: Friday, 10-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'बोलगाणी' हा कवितासंग्रह कोणाला अर्पण केला आहे?
 अ) विंदा करंदीकर व वसंत बापट ब) केशवसुत
 क) कुसूमाग्रज ड) बालकवी
- 2) 'बोलगाणी' या कवितासंग्रहाची पहिली आवृत्ती केव्हा निघाली?
 अ) 2010 ब) 1995
 क) 1985 ड) 1990
- 3) 'तुमचं काय गेलं' या कवितेतील प्रियकर कोठे भेटला?
 अ) लायब्ररीत ब) देवळात
 क) बागेत ड) रानात
- 4) खालीलपैकी कोणते प्रसिद्ध वक्ते महाराष्ट्राला परिचित होते?
 अ) अविनाश भोसले ब) प्राचार्य शिवाजीराव भोसले
 क) बाबासाहेब भोसले ड) द. ता. भोसले
- 5) मंगेश पांडगांवकरांची कोणती कविता जाहिरातीसाठी खूप गाजली?
 अ) पापड ब) श्वास
 क) चांदण ड) गोष्ट
- 6) 'सांग सांग भोलानाथ' हे बालगीत कोणी लिहिले?
 अ) बलकवी ब) गोविंदाग्रज
 क) मंगेश पांडगांवकर ड) केशवकुमार
- 7) मंगेश पांडगांवकरांचे कोणत्या भाषेवर प्रभुत्व होते?
 अ) अहिराणी ब) वऱ्हाडी
 क) खानदेशी ड) कोकणी
- 8) 'नवकाव्याचे जनक' म्हणून कोणत्या कविला ओळखले जाते?
 अ) माधव ज्युलियन ब) बा.सी.मर्ढेकर
 क) केशवसुत ड) कवी बी

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- अ) 'बालगाणी' या कविता संग्रहातील पाच कवितांची नावे सांगा.
ब) मंगेश पांडगांवकरांचा जन्म कोठे झाला? व त्यांना कोणत्या भाषा येत होत्या?
क) कवितेचे प्रकार सांगा?
ड) मंगेश पांडगांवकरांची काव्यविषयक भूमिका स्पष्ट करा?
इ) पांडगांवकरांच्या निसर्ग विषयक कवितेची वैशिष्ट्ये सांगा?
ई) 'म्हातारपणाचं गाण' या कवितेतील भावना अधोरेखित करा?
- प्र.3 कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- अ) 'प्रेम म्हणजे...या कवितेचे आशय सौंदर्य स्पष्ट करा?
ब) 'सांगा कसं जगायचं' या कवितेचे रसग्रहण करा?
- प्र.4 'वेंगुल्य़ाचा पाऊस' या कवितेत मंगेश पांडगांवकरांनी कोणत्या भावना व्यक्त केल्या आहेत?** **10**

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) 12
- 1) कंपनीचा सचिव
 - 2) सचिवाची कायदेशीर भूमिका
 - 3) संवैधानिक अहवाल
 - 4) आवक पत्र व्यवहार
 - 5) कार्यालयाचे व्यवस्थापन
 - 6) सूचीकरण
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- अ) यशस्वी सचिव होण्यासाठीची आवश्यक पात्रता सांगा.
किंवा
- ब) व्यवसाय पत्राची रचना स्पष्ट करा.
- प्र.4 सचिव म्हणजे काय? त्याची भूमिका स्पष्ट करा. 10

Q.3 Broad Question. (Any One)

a) State the necessary qualifications to be a successful secretary. **10**

OR

b) Explain the structure of Business Letter.

Q.4 What is mean by Secretary? Explain his role. **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Asnafa Shaeri Ka Taruf (19101304)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) صنف غزل کے لغوی معنی۔۔۔۔۔ کے ہوتے ہیں۔

- (A) خدا سے باتیں کرنا۔
(B) عورتوں سے باتیں کرنا۔
(C) عالموں سے باتیں کرنا۔
(D) مردوں سے باتیں کرنا۔

(2) اردو میں غزل گوئی کی ابتدا سب سے پہلے۔۔۔۔۔ سے ہوتی ہے۔

- (A) انگریزی۔
(B) فارسی۔
(C) عربی۔
(D) کھڑی بولی۔

(3) نظم کا لغوی معنی۔۔۔۔۔ کے ہوتے ہیں۔

- (A) موتی پرونا آراستہ کرنا۔
(B) خدا سے باتیں کرنا۔
(C) موتی پرونا آراستہ کرنا۔
(D) علماء سے باتیں کرنا۔

(4) نظم معری کو۔۔۔۔۔ نظم کو کہا جاتا ہے۔

- (A) قافیہ سرائی۔
(B) بلا قافیہ۔
(C) طویل و لمبی۔
(D) غیر عنوان والی۔

(5)۔۔۔۔۔ اس نظم کو کہتے ہیں جس میں ردیف، قافیہ اور بحر کے اوزان کی پابندی کی جاتی ہے۔

- (A) پابند نظم۔
(B) آزاد نظم۔
(C) نظم معری۔
(D) کھلی نظم۔

(6) غزل کے تمام مصرعے ایک ہی۔۔۔۔۔ اور ایک ہی بحر میں ہوتے ہیں۔

- (A) طرح۔
(B) وزن۔
(C) الفاظ۔
(D) موضوع۔

7) میر انیس کو صنف۔۔۔۔۔ میں بڑا کمال حاصل ہے۔

(A) نظم۔

(B) آزاد نظم۔

(C) مرثیہ۔

(D) غزل۔

8) اردو نظم نگاری کا امام۔۔۔۔۔ کو کہا جاتا ہے۔

(A) امیر خسرو۔

(B) نظیر اکبر آبادی۔

(C) جگر مراد آبادی۔

(D) مولانا حالی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

درج ذیل اشعار کی تشریح کیجیے۔

(1) اب کے بہت ہے شور بہاراں ہم کو مت زنجیر کر

دل کی ہوش تک ہم بھی نکل لیں دھو میں ہم کو چانے دو۔

(2) عرصہ کتنا سارے جہاں کا وحشت پر جو آجائیں

پانو تو ہم پھیلائیں گے پر فرصت ہم کو پانے دو۔

(3) کرتے ہیں قتل وہ طلب مغفرت کے بعد

جو تھے دعا کے ہاتھ وہی امتحان کے ہیں۔

(4) صنفِ نظم کی تعریف بیان کیجیے،

(5) مرزا داغ دہلوی کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں مختصر جواب معلومات لکھیے؟

(6) صنفِ قصیدہ کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی اہمیت و افادیت پر مختصر نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) نظم، نثر، نثر نامہ کا خلاصہ مفصل تحریر کیجیے؟

(2) مرثیہ حضرت امام حسین علیہ السلام کا خلاصہ مفصل قلمبند کیجیے؟

10

سوال نمبر 4. محمد رفیع سودا کا تحریر کردہ ہجو یہ قصیدہ تضحیک روگار کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجیے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) भारतीय श्रम कल्याणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 2) बेरोजगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.
 - 3) श्रम कल्याणाची कोणतीही तीन उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 - 4) भारतातील कोणत्याही तीन श्रम समस्या स्पष्ट करा.
 - 5) भारतीय श्रम बाजाराची रचना स्पष्ट करा.
 - 6) वेतनभिन्नतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- 1) बेकारी म्हणजे काय ते सांगून भारतातील बेकारीचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) श्रम बाजार म्हणजे काय ते सांगून भारतातील श्रम बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील स्त्री कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Labour Welfare (19101308)

Day & Date: Friday, 10-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the option. 08

- 1) _____ is an active element of the process of production.
 - a) Land
 - b) Labour
 - c) Capital
 - d) None of the above
- 2) Labour market is _____ market.
 - a) Perfect
 - b) Imperfect
 - c) Monopoly
 - d) Monopolistic
- 3) In India, supply of labour is high but there is scarcity of _____ labour.
 - a) Educated
 - b) Skilled
 - c) Organized
 - d) All the above
- 4) Demand for labour depends upon _____.
 - a) Wage rate
 - b) Population
 - c) Demand for goods
 - d) None of the above
- 5) _____ Factors affects on wage rate.
 - a) Education
 - b) Skill
 - c) Experience
 - d) All the above
- 6) Supply of labour in start period is supposed to be _____.
 - a) Rigid
 - b) Elastic
 - c) Less elastic
 - d) None of the above
- 7) Child problem is a serious problem in _____ country.
 - a) England
 - b) America
 - c) India
 - d) Japan
- 8) Wage differential occurs according due to _____.
 - a) Sex
 - b) Skill
 - c) Experience
 - d) All the above

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- 1) Explain the scope of labour welfare in India.
- 2) State the problems of unemployment.
- 3) Explain the any three objective of labour welfare.
- 4) Explain the any three labour problems in India.
- 5) Explain the structure of Indian labour market.
- 6) Explain the types of wage differential.

Q.3 Answer the following questions. (Any One) **10**

a) What is unemployment? Explain the types of unemployment in India.

OR

b) What is labour market? Explain the characteristics of labour market in India.

Q.4 Board answer questions. **10**

Explain the female labour problems in India.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) सहकाराचा उगम आणि अर्थ स्पष्ट करा.
 - 2) सहकाराची दोन लक्षणे स्पष्ट करा.
 - 3) सहकाराचे फायदे सांगा.
 - 4) रफायझन संस्थेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 5) वैद्यनाथन समितीच्या शिफारशी
 - 6) भारतीय सहकारी चळवळीचे भवितव्य.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- अ) भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) डेन्मार्कमधील सहकारी दूध संस्थांच्या यशस्वीतेची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 सहकाराची मॅचेस्टरची तत्त्वे स्पष्ट करा.** **10**

Q.3 Answer Any One question of the following. 10

a) Explain the role of Government in Development of co-operative movement in India.

OR

b) Explain the causes behind the success of milk co-operative societies in Denmark.

Q.4 Explain the Manchester principles of Co-operation. 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) महाराष्ट्रातील जातिव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 2) एल्फिन्स्टनने जमीन महसूल पद्धतीत कोणत्या सुधारणा घडवून आणल्या?
 - 3) चार्लस वूडच्या खलित्यातील दोन तरतुदी लिहा.
 - 4) ब्रिटीशांनी दळणवळण क्षेत्रात कोणत्या सुधारणा केल्या?
 - 5) शिक्षणातील झिरपण्याचा सिद्धांत म्हणजे काय?
 - 6) आचार्य बाळशास्त्री जांभेकर यांचे मराठी वृत्तपत्रीय कार्य कोणते आहे?
- प्र.3 दीर्घोत्तर प्रश्न लिहा. (कोणताही एक) 10
- अ) 19 व्या शतकाच्या सुरुवातीला महाराष्ट्रातील सामाजिक परिस्थितीचे वर्णन करा?
किंवा
- ब) लोकहितवादी यांचे सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- महात्मा फुले यांनी स्त्री उद्धारासाठी केलेले कार्य विशद करा.

- Q.3 Broad Answers Question. (Any One)** **10**
- a) Describe the social situation in Maharashtra in the early 19th century?
- OR**
- b) Explain the contribution of Lokhitwadi in the Social reforms Movement.
- Q.4 Broad Answers Question.** **10**
- Explain the work done by Mahatma Phule for the salvation of Women.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) राणीचा जाहीरनामा याविषयी माहिती लिहा.
 - 2) बंगालची फाळणी याविषयी माहिती लिहा.
 - 3) राष्ट्रीय सभेच्या प्रमुख मागण्या सांगा.
 - 4) सत्यशोधक समाजाची उद्दिष्टे याविषयी माहिती द्या.
 - 5) राजा राममोहन रॉय याविषयी माहिती लिहा.
 - 6) इलबर्ट बिलाबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक) 10
- 1) 1857 च्या उठावाची कारणे स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) आर्य समाजाची तत्त्वे सांगून कार्याचा आढावा द्या.
- प्र.4 भारतीय स्वतंत्र चळवळीत लोकमान्य टिळकांचे योगदान स्पष्ट करा. 10

Q.3 Broad Answers question. (Any One out of Two)

10

a) Explain the causes of the revolt of the 1857.

OR

b) Discuss principles and work of Arya Samaj.

Q.4 Explain Lokmanya Tilak's contribution of Indian freedom struggle.

10

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहापैकी चार) **12**
- 1) भारतातील गाळाची मृदा
 - 2) वय संरचना
 - 3) लोहखनिजाचे प्रकार
 - 4) लोकसंख्या वाढ
 - 5) तांदूळ पीक- भौगोलिक परिस्थिती
 - 6) अनुसूचित जाती
- प्र.3** भारतातील लोहखनिजाचे वितरण व उत्पादन सविस्तर वर्णन करा. **10**
- किंवा**
- “भारतातील गहू उत्पादन” यावर भौगोलिक निबंध लिहा.
- प्र.4** भारताचे प्राकृतिक विभाग कोणते आहेत? “उत्तर भारतीय मैदानांची सविस्तर चर्चा करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper – IV)
Geography of India (19101362)

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Select the proper alternative form the following and fill in the blanks. 08

- 1) India ranks ____ about area in the world.

a) 7	b) 6
c) 5	d) 4
- 2) In Rajasthan ____ soil is found.

a) Regur	b) Red
c) Desert	d) Alluvial
- 3) According to 2011 ____ state stands first in India with respect to population.

a) Maharashtra	b) Uttar Pradesh
c) West Bengal	d) Keral
- 4) The ratio between male and female in population is called as _____.

a) Age Composition	b) Literacy
c) Population Pyramids	d) Sex Composition
- 5) ____ is known as 'Black Diamon'.

a) Iron ore	b) Manganize
c) Coal	d) Petroleum
- 6) ____ industry is based on knowledge.

a) Information Technology	b) Animal Husbandry
c) Wood Cutting	d) Agriculture
- 7) In India, the ____ religion has the highest population.

a) Buddha	b) Hindu
c) Muslim	d) Shikh
- 8) ____ state has the highest Muslim population.

a) Punjab	b) Maharashtra
c) Goa	d) Jammu-Kashmir

Q.2 Write Short Answer. (Any Four) 12

- 1) Alluvial soil in India
- 2) Age Composition
- 3) Types of Iron ore
- 4) Growth of Population
- 5) Rice-Geographical Conditions
- 6) Scheduled Caste

Q.3 Broad Answer question. (Any One Out of Two)

1) Describe in brief the distribution and production of Iron-ore in India. **10**

OR

2) Write an essay of "India: Wheat Production".

Q.4 Broad Answer question (No Option)

10

Which are the Physiographic divisions of India? Write Brief on North Indian Plains?

- प्र.2 लघुत्तरी प्रश्न (कोई भी चार)** **12**
- 1) संवाद से क्या तात्पर्य है?
 - 2) विज्ञापन के महत्त्व को संक्षेप में स्पष्ट कीजिए।
 - 3) अनुवाद में क्या किया जाता है?
 - 4) ग्राहकों को आकर्षित करने के लिए अपने दुकान का आकर्षक विज्ञापन तैयार कीजिए।
 - 5) संवाद के महत्त्व को संक्षेप में स्पष्ट कीजिए।
 - 6) 'संघर्ष' कहानी के आशय को संक्षेप में लिखिए।
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोई भी एक)** **10**
- बिरादरी बाहर कहानी का आशय स्पष्ट कीजिए।
अथवा
'गूंगे' कहानी की कथावस्तु लिखिए।
- प्र.4 'बड़े घर की बेटी' कहानी के उद्देश्य को स्पष्ट कीजिए।** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) लड्डपणाची कारणे सांगा?
 - 2) संभोगजन्म लैंगिक संक्रमित आजाराचे प्रकार सांगा?
 - 3) वैकासीक मानसशास्त्राच्या कोणत्याही तीन व्याख्या लिहा?
 - 4) घटस्फोटाची व्याख्या आणि कारणे सांगा?
 - 5) "स्त्रियांचे सामाजिक घडयाळ" थोडक्यात स्पष्ट करा?
 - 6) लैंगिक-आंतर संबंध म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर लिहा. 10
- 1) एरिक्सनच्या व्यक्तिमत्व विकास सिध्दातांच्या अवस्था स्पष्ट करा
किंवा
 - 2) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील शारिरीक मर्यादा आणि आव्हाने स्पष्ट करा.
- प्र.4 किशोरवस्थेतील लैंगिक वर्तन आणि टिन एजर्स गरोदरपणा थोडक्यात वर्णन करा. 10

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Psychology (Paper-III)
Psychology of Adolescent and Early Adulthood (19101359)

Day & Date: Monday, 13-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks. (Multiple Choice)

08

- 1) Span of adolescence is _____.
 - a) 10 to 12 years
 - b) 12 to 18 years
 - c) 15 to 20 years
 - d) 14 to 17 years
- 2) The average 2800 calories require for _____.
 - a) Boy
 - b) Girl
 - c) Children
 - d) Infant
- 3) Exercise increases _____ fitness.
 - a) Skin
 - b) Hair
 - c) Bone
 - d) Cardiovascular
- 4) "Osteoporosis" is most common in _____ Gender.
 - a) Female
 - b) Child
 - c) Male
 - d) All the above
- 5) Stimulus-Value-Role (SVR) theory relationships proceed in _____ stages.
 - a) Four
 - b) Five
 - c) Six
 - d) Three
- 6) The Idea of romantic love is pre-dominantly a _____ concept.
 - a) British
 - b) Western
 - c) Russian
 - d) German
- 7) Reproductive system is _____ characteristics.
 - a) Primary sex
 - b) Secondary sex
 - c) Hormonal change
 - d) Heridity
- 8) The "Social clock" is a term used to describe the _____ time piece.
 - a) Physiological
 - b) Psychological
 - c) Biological
 - d) All the above

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- a) State causes of obesity?
- b) State types of sexually transmitted disease?
- c) State any three definitions of development Psychology?
- d) State definitions and causes of "Divorce"?
- e) Explain in short women's social clocks?
- f) What is sexual – intercourse?

- Q.3 Write Long Answer. (Any One)** **10**
- a) Explain the Eriksons stages of personality development?
- OR**
- b) Explain the Physical limitations and challenges in early adulthood?
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Describe in brief sexual behavior and Teenage Pregnancy in Adolescence?

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर तीन या चार पंक्तियों में लिखिए। **12**
- 1) उपसर्ग किसे कहते हैं? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
 - 2) प्रत्यय की परिभाषा देकर दो उदाहरण लिखिए।
 - 3) 'अनु' उपसर्ग के तीन उदाहरण लिखिए।
 - 4) कृत प्रत्यय किसे कहते हैं? दो उदाहरण लिखिए।
 - 5) अर्थ के अनुसार वाक्य कितने प्रकार के होते हैं? दो उदाहरण देकर स्पष्ट कीजिए।
 - 6) संदेहवाचक वाक्य किसे कहते हैं? दो उदाहरण लिखिए।
- प्र.3** निम्नलिखित में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या लिखिए। **10**
1. जो रहीम उत्तम प्रकृति, का करि सकत कुसंग।
चंदन विष व्यापत नहीं, लपटे रहत भुजंग।।
 2. कहत, नटत, रीझत, खिजत, मिलत, खिलत, लजियात।
भरे भौन में करत हैं, नैननु ही सब बात।।
 3. सत्गुरु की महिमा अनंत, अनंत किया उपगार।
लोचन अनंत उघाडिया, अनंत दिखावणहार।।
- प्र.4** संत सूरदास वात्सल्य रस के सम्राट है, पठित पदों के आधार पर स्पष्ट कीजिए। **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) ताणाची व्याख्या लिहा.
 - 2) स्व-संकल्पना म्हणजे काय?
 - 3) सर्वेक्षण म्हणजे काय?
 - 4) स्व-नियमन म्हणजे काय?
 - 5) आक्रमकता म्हणजे काय?
 - 6) लैंगिक अभिवृत्ती आणि वर्तन स्पष्ट करा.
- प्र.3 कोणताही एक दीर्घ-प्रश्न सोडवा? 10
- 1) ताणाचे प्रमुख प्रकार स्पष्ट करा.
- किंवा
- 2) स्व-संकल्पनेला आकार देणारे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4 सुखाचे मुलस्रोत (उगमस्थाने) स्पष्ट करा. 10

Q.3 Write long answer. (any one)

10

1) Explain the major types of stress.

OR

2) Explain the factors shaping the self-concept.

Q.4 Explain the roots of happiness.

10

Q.3 Answer any ONE of the following: **10**

a) How does John Keats describes the various pictures of the Urn in his poem "Ode on a Grecian Urn"?

OR

b) How would you describe Mathew Arnold's message, thoughts, feelings and tone in his poem "To His Coy Mistress".

Q.4 Answer the following question in detail: **10**

The play "She Stoops to Conquer" is a comedy of manners. Illustrate.

- प्र.2 टिप्पणी लिखत। (कोणत्याही चार)
थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणत्याही चार) 12
- 1) खडक फोडण्याची पध्दत
 - 2) ज्योतिषशास्त्र
 - 3) अस्राव भेषज
 - 4) महाशिर
 - 5) जलगर्भपाताची लक्षणे
 - 6) अन्नं जगतः प्राणः।
- प्र.3 अ) मेघवर्णन यावर विवेचन टिप लिहा. 10
किंवा
ब) भूगर्भातर्गत जलप्रवाह यावर विस्तृत विवेचन करा.
- प्र.4 'दकार्गलाध्याय' यामध्ये जमिनीखालील पाणी शोधून काढण्यासाठी वराहमिहीरांनी सांगितलेले लक्षणे लिहा? 10

Q.3 Attempt Any One of the following Question. 10

a) Write a critical appreciation of the poem 'Another Women' by Imtiaz Dharker.

OR

b) Critically analyze the poem 'The Bus' by Arun Kolhatkar

Q.4 Answer the following Question. 10

Comment on the various themes of the play 'Bravely Fought the Queen'.

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (को. 4)

12

- 1) भाष्यम्
- 2) संबोधने च।
- 3) कर्मकारकम्
- 4) स्वतंत्र कर्ता।
- 5) सूत्रम्
- 6) पंचमी विभक्तिः

प्र.3 कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (को. 1)

10

- 1) अकथित कर्म आणि प्रयोजक रचना यावर प्रकाश टाका.
- 2) कारकांचा थोडक्यात परिचय द्या?

प्र.4 विभक्ती किती कोणत्या त्यांचा कारकांशी संबंध स्पष्ट करा?

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) सहजप्रवृत्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) प्रारब्ध कर्म म्हणजे काय?
 - 3) अर्थ पुरुषार्थाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 4) नैतिकता आणि धर्म यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - 5) नितीशास्त्राच्या अभ्यासाचा उपयोग स्पष्ट करा.
 - 6) धर्माचा उद्देश स्पष्ट करा.
- प्र.3** 1) पारंपारिक आणि वैचारिक नितीमत्ता यातील फरक स्पष्ट करा. **10**
किंवा
- 2) चार आर्यसत्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4** चार्वाकाचा नैतिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Philosophy (Paper- III)
Indian Ethics (19101355)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks with appropriate words given in the bracket. 08

- 1) _____ is ultimate goal of Indian philosophy.

a) Dharma	b) Artha
c) Kaama	d) Moksha
- 2) Reflective moral concepts are _____.

a) Changeable	b) Constant
c) Illogical	d) None of these
- 3) _____ evaluates human actions.

a) Economics	b) Psychology
c) Aesthetics	d) Ethics
- 4) To Study of 'how should conduct' is the subject matter of _____ ethics.

a) Normative	b) Descriptive
c) Natural	d) None of these
- 5) _____ is the second noble truth.

a) Dukhh	b) Dukhh karana
c) Dukhh nirodha	d) Dukhh nirodh marga
- 6) Charvaka accepted only _____ Purushartha.

a) Artha	b) Kaama
c) Artha and Kaama	d) Moksha
- 7) _____ is a Rhina.

a) Bhakti	b) Shraddha
c) Guru	d) Sadhana
- 8) _____ is a kind of karma.

a) Sanchit	b) Mana
c) Dharma	d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Explain the concept of Instinct.
- b) What is Prarabdha Karma?
- c) Explain the nature of Artha Purushartha.
- d) Explain the relation between morality and religion.
- e) Explain the uses of study of ethics.
- f) Explain the goal of religion.

- Q.3** Distinguish between Customary and Reflective Morality. **10**
OR
Explain the four Noble Truth.
- Q.4** Explain Charvaka's Ethical View. **10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) व्यक्तिमत्त्व विकासावर परिणाम करणारे कोणतेही तीन घटक सांगा.
 - 2) शैक्षणिक मानसशास्त्राची संकल्पना लिहा.
 - 3) व्यक्तिगत पद्धतीचे फायदे सांगा.
 - 4) अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार कोणते?
 - 5) विद्यार्थ्यांचे सुसंघटित व्यक्तिमत्त्वासाठी शैक्षणिक उपक्रम सांगा.
 - 6) बुद्धिगुणांक म्हणजे काय?
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) प्रायोगिक पद्धतीचे फायदे आणि तोटे सांगा.
 - 2) स्पेअरमनची द्विघटक उपपत्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- अध्ययन संक्रमणाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper - III)
Educational Psychology (19101353)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks given to the questions.

Q.1 Select the correct alternative.**08**

- 1) _____ Method is used to study the criminal behaviour.
 - a) Introspection
 - b) Observation
 - c) Experimental
 - d) Case study
- 2) The concept of mental age is laid down by _____.
 - a) Spearman
 - b) Therston
 - c) Termon
 - d) Alfred Bine
- 3) Trial an Error method is laid down by _____.
 - a) Peterson
 - b) Kohler
 - c) Pavalov
 - d) Thorndike
- 4) The important biological factor affecting Personality is _____.
 - a) Harmones
 - b) Differentiability
 - c) Body Structure
 - d) Interesest
- 5) The study of behaviour is done under carefully control condition in _____ method.
 - a) Introspection
 - b) Observation
 - c) Case Study
 - d) Experimental
- 6) If the intelligence quotient is 100, then it is supposed that an individual is _____.
 - a) Dull
 - b) Sharp
 - c) Quick
 - d) General
- 7) If learning in one situation is useful in another situation then it is called as _____ of learning.
 - a) Positive transfer
 - b) Negative transfer
 - c) Zero transfer
 - d) None of these
- 8) _____ method is used to measure the whole personality of an individual.
 - a) Trait approach
 - b) Holistic method
 - c) Project technique
 - d) None of these

Q.2 Answer the following questions in short. (Any Four)**12**

- a) State any three factors affecting on personality.
- b) Write down the Concept of educational psychology.
- c) State the merits of Case Study method.
- d) What are the types of transfer of learning?
- e) State the educational programs for students integrated personality.
- f) What is mean by Intelligence Quotient?

- Q.3 Answer the following questions in detail. (Any one)** **10**
- a) Explain the merits and demerits of Experimental method.
 - b) Explain Spearman's Two factor theory.
- Q.4 Answer the following question in detail.** **10**
- Explain the educational significance of transfer of learning.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) राष्ट्रकूट राजा कृष्ण पहिला यांच्याबद्दल माहिती लिहा.
 - 2) चालुक्य राजा मंगलेश यांचे कार्य.
 - 3) कल्याणीचे चालुक्य शासक पहिला सोमेश्वर यांच्या बद्दल माहिती द्या.
 - 4) चोल शासक पहिला राजेंद्र यांच्याबद्दल माहिती द्या.
 - 5) पल्लव शासक महेंद्रवर्मन पहिला यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 6) रामचंद्र यादव यांचे कार्य.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणतेही एक) 10**
- 1) राष्ट्रकूट शासकांच्या योगदानाबद्दल चर्चा करा.
किंवा
 - 2) दुसरा पुलकेशी यांच्या राजकीय कारकीर्दीचा आढावा घ्या.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- यादव काळाला प्राचीन महाराष्ट्राच्या इतिहासातील सुवर्ण काळ मानला जातो. चर्चा करा.

Q.3 Broad Answer Question. (Any One) **10**

a) Discuss the contribution of Rashtrakuta rulers.

OR

b) Review the second Pulakeshi's political career.

Q.4 Broad Answer Question. **10**

The Yadav period is considered to be the golden age in the history of ancient Maharashtra. Discuss it.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) आदिवासी समुदायाची वैशिष्ट्ये.
 - 2) "संघर्ष सिध्दांत" स्पष्ट करा.
 - 3) नागरी समाजातील परिवर्तन
 - 4) ग्रामीण समाजातील परिवर्तन.
 - 5) जातीची वैशिष्ट्ये.
 - 6) वैदिक काळातील धार्मिक जीवन स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक लिहा.)** **10**
- ग्रामीण समुदायाची व्याख्या सांगून त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
स्वतंत्र्योत्तर काळात भारतीय समाजात झालेल्या बदलाची रूपरेषा द्या.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.** **10**
- नागरी समाजाची व्याख्या करून या समाजातील बदल स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper-III)
Indian Society Structure and Change (19101345)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are Multiple Choice Questions.
 2) Equal weightage for all units.

Q.1 Multiple Choice Questions.

08

- 1) Non farming business is the characteristics of _____ society.
 - a) Tribal
 - b) Rural
 - c) Urban
 - d) None of above
- 2) Nuclear family is the characteristics of _____ society.
 - a) Tribal
 - b) Rural
 - c) Urban
 - d) Nomadic
- 3) _____ Culture is the first Indian culture.
 - a) Vaidik
 - b) Sindhu
 - c) Boudh
 - d) None of these
- 4) _____ family is big size.
 - a) Joint
 - b) Nuclear
 - c) Urban
 - d) Single parent
- 5) Who propounded the theory of evolution _____.
 - a) Marx
 - b) Weber
 - c) Cooley
 - d) Spencer
- 6) Self dependency is the characteristics of _____ society.
 - a) Tribal
 - b) Urban
 - c) Doth
 - d) Rural
- 7) _____ Started the work of excavation in Sindh region in the year 1922.
 - a) Rakhal Das Banerjee
 - b) Ghurye
 - c) Shrinivas
 - d) Mukharjee
- 8) Artificial environment is the characteristics of _____ society
 - a) Rural
 - b) Urban
 - c) Tribal
 - d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- 1) Characteristics of Tribal Community.
- 2) Write on theory of conflict.
- 3) Changes in Urban Society.
- 4) Changes in Rural Society.
- 5) Characteristics of Caste
- 6) Religious life in the Vedic period.

- Q.3 Broad Answer Question.** **10**
Define rural community and explain its Characteristics.
OR
Give an outline of social changes in Indian society post -independent period.
- Q.4 Broad Answer Question.** **10**
Define urban society and explain changes in urban society.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) पूर्व सॉक्रेटिस तत्त्वज्ञांची कोणतीही पाच नावे द्या.
 - 2) डेमॉक्रिटस् चा अणु सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 3) एंपिडॉक्लिसची विचारसरणी स्पष्ट करा.
 - 4) विश्व उत्पत्ती शास्त्र म्हणजे काय?
 - 5) पायथागोरसचा संख्या सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 6) आकार आणि द्रव्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अ) प्लेटोचा ज्ञान सिद्धांत स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) अॅरिस्टॉटलची ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 प्राचीन ग्रीक तत्त्वज्ञानाचा वैज्ञानिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PHILOSOPHY (Paper - IV)
Ancient Greek Philosophy (19101356)

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ is Ionian philosopher.
 - a) Thales
 - b) Moore
 - c) Russell
 - d) Hegel
- 2) _____ is one of the characteristic of Ancient Greek philosophy.
 - a) Scientific view
 - b) Illogical
 - c) Vague
 - d) Imaginary
- 3) According to _____, Number is basic principle of the world.
 - a) Socrates
 - b) Pythagoras
 - c) Venn
 - d) Bentham
- 4) Water is the causative factor of the world, by _____.
 - a) Plato
 - b) Marx
 - c) Thales
 - d) Hume
- 5) The concept of _____ presented by Aristotle.
 - a) Form and space
 - b) Form and Matter
 - c) Form and time
 - d) Matter and time
- 6) Sophists were _____ centered thinkers.
 - a) Human
 - b) Nature
 - c) God
 - d) None of these
- 7) Pre _____ thinkers are called Sophists.
 - a) Socrates
 - b) Ionian
 - c) Plato
 - d) None of these
- 8) 'Continuous flow theory' presented by _____.
 - a) Heraclitus
 - b) Democritus
 - c) Leucippus
 - d) Parmenides

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Give any Five names of pre - Socratic philosophers.
- b) Explain the theory of atom by Democritus.
- c) Explain the ideology of Empedocles.
- d) What is cosmology?
- e) Explain the theory of number by Pythagoras.
- f) Explain the concept of Form and Matter.

Q.3 Attempt any one of the following questions.

10

a) Explain the theory of knowledge by Plato.

OR

b) Explain the concept of God by Aristotle.

Q.4 Explain the scientific views of ancient Greek philosophy.

10

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) तक्षशीला विद्यापीठाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) नालंदा विद्यापीठाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
 - 3) मुस्लीम काळातील शिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 4) बौद्ध काळातील शिक्षणातील अध्यापन पध्दती सांगा.
 - 5) ब्राह्मणिक शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 6) ब्राह्मण काळातील शिक्षणाची ध्येये लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) पूर्व वैदिक काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
 - 2) भारतातील इस्लामिक शिक्षणाची ध्येये आणि अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- बौद्ध काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)** **10**
- a) Describe the characteristics of education in Pre-Vedic period.
 - b) Explain the aims and methods of teaching in Indian Islamic education.
- Q.4 Answer the following question in detail.** **10**
- Explain the characteristics of education in Buddhist period.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) पंचत्रय स्पष्ट करा.
 - 2) मानवी जीवनातील अर्थ पुरुषार्थ विशद करा.
 - 3) प्राचीन भारतातील वैश्य वर्णाची कर्तव्य स्पष्ट करा.
 - 4) स्त्रीधन म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
 - 5) प्राचीन भारतातील गुरु आणि शिष्य यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - 6) गुरुकुल शिक्षण पध्दती विषयी माहिती लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- प्राचीन भारतातील समाज जीवनातील पुरुषार्थाचे महत्त्व विशद करा.
- किंवा**
- प्राचीन भारतातील वर्णव्यवस्थेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- प्राचीन भारतातील स्त्रीयांच्या विविध अधिकारांची चर्चा करा.

- Q.3 Broad answer question (Any One)** **10**
Describe the importance of the Purusharthas in Ancient Indian social life.
OR
Explain the importance of Varna system in Ancient India.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Discuss the various rights of women in ancient India.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) सामाजिक समस्येची कारणे सांगा.
- 2) बेकारीची कारणे कोणती?
- 3) सामाजिक समस्येच्या अभ्यासाचे दृष्टिकोन कोणते?
- 4) एड्सची प्रमुख कारणे कोणती?
- 5) बेकारीच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
- 6) मादक पदार्थांचे प्रकार सांगा.

प्र.3 1) वेश्याव्यवसायाची प्रमुख कारणे सांगून वेश्याव्यवसायाच्या समस्येवर उपाय सुचवा.

किंवा

- 2) मादक पदार्थ व्यसनाची कारणे सांगून पदार्थ व्यसनाच्या समस्येवर उपाय सुचवा.

प्र.4 दारिद्र्य म्हणजे काय सांगून दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper – IV)
Social Problems in India (19101346)

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.**08**

- 1) Who propounded the Concept of Anomie?
 - a) Ogburn
 - b) Simel
 - c) Marx
 - d) Durkhiem & Merton
- 2) Which drug is made from the leaves of a tree called coca?
 - a) Opium
 - b) Charas
 - c) Cocim
 - d) Brown Sugar
- 3) NACO Institute is related to _____.
 - a) AIDS
 - b) Science
 - c) Women
 - d) Cancer
- 4) What are the types of poverty?
 - a) 02
 - b) 05
 - c) 06
 - d) 08
- 5) Prostitution increases the risk of _____.
 - a) Unemployment
 - b) Poverty
 - c) AIDS
 - d) None of These
- 6) Who propounded the Cultural Lag approach of social problem?
 - a) Simel
 - b) Ogburn
 - c) Marx
 - d) All the above
- 7) _____ is a Characteristic of social problems.
 - a) Religion
 - b) Time relativity
 - c) Education
 - d) Culture
- 8) The Prostitutes Who Practice Prostitution Openly are called _____.
 - a) Overt prostitute
 - b) Call Girl
 - c) Clandestine prostitute
 - d) All the above

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) State the causes of social problems.
- b) What are the causes of unemployment?
- c) What are the approaches to the study of social problems?
- d) What are the main causes of AIDS?
- e) Suggest a solution to the problem of unemployment.
- f) State the types of drugs.

Q.3 a) State the main causes of prostitution and suggest solutions to the problem of prostitution. **10**

OR

b) Explain the causes of drug addiction and suggest solutions to the problem of drug addiction.

Q.4 Define the Poverty and explain its causes. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) द्वितीयक माहिती म्हणजे काय आणि त्याचे उदाहरण लिहा.
 - 2) नेत्याची कार्ये लिहा.
 - 3) मानवी विकासाच्या अवस्था लिहा.
 - 4) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
 - 5) सामाजिक सर्वेक्षणाचे उद्देश लिहा.
 - 6) नेतृत्वाची पध्दती सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10**
- 1) रा. से. यो. अंतर्गत दत्तकखेडे योजनेचे ध्येय व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) व्यक्तिमत्व विकासाचे पैलू स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- प्राथमिक माहिती संकलनाचे स्रोत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (Paper - III)
(N.S.S.) (19101341)

Day & Date: Monday, 20-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks with appropriate words those are given below. 08

- 1) Arrangement of special camp in adopted village is very effective to _____ development

a) Rural	b) Urban
c) Personal	d) Industrial
- 2) _____ percentage of women leadership is found in rural government.

a) 23	b) 33
c) 43	d) 53
- 3) _____ gave a message of 'Go to Village'.

a) Indira Gandhi	b) Lokmanya Tilak
c) Mahatma Gandhi	d) Raja Ram Mohan Roy
- 4) Leaders _____ should be clean in the society.

a) Character	b) Economic Status
c) View	d) Cloths
- 5) Data collection is the _____ stage of survey.

a) First	b) Second
c) Third	d) Last
- 6) " _____ " word comes from Latin word 'Persona'.

a) Person	b) Personality
c) Process	d) Programme
- 7) 'Auto-biography' is _____ source of data collection.

a) Primary	b) Secondary
c) Third	d) Dailey
- 8) Four aspect of development - those are physical, mental, Moral and _____.

a) Economic	b) Social
c) Education	d) Political

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Definition of Secondary data and their write the example.
- b) Write the Functions of Leader.
- c) Write the step of Human development.
- d) State the factor are affecting on personality development.
- e) Write the Objectives of social survey.
- f) Write the method of Leadership.

Q.3 Answer the following Question. (Any One) 10

a) Explain the aims and objectives of village adoption programme in N.S.S.

OR

b) Explain the aspects of personality development

Q.4 Answer the following Question. 10

Explain the Source of Primary Data Collection.

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Political Science (Paper-III)
Introduction to Political Theory (19101349)

Day & Date: Monday, 20-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.**08**

- 1) Normative approach to political theory is also known as _____ approach.
 - a) Behaviorist
 - b) Value based
 - c) Empiricist
 - d) None of these
- 2) Which book was written by Andrew Hacker?
 - a) Political Theory
 - b) Politics
 - c) Human Nature in Politics
 - d) Grammar of Politics
- 3) What kind of democracy existed in ancient Greek cities?
 - a) Guiding
 - b) Controlling
 - c) Direct
 - d) Indirect
- 4) What are the four essential elements of a state?
 - a) Population, Territory, Government, Sovereignty
 - b) Population, Army, Sovereignty, Courts
 - c) Territory, Education, Government, Population
 - d) None of these
- 5) When the people of the state feel love and pride towards their region, it is called _____.
 - a) State
 - b) Nation
 - c) Government
 - d) None of these
- 6) Who advocated the theory of 'One Nation - One State'?
 - a) J. S. Mill
 - b) Lord Acton
 - c) Bluntsley
 - d) None of these
- 7) Which of the following is not a feature of sovereignty?
 - a) Absolutism
 - b) Inclusiveness
 - c) Singularity
 - d) Divisibility
- 8) The post of Prime Minister of India is a form of sovereignty.
 - a) Nominal
 - b) Realist
 - c) An incumbent
 - d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) State the scope of political theory.
- 2) What are the characteristics of idealist approach to political theory?
- 3) What are the voluntary functions of the state?
- 4) Explain the concept of 'One Nation - One State'.
- 5) What is sovereignty of the people?
- 6) What is nationalism?

- Q.3 Answer the following Questions. (Any One)** **10**
Evaluate the empirical approach to political theory.
OR
What are the types of Sovereignty?
- Q.4 Write a detailed Answer to the following Question.** **10**
State what is a state and state the essential elements of a state.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) आपत्ती व्यवस्थापनाची गरज का आहे.
 - 2) गट पद्धतीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 3) दुष्काळ प्रवण अवर्षणग्रस्त कार्यक्रमाचे धोरण व संरचना लिहा.
 - 4) जागतिक तापमान वाढीचे परिणाम सांगा.
 - 5) सामाजिक वनीकरणाची उद्दिष्टे सांगा.
 - 6) राष्ट्रीय सेवा योजनातील कार्यक्रम नियोजनाचे महत्त्व काय आहे.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) 10
- 1) 'रोजगार हमी योजना' यावर वृत्तांत लिहा.
किंवा
 - 2) जल संवर्धन कायदा, 1974 चे वर्णन करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा 10
- कार्यक्रम नियोजनाचे विविध टप्पे यावर चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (Paper-IV)
(N.S.S.) (19101342)

Day & Date: Tuesday, 21-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Disasters in the form of earthquakes, volcanoes, hurricanes, landslides, etc. _____ are disasters,
 - a) Economic
 - b) Human
 - c) Political
 - d) Natural
- 2) Self Saving Group' is scheme first started in country _____.
 - a) India
 - b) Pakistan
 - c) Bangladesh
 - d) Shrilanka
- 3) Social Forestry is use for _____ protection
 - a) Environment
 - b) Money
 - c) Country
 - d) Time
- 4) Baba Amte's work is coming under _____.
 - a) Indivial
 - b) Social
 - c) Group
 - d) Economic
- 5) Water Protection Act was introduced in _____.
 - a) 1974
 - b) 1972
 - c) 1990
 - d) 1992
- 6) The formula is _____ used in program planning in National Service Plan.
 - a) 5W + 1H
 - b) 5W + 2H
 - c) 2W+1H
 - d) 5W + 3H
- 7) Planning is a _____ of any programme.
 - a) Training
 - b) Supervision
 - c) Time table
 - d) Evaluation
- 8) In _____ Social work personal interest has no value.
 - a) Group
 - b) Individual
 - c) Social
 - d) Economic

Q.2 Write short answer of the following (any four)

12

- a) What is need of Disaster Management?
- b) Write the Characteristics of group Social work.
- c) Write the Policy and Structure of D.P.A. P.
- d) State the Consequence of Global Warming
- e) State the Objective of Social forestry.
- f) What is importance of programme planning in N.S.S.

Q.3 Answer following question. (Any one)

10

a) Write the brief note on 'Employment Guarantee Scheme'.

OR

b) Describe the Water Protection Acts-1974.

Q.4 Answer following question.

10

Discuss on various Stages of programme planning.

प्र.2 भाषांतर करा. (कोणतेही 4)

- 1) अन्नया मणिरहो मयणरेहं दट्टूण अज्झोववन्नो चिंतिउं पयत्तो । कंण पुण एयाए सह मम संजोओ भविस्सइ । अहवा ताव पढमं पीइं करेमि । पच्छा चित्तभावं नाऊण जहाजोग्गं करिस्सामि ।
- 2) अन्नया य तीसे दोहलो जाओ । किह अहं राय-नेवत्थेण नेवत्थिया महाराय-धरिय छत्ता उज्जाण-काणणेणि हत्थि-खंध-वर गया विहरेज्जा ।
- 3) जया वड्ढिओ होज्जा तया अण्णाणं गावीण दुद्धं पाएज्जाह । तो गोवा पडिसुणंति । सो अच्चंत-विसालो गंध वसहो जाओ । राइणा दिट्ठो । सो जुद्धि-क्कओ जाओ ।
- 4) पढम-पाउसो य तया वटइ । सीयलएणं सुरहि-गंध-मट्टिया-गंधेण (हत्थी) अज्जाहओ वणं संभरेइ । करी वि पयट्ठो वणाभिमुहो पहाओ ।
- 5) एवं मंतेऊण मणिरहो मयणरेहाए सह पीइं घडेइ । पुप्फ-कुंकुम-तंबोल-वत्थ-अलंकार-आइं-पेसेइ । न य तीए कोइ अन्नो दुट्ठभावो हिअए । एवं कालो वच्चइ ।
- 6) तओ मयणरेहा नाऊण मरणावत्थं जुगबाहू-कण्णमूले टाइऊण भत्तुणो महुरे निउणं भणिउं पयत्ता, 'महानुभाव, करेसु मग-समाहिं । मा करेसुं कस्सइ उवरिं पओसं ।

प्र.3 प्राकृत चरित्र साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका ग्रंथाचा परिचय द्या.

10

- 1) महावीर चरियं
- 2) सुदंसण चरियं

प्र.4 महानायक नमि राजा जन्म ते वैराग्य प्रसंग वर्णन करा.

10

(7) واقعہ خود کشی، کے مصنف کا نام ہے؟

- (A) سعید نفیسی۔
(B) سید بدرالدین۔
(C) محمد جازی۔

(8) چڑیوں کا جوڑا کس کے ظلم سے تنگ آچکا تھا؟

- (A) کبوتر۔
(B) باز۔
(C) شاہین۔
(D) بلبل۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) "حکایت آوردہ اند کہ روباہے در بیشہ می رفت"۔ اس حکایت سے کیا سبق حاصل ہوتا ہے؟
(2) ایران سے ہندوستان آنے والے شعراء کے نام لکھیے۔
(3) سمندر ظالم باز کے ساتھ کیا سلوک کرتا ہے؟
(4) رہبر نژاد نو کا مختصر تعارف بیان کیجیے۔
(5) خضر اور موسیٰ کا واقعہ مختصر بیان کیجیے۔
(6) انگریزوں نے ہرات پر قبضہ کیا تو اس کا نصر اللہ پر کیا اثر ہوا؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل عبارت کا ترجمہ کیجیے۔ (کوئی ایک)

- (1) روزی یکی از خوانین ہرات نصر اللہ را خواست و بادگفت: نصر اللہ تو دیگر پیر شدہ ای و توہ کار کردن نداری منہم میخوہم از ہرات بردم و آن باغیچہ کی در بیرون شہر دارم بی صاحب می افتد، زیر آنکہ از بس مردم خانہ و فروختہ و رفتہ اند دیگر مستری نیست آن را تبومی سپارم تا بعد چہ شود۔ تو ہم عجالتہ با سبان آن جا باش و سیردہ ام از ملکی کہ در اطراف دارم برای تو لقمہ نانی برسانند۔ تو نیز آن جا باش تا آخر عمر بدوگی و تلاش نصر اللہ کم کم پیری را در خود احساس می کرد از خدا خواست کہ حنین تفضلی در بارہ او بکند۔ فوراً مختصر دارائی خود را برداشت و بان باغیچہ بیرون شہر رفت۔ روز ہا بعدت دیرین زود و از خواب بر میخاست، تمام اوقات خود را پروراندن گلہا و درختان باغیچہ بسری برد، چون از کار خستہ می شد بکنار جوی میان باغ نیست و فکر می کرد درین مدت چیزهای تازہ می دید۔

2) چون ستاره دولت اکبر و قدرت و مکنّت و جاه و جلال با وج کمال رسید دست عطا بخش او باعث شد کہ سیل شعراء و سخنوران از بلاد ایران احرام طواف و اگرہ رابستہ در آن و یار رنج اقامت آفگندند۔ او بشعر فارسی رغبت و میل فراوان داشتہ و از خود دی اشعار و ابیات روایت کردہ اند۔ از جملہ این رباعی مستزاد از دوست کہ حاکی از تاثیرات نہائی و میل و شوق دی بوطن قدیم او (آسیای مرکزی) میباشد۔

عمرم ہمہ در فراق و ہجران بگذشت، بادرد و الم

این عمر گران مایہ چہ ارزان بگذشت، در رنج و ستم

عمری کہ بشد صرف سمرقند و ہری، باعیش و طرب

افسوس کہ در آگرد و ایران بگذشت، باغصہ و غم

سوال نمبر 4. ملا حسین واعظ کاشفی کا تعارف بیان کیجیے اور ان کی "حکایت آورده اند کہ بازرگانے"، کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے 10

- प्र.2 भाषांतर करा (कोणतेही 4) 12
- 1) सुंदरि सुंदररत्रो सुंदरचरियस्स विउलकित्तिस्स ।
नामेण अगडदत्तं पढमसुयं मं वियाणेहि ॥
 - 2) चंडेण तओ भणिओ 'अच्छसु एत्थं कलाउ सिक्खंतो ।
परमत्तणो य गुज्झं कस्स वि मा सुयणु पयडेसु' ॥
 - 3) हिंडंतेणं च तया पुरीए मग्गेसु रायतणएण ।
बहुतरुणनरसमेओ एक्को किल जाणओ दिट्ठो ॥
 - 4) विणओ मूलं पुरिसत्तणस्स मूलं सिरीए ववसाओ ।
धम्मो सुहाण मूलं दप्पो मूलं विणासस्स ॥
 - 5) सरस्सदि मए दिट्ठा दिव्वा कमललोयणा ।
हंसक्खंद समारुढा वीणा पुत्थगधारिणी ॥
 - 6) को चित्तेइ मऊरं गइं च को कुणइ रायहंसाणं ।
को कुवलायण गंधं विणयं च कुलप्पसूयाणं ॥
- प्र.3 प्राकृत कथा साहित्याचा परिचय देवून खालीलपैकी एका ग्रंथाचा परिचय द्या. 10
- 1) वसुदेवहिंडी
 - 2) समराइच्च कहा
- प्र.4 अगडदत्तास मदनमंजिरीविषयी त्यागाचे भाव निर्माण झाले त्याचे प्रसंगवर्णन करा. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PERSIAN (Paper-IV)
Persian Poetry (19101332)

Day & Date: Wednesday, 22-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) علامہ اقبال کی پیدائش کہاں ہوئی؟

- (A) سیالکوٹ۔
 (B) بنگلور۔
 (C) حیدرآباد۔
 (D) دہلی۔

(2) علامہ اقبال کی کونسی تصنیف کا پروفیسر نکلسن نے انگریزی میں ترجمہ کیا؟

- (A) بانگِ درا۔
 (B) بالِ جبریل۔
 (C) اسرارِ خودی۔
 (D) ضربِ کلیم۔

(3) علامہ اقبال کے بیان کے مطابق نظامِ عالم کی بنیاد۔۔۔۔۔ سے ہے۔

- (A) خودی۔
 (B) زندگی۔
 (C) موت۔
 (D) حیات۔

(4) طاقت پر واز بخشد خاک را خضر باشد۔۔۔۔۔ ادراک را

- (A) عیسیٰؑ۔
 (B) موسیٰؑ۔
 (C) یوسف۔
 (D) یعقوب۔

(5) نظمِ تسخیرِ فطرت کس کی تحریر کردہ نظم ہے۔

- (A) امیر خسرو۔
 (B) مولانا روم۔
 (C) علامہ اقبال۔
 (D) حافظ شیرازی۔

(6) رباعی میں مصرعے کتنے ہوتے ہیں؟

- (A) تین۔
 (B) چار۔
 (C) پانچ۔
 (D) چھ۔

(7) غزل کے پہلے مسرعہ کو کیا کہتے ہیں؟

- (A) مقطع۔
(B) حسن مطلع۔
(C) مطلع۔
(D) ردیف۔

(8) در بیان اینکہ حیات خودی از تخلیق و تولید مقاصد است، یہ مثنوی علامہ اقبال کی کونسی تصنیف سے ماخوذ ہے؟

- (A) اسرار خودی۔
(B) رموزی بیخودی۔
(C) پیش چہ باید کرد۔
(D) بال جبریل۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) نظم کی تعریف بیان کیجیے۔
(2) مجموعہ کلام اسرار خودی پر مختصر نوٹ لکھیے۔
(3) نظم تسخیر فطرت کا مرکزی خیال لکھیے۔
(4) علامہ اقبال کی رباعیات کے چند موضوعات کے بارے میں مختصر لکھیے۔
(5) در بیان اینکہ خودی از عشق و محبت استحکام می پذیرد، کا مرکزی خیال لکھیے۔
(6) اقبال نے خودی کے متعلق کیا کہا ہے؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

- (1) شہید نازاد بزم وجود است
نیاز اندر نہاد ہست و بود است
نمی بینی کہ از مہر فلک تاب
بہ سیمای سحر داغ سجود است
(2) نہ ہر کس از، محبت مایہ دار است
بر دید لالہ باداغ جگر تاب
(3) دریں گلشن پریشاں مثل بویم
بر آید آرزو یابر نیابد
نیاز اندر نہاد ہست و بود است
بہ سیمای سحر داغ سجود است
نہ باہر کس محبت سازگار است
دل لعل بدخشاں بے شرار است
نمی دانم چہ می خواہم چہ جویم
شہید شوز و ساز آرزویم

(ب)

- آن سیل سبک سیرم هر بند گسته
از عشق هویدا شد این نکته که حستم من
زنار بدوشم من تسبیح بدستم من
اشکی که زول خیزد در دیده شکستم من
آن باده شوق هشیارم و مستم من
- 1) صورت نه پرستم من بت خانه شکستم من
2) در بود و نبود من اندیشه گمانها داشت
3) ادر دیر نیاز من در کعبه نماز من
4) سرمایه درد تو غارت نتوان کردن
5) فرزانه به گفتارم دیوانه به کردارم

سوال نمبر 4. نظم "تسخیر فطرت" کا تنقیدی جائزہ تحریر کیجیے۔

10

8) मानवी हक्क (Rights of Man) या थॉमस पेनच्या ग्रंथाचा प्रभाव ---- यांच्यावर पडलेला होता.

अ) महात्मा फुले

ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

क) महात्मा गांधी

ड) लोकमान्य टिळक

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) ब्राम्हो समाजाची तत्वे लिहा.
- 2) राजा राममोहन रॉय यांचे स्वातंत्र्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- 3) महात्मा फुले यांचे स्त्री शिक्षणविषयक कार्य स्पष्ट करा.
- 4) महात्मा गांधीजींची स्वराज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 5) राजा राममोहन रॉय यांनी सांगितलेली राज्यसंस्थेची कार्ये लिहा.
- 6) लोकमान्य टिळकांचे 'राष्ट्रवाद' विषयीचे विचार स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

- 1) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसुत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- 2) महात्मा फुले यांनी शेतकऱ्यांविषयी मांडलेले विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा..

10

महात्मा गांधीजींचे 'सत्य' व 'अहिंसा' याबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper-IV)
Modern Indian Political Thought (19101350)

Day & Date: Wednesday, 22-05-2024
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Who was the editor of the weekly "Sanwad Kaumudhi".
 a) Mahatma Gandhi b) Raja Rammohan Roy
 c) Lokmanya Tilak d) Mahatma Phule
- 2) _____ is regarded as the father of Indian nationalism?
 a) Pandit Nehru b) Lokmanya Tilak
 c) Ani Bezent d) Mahatma Phule
- 3) Mahatma Gandhiji was deeply influenced by the book _____ of Leo-Tolstoy.
 a) What to do b) Un to this last
 c) Duty of civil-Disobedience d) Bhagawat Geeta
- 4) _____ was instrumental in the abolition of 'Sati Tradition'?
 a) Mahatma Gandhi b) Justice M. G. Ranade
 c) Gopal Krishna Gokhale d) Raja Rammohan Roy
- 5) 'My Experiments with truth' Autobiography is written by _____.
 a) Vinoba Bhawe b) Mahatam Gandhiji
 c) Namdar Gokhale d) Justice M. G. Ranade
- 6) _____ thinks that it is necessary to given priority to political reformation rather than social reforms.
 a) G. G. Agarkar b) Lokmanya Tilak
 c) Mahatma Gandhi d) Raja Rammohan Roy
- 7) Mahatma Jyotiba Phule founded 'Satyashodak Samaj' in _____.
 a) 1882 b) 1877
 c) 1873 d) None of these
- 8) _____ was influenced by Thomas Paine's book of Rights of man.
 a) Mahatma Phule b) Dr. Babasaheb Ambedkar
 c) Mahatma Gandhi d) Lokmanya Tilak

Q.2 Write short answers of the following. (Any Four)

12

- 1) Write the Principles of Brahma Society.
- 2) Explain Raja Rammohan Roy's views on Liberty.
- 3) Explain Mahatma Phule's work on women education.
- 4) Mahatma Gandhiji's concept of 'Swaraj'.
- 5) Write the function of state organization as stated by Raja Rammohan Roy.
- 6) Lokmanya Tilak's views on 'Nationalism'.

- Q.3 Write answer any one of the following question. 10**
- 1) Explain Lokmanya Tilak's Four fold Programme.
 - 2) Explain in detail the thoughts expressed by Mahatma Phule about farmers.
- Q.4 Write answer the following question. 10**
- Comment on Mahatma Gandhiji's view on truth and non-violence.

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12

- 1) आत्मकथनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) डॉ. यशवंत केवळे यांच्या जगण्याची कोणकोणती सूत्रे दिसून येतात?
- 3) मंगला केवळे यांचे सासरचे वातावरण कसे होते?
- 4) 'जगायचंय प्रत्येक सेकंद' या पुस्तकातील तुम्हाला जाणवलेले कोणतेही तीन वाङ्मयीन विशेष सोदाहरण स्पष्ट करा.
- 5) 'जगायचंय प्रत्येक सेकंद' या पुस्तकाला कोणकोणते पुरस्कार मिळालेले आहेत?
- 6) कल्पना विस्ताराचे स्वरूप विशद करा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10

कल्पना विस्ताराचे महत्त्व सांगून 'सुसंगती सदा घडो। सुजन वाक्य कानी पडो' या उक्तीचा कल्पना विस्तार करा.

किंवा

'जगायचंय प्रत्येक सेकंद' या पुस्तकात कोणकोणत्या व्यक्तिरेखा येतात? त्यात तुम्हाला आवडलेल्या एका व्यक्तिरेखेची स्वभाववैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.4 'जगायचंय प्रत्येक सेकंद' या आत्मकथनातून एका स्त्रीचा जगण्याचा संघर्ष कसा व्यक्त झाला आहे, विशद करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-V)
Safar Nama Nigar (BA221425)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) خود کار راستے پر چلتے ہوئے مصنف نے۔۔۔۔۔۔ کا شعر کہا۔

(A) شاہ لطیف۔ (B) شاہد صدیقی۔

(C) مرزا غالب۔ (D) علامہ اقبال۔

(2) ابن انشاء سنگترے کے رس میں۔۔۔۔۔۔ ملا کر پیتے تھے۔

(A) کالی مرچ اور نمک۔ (B) لال مرچ اور نمک۔

(C) نیبو اور نمک۔ (D) کچھ نہیں۔

(3) مصنف کا ہوائی اڈے پر وداع کرنے کے لیے صرف۔۔۔۔۔۔ دوست آئے تھے۔

(A) تین۔ (B) چار۔

(C) پانچ۔ (D) چھ۔

(4) لگے ہاتھوں مصنف نے۔۔۔۔۔۔ کا مصرعہ کہا۔ ع۔ کہا جاپان کا ڈر تھا کہا جاپان تو ہو گا۔

(A) پنڈت برج نارائن چکبست۔ (B) پنڈت ہری چند اختر۔

(C) پنڈت دیانندر نسیم۔ (D) پنڈت دتاتر کیفی۔

(5) قدیم زمانے میں جب کسی شخص سے کوئی جرم سرزد ہو جاتا تھا ہوا سے سزا کے طور پر۔۔۔۔۔۔ کر دیا جاتا تھا۔

(A) جیل۔ (B) پاتال۔

(C) ملک بدر۔ (D) نرغ۔

(6) مصنف۔۔۔۔۔۔ کی جانب سے جاپان گئے تھے۔

(A) مرکزی وزارت تعلیم۔ (B) مرکزی وزارت ثقافت۔

(C) مرکزی وزارت توانائی۔ (D) مرکزی وزارت سیاحت۔

7)----- میں "یونیسکو کے ایشیائی ثقافتی مرکز" کی طرف سے بلسنگ کورس کا ورک شاپ اکتوبر میں منعقد کیا گیا تھا۔

- (A) ہان کانگ۔
(B) برطانیہ۔
(C) تاشقند۔
(D) ٹوکیو۔

8) قاضی سلیم کی----- نے مصنف سے "جاپانی گڑیا" کی فرمائش کی۔

- (A) بیوی۔
(B) لڑکی۔
(C) سالی۔
(D) ماں۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) سفر نامہ کی تعریف اور اہمیت لکھیے۔

(2) "ٹوکیو میں یاد ابن انشاء کی" کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

(3) "خوش رہو اہل وطن" کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

(4) مجتبیٰ حسین کی سفر ناموں کی خصوصیات بیان کیجیے۔

(5) "ٹوکیو میں ہمارا درود مسعود" کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

(6) مجتبیٰ حسین کے چند سفر ناموں پر اظہار خیال کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) اردو میں سفر نامہ نگاری کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجیے۔

(2) "جاپان چلو جاپان چلو" کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

مجتبیٰ حسین کی سوانح حیات لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt KANNADA (Paper – V)
Short Story and Essay (BA221421)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) 'ಕಲ್ಲು ಕರಗುವ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು' ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -
 - 1) ಕುವೆಂಪು
 - 2) ಪಿ. ಲಂಕೇಶ
 - 3) ಕಾರಂತ
 - 4) ಮಾಸ್ತಿ
- 2) ದಲಿತ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ -
 - 1) ಕುಮಾರ
 - 2) ಮನೋಹರ
 - 3) ಕಿರಣ
 - 4) ಬಸಲಿಂಗ
- 3) ಬಸವೇಗೌಡರ ಸಹಪಾಠಿ -
 - 1) ಭಗವಾನ್
 - 2) ಮನೋಹರ
 - 3) ಕಿರಣ
 - 4) ಬಸಲಿಂಗ
- 4) ಪಾರ್ವತಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಪ್ರಪಂಚ -
 - 1) ಶಾಲೆ
 - 2) ಊರು
 - 3) ತೆಂಗಿನ ಮರ
 - 4) ಪಟ್ಟಣ
- 5) 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು' ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -
 - 1) ಕಾರಂತ
 - 2) ಪಿ. ಲಂಕೇಶ
 - 3) ಕುವೆಂಪು
 - 4) ಮಾಸ್ತಿ
- 6) ನನ್ನ ಬಳಿ - ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಎಂತಹ ನೋಟವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು.
 - 1) ರೇಡಿಯೋ
 - 2) ಕ್ಯಾಮರಾ
 - 3) ಮನೆ
 - 4) ದೂರದರ್ಶನ
- 7) ಪುಟ್ಟಾಚಾರಿಯ ವ್ಯವಸಾಯ -
 - 1) ಕಂಬಾರಿಕೆ
 - 2) ಬಡಿಗತನ
 - 3) ಕೃಷಿ
 - 4) ಮೀನುಗಾರಿಕೆ
- 8) ಮಕ್ಕಳು ಆಡಿದ ರಾಮ ರಾವಣರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವರು -
 - 1) ಕಾರಂತ
 - 2) ಪಿ. ಲಂಕೇಶ
 - 3) ಮಾಸ್ತಿ
 - 4) ಕುವೆಂಪು

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಇದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಒಪ್ಪಬೇಕು.
- 2) ಸುಂದರಿ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವೆಯಾ?
- 3) ನೋಡು ಇದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ
- 4) ನಮಗೆ ಭಾನುವಾರ ರಜಾ, ಜೊತೆಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನದ ಸಜಾ
- 5) ಬೇಟೆಗಾರರಾಗಿ ಬನಕೆ ಹೋದವರು ಕಬ್ಬಿಗರಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು.
- 6) ಲೋ ಪುಟ್ಟು, ನಾನು ರಾಮ ಕಣೋ!

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) 'ಮೃಗ ಮತ್ತು ಸುಂದರೆ' ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) 'ರಾಮ-ರಾವಣರ ಯುದ್ಧ' ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

'ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವರು' ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) (New) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper - V)
Public Finance (BA221447)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची ——— ही कारणे आहेत.
 अ) वाढती लोकसंख्या ब) शहरीकरण
 क) विकास ड) वरील सर्व
- 2) ——— हे सार्वजनिक आयव्ययाचे उद्दिष्ट आहे.
 अ) महत्तम सामाजिक लाभ ब) महत्तम नफा
 क) महत्तम बचत ड) वरील सर्व
- 3) ——— यांनी कर कसोट्या सांगितल्या आहेत.
 अ) माल्थस ब) अँडमस्मिथ
 क) रिकार्डो ड) यापैकी नाही
- 4) मंदीच्या काळात ——— हे अंदाजपत्रक उपयुक्त असते.
 अ) समतोल ब) आधीक्याचे
 क) तुटीचे ड) यापैकी नाही
- 5) कर आकारणी करण्याचा अधिकार ——— यांना आहे.
 अ) सरकार ब) एस बी आय
 क) नीती आयोग ड) यापैकी नाही
- 6) ——— हा प्रत्यक्ष कर आहे.
 अ) उत्पन्न कर ब) संपत्ती कर
 क) भांडवली नफ्यावरील कर ड) वरील सर्व
- 7) खाजगी आयव्यय म्हणजे ——— चा जमा खर्च होय.
 अ) सरकार ब) राज्य सरकार
 क) नीती आयोग ड) खाजगी व्यक्ती
- 8) सार्वजनिक खर्चात गरजेनुसार बदल करता येणे हे सार्वजनिक खर्चाचे ——— तत्व आहे.
 अ) लवचिकता ब) आर्थिक
 क) महत्तम नफा ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) सार्वजनिक आयव्यय आणि खाजगी आयव्यय यामधील फरक
 - 2) प्रत्यक्ष कराचे गुण सांगा.
 - 3) महत्तम सामाजिक लाभ साधण्यासाठीच्या अटीची चर्चा करा.
 - 4) भारताच्या सार्वजनिक कर्ज वाढीची कारणे लिहा.
 - 5) संघीय वित्त व्यवस्थेचे फायदे सांगा.
 - 6) कर कसोटया
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) अंदाजपत्रक म्हणजे काय? अंदाजपत्रकाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
किंवा
 - 2) भारताच्या सार्वजनिक खर्च वाढीच्या कारणांचा आढावा घ्या.
- प्र.4 अप्रत्यक्ष कर म्हणजे काय? अप्रत्यक्ष कराचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (CBCS) (New) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper - V)
Public Finance (BA221447)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ are the reasons of increasing public expenditure.
 - a) increasing population
 - b) urbanization
 - c) development
 - d) All above
- 2) _____ is an object of public finance.
 - a) Maximum Social benefits
 - b) Maximum Profit
 - c) Maximum saving
 - d) All above
- 3) _____ to said the canons of taxation.
 - a) Malthas
 - b) Adam Smith
 - c) Ricardo
 - d) None of these
- 4) In depreciation period _____ budget is useful.
 - a) balanced
 - b) surplus
 - c) deficit
 - d) None of these
- 5) The authority to tax assessment is given to _____.
 - a) Government
 - b) SBI
 - c) NITI Aayog
 - d) None of these
- 6) _____ is one of the direct tax.
 - a) Income tax
 - b) Wealth tax
 - c) Capital gain tax
 - d) All above
- 7) Private Finance is the account of _____.
 - a) Government
 - b) State Government
 - c) NITI Aayog
 - d) Individual persons
- 8) The change in public expenditure as per need is the _____ principle of public expenditure.
 - a) Elastic
 - b) Economic
 - c) Maximum Profit
 - d) None of these

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) Difference between public and private finance
- 2) State the merits of Direct Tax.
- 3) Discuss the conditions of fulfill maximum social advantage.
- 4) Write the causes of public debt.
- 5) Explain the benefits of Federal Finance System.
- 6) Canons of Taxation

- Q.3 Answer any one of the following** **10**
- a) What is Budget? Discuss various kind of Budget.
- OR**
- b) Write the causes of growth in India's public expenditure.
- Q.4** What is the Indirect tax? Explain the merits and demerits of Indirect tax. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Marathi (Paper - VI)
नाटक आणि उपयोजित मराठी (BA221424)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **08**

- 1) 'अधांतर' हे नाटक कोणत्या प्रकाशनाने प्रकाशित केले आहे?
 अ) पॉप्युलर प्रकाशन ब) सरस्वती प्रकाशन
 क) अक्षर प्रकाशन ड) विनय प्रकाशन
- 2) 'अधांतर' हे नाटक किती अंकी आहे?
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- 3) नाटकातील विवाहीत मुलीचे नाव काय?
 अ) प्रेमा ब) मंजू
 क) द्वारका ड) शैला
- 4) बाबाचा कोणता लेख प्रसिद्ध झाला आहे?
 अ) साहित्याचे स्वरूप ब) माती आणि दगड
 क) दगड आणि माती ड) अस्मितादर्शन
- 5) आण्णांच्या पॉलिसीचे किती रूपये मिळणार आहेत?
 अ) वीस हजार ब) दहा हजार
 क) तीस हजार ड) चाळीस हजार
- 6) राकेश कोणत्या कंपनीमध्ये नोकरीस लागला आहे?
 अ) फिटटाईटनटबोल्स ड्रापमन ब) किलॉस्कर
 क) शिवशाही ड) फिट अॅण्ड टाईट ड्रापमन
- 7) नरुने कोणाच्या स्मरणार्थ ट्रॉपी सुरू केली आहे?
 अ) पुंडलिक गजानन धुरी ब) गजानन पुंडलिक धुरी
 क) मंजू पुंडलिक धुरी ड) नरेश पुंडलिक धुरी
- 8) आण्णांच्या श्राद्धाला उपासकरी म्हणून कोण आले होते?
 अ) सावर्डेकर पतीपत्नी ब) चित्रा आणि बटर
 क) अरविंद राणे व मंजू ड) नरेश आणि मंजू

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) नाटकांच्या घटकांची माहिती लिहा.
 - 2) 'अधांतर' या नाटकातील धुरी कुटुंबातील पात्रांची नावे लिहा.
 - 3) मोहनच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विशेष स्पष्ट करा.
 - 4) अरविंद राणे यांचे कामगार विषयक कार्य विशद करा.
 - 5) जयंत पवार यांचा परिचय लिहा.
 - 6) 'अधांतर' या नाटकातील नाट्य विशद करा.
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) **10**
- 'अधांतर' या नाटकातील स्त्रीजीवन स्पष्ट करा.
- किंवा**
- संवाद लेखनाची संकल्पना व स्वरूप विशद करा.
- प्र.4** 'अधांतर' या नाटकाची वैशिष्ट्ये लिहा. **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-VI)
Sahir Ludhyanwi (BA221426)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ساحر لدھیانوی کا اصل نام کیا ہے؟

(A) عبدالاحد۔ (B) عبداللہ۔

(C) عبدالحئی۔ (D) ساحر۔

(2) محمد حسین آزاد نے "انجمن پنجاب" کی بنیاد کس کی ایما پر رکھی؟

(A) پروفیسر آرنلڈ۔ (B) کرنل بالرائٹ۔

(C) مولانا حالی۔ (D) علامہ اقبال۔

(3) حصول اولاد کے لیے ساحر کے والد نے۔۔۔۔۔ شادیاں کی۔

(A) دو۔ (B) چار۔

(C) پانچ۔ (D) دس۔

(4) صبح امید۔۔۔۔۔ نے لکھی۔

(A) چکبست۔ (B) قلی قطب شاہ۔

(C) جعفر زٹلی۔ (D) محمد حسین آزاد۔

(5) استاد فیاض ہریانوی سے۔۔۔۔۔ کی تعلیم حاصل ہے۔

(A) عربی اور فارسی۔ (B) انگریزی اور ہندی۔

(C) اردو اور فارسی۔ (D) عربی اور ترکی۔

(6) مناجات بیوہ کس کی نظم ہے؟

(A) مولانا حالی۔ (B) محمد حسین آزاد۔

(C) میر انیس۔ (D) انشاء اللہ خان انشاء۔

(7) ساحر لدھیانوی نے شعر گوئی کا آغاز۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ سے کیا تھا۔

- (A) غزل گوئی۔
(B) نظم گوئی۔
(C) رباعی گوئی۔
(D) تضمین گوئی۔

(8)۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ نے بچوں کے لیے نظمیں لکھیں۔

- (A) میر ضمیر۔
(B) اسماعیل میر ٹھی۔
(C) محمد رفیع سودا۔
(D) فراق گور کھپوری۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
ہر شے قریب آ کے کشش اپنی کھو گئی = وہ بھی اعلیٰ شوق گریزاں نہ کر سکے
- (2) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
ابھریں گے ایک بار ابھی دل کے دلوے = گودب گئے ہیں بارِ غم زندگی سے ہم
- (3) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
ابھی نہ چھیڑ محبت کے گیت اے مطرب = ابھی حیات کا ماحول خوشگوار نہیں
- (4) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
تجھ کو خبر نہیں مگر اک سادہ لوح کو = برباد کر دیا ترے دودن کے پیار نے
- (5) نظم "مجھے سوچنے دے" پر آپ کے تاثرات تحریر کیجیے۔
- (6) نظم "آج" کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) ساحر لدھیانوی کی نظم نگاری کا جائزہ لیجیے۔
(2) ساحر کی نظم "نور جہاں کے مزار پر" کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

"ساحر لدھیانوی کی سوخ حیات" تحریر کیجیے۔

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. KANNADA (Paper – VI)
Agriculture and Scientific Articles (BA221422)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ಸಹಜ ಕೃಷಿ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಫುಕೋಕಾ
3) ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್	4) ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ

2) ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು -

1) ಲಂಕೇಶ	2) ಗುರುಲಿಂಗಪ್ಪ ಧಬಾಲೆ
3) ನಾಗೇಂದ್ರ ಮಸೂತಿ	4) ಬಿ.ಬಿ.ಪೂಜಾರಿ

3) ಜೇಡರ ಹುಳುಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದವರು -

1) ಗಾರ್ನರ್	2) ಡಾ. ಟ್ರಕ್ಸಿಲ್
3) ಕಾರ್ಲ್ ವೀಕ್ಲೀ	4) ಜಾಕ್ ಮೈನರ್

4) ಕರವೀರಪ್ರಭು ಕ್ಯಾಲಿಕೊಂಡ -

1) ಜೀವಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ನೀರು	2) ಕೋಲ್ಟಿಂಕ್ಸ್ ಎಷ್ಟು ಸುರಕ್ಷಿತ
3) ಜೀವಂತ ಮಣ್ಣು	4) ಸಹಜ ಕೃಷಿ

5) ಅಷ್ಟಾಂಗ ಹೃದಯ -

1) ವಾಗ್ಭಟ	2) ಸಾರಂಗಧರ
3) ಮಾಧವ	4) ಭಾವಮಿಶ್ರ

6) ಫುಕೋಕಾ ಅವರ ಒನ್ ಸ್ಟ್ರಾ ರೆವಲ್ಯೂಷನ್ ಕೃತಿಯ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ

1) ಒಂದು ಹುಲ್ಲಿನ ಕ್ರಾಂತಿ	2) ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಕ್ರಾಂತಿ
3) ನೀರಿನ ಕ್ರಾಂತಿ	4) ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ

7) ಫುಕೋಕಾ ಅವರ ಗುರು -

1) ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ	2) ಕುರುಸೋವಾ
3) ಅಲ್ಬರ್ಟ್ ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್	4) ಗಾರ್ನರ್

8) ಇದು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆಲ್ಲಾ ಸುರುಂಗ ಕೊರೆದು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವ ಹುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು -

1) ಜೇಡರ ಹುಳು	2) ಜೇನುಹುಳು
3) ಎರೆಹುಳು	4) ಕಂಟಿಹುಳು

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ಫುಕೋಕಾ
 - 2) ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ
 - 3) ಸಾಯವ ಕೃಷಿ - ಸಹಜ ಕೃಷಿ
 - 4) ಇರುವೆಗಳ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ
 - 5) ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ
 - 6) ಮಣ್ಣಿನ ಹುಟ್ಟಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) ಫೂಕೋಕಾನ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
 - 2) ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕೋಲ್ಡಿಂಗ್‌ನಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- ಮಹಿಳೆಯರ ಮಾನಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) शिक्षणाचे महत्त्व सांगा.
 - 2) स्थलांतराचे कोणतेही तीन प्रकार सांगा.
 - 3) लोकसंख्येची व्यवसायानुसार रचना सांगा.
 - 4) लोकसंख्या लाभांशावरील कोणत्याही तीन मर्यादा सांगा.
 - 5) लोकसंख्या व दारिद्र्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 6) नविन लोकसंख्या धोरणाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- शहरीकरण म्हणजे काय? शहरीकरणामुळे उद्भवणाऱ्या समस्या स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महिला सबलीकरण म्हणजे काय? भारतातील महिला सबलीकरणाचे निर्धारक घटक सांगा.
- प्र.4 भारतीय लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper – VI)
Demography in India (BA221448)

Day & Date: Friday, 12-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ are the main features of the Indian Population.
 - a) Low Mortality
 - b) Higher Population Density
 - c) Higher Birth Rate
 - d) All of these
- 2) According to A. G. Tansley, "The _____ is an aggregate of elements including organisms in a state of influence."
 - a) Environment
 - b) Nutrition
 - c) Productivity
 - d) Health
- 3) The _____ is the ratio of the number of babies born per thousand people every year.
 - a) Mortality Rate
 - b) Fertility
 - c) Birth Rate
 - d) None of these
- 4) In India, the New Population Policy was announced in _____.
 - a) 1995
 - b) 2000
 - c) 2005
 - d) 2010
- 5) In an Underdeveloped Society the Process of Urbanization is _____.
 - a) Slow
 - b) Fast
 - c) Medium
 - d) None of these
- 6) The 73rd Amendment introduced _____ % Reservation for Women.
 - a) 05
 - b) 10
 - c) 20
 - d) 33
- 7) According to the United Nations "_____ is the Ability to Read and Write."
 - a) Illiteracy
 - b) Literacy
 - c) Ignorance
 - d) None of these
- 8) India Accounts for _____ % of the World's Total Geographical Area.
 - a) 1.3
 - b) 2.4
 - c) 3.6
 - d) 4.8

Q.2 Write short answers. (Any four)**12**

- 1) State the Importance of Education.
- 2) State any three Types of Migration.
- 3) State the Occupational Structure of Population.
- 4) State any three Limitations on Demographic Dividend.
- 5) Explain the Concept of Demography & Poverty.
- 6) State the Objectives of New Population Policy.

- Q.3 Answer any one question of the following.** **10**
- a) What is Urbanization? Explain the Problems Caused by Urbanization.
 - b) What is Women Empowerment? Explain the Factors determining Empowerment of Women in India.
- Q.4 Explain the Salient Features of the Indian Population.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) श्वेत दहशत म्हणजे काय?
 - 2) 1848 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीचे कोणतेही दोन परिणाम स्पष्ट करा.
 - 3) नेपोलियन तिसरा व क्रिमियन युद्ध यासंबंधी माहिती द्या.
 - 4) इटलीच्या एकीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम स्पष्ट करा.
 - 5) जर्मन जकातसंघाविषयी माहिती द्या.
 - 6) फ्रांस-प्रशिया युद्धाची (1870-71) संक्षिप्त माहिती द्या.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- 1830 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- इटलीच्या एकीकरणाची सविस्तर माहिती द्या.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- नेपोलियन तिसरा याचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.

- Q.3 Write the detail answers of the following questions. (Any One) 10**
Explain the causes of French Revolution, 1830.
OR
Give a detail information about the unification of Italy.
- Q.4 Write the detail answer of the following question. 10**
Explain the internal policy of Napoleon III.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- अ) व्यापारावर परिणाम करणारे घटक लिहा.
ब) स्थलांतरित शेतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
क) औद्योगिक प्रदेशाची वैशिष्ट्ये लिहा.
ड) वाहतूकीचे महत्त्व लिहा.
इ) रस्ते वाहतूकीचे प्रकार लिहा.
ई) जगातील शेतीचे प्रकार कोणते?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- अ) वनांवर आधारित विविध आर्थिक क्रिया स्पष्ट करा.
ब) जगातील सुती कापड उद्योगाचे वितरण व उत्पादन स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- आर्थिक भूगोल म्हणजे काय? आर्थिक भूगोलाच्या शाखांचे सविस्तर वर्णन करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper – V)
Economic Geography (BA221461)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ is a branch of Human Geography.
 - a) Geomorphology
 - b) Climatology
 - c) Oceanography
 - d) Economic geography
- 2) Agriculture is an economic occupation of _____ Sector.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 3) _____ is the most ancient profession of man.
 - a) Industries
 - b) Trade
 - c) Transport
 - d) Forestry
- 4) The main objective of subsistence farming is _____.
 - a) Trade
 - b) Livelihood
 - c) Exports
 - d) High standard of living
- 5) _____ ranks first in textile production in the world.
 - a) India
 - b) Japan
 - c) China
 - d) Great Britain
- 6) The theory of localization of industry was propounded by _____.
 - a) Alfred Weber
 - b) Von Thunen
 - c) Fedrick Ratzel
 - d) Carl Ritter
- 7) The first railway in India ran between Mumbai and Thane in _____.
 - a) 1850
 - b) 1851
 - c) 1852
 - d) 1853
- 8) _____ transportation is the most expensive transportation.
 - a) Railways
 - b) Roads
 - c) Air
 - d) Water

Q.2 Write the short answers. (Any Four)

12

- 1) Write the factors affecting on trade.
- 2) Write the characteristics of shifting cultivation.
- 3) Write the characteristics of an industrial region.
- 4) Write the importance of transportation.
- 5) Write the types of road transportation.
- 6) What are the types of agriculture in the world?

Q.3 Long answer question. (Any One) **10**

a) Explain various economic activities based on forests.

OR

b) Explain the distribution and production of cotton textile industry in the world.

Q.4 Long answer question. **10**

What is mean by Economic Geogaphy? Describe the branches of Economic Geography.

- Q.3 Attempt any one of the following questions. 10**
- a) Write an essay on “the rise of unemployment”.
- OR**
- b) Write a group discussion on the topic of “Should there be a retirement age for politicians”?
- Q.4 Write the benefits of Stress Management in detail. 10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) मगधची माहिती द्या.
ब) अलेक्झांडरचे आक्रमण सांगा.
क) कलिंग युद्धाची माहिती द्या.
ड) समुद्रगुप्ताचे योगदान स्पष्ट करा.
इ) चंद्रगुप्त द्वितीय च्या कार्याची चर्चा करा.
ई) मौर्य साम्राज्याच्या ऱ्हासाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- अ) गुप्त युग सुवर्ण युग कसे होते त्याचे मूल्यमापन करा.
किंवा
ब) हर्षवर्धनाच्या कामगिरीची माहिती द्या.
- प्र.4 गौतमीपुत्र सातकर्णी योगदान स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024

INTER-DISCIPLINARY SUBJECT (IDS)

Ancient Indian History & Culture (IDS)

Political and Cultural History of Ancient India up to C.A.D.650 (BA221406)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ was the first big empire in Ancient India.
 - a) Kashi
 - b) Kosal
 - c) Magadh
 - d) Ayodhya
- 2) _____ was also called as Sikandar.
 - a) Minander
 - b) Dariyas
 - c) Alexander
 - d) Niketar
- 3) _____ was demolished by Chandragupta Maurya.
 - a) Dhananand
 - b) Shung
 - c) Kanva
 - d) Simuk
- 4) Chandragupta was finished his life in _____.
 - a) Sharavanbelgola
 - b) Tanjavar
 - c) Mahabalipuram
 - d) Pattadkal
- 5) 'Tri-Samudra-toy-Pit-vahan' status was belong to _____ king.
 - a) Pulkeshi
 - b) Chandragupta
 - c) Samudragupta
 - d) Gautamiputra Satkarni
- 6) Alahabad inscription was related to _____ dynasty.
 - a) Maurya
 - b) Gupta
 - c) Satvahan
 - d) Vardhan
- 7) Harshacharitra was written by _____.
 - a) Banbhatta
 - b) Kalidas
 - c) Harhsavardhan
 - d) Gunadhya
- 8) Prabhavati was related to _____ dynasties.
 - a) Gupta
 - b) Vardhan
 - c) Satvahan
 - d) Vakatak

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- a) Give the information of Magadh.
- b) State the invasion of Alexander.
- c) Give the information of Kalinga war.
- d) Explain the Contribution of Samudragupta.
- e) Discuss the work of Chandragupta II.
- f) Explain the causes of decline of Mauryan empire.

- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- a) Evaluate the Gupta era as a Golden Age of Ancient India.
- OR**
- b) Give the information of Harshavardhan work.
- Q.4 Explain the contribution of Gautamiputra Satkarni.** **10**

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) हवा प्रदूषणाची कारणे
 - 2) जागतिक तापमान वाढीची कारणे
 - 3) वातावरण बदलाची कारणे
 - 4) पर्यावरण चळवळीचे स्वरूप
 - 5) जल प्रदूषणाची कारणे
 - 6) शाश्वत विकासासाठी व्यक्तीगत भूमिका
- प्र.3** दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) **10**
- अ) वर्तमान व भविष्यकाळातील गुणवत्तापूर्ण जीवन जगण्यासाठी शाश्वत विकासाची गरज स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) पर्यावरण रक्षणासाठीच्या विविध उपाययोजना विशद करा.
- प्र.4** ध्वनी प्रदूषणाची व्याख्या द्या आणि त्याची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा. **10**

Q.3 Write Broad Answers. (Any One)

10

a) Explain the need for sustainable development for improving quality of life for present and future.

OR

b) Elaborate various measures to protect the environment.

Q.4 Define Noise Pollution. Explain causes and effects of its.

10

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) अनुवाद की प्रकृति के आधार पर कितने प्रकार हैं? कौन-से?
 - 2) कपड़ों के सेल का विज्ञापन तैयार कीजिए।
 - 3) 'वृक्ष संवर्धन' पर दो मित्रों के बीच संवाद लेखन कीजिए।
 - 4) संगणक के कार्य लिखिए।
 - 5) पटकथा का अर्थ बताइए।
 - 6) निम्नलिखित पारिभाषिक वाक्यों के हिंदी पर्याय लिखिए।
 - अ) As a matter of fact
 - ब) Self contained note
 - क) To the point

- प्र.3** संगणक के अंग लिखिए। **10**
- अथवा**
- विज्ञापन की विशेषताएँ लिखिए।

- प्र.4** अनुवादक के गुण लिखिए। **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) विगामी अनुमान म्हणजे काय?
 - 2) प्रयोगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 3) केवळ गणनात्मक विगमन म्हणजे काय?
 - 4) शास्त्रीय पद्धतीतील अभ्युपगमाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 5) अनिरीक्षण म्हणजे काय?
 - 6) निरीक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- 1) साम्यानुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- प्र.4 युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Traditional Logic (Inductive Logic) (BA221416)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Analogy is a process of _____ inference.
 - a) Mediate
 - b) Immediate
 - c) Inductive
 - d) Syllogism
- 2) To draw general conclusion on the basis of observation of particular events is called _____ inference.
 - a) Inductive
 - b) Mediate
 - c) Immediate
 - d) None of these
- 3) 'Heat dissipates all metals' this general law established from _____.
 - a) Simple enumeration
 - b) Analogy
 - c) Scientific induction
 - d) Deduction
- 4) 'Future phenomena are like past phenomena' is the principle of _____.
 - a) Observation
 - b) Experiment
 - c) Uniformity of nature
 - d) Causation
- 5) Observation should be _____.
 - a) Vague
 - b) Scientific
 - c) False
 - d) Contradict
- 6) Hypothesis should be _____.
 - a) False
 - b) Vague
 - c) Verifiable
 - d) Contradict
- 7) Verification is the next stage of _____.
 - a) Proof of hypothesis
 - b) Explanation
 - c) Classification
 - d) Formulation of hypothesis
- 8) _____ and Mal-observation are kinds of fallacy of Observation.
 - a) Experiment
 - b) Non-observation
 - c) Hypothesis
 - d) Proof

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) What is inductive inference?
- 2) Explain the nature of experiment.
- 3) What is simple enumerative induction?
- 4) Explain the Importance of hypothesis in scientific method.
- 5) What is non-observation?
- 6) Explain the characteristics of observation.

- Q.3 Broad Answer Questions. (Any One)** **10**
- a) Explain the nature of analogy.
- OR**
- b) Explain the scientific principles of uniformity of nature.
- Q.4** Explain the conditions of good hypothesis. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) एकवाची विधान आणि त्याचे सांकेतीकरण स्पष्ट करा.
- 2) सार्विक (वैश्विक) विधान म्हणजे काय?
- 3) विश्वसंचावर थोडक्यात टीप लिहा.
- 4) खालील एकवाची विधानांचे चिन्हांकन करा.
 - 1) प्रिया हुशार आहे.
 - 2) रमेश वकील नाही.
 - 3) दिनेश शिक्षक आहे.
- 5) खालील सामान्य विधानांचे चिन्हांकन करा.
 - 1) सर्व तत्त्वज्ञ तर्कज्ञ असतात.
 - 2) एकही प्राणी चतुःष्पाद नाही.
 - 3) काही वैद्य हुशार असतात.
- 6) खालील विधानीय फलनांवर निषेधाच्या नियमाचा वापर करा.
 - 1) $(X) (Ax \supset Bx)$
 - 2) $(\exists x) (Cx \cdot Dx)$
 - 3) $\sim (X) (Mx \supset \sim Nx)$

प्र.3 E.G. आणि U.G चा नियम स्पष्ट करा.

10

किंवा

खालील युक्तिवादांची आकारिक सिद्धता द्या.

- 1) i) $(X) (Ax \supset Bx)$
ii) $Am \quad / \therefore Bm$
- 2) i) $(X) (Ax \supset Bx)$
ii) $(X) (Bx \supset Cx) \quad / \therefore (X) (Ax \supset Cx)$

प्र.4 व्हेनच्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा.

10

- 1) सर्व द्राक्षे गोड असतात.
सर्व आंबे द्राक्षे होत.

म्हणून, सर्व आंबे गोड आहेत.

- 2) एकही शिक्षक प्रामाणिक नाही.
सर्व वकील शिक्षक असतात.

म्हणून, एकही वकील प्रामाणिक नाही.

- f) Apply the rules of negation on the following propositional functions.
- 1) $(X) (Ax \supset Bx)$
 - 2) $(\exists x) (Cx \cdot Dx)$
 - 3) $\sim (X) (Mx \supset \sim Nx)$

Q.3 a) Explain the quantification rule of E.G. and U.G. **10**

OR

- b) Construct formal proof of the following arguments.
- 1) i) $(X) (Ax \supset Bx)$
 ii) $Am \quad / \therefore Bm$
 - 2) i) $(X) (Ax \supset Bx)$
 ii) $(X) (Bx \supset Cx) \quad / \therefore (X) (Ax \supset Cx)$

Q.4 Test the validity of the following syllogism by the method of Venn's diagram. **10**

1) All grapes are sweets.
 All mangoes are grapes.

 Therefore, all mangoes are sweets.

2) No teachers are honest.
 All advocates are teachers.

 Therefore, No advocates are honest.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Basic of Linguistics (BA221419)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Semantics is the study of _____ in a language.
 - a) words
 - b) syntax
 - c) structure
 - d) meaning
- 2) 'Hair/hare' is an example of _____.
 - a) synonym
 - b) homophone
 - c) homonym
 - d) hyponym
- 3) Pragmatics is the study of the _____.
 - a) literal meaning
 - b) intended meaning
 - c) objective meaning
 - d) dictionary meaning
- 4) According to speech act theory, utterances are _____.
 - a) verbal entities
 - b) linguistic structures
 - c) actions
 - d) sentences
- 5) Inflectional suffixes _____.
 - a) create new words
 - b) change the form of the word
 - c) change the word class
 - d) are derivational
- 6) 'Smog' is an example of _____.
 - a) reduplication
 - b) clipping
 - c) blending
 - d) acronyms
- 7) There are _____ categories of speech acts based on structures.
 - a) 3
 - b) 4
 - c) 2
 - d) 5
- 8) 's' in flowers is _____.
 - a) a derivational suffix
 - b) a derivational prefix
 - c) a class changing suffix
 - d) an inflectional suffix

Q.2 Write a Short Answers. (Any Four) 12

- a) Identify word formation process of the underlined words in the following sentences.
 - 1) There is little possibility of rain today.
 - 2) Please join the webinar at 5.15 p.m.
 - 3) They are using walkie-talkie for long time.
- b) Give labelled morphological analysis of the following words.
 Unexpected, friendship, historical.
- c) Separate prefixes and suffixes in the following words.
 Academician, uncomfortable, undercooked.
- d) Write a short note on bound morphemes.

- e) Explain 'acronyms' with suitable examples.
- f) Form adjectives of the following by adding appropriate suffix.
Function, crowd, centre.

Q.3 Attempt any one of the following questions.

- a) Explain lexical relations of homonymy, metonymy and collocation with examples. **10**

OR

- b) Discuss concepts of politeness and cooperative principles with examples.

Q.4 Discuss major word formation processes in English with suitable examples. **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Public Administration (BA221412)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) भारतामध्ये आर्थिक वर्ष —— ते —— पर्यंत असते.
अ) 1 एप्रिल ते 31 मार्च ब) 1 मार्च ते 31 मार्च
क) 1 जानेवारी ते 1 डिसेंबर ड) 1 डिसेंबर ते 31 नोव्हेंबर
- 2) सरकारी अर्थसंकल्प भारतात —— आहे.
अ) अनिवार्य
ब) घटनात्मक अपरिहार्यतेमुळे
क) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीच्या अपरिहार्यतेमुळे
ड) जागतिक बँकेच्या अपरिहार्यतेमुळे
- 3) निती आयोगाचे सध्याचे CEO कोण होते?
अ) राजीव कुमार ब) अरविंद सुब्रमण्यम
क) अमिताभ कांत ड) नरेंद्र मोदी
- 4) भारतामध्ये स्वच्छ भारत अभियान कधी सुरु करण्यात आले?
अ) 14 नोव्हेंबर 2022 ब) 15 ऑगस्ट 2015
क) 2 ऑक्टो 2014 ड) 2 ऑक्टो 2017
- 5) आयुष्यमान भारत योजना कोणी सुरु केली?
अ) नरेंद्र मोदी ब) अमित शहा
क) नितीन गडकरी ड) यापैकी नाही
- 6) भारतात RTI निर्मितीला कधी चालना मिळाली?
अ) 1950 ब) 1960
क) 1990 ड) 2005
- 7) MNREGA ही योजना —— दिवस रोजगार प्रदान करते.
अ) 200 दिवसांचे खात्रीशीर काम ब) 100 दिवसांचे खात्रीशीर काम
क) खात्रीपूर्वक काम नाही ड) यापैकी नाही
- 8) उत्कृष्ट प्रशासनामध्ये खालीलपैकी कोणते गुण आहेत?
अ) उत्तरदायित्व ब) पारदर्शकता
क) कायद्याचे राज्य ड) लाल फितशाही

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) ई-गव्हर्नन्स म्हणजे काय?
 - 2) सार्वजनिक धोरणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - 3) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
 - 4) मनरेगा योजना
 - 5) अन्न सुरक्षा अधिकार काय आहे?
 - 6) ई-गव्हर्नन्समध्ये ICT ची भूमिका काय आहे?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- 1) अंदाजपत्रक निर्मितीची व मंजूरीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) शिक्षण हक्क कायदा – 2010 स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- अंदाज समितीची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Public Administration (BA221412)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Fiscal year ranges from _____ to _____.
 a) 1 April to 31 March b) 1 March to 31 March
 c) 1 January to 1 December d) 1 December to 31 November
- 2) Government Budget is _____ in India.
 a) Compulsory b) Constitutional Obligation
 c) IMF Obligation d) World bank obligation
- 3) Who was the current CEO of NITI Aayog?
 a) Rajeev Kumar b) Arvind Subramanyam
 c) Amitabh Kant d) Narendra Modi
- 4) When was the Swachh Bharat Abhiyan launched?
 a) 14 Nov 2022 b) 15 Aug 2015
 c) 2 Oct 2014 d) 2 Oct 2017
- 5) Ayushyaman Bharat was launched by whom _____.
 a) Narendra Modi b) Amit Shah
 c) Nitin Gadkari d) None of these
- 6) When was the RTI promoted in India?
 a) 1950 b) 1960
 c) 1990 d) 2005
- 7) MNREGA provides _____.
 a) 200 days of assured work b) 100 days of assured work
 c) No assured work d) None of these
- 8) Which of the following characteristics is not of excellent governance?
 a) Accountability b) Transparency
 c) Rule of law d) Red Tapism

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) What is e-governance?
- b) What is mean by public policy?
- c) What is budget?
- d) MNREGA Scheme
- e) What is right to food security?
- f) What is the role of ICT in e-governance?

Q.3 Broad Answer Questions. (Any One) **10**

a) What is the procedure of preparation and passing of a budget?

OR

b) What is the Right to Education Act 2010?

Q.4 Broad Answer Question. **10**

Explain the composition, powers and functions of Public Estimate Committee.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) आर्थिक क्षेत्रातील महिलांचा विकास सांगा.
 - 2) सहकार चळवळीचे प्रकार सांगा.
 - 3) महिला कल्याण कार्यक्रमाची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 4) दुग्ध व्यवसायाची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 5) ग्रामीण विकासातील ग्रामीण कारागिराचे महत्व सांगा.
 - 6) पोल्ट्री फर्मची संरचना सांगा.
- प्र.3 खालील एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- अ) ग्रामीण विकासामध्ये शेतीशी संलग्नित असलेल्या व्यवसायाचे महत्व सांगा.
- किंवा**
- ब) सहकारी चळवळ म्हणजे काय ते सांगून या चळवळीचे गुण व तोटे स्पष्ट करा.
- प्र.4 जागतिकीकरणाची व्याख्या सांगून या प्रक्रियेचे गुण व तोटे विशद करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Rural Development (BA221417)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Which type of globalization has increased?
 - a) Military
 - b) Industrial
 - c) Religious
 - d) Regional
- 2) _____ families are still to some extent in rural areas.
 - a) Single
 - b) Center
 - c) Industrial
 - d) Joint
- 3) Out of what spirit has the co-operative movement emerged?
 - a) Social
 - b) Co-operation
 - c) Political
 - d) Economic
- 4) The proportion of Bachat Gat in rural areas is higher than in urban areas.
 - a) Equal
 - b) Low
 - c) Plus
 - d) Zero
- 5) Globalization _____ the future of rural industry.
 - a) in Speed
 - b) threatens
 - c) in control
 - d) at equilibrium
- 6) Dairy business in Maharashtra is coming to _____ level from government as well as cooperatives.
 - a) Private
 - b) Public
 - c) Social
 - d) Industrial
- 7) The rural women has crated _____ due to Bachat Gat.
 - a) Modernization
 - b) Religious change
 - c) Empowerment
 - d) Collectivism
- 8) What is the level of education of women in rural areas?
 - a) Low
 - b) More
 - c) Zero
 - d) Medium

Q.2 Write short answers to the following questions. (Any Four) 12

- 1) State the development of women in economic sector.
- 2) State the types of co-operative movement.
- 3) Mention the characteristics of Women Welfare Programme.
- 4) State the characteristics of dairy business.
- 5) Explain the importance of rural artisans in rural development.
- 6) State the structure of a poultry firm.

Q.3 Write a detailed answer to one of the following questions

a) State the importance of agriculture related business in rural development. 10

OR

b) Explain the merits and demerits of this movement of co-operative movement?

Q.4 Define globalization and explain the merits and demerits of this process? 10

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) भारतीय पर्यटनविकास महामंडळाविषयी माहिती सांगा.
 - 2) भारतीय पर्यटन माहिती कार्यालयाची कार्ये सांगा.
 - 3) महाराष्ट्रातील पाचगणी या थंड हवेच्या ठिकाणाबद्दल माहिती सांगा.
 - 4) लाल किल्ल्याचे पर्यटनाच्या दृष्टीने ऐतिहासिक महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 5) शिर्डीचे धार्मिक महत्त्व सांगा.
 - 6) अयोध्या या सांस्कृतिक पर्यटन केंद्राबद्दल थोडक्यात माहिती सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) दक्षिण भारतातील थंड हवेची पर्यटनस्थळे स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) भारतीय अर्थव्यवस्थेमधील पर्यटनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4 महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक पर्यटन स्थळे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Tourism in India (BA221410)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams and maps wherever necessary.
4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Chinese tourists come to India for _____ tourism.
 - a) Political
 - b) Religious
 - c) Historical
 - d) Financial
- 2) During the Middle Ages _____ the major purpose of tourism.
 - a) Trade
 - b) Education
 - c) Sports
 - d) Health
- 3) Tourism Development Corporation of India was established in the year _____.
 - a) 1960
 - b) 1962
 - c) 1966
 - d) 1968
- 4) _____ hill station is called the Queen of Maharashtra.
 - a) Lonavala
 - b) Mahabaleshwar
 - c) Pachgani
 - d) Amboli
- 5) Until the 1960s, tourism was mainly the monopoly of the _____ country.
 - a) Backward
 - b) Developing
 - c) Developed
 - d) None of these
- 6) At Tirupati _____ temple is famous.
 - a) Mahadev
 - b) Meenakshi
 - c) Vishnu
 - d) Balaji
- 7) The role of _____ is very important in Maharashtra tourism planning.
 - a) M.T.D.C.
 - b) I.T.D.C
 - c) T.T.D.C
 - d) G.T.D.C
- 8) Gadda Yatra in Solapur _____ falls in this month.
 - a) January
 - b) March
 - c) June
 - d) October

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Give information about Tourism Development Corporation of India.
- b) State the functions of Indian Tourist Information Office.
- c) Give information about hill stations Pachgani in Maharashtra.
- d) Explain the historical importance of Red Fort in terms of tourism.
- e) State the religious significance of Shirdi.
- f) Briefly describe the cultural tourism center of Ayodhya.

Q.3 Attempt the following questions. (Any One)

10

a) Explain the hill stations in South India.

OR

b) Explain the role of tourism in Indian economy.

Q.4 Explain the historical tourist places in the Maharashtra.

10

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) महाराष्ट्रातील सदाहरित जंगलाचे वर्णन करा.
 - 2) महाराष्ट्रातील मानव संसाधनावर चर्चा करा.
 - 3) मृदा सर्वेक्षणावर टिपा लिहा.
 - 4) मत्स्यपालनाच्या संवर्धनावर थोडक्यात टिपा लिहा.
 - 5) प्राणी संवर्धनावर थोडक्यात टिपा लिहा.
 - 6) वनसंपत्ती संसाधनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- अ) पाळीव प्राण्याचे नाव सांगून प्राण्यापासून मिळणारे उत्पादन स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) महाराष्ट्रातील जंगलतोडीची कारणे आणि उपाय सांगा.
- प्र.4** महाराष्ट्रातील लोकसंख्येच्या वितरणावर चर्चा करा. **10**

- Q.3 Attempt any one of the following questions. 10**
- a) State the name of domestic animal and explain production of animal.
- OR**
- b) Describe the causes and remedies of deforestation in Maharashtra.
- Q.4 Discuss on the distribution of Population in Maharashtra. 10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) रविंद्र शोभणे यांच्या चार कथासंग्रहांची नावे लिहा.
- 2) 'सत्य' या कथेतील मिसेस भगतच्या नवऱ्याच्या मृत्यूचे गूढ काय?
- 3) 'पायरीचा दगड' या कथेतील सुधीर सातपुतेचे व्यक्तिमत्व रेखाटा.
- 4) बातमी लेखन म्हणजे काय? ते सांगून बातमी लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) कथा म्हणजे काय? कथेचे घटक स्पष्ट करा.
- 6) 'जल्लोष' या कथेतील वातावरण वर्णन करा.

प्र.3 रविंद्र शोभणे यांचा जीवन परिचय सांगून त्यांच्या एकूण कथांचा आढावा घ्या.

10

किंवा

'न सापडलेलं उत्तर' या कथेचा आशय स्पष्ट करा.

प्र.4 'वर्तमान' या कथा संग्रहातील सामाजिक चित्रण अधोरेखित करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Secretarial Practice & Comm. Correspondence (BA221463)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) वैयक्तिक विमा म्हणजे असा विमा कि, ज्यामध्ये अपघात झाल्याने मृत्यू किंवा ——— आल्यास त्यापासून संरक्षण मिळते.
 अ) अपंगत्व
 ब) सेवेतील नुकसान
 क) पैशाचे नुकसान
 ड) यापैकी नाही
- 2) कंपनी बँकेमध्ये सामान्यतः ——— खाते उघडते.
 अ) बचत खाते
 ब) मुदत ठेव खाते
 क) चालू खाते
 ड) यापैकी नाही
- 3) कंपनी प्रत्येक वर्षाला जी मीटिंग घेते त्यास ——— सभा असे म्हणतात.
 अ) सर्वसाधारण सभा
 ब) विशेष सभा
 क) संचालकाची सभा
 ड) वैधानिक सभा
- 4) सभेच्या कार्याचे लिखित स्वरूपातील नोंदी म्हणजे ———.
 अ) प्रस्ताव
 ब) इतिवृत्त
 क) ठराव
 ड) कार्य आराखडा
- 5) संवैधानिक सभा ही कंपनीच्या आयुष्यात ——— घेतली जाते.
 अ) एका वेळा
 ब) दोन वेळा
 क) तीन वेळा
 ड) चार वेळा
- 6) ——— व्यक्ती एकत्र येऊन कायद्याला मान्य असलेल्या विषयावर चर्चा करणे म्हणजे सभा होय.
 अ) 10
 ब) 20
 क) दोन पेक्षा जास्त
 ड) एक
- 7) ——— ला संगणकाचा मेंदू म्हणून संबोधले जाते.
 अ) प्रोसेसर
 ब) रॅम
 क) रोम
 ड) हार्ड ड्राइव्ह
- 8) संगणक प्रणाली नियंत्रित करणाऱ्या प्रोग्राम्सचे नाव काय आहे?
 अ) हार्डवेअर
 ब) कीबोर्ड
 क) सॉफ्टवेअर
 ड) माउस

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)** **12**
- 1) मतदानाच्या पद्धती
 - 2) प्रॉक्सी
 - 3) अजेंडा
 - 4) कंपनी
 - 5) बँक
 - 6) जीवन विमा
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- 1) कर्ज मागणी करणारे पत्र तयार करा.
किंवा
 - 2) व्यावसायिक पत्राची रचना सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.4 कायदेशीर सभेची प्रक्रिया स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Secretarial Practice & Comm. Correspondence (BA221463)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) Personal insurance is insurance that provides protection against death or _____ due to an accident.
 - a) Disability
 - b) Loss of service
 - c) Loss of money
 - d) None of these
- 2) A company usually opens an account in a bank _____.
 - a) Savings Account
 - b) Fixed Deposit Account
 - c) Current Account
 - d) None of these
- 3) The meeting held by the company every year is called _____ meeting.
 - a) General Meeting
 - b) Special Meeting
 - c) Directors Meeting
 - d) Statutory Meeting
- 4) A written record of the proceedings of a meeting is _____.
 - a) Proposal
 - b) Minutes
 - c) Resolution
 - d) Work Plan
- 5) A constitutional meeting is held _____ during the life of a company.
 - a) Once
 - b) Two times
 - c) Three times
 - d) Four times
- 6) A meeting is a gathering of _____ persons to discuss a matter agreed to by law.
 - a) 10
 - b) 20
 - c) More than two
 - d) One
- 7) What is the brain of a computer called?
 - a) Processor
 - b) Ram
 - c) ROM
 - d) Hard drive
- 8) What is the name of the programs that control the computer system?
 - a) Hardware
 - b) Keyboard
 - c) Software
 - d) Mouse

Q.2 Write Short Notes. (Any Four)**12**

- 1) Methods of Voting
- 2) Proxy
- 3) Agenda
- 4) Company
- 5) Bank
- 6) Life Insurance

Q.3 Write long answer of following question. (Any One)

10

a) Prepare a loan request letter to the bank.

OR

b) Explain in detail the structure of a business letter.

Q.4 Explain the process of legislative assembly.

10

Seat
No.

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Asnafe Nasr Ka Taruf (BA221404)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) مانفوق الفطرت عناصر اور غیر فطری رویوں کا وجود قصبے میں موجود ہو تو اسے۔۔۔۔۔ کہتے ہیں۔

(A) ناول۔ (B) انشائیہ۔

(C) ڈراما۔ (D) داستان۔

(2)۔۔۔۔۔ نے سب سے پہلے اردو ناولوں میں تاریخ اسلام کے حقیقی واقعات کو بیان کیا ہے۔

(A) رجب علی بیگ سرور۔ (B) عبدالحکیم شرو۔

(C) راجندر سنگھ بیدی۔ (D) منشی پریم چند۔

(3) اردو میں باقاعدہ انشائیہ نگاری کی بنیاد۔۔۔۔۔ نے ڈالی۔

(A) عصمت چغتائی۔ (B) قرۃ العین حیدر۔

(C) سجاد حیدر یلدرم۔ (D) سرسید احمد خان۔

(4) رمز نگاری۔۔۔۔۔ کی خصوصیت ہے۔

(A) راجندر سنگھ بیدی۔ (B) ڈپٹی نذیر احمد۔

(C) سرسید احمد خان۔ (D) منشی پریم چند۔

(5) اردو کا پہلا ناول نگار۔۔۔۔۔ کو تسلیم کیا جاتا ہے۔

(A) منشی پریم چند۔ (B) ڈپٹی نذیر احمد۔

(C) کرشن چندر۔ (D) سعادت حسن منٹو۔

(6)۔۔۔۔۔ انسان کو ہزار طرح کی نیکیوں کے حاصل کرنے سے باز رکھتا ہے۔

(A) فریبی و مکاری۔ (B) تعصب۔

(C) غیبت۔ (D) خوشامدی۔

(7) "اور کیار کھا ہے! یہی پانچ روپے ملتے تو کچھ دوادارو کرتے"۔ یہ جملہ۔۔۔۔۔ سے لیا گیا ہے۔

(A) فردوس بریں۔

(B) چارپائی۔

(D) کفن۔

(C) تعصب۔

(8)۔۔۔۔۔ کا سارا ماحول ماورائی اور شاہانہ ہوتا ہے۔

(A) افسانہ۔

(B) ناول۔

(D) انشائیہ۔

(C) داستان۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) "انشائیہ" کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی اہمیت واضح کیجئے

(2) اردو میں "افسانہ نگاری" کا آغاز و ارتقاء پر مختصر نوٹ لکھیے؟

(3) داستان کا اہم جزو "طوالت" کے بارے میں مختصر نوٹ لکھیے؟

(4) انشائیہ "تعصب" کا مرکزی خیال لکھیے

(5) ناول کا اہم جزو "پلاٹ" کے بارے میں مختصر معلومات قلمبند کیجئے؟

(6) "راجندر سنگھ بیدی" کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) منشی پریم چند کا تخلیق کردہ افسانہ "کفن" کا تنقیدی جائزہ لیجئے؟

(2) اردو میں "داستان نویسی" کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 4. رشید احمد صدیقی کا تحریر کردہ انشائیہ "چارپائی" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) कामगार संघटना संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) सामाजिक साहाय्य म्हणजे काय?
 - 3) बेव्हरेज योजना म्हणजे काय?
 - 4) सामाजिक सुरक्षिततेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 - 5) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 6) कर्मचारी नुकसान भरपाई कायदा स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेची श्रम कल्याणातील भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) मातृत्व लाभ कायदा-1961 चर्चा करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- श्रमाची कार्यक्षमता निश्चित करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

- Q.3 Answer any one of the following.** **10**
- A)** Explain the Role of International Labour Organisation in Labour Welfare.
- OR**
- B)** Discuss the Maternity Benefit Act-1961.
- Q.4 Long answer** **10**
- Discuss the factors determining efficiency of labour.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- अ) प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्थांची कोणतीही तीन कार्ये सांगा.
ब) सहकारी अंकेक्षणाचे प्रकार सांगा.
क) NCDC ची कोणतीही तीन कार्ये सांगा.
ड) सहकारी खरेदी-विक्री संस्थांची कोणतीही तीन कार्ये सांगा.
इ) भारतातील सहकारी साखर कारखान्यांच्या कोणत्याही तीन समस्या सांगा.
ई) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघाची कोणतीही तीन कार्ये सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अ) भारतातील दुग्ध सहकारी संस्थांच्या समस्या कोणत्या आहेत? उपाय सुचवा.
किंवा
ब) भारतातील सहकारी चहवळीच्या प्रगतीमध्ये नाबार्डने पार पाडलेल्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
- प्र.4 राज्य सहकारी बँकांच्या प्रमुख समस्या विशद करा. 10

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

a) What are the Problems of Dairy Co-Operative Societies in India? Suggest the Measures.

OR

b) Examine the role Played by NABARD in the Development of Co-Operative Movement in India.

Q.4 Explain the Major Problems of State Co-Operative Banks. 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
History of Social Reforms in Maharashtra (1818–1970A.D.) (BA221411)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) छत्रपती शाहू महाराजांचे मुळ आडनाव ---- होते.
 अ) घाटगे
 ब) भोसले
 क) निंबाळकर
 ड) जाधव
- 2) शाहू महाराजांचे मुळ नाव ---- होते.
 अ) शिवाजी
 ब) संभाजी
 क) राजाराम
 ड) यशवंतराव
- 3) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी ---- या शैक्षणिक संस्थेची स्थापना केली.
 अ) स्वामी विवेकानंद
 ब) रयत शिक्षण संस्था
 क) दुधगंगा शिक्षण प्रसारक
 ड) विद्या प्रसारक संस्था
- 4) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ---- या राजकीय पक्षाची स्थापना केली?
 अ) स्वतंत्र मजूर पक्ष
 ब) हरिजन पार्टी
 क) काँग्रेस पक्ष
 ड) स्वराज्य पक्ष
- 5) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचे महानिर्वाण ---- मध्ये झाले.
 अ) 1956
 ब) 1958
 क) 1960
 ड) 1966
- 6) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांनी ---- या सामाजिक संस्थेची स्थापना केली.
 अ) डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन
 ब) मिस क्लार्क बोर्डिंग
 क) प्रार्थना समाज
 ड) आर्य समाज
- 7) सावित्रीबाई फुले यांचा जन्म ---- साली झाला.
 अ) 1831
 ब) 1832
 क) 1827
 ड) 1858
- 8) शारदा सदन ---- यांनी स्थापन केले.
 अ) पंडिता रमाबाई
 ब) सावित्रीबाई फुले
 क) रमाबाई रानडे
 ड) ताराबाई शिंदे

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) शाहू महाराजांनी स्थापन केलेल्या वसतिगृहांची थोडक्यात माहिती द्या.
 - 2) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे सामाजिक कार्य सांगा.
 - 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या शैक्षणिक कार्याची माहिती द्या.
 - 4) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे अस्पृश्यांसंबंधी कार्य सांगा.
 - 5) छत्रपती शाहू महाराजांचे स्त्रियांविषयक कार्य सांगा.
 - 6) पंडिता रमाबाई यांनी स्थापन केलेल्या विविध संस्थांची थोडक्यात माहिती द्या.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- 1) छत्रपती शाहू महाराजांच्या सामाजिक व शैक्षणिक कार्याचा आढावा घ्या.
किंवा
 - 2) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या जीवन कार्याचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- प्र.4 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जीवन व कार्य थोडक्यात लिहा. 10**

- Q.3 Answer any one of the following.** **10**
- a) State the social and educational work of Rajarshee Shahu Maharaj.
- OR**
- b) Describe the Life and Work of Karmaveer Bhaurao Patil.
- Q.4 Write the Life and work of Dr. Babasaheb Ambedkar.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) गदार पक्षाची माहिती लिहा.
ब) भगतसिंग, सुखदेव व राजगुरू यांचे कार्य लिहा.
क) महात्मा गांधी यांचे तत्वज्ञान लिहा.
ड) बार्डोली सत्याग्रहाची माहिती लिहा.
इ) मोर्ले मिंटो सुधारणा कायद्याची कोणतीही चार कारणे लिहा.
ई) इ. स. 1935 च्या कायद्याची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
असहकार चळवळीची माहिती लिहा.
- किंवा**
- आझाद हिन्द सेनेचे भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान लिहा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये लिहा.

Q.3 Broad question. (Any One).

10

a) Write information about the non-cooperation movement.

OR

b) Write contribution of Subhash Chandra Bose in the Indian Independence Movement.

Q.4 Broad Question.

10

Write the features of the Indian Constitution.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) शक्यतावाद म्हणजे काय?
 - 2) परिसंस्था म्हणजे काय?
 - 3) पर्यावरण भूगोलाची व्याख्या सांगा?
 - 4) पर्यावरण भूगोल अभ्यासाचे महत्व विशद करा.
 - 5) उर्जा विनियम स्तर स्पष्ट करा?
 - 6) जागतिक वसुधरा परिषद (1992).
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- पर्यावरण भूगोलाची स्वरूप व व्याप्ती वर्णन करा.
किंवा
मानव व पर्यावरण सहसंबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4 पर्यावरणीय समस्या स्पष्ट करा. 10

Q.3 Long Answer. (Any One)

10

a) Explain the nature and scope of environmental geography.

OR

b) Describe the co-relation between man and environment.

Q.4 Describe the environmental problems.

10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. HINDI (Paper – V)

आधुनिक हिंदी रेखाचित्र साहित्य एवं शब्द संपदा (BA221427)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) 'बुधिया' का रचना प्रकार — है।
 अ) निबंध
 ब) कहानी
 क) रेखाचित्र
 ड) एकांकी
- 2) आचार्य हजारी प्रसाद द्विवेदी के गुरु — थे।
 अ) उपेन्द्रनाथ
 ब) विवेकानंद
 क) स्वामी रामदास
 ड) रवीन्द्रनाथ
- 3) माखनलाल चतुर्वेदी — को ही अपना परम लक्ष्य मानते थे।
 अ) मानवहित
 ब) राष्ट्रहित
 क) लोकहित
 ड) जनहित
- 4) 'घीसा' रेखाचित्र — संग्रह में संकलित है।
 अ) अतीत के चलचित्र
 ब) मेरा परिवार
 क) स्मृति की रेखाएँ
 ड) मृतिचित्र
- 5) वकील साहब का मूल नाम — था।
 अ) जोगिंदर सिंह
 ब) गदाधर सिंह
 क) प्रताप सिंह
 ड) विजयसिंह
- 6) बिमला के — बच्चे हैं।
 अ) दो
 ब) सात
 क) तीन
 ड) पाँच
- 7) 'लल्लू कब लौटेगा? यह प्रश्न एक गरीब — ने पूछा था।
 अ) मजदूर
 ब) नौकर
 क) दुकानदार
 ड) किसान
- 8) 'साधूसिंह, तुमने दफा — तोड़ी, तुम्हें मंजूर है?
 अ) चवालीस
 ब) पैतालीस
 क) चालीस
 ड) तैतीस

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए।

- 1) अनेकार्थक शब्द लिखिए।
 अ) अँजाम
 ब) अंबर
 क) काम
- 2) लोकोक्तियों के अर्थ लिखिए।
 अ) अधजल गगरी छलकत जाए।
 ब) एक अनार सौ बीमार।
 क) अंधा पीसे कुत्ता खाये।
- 3) वाक्यांश के लिए एक शब्द लिखिए।
 अ) जिसका कोई नाथ न हो।
 ब) जो काम से जी चुराता हो।
 क) कम बोलने वाला।
- 4) अनेकार्थक शब्द लिखिए।
 अ) उदात्त
 ब) गौरव
 क) जिगर
- 5) रेखाचित्र के प्रमुख तत्व लिखिए।
- 6) 'खेतिया' की विशेषताएँ लिखिए।

प्र.3 निम्नलिखित में से किसी दो अवतरणों का ससदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए।

10

- 1) "हमारे वकील साहब ऐसे बहुनामा मुहल्ले के अधिवासी हैं। सौभाग्य से इनमें ऐसे गुण हैं जो मुहल्ले के प्रत्येक नाम को सार्थक भी करते हैं।"
- 2) "उनके महत्व और अपनी क्षुद्रता का ख्याल करके बातचीत में बड़े संयम से काम लेना पड़ता है और वह स्वाधीनता नहीं मिलती जो समान पद वालों के साथ मिल सकती हैं।"
- 3) "महात्मा गांधी का हुकम है— गाली—गुस्सा, तोड़—फोड़ अट (और) मारपीट से बचना चाहिए। फेर भला मैं फिक्कर (कैसे) तोड़ देता दर्फ चवालिस!"

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न

10

महादेवी वर्मा द्वारा चित्रित "घीसा" का चरित्र — चित्रण कीजिए।

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Psychology (Paper - V)
Development Psychology (Middle Adulthood & Late Adulthood)
(BA221459)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 रिकाम्या जागा भरा. (बहुपर्यायी)

08

- 1) मध्यम प्रौढावस्थेतील डोळ्यांच्या संदर्भातील सर्वत्र आढळून येणारी समस्या म्हणजे ----.
 अ) जराबधीरता ब) जरादिर्घदृष्टीदोष
 क) काचबिंदू ड) कामक्षणिता
- 2) हृदयविकार या गंभीर स्वरूपाच्या आजारास ---- असेही म्हणतात.
 अ) शांत मारेकरी ब) दीर्घायुष्य
 क) उदासीनता ड) यापैकी नाही
- 3) "रिकामे घरटे सं-लक्षण" पेच प्रसंग ---- वयात निर्माण होतो.
 अ) वृद्धावस्था ब) मध्यम प्रौढावस्था
 क) उत्तर प्रौढावस्था ड) यापैकी नाही
- 4) सेवानिवृत्तीनंतर ---- प्रकारची परिस्थिती निर्माण होते.
 अ) निपूणता ब) बुद्धीमत्ता
 क) मधूचंद्र ड) स्वातंत्र्य
- 5) कर्मचारी कार्य विषयक असमाधानाचा अनुभव करतात तेव्हा ---- निर्माण होतो.
 अ) वैफल्य ब) समाधान
 क) बर्नआऊट ड) शांती
- 6) ---- हा वार्धक्याचा सिध्दांत आहे.
 अ) पंचघटक प्रारूप ब) सौलग्नतापरिणाम
 क) वापरा आणि फेका ड) मनोविश्लेषण
- 7) ---- 'यू' आकाराचा वक्र पहावयास मिळतो.
 अ) वैवाहिक समायोजन ब) वैवाहिक घटस्फोट
 क) जीवनघटना प्रारूप ड) वैवाहिक समाधान
- 8) ---- मानसशास्त्रज्ञांनी उत्तर-प्रौढावस्थेच्या व्यक्तीमत्वाचे चार प्रकार प्रतिपादन केले.
 अ) एरिक्सन ब) पेक
 क) न्युगार्टन ड) गोल्डबर्ग

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) "निवडक आशावाद" म्हणजे काय?
 - 2) हृदयविकाराविषयी जोखीमीचे घटक सांगा?
 - 3) वार्धक्य स्नायू अधःपतन म्हणजे काय?
 - 4) स्त्रियांमधील अस्थी ठिसुळ होण्याच्या वाढीची कारणे सांगा?
 - 5) लेव्हीन्सनचा "जीवनऋतू सिध्दांत" स्पष्ट करा.
 - 6) "अल्झायमर आजार" म्हणजे काय?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- मध्यम प्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा?
- किंवा**
- मध्यम वयातील कौटुंबिक हिंसा:- एक लपलेला सामाजिक आजार स्पष्ट करा?
- प्र.4 उत्तर प्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा? 10**

Q.3 Write answer to the following questions. (Any One)

Explain the physical development in middle adulthood?

10

OR

Explain family violence: The hidden Epidemic in middle Adulthood?

Q.4 Explain the physical development in late Adulthood?

10

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। 12
- 1) प्रश्नसूचक चिन्ह किसे कहते हैं? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
 - 2) पूर्ण विराम चिन्ह की परिभाषा देकर दो उदाहरण लिखिए।
 - 3) हिंदी वेबसाइट पर प्रकाश डालकर किन्हीं चार वेबसाइट के नाम लिखिए।
 - 4) अनुवाद शब्द की उत्पत्ति बताकर परिभाषा लिखिए।
 - 5) वेबसाइट क्या होती है? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
 - 6) विस्मयादिबोधक चिन्ह किसे कहते हैं? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

- प्र.3 निम्नलिखित में से किन्हीं दो की संसदर्थ व्याख्या कीजिए। 10
- 1) “अमल धवल गिरी के शिखरों पर,
बादल को घिरते देखा है।
छोटे-छोटे मोती जैसे
उसके शीतल तुहिन कणों को,
मानसरोवर के उन स्वर्णिम
कमलों पर गिरते देखा है,
बादल को घिरते देखा है।”
 - 2) “चाहे जिस देश प्रान्त पुर का हो
जन-जन का चेहरा एक!
एशिया की, युरोप की, अमरीका की
गलियों की धूप एक।
कष्ट-दुख सन्ताप की,
चेहरों पर पड़ी हुई झुर्रियोंका रूप एक!”
 - 3) “एक दिन सहसा
सूरज निकला
अरे क्षितिज पर नहीं,
नगर के चौक:
धूप बरसी
पर अन्तरिक्ष से नहीं
फटी मिट्टी से।”

- प्र.4 ‘आदिवासी स्त्रियाँ’ कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए। 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Psychology (Paper – VI)
Psychology of Modern Life (BA221460)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहाणे योग्य ठरेल.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) एका व्यक्ती कडून दुसऱ्या व्यक्तीकडे संदेश पाठविण्याच्या आंतरक्रियात्मक प्रक्रियेस ---- म्हणतात.
 अ) व्यक्ती अंतर्गत संप्रेषण ब) आंतरक्रियात्मक संप्रेषण
 क) औपचारिक संप्रेषण ड) वरील सर्व
- 2) कम्युनिकेशन हा शब्द ---- कम्युनिस या शब्दापासून निर्माण झाला आहे.
 अ) ग्रीक ब) लॅटीन
 क) फ्रेंच ड) जर्मन
- 3) ---- यांनी प्रेमाचा त्रिमिती सिध्दांत मांडला.
 अ) स्टर्नबर्ग ब) बियांची
 क) लोकहार्ट ड) बर्नार्ड मुस्टेन
- 4) ---- यांनी विवाह निवडीचे 'उद्दीपक-मूल्य-भूमिका' हा सिध्दांत मांडला.
 अ) स्टर्नबर्ग ब) बियांची
 क) लोकहार्ट ड) बर्नार्ड मुस्टेन
- 5) ---- यांनी जीवन-कक्षा दृष्टीकोन मांडला.
 अ) टोरटोरा ब) मर्फी
 क) हायमन ड) यापैकी नाही
- 6) ---- यांनी 'भारतातील सामाजिक समस्या' हे पुस्तक लिहिले.
 अ) राम शर्मा ब) राम वर्मा
 क) राम अहुजा ड) राम गुप्ता
- 7) सेल्फ डायरेक्ट सर्च ही ---- ची चाचणी आहे.
 अ) अभिरुची ब) बुद्धीमत्ता
 क) व्यवसाय निवड ड) व्यक्तिमत्त्व
- 8) कार्रसेक यांनी ---- चे प्रारूप मांडले.
 अ) प्रेम ब) विवाह
 क) कार्य ताण ड) यापैकी नाही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) अ-भाषिक संप्रेषण म्हणजे काय?
 - 2) घटस्फोटाचे मुलांवर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 3) चांगले मित्र काय करू शकतात?
 - 4) बेकारीची कारणे सांगा.
 - 5) कार्य ताणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 6) तीन कारकीर्द निवड चाचण्यांची नावे लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
संप्रेषण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- किंवा**
- यशस्वी विवाहाचे भाकीत करणारे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4 लढपणाची कारणे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Psychology (Paper – VI)
Psychology of Modern Life (BA221460)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a interactional process in which one person send a message to another.
 - a) Intra personal communication
 - b) Interpersonal communication
 - c) Formal communication
 - d) All the above
- 2) The word 'communication' is derived from _____ word 'communis'
 - a) Greek
 - b) Latin
 - c) French
 - d) German
- 3) _____ proposed triangular theory of love.
 - a) Sternberg
 - b) Biyanchi
 - c) Lockhart
 - d) Bernard Murstein
- 4) _____ proposed Stimulus- Value- Role theory of marital choice.
 - a) Sternberg
 - b) Biyanchi
 - c) Lockhart
 - d) Bernard Murstein
- 5) _____ proposed Life-span Perspective.
 - a) Tortora
 - b) Murphy
 - c) Hyman
 - d) None of these
- 6) _____ wrote the book 'Social problems in India'
 - a) Ram Sharma
 - b) Ram Verma
 - c) Ram Ahuja
 - d) Ram Gupta
- 7) Self Direct Search is a _____ test.
 - a) Interest
 - b) Intelligence
 - c) Career choice
 - d) Personality
- 8) Karasek proposed model of _____.
 - a) Love
 - b) Marriage
 - c) Work -stress
 - d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) What is non-verbal communication?
- 2) Explain effects of divorce?
- 3) What good friends can do?
- 4) State causes of unemployment.
- 5) Explain effects of work stress.
- 6) State the names of three career choice tests.

- Q.3 Broad Answer questions. (Any One)** **10**
Explain the process of interpersonal communication.
- OR**
- Explain predictors of marital success.
- Q.4** Explain causes of obesity. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ENGLISH (Paper – V)
Introduction to Language (BA221429)

Day & Date: Friday, 26-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) _____ is the most active speech organ.
 - a) hard palate
 - b) soft palate
 - c) lip
 - d) tongue
- 2) Animal communication system is _____.
 - a) culturally transmitted
 - b) symbolic
 - c) instinctive
 - d) non-instinctive
- 3) /n/ is _____ consonant.
 - a) fricative
 - b) affricate
 - c) nasal
 - d) lateral
- 4) Smallest, minimal meaningful sound unit of language is called _____.
 - a) phoneme
 - b) morpheme
 - c) zero morpheme
 - d) bond morpheme
- 5) There are _____ vowels in English language.
 - a) 13
 - b) 10
 - c) 25
 - d) 20
- 6) In _____ one or more syllables are subtracted to form a new word.
 - a) Compounding
 - b) Acronym
 - c) Clipping
 - d) Affixation
- 7) _____ of the following is free morpheme.
 - a) 'school'
 - b) 'Happily'
 - c) 'Non-instinctive'
 - d) 'successful'
- 8) 'Interpole' is the example of _____ word formation process.
 - a) Compounding
 - b) Blending
 - c) Clipping
 - d) Acronym

- Q.2 Write the answers in short. (Any Four)** **12**
- a) Write the transcription of the following words:
 - 1) nation
 - 2) political
 - 3) home
 - b) Write three term label of /b/, /f/ and /m/.
 - c) Underline the weak forms;
 - 1) I would like a glass of water.
 - 2) They are waiting for the train.
 - d) What is phonology?
 - e) Write brief note on speech organ tongue.
 - f) Describe the nasal consonants.
- Q.3 Broad question. (Any One)** **10**
- a) Describe minor word formation process.
- OR**
- b) What is Affixation? How does function in morphological process?
- Q.4** What are the general characteristics of language? **10**

प्र.2 टिप्पणीं लिखत. (कोणतेही 4)

12

टिपा लिहा.

- 1) निर्गुण भक्ती
- 2) गोपनीय ज्ञान
- 3) कुरुक्षेत्र
- 4) स्थितप्रज्ञः
- 5) अर्जुनः
- 6) श्रीकृष्णः

प्र.3 अधोनिर्दिष्टानी एकस्थ प्रश्नस्य उत्तरं लिखत. (कोणतेही 1)

10

पहिला अध्याय 'अर्जुन विषाद योग' यामधे अर्जुनाच्या शारिरीक व मानसिक स्थितीचे वर्णन करा?

किंवा

'पुरुषोत्तम योग या अध्यायाचे सार लिहा.

प्र.4 'सांख्य योग' अध्यायाचे रसग्रह करा?

10

Q.3 Attempt any One of the following questions. 10

a) Write a critical appreciation of the poem 'Father Returning Home'.

OR

b) Critically analyze the poem 'The Female of the Species' by Gauri Deshpande.

Q.4 Answer the following question. 10

Discuss the theme of 'Tradition versus Modernity' presented in The Vendor of Sweets.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SANSKRIT (Paper - VI)
Kavya Shastra (BA221434)

Day & Date: Tuesday, 30-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यपुनर्लिखत.
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) भारती ——— जयति ।
 अ) कवे
 क) काव्यं
 ब) लेखक
 ड) प्रजापती
- 2) काव्यस्य प्रयोजनं ——— नास्ति ।
 अ) यश प्राप्ती
 क) व्यवहार ज्ञान प्राप्ती
 ब) अर्थप्राप्ती
 ड) ईश्वरप्राप्ती
- 3) उत्तम काव्यस्य अन्य नाम ——— काव्यं अस्ति ।
 अ) मध्यम काव्यं
 क) अवर
 ब) अधम
 ड) ध्वनि
- 4) अलं करोति इति ———
 अ) अलंकार
 क) दागिना
 ब) सौंदर्य
 ड) आभूषण
- 5) दोन भिन्न पदार्थामधील साधर्म्य दर्शविणारा ——— अलंकार.
 अ) उपमा
 क) उत्प्रेक्षा
 ब) उपादान
 ड) व्याजोक्ति
- 6) लक्षणा प्रवृत्त होण्यासाठी ——— अपेक्षित आहे.
 अ) मुख्यार्थ
 क) लक्ष्यार्थ
 ब) व्यंग्यार्थ
 ड) वाक्यार्थ
- 7) आर्थी व्यंजनेमध्ये ——— च्या सहाय्याने व्यंग्यार्थ समजतो.
 अ) शब्दाच्या
 क) पदाच्या
 ब) वाक्याच्या
 ड) अर्थाच्या
- 8) ——— म्हणजे आवाजाची विशिष्ट लय.
 अ) अभिधा
 क) लक्षणा
 ब) व्यंजना
 ड) काकु

- प्र.2** टिप्पणीं लिखत (केऽपि चार) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) कवेःसृष्टी
 - 2) काव्य लक्षणं
 - 3) काव्य हेतुः
 - 4) अधम काव्यं
 - 5) उपमा अलंकार
 - 6) जाती
- प्र.3** अधोलिखितेषु द्वयोः एकस्य उत्तरं लिखत (केऽपि एक) 10
'ससन्देहस्तु भेदोक्तौ तदनुक्तौ न संशयः' हे स्पष्ट करा.
किंवा
'शक्तिनिपुणता लोकशास्त्रकाव्यवेक्षणात् काव्यज्ञशिक्षयाभ्यास इति हेतुस्तदुद्भवे, हे स्पष्ट करा.
- प्र.4** मम्मट विरचित काव्यप्रकाश यातील 'मंगलाचरण' यावर विवेचक टिप लिहा. 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) सदिच्छा म्हणजे काय?
- ब) मिल्ल नुसार सुख म्हणजे काय?
- क) प्राप्तव्यवाद म्हणजे काय?
- ड) सद्गुण म्हणजे काय?
- इ) कर्तव्यवादी नितीमत्ता स्पष्ट करा.
- ई) अंतःप्रज्ञावादी नीतिशास्त्र म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- अ) शिक्षेची प्रतिशोधात्मक उपपत्ती स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) प्लेटो आणि अॅरिस्टॉटल यांच्या सद्गुण संकल्पनेतील फरक स्पष्ट करा.
- प्र.4 समलैंगिकता यावर चर्चा करा. 10

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
- a) Explain the retributive theory of punishment.
- OR**
- b) Distinguish between Plato and Aristotle's concept of virtue.
- Q.4 Discuss on Homosexuality.** **10**

- 8) ज्या बालकांचा बुद्धीगुणांक 140 पेक्षा जास्त असतो त्यांना ——— मुले म्हणतात.
अ) मंदबुद्धी ब) मागासलेले
क) समस्याप्रधान ड) प्रज्ञावान

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
अ) वाढ आणि विकासातील फरक स्पष्ट करा.
ब) अध्यापनावर परिणाम करणारे कोणतेही तीन घटक सांगा.
क) प्रभावी व्याख्यानासाठीचे आवश्यक घटक कोणते?
ड) शिक्षकाला नियोजनाची आवश्यकता का असते?
इ) अध्यापनाची कोणतेही तीन सूत्रे स्पष्ट करा.
ई) दिग्दर्शन पद्धती प्रभावी होण्यासाठी उपाय सुचवा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
अ) प्रज्ञावान मुले म्हणजे कोण? प्रज्ञावान मुलांची वैशिष्ट्ये कोणती?
ब) बुद्धीमंथन म्हणजे काय? बुद्धीमंथन तंत्राच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
चांगल्या शिक्षकाची गुण वैशिष्ट्ये कोणती?

- Q.2 Answer the following questions in short (Any 4) 12**
- a) Explain the difference between growth and development.
 - b) State any three factors affecting on teaching.
 - c) What are the essential factors for effective lecture?
 - d) Why teacher should need of planning?
 - e) Explain any three maxims of teaching.
 - f) Suggest remedies for effective demonstration.
- Q.3 Answer the following question in detail (Any One) 10**
- a) Who are gifted children? What are the characteristics of gifted children?
 - b) What is meant by Brainstorming? Illustrate the steps of Brainstorming technique.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- What are the characteristics of good teacher?

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. A.I.H.&C. (Paper – V)
Economic History of Ancient India (BA221451)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) In ancient times, _____ goods were exported in large quantities from India.
 - a) Spices
 - b) Pearls
 - c) Cotton
 - d) All of the above
- 2) Cotton farming is believed to have been started by the people of _____ first.
 - a) Greek
 - b) Sumerian
 - c) Indus
 - d) Mesopotamia
- 3) Excavation at _____ has found a conch directional device.
 - a) Lothal
 - b) Rangpur
 - c) Harappa
 - d) Ter
- 4) Mamallapuram and Nagapattinam in South India were important trading ports during the _____ period.
 - a) Chola
 - b) Pandya
 - c) Pallava
 - d) Chalukya
- 5) In the ancient period same business community was called _____.
 - a) Organization
 - b) Guilds
 - c) Mandala
 - d) Group
- 6) The gold coins of the Gupta period were called _____.
 - a) Nishka
 - b) Aahata
 - c) Shatmana
 - d) Dinar
- 7) In the Indus period Ship building Factory was at _____.
 - a) Lothal
 - b) Banavali
 - c) Harappa
 - d) Rangpur
- 8) Evidence of agriculture plowing has been found in the _____ Harappan site.
 - a) Mohenjodaro
 - b) Harappa
 - c) Lothal
 - d) Kalibangan

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)

12

- 1) Give the information about Lothal.
- 2) Give information about Tagar.
- 3) Explain the ancient guild system.
- 4) Describe the Mauryan occupation.
- 5) Trade in Chola Period.
- 6) Importance of coins.

- Q.3 Board answer question. (Any One)** **10**
Explain the development of trade in post Mauryan period.
OR
Describe the economic condition of Deccan in ancient India.
- Q.4 Board answer question.** **10**
Explain the industries and occupations in Harappan period.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper – V)
Indian Society Structure and Change. (BA221445)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 बहुपर्यायी प्रश्न.

08

- 1) भारत हे एक ---- राष्ट्र आहे.
 अ) आधुनिक
 ब) हिंदू
 क) धार्मिक
 ड) धर्मनिरपेक्ष
- 2) धर्मपेक्षा राष्ट्र मोठा आहे असे समजणे ही ---- भावना होय.
 अ) विधायक
 ब) विघातक
 क) नकारात्मक
 ड) सकारात्मक
- 3) कोणता दिवस "आंतरराष्ट्रीय महिला दिन" मानला जातो?
 अ) 3 जानेवारी
 ब) 8 मार्च
 क) 2 ऑक्टोबर
 ड) 15 ऑगस्ट
- 4) ---- यांनी वंदे-मातरम् लिहिले.
 अ) रविंद्रनाथ टागोर
 ब) बंकिमचंद्र चटर्जी
 क) साने गुरुजी
 ड) संत कबीर
- 5) पाश्चिमात्यीकरणाची प्रक्रिया ---- राजवटीत सुरु झाली.
 अ) अशोका
 ब) ब्रिटीश
 क) इस्लाम
 ड) वरीलपैकी नाही
- 6) ---- वैदिक काळात आदर्श मानला जात असे.
 अ) बहुपत्नीविवाह
 ब) एकविवाह
 क) बहु विवाह
 ड) बहुपतीविवाह
- 7) हिंदू विधवा पुनर्विवाहाचा कायदा ---- साली पास झाले.
 अ) 1851
 ब) 1965
 क) 1865
 ड) 1829
- 8) आधुनिकीकरण ही प्रक्रिया ---- ची आहे.
 अ) सामाजिकरण
 ब) सामाजिक परिवर्तन
 क) सामाजिक नियंत्रण
 ड) परंपरात्मक

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार) 12**
- 1) ब्रिटीश काळातील स्त्रीयांच्या वैवाहिक दर्जावर माहिती लिहा.
 - 2) सामाजिक परिवर्तनाची कारणे.
 - 3) आधुनिकीकरणाची कारणे.
 - 4) राष्ट्रीय एकात्मतेतील अडथळे.
 - 5) जागतीकरणाचा अर्थ.
 - 6) जागतीकरण म्हणजे काय?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक) 10**
- राष्ट्रीय एकात्मतेचा अर्थ सांगून त्यावरील उपाय लिहा.
- किंवा**
- जागतीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करून त्याचा भारतीय समाजावरील प्रभाव सांगा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- ब्रिटीश काळातील स्त्रियांचा दर्जा स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper – V)
Indian Society Structure and Change. (BA221445)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple choice question:**08**

- 1) India is a _____ nation.
 - a) Modern
 - b) Hindu
 - c) Religious
 - d) Secular
- 2) To consider as nation is great religion is _____ feeling.
 - a) Constructive
 - b) Destructive
 - c) Positive
 - d) Negative
- 3) Which day is considered to be the 'International Women Day'.
 - a) 3rd January
 - b) 8th March
 - c) 2nd October
 - d) 15th August
- 4) _____ wrote 'Vande – Matram'.
 - a) Ravindranath Tagor
 - b) Bankimchandra Chatarjee
 - c) Sane Guruji
 - d) Sant Kabir
- 5) The process of westernization initiated during _____ rule.
 - a) Ashoka
 - b) British
 - c) Islamic
 - d) None of above
- 6) _____ was ideal during Vedic period.
 - a) Polygon
 - b) Monogamy
 - c) polygamy
 - d) Polyandry
- 7) Hindu widow remarriage ACT was passed in the year.
 - a) 1851
 - b) 1965
 - c) 1865
 - d) 1829
- 8) Westernization is process of _____.
 - a) Socialization
 - b) Social change
 - c) Social control
 - d) Traditional

Q.2 Write short Answers (any four out of six)**12**

- 1) State marital status of women in British period.
- 2) Causes of social change.
- 3) Causes of modernization.
- 4) Obstacles of national integration.
- 5) Meaning of globalization.
- 6) What is the concept of Globalization?

Q.3 Broad Answers Question. (Any One) **10**

Write on meaning and measurement of National Integration.

OR

Explain the process of Globalization and state its impact on in India Society.

Q.4 Broad Answers Question. **10**

Explain status of women during British period.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) देकार्त बुद्धिवादी विचारवंत आहे का? स्पष्ट करा.
- 2) स्पिनोज्जाचा बुद्धिवाद स्पष्ट करा.
- 3) देकार्तची संशय पद्धती स्पष्ट करा.
- 4) ह्युमचा संशयवाद स्पष्ट करा.
- 5) देकार्तची बुद्धिवादी विचारसरणी स्पष्ट करा.
- 6) देकार्तची शरीर-मन द्वैतवादी संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

देकार्तच्या विचारसरणी नुसार, पिनियल ग्रंथीचे कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

ह्युमची ईश्वराविषयीची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4 देकार्तच्या दृष्टीकोनातून ईश्वर अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
According to Descartes' ideology, explain work of pineal gland.
OR
Explain Hume's concept of God.
- Q.4** According to Descartes, explain arguments for the existence of God. **10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सुधारीत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1992 च्या शिफारशी स्पष्ट करा.
 - 2) कोठारी आयोगाने सुचविलेली शिक्षणाची राष्ट्रीय उद्दिष्टे कोणती?
 - 3) वूडच्या खालीत्यामधील कोणत्याही तीन शिफारशी लिहा.
 - 4) भारतातील मिशन स्कूलची वैशिष्टे सांगा.
 - 5) झिरप सिद्धांत ब्रिटीश शासनाने स्वीकारण्याची कारणे कोणती?
 - 6) 'नवोदय विद्यालयाची' कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) लॉर्ड मेकॉलेचे भारतीय शिक्षणातील योगदान वर्णन करा.
 - 2) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 ची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- माध्यमिक शिक्षण आयोगाने माध्यमिक शिक्षणाच्या पुनर्रचनेसंदर्भात कोणत्या शिफारशी सुचविल्या?

Seat No.	
-------------	--

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Education (Paper - VI)**

Education in British Period and Post Independence (BA221454)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ opposed the Lord Macaulay's 'Downward filtration theory of education'.
 - a) Mahatma Gandhi
 - b) Mahatma Phule
 - c) Lokmanya Tilak
 - d) Jawaharlal Nehru
- 2) _____ is stated as the important 'Contribution in Indian education.'
 - a) Kothari Commission
 - b) Mudaliyar Commission
 - c) Act of 1813
 - d) Wood's Dispatch
- 3) _____ Commission suggested that intermediate classes should be closed.
 - a) Dr. Kothari
 - b) Dr. Radhakrishnan
 - c) Sargent
 - d) Dr. Mudaliyar
- 4) Mudaliyar Commission suggested that 'the development of democracy values in students' is the aim of _____ education.
 - a) Secondary
 - b) Primary
 - c) Vocational
 - d) Industrial
- 5) "Destiny of Nation is being shaped in its classrooms" is stated by _____.
 - a) Dr. Mudaliyar
 - b) Dr. Kothari
 - c) Lord Macaulay
 - d) Mahatma Phule
- 6) _____ Commission joint the development of Nation with education.
 - a) Dr. Kothari
 - b) Dr. Radhakrishnan
 - c) Acharya Rammurti
 - d) Dr. Mudaliyar
- 7) The real meaning of _____ is to establish the system for overall assistance to the teachers work.
 - a) Navodaya Schools
 - b) Operation Black Board
 - c) National Curriculum Framework
 - d) None of these
- 8) The establishment of _____ schools for the intelligent students of rural area were stipulated in National Policy on Education.
 - a) Multifaceted
 - b) Vocational
 - c) Navodaya
 - d) Public schools

- Q.2 Answer the following questions in short (Any Four) 12**
- 1) Explain the recommendations of Revised National Policy on Education 1992.
 - 2) Which are the national objectives of Dr. Kothari commission?
 - 3) Write any three recommendations of Wood's dispatch.
 - 4) State the characteristics of Mission school in India.
 - 5) Which are the Causes of acceptance of 'Downward Filtration theory' by British Government?
 - 6) Explain the procedure of 'Navoday Vidyalaya'.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Discuss Lord McCauley's contribution in Indian education.
 - b) Explain the salient features of National Policy on Education 1986.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- What recommendations are made for reconstructing secondary education by Secondary Education Commission?

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सिंधू संस्कृतीमधील शिल्पकला स्पष्ट करा.
 - 2) वेरुळ येथील कैलास मंदिराची माहिती लिहा.
 - 3) पट्टदकल येथील वीरूपाक्ष मंदिराची माहिती द्या.
 - 4) दिल्ली येथील राष्ट्रीय संग्रहालयाची माहिती द्या.
 - 5) सर जॉन मार्शल यांचे भारतीय पुरातत्वातील योगदान सांगा.
 - 6) डॉ. एच. डी. सांकलिया यांचे भारतीय पुरातत्वातील योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- सिंधू संस्कृतीतील नगररचनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- कोणार्क येथील प्रसिध्द सूर्य मंदिराकडे पर्यटक आकर्षित होतात याची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- मुंबई येथील इतिहास प्रसिध्द व पर्यटकांचे आकर्षण असलेले छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तुसंग्रहालयची माहिती लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. A.I.H.&C. (Paper-VI)**

Cultural History of Ancient India (BA221452)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the main feature of Indus valley civilization.
 - a) Burnt bricks
 - b) Huge building
 - c) Seals
 - d) Town planning
- 2) The famous Ajanta painting are related with _____ religion.
 - a) Buddhism
 - b) Hinduism
 - c) Jain
 - d) Vedic
- 3) _____ style of temple architecture is popular in south India.
 - a) Chandel
 - b) Dravid
 - c) Nagar
 - d) Vessar
- 4) Historical famous Kandariya Mahadev temple is situated at _____.
 - a) Aihole
 - b) Khajuraho
 - c) Konark
 - d) Tanjavar
- 5) In ancient India tourism was started from _____ period.
 - a) Vedic period
 - b) Indus valley civilization
 - c) Mauryan period
 - d) Gupta period
- 6) _____ gallery is famous in the Chhatrapati Shivaji Maharaj Vastusangrahalaya at Mumbai.
 - a) Harappa
 - b) Medieval
 - c) Maratha
 - d) Textile
- 7) The famous historical book "Mohenjodado and the Indus civilization was written by _____.
 - a) Alexander cunninghum
 - b) Martimer Wheller
 - c) Sir John Marshall
 - d) William Jones
- 8) Department of Archaeology was established in Deccan college Pune by _____.
 - a) H. D. Sankaliya
 - b) M. K. Dhavalikar
 - c) S. B. Deo
 - d) V. S. Shinde

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Explain the sculptures of Indus valley civilization.
- 2) Write the Kailash temple at Ellora.
- 3) Give the information about Virupaksha temple at Pattadkal.
- 4) Give the information about National Museum in Delhi.
- 5) State the contribution of sir John Marshal in Indian Archaeology.
- 6) Explain the contribution of Dr. H. D. Sankaliya in Indian Archaeology.

Q.3 Broad answers question. (Any One) **10**

Explain the salient features of Town planning in the Indus valley civilization.

OR

Discuss in detail what attracts tourists to the historical famous sun temple at Konark.

Q.4 Broad answer question. **10**

Write the detail information about Chhatrapati Shivaji Maharaj museum which is famous for historical and tourist attraction in Mumbai.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper - VI)
Social Problems in India (BA221446)

Day & Date: Thursday, 09-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) खालीलपैकी कोणते कारण गुन्हेगारीचे नाही?

अ) सत्ता	ब) बेकारी
क) गरिबी	ड) ज्ञान
- 2) प्रशासनातील भ्रष्टाचार विरोधी जनआंदोलन कोणी केले?

अ) मेघा पाटकर	ब) अण्णा डांगे
क) अण्णा हजारे	ड) जे. पी. मंडले
- 3) महाराष्ट्रात नक्षलवादी हल्ले कोठे होतात?

अ) गडचिरोली	ब) चिमूर
क) मुंबई	ड) मालेगाव
- 4) शिक्षा म्हणजे क्लेशदायक वर्तुणुकीचे संस्थाकरण होय असे कोण म्हणतो?

अ) स्कॉट	ब) समनर
क) सेल्डम	ड) मेरिल
- 5) हुंडाप्रतिबंध कायदा कधी अमलात आला?

अ) 1976	ब) 1988
क) 1986	ड) 1961
- 6) सार्वजनिक पदाचा गैरवापर म्हणजेच ——— होय.

अ) भ्रष्टाचार	ब) अशासन
क) कसूर	ड) चोरी
- 7) बलात्काराचे खालील एक कारण आहे?

अ) संस्कृती	ब) व्यसनाधीनता
क) आधुनिक मुल्य	ड) सामाजिक तणाव
- 8) नक्षलवादाचे उच्चाटन कशाने होईल?

अ) सत्ता सहभाग	ब) समुपदेशन
क) चळवळ	ड) युद्ध

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) नक्षलवाद म्हणजे काय?
- 2) गुन्ह्याची भौगोलिक कारण स्पष्ट करा.
- 3) हुंडाबळीसाठी जबाबदार असणारे कारणे सांगा.
- 4) स्त्रीयावरील कामाच्या ठिकाणी होणारा लैंगिक छळाची कारणे कोणती?
- 5) नक्षलवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 6) बलात्काराची प्रमुख कारणे सांगा.

प्र.3 खालील एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

10

भ्रष्टाचाराची व्याख्या सांगून भ्रष्टाचाराचे विविध क्षेत्रे स्पष्ट करा.

किंवा

स्त्रीभ्रूणहत्या म्हणजे काय ते सांगून त्यावरील उपाय सांगा.

प्र.4 गुन्ह्याची व्याख्या सांगून गुन्ह्याचे विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper - VI)
Social Problems in India (BA221446)

Day & Date: Thursday, 09-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Which of the following is not a cause of crime?
 - a) Power
 - b) Unemployment
 - c) Poverty
 - d) Knowledge
- 2) Who started the mass movement against corruption in administration?
 - a) Megha Patkar
 - b) Anna Dange
 - c) Anna Hazare
 - d) J. P. Mandale
- 3) Where do Naxalite attacks take place in Maharashtra?
 - a) Gadchiroli
 - b) Chimur
 - c) Mumbai
 - d) Malegaon
- 4) Who says that punishment is the institutionalization of painful behavior?
 - a) Scott
 - b) Sumner
 - c) Rarely
 - d) Merrill
- 5) When Dowry Prohibition Act came to effect?
 - a) 1976
 - b) 1988
 - c) 1986
 - d) 1961
- 6) Misuse of office by a person in public office is _____.
 - a) Corruption
 - b) Instability
 - c) Fault
 - d) Theft
- 7) The following is the cause of rape?
 - a) Culture
 - b) Addiction
 - c) Modern values
 - d) Socialism
- 8) How will to eradicate Naxalism?
 - a) Power sharing
 - b) Counselling
 - c) Movement
 - d) War

Q.2 Write short answers to the following questions (Any Four) 12

- 1) What is Naxalism?
- 2) Explain the geographical cause of crime.
- 3) State the causes of dowry death.
- 4) What are the causes of sexual harassment of women at workplace?
- 5) Explain the types of Naxalism.
- 6) State the main causes of rape.

- Q.3 Write a detailed answer to one of the following questions. 10**
Define the corruption and explain its fields.
- OR**
- Define the female feticide and state its remedies.
- Q.4 Define the crime and explain its various theories. 10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) ग्रामीण स्तररचना लिहा.
 - 2) अनुसूचित जातीच्या समस्या लिहा.
 - 3) माहिती अधिकाराच्या कायदा, 2005 यावर चर्चा करा.
 - 4) सरपंचाची कार्ये लिहा.
 - 5) एड्स प्रतिबंधात्मक उपाययोजना लिहा.
 - 6) अंधश्रद्धाची कारणे लिहा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- ग्राहक संरक्षण कायदा, 1986 स्पष्ट करा.
- किंवा
- ग्रामपंचायतीची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- ग्रामीण समुदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Q.3 Broad Questions. (Any One)

10

Explain the Consumer Protection Act, 1986.

OR

Explain the functions of Gram Panchayat.

Q.4 Broad Questions.

10

Explain the characteristics of Rural Life.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) राजकीय सत्तेची उगमस्थाने सांगा.
 - 2) अधिसत्तेचे स्वरूप सांगा.
 - 3) अधिमान्यता म्हणजे काय?
 - 4) संसदीय शासन पद्धतीची वैशिष्ट्ये कोणती?
 - 5) अधिमान्यतेचे आधारभूत घटक कोणते?
 - 6) प्रभाव आणि सत्ता यावर टिप लिहा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) 10**
- राजकीय सत्ता म्हणजे काय? राजकीय सत्तेचे मूलभूत आधार सांगा.
किंवा
अधिसत्ता म्हणजे काय? अधिसत्तेचे प्रकार सांगा.
- प्र.4 खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- लोकशाहीची व्याख्या सांगून लोकशाहीची वैशिष्ट्ये सविस्तर सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper-V)
Basic Concept in Political Science (BA221449)

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose one option from the following and complete the sentence. 08

- 1) According to Max Weber, what is necessary for attaining power?
 - a) Influence
 - b) Pressure
 - c) Support
 - d) Money
- 2) Who has done an independent analysis of political power in the book 'Political Power'?
 - a) Robert Doll
 - b) Charles Merriam
 - c) Russell
 - d) Loswell
- 3) Who said that authority is the ability to justify through rational process?
 - a) Green
 - b) Max Weber
 - c) Simon
 - d) Friedrich
- 4) Who advocated the social contract theory of authority?
 - a) Hobbes
 - b) Locke
 - c) Rousseau
 - d) All of the above
- 5) _____ is the basis of political power, governance is easily possible.
 - a) Public opinion
 - b) Influence
 - c) Legitimacy
 - d) Power
- 6) What kind of sentiment can be aroused in the people and the legitimacy can be obtained?
 - a) Nationalism
 - b) Enmity
 - c) Cooperation
 - d) Conflict
- 7) Which democracy is there in India?
 - a) Presidential democracy
 - b) Parliamentary democracy
 - c) Universal democracy
 - d) None of these
- 8) Which of the following is a characteristic of democracy?
 - a) Controlled media
 - b) Secularism
 - c) Inequality
 - d) Centralization

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) State the sources of political power.
- b) State the nature of authority.
- c) What is legitimacy?
- d) What are the characteristics of parliamentary system of government?
- e) What are the basic elements of preference?
- f) Write a note on influence and power.

- Q.3 Answer the following questions. (Any One)** **10**
- a) What is political power? State the basic of political power.
- OR**
- b) What is authority? State the types of authority.
- Q.4 Write a detailed Answer to the following question.** **10**
- Explain the characteristics of democracy in detail by giving the definition of democracy.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) अशासकीय संघटनेचे प्रकार लिहा.
 - 2) रेडक्रॉस संघटनेची कार्ये सांगा.
 - 3) मानवी हक्कांची अर्थ आणि व्याख्या लिहा.
 - 4) युनिसेफने मानवी हक्कासाठी घेतलेले पुढाकार सांगा.
 - 5) लहान बालकांचे कायदेशीर हक्क सांगा.
 - 6) अपंग व्यक्तीच्या चार समस्या काय आहे.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- बालक व महिला यांचे मानवी हक्कांवरील थोडक्यात वृत्तांत लिहा.
किंवा
अशासकीय संघटना म्हणजे काय? अशासकीय संघटनांचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- ‘जागतिक आरोग्य संघटना’ यावर वृत्तांत लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (N.S.S.) (Paper-VI) (BA221442)**

Day & Date: Monday, 13-05-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ day is celebrated as International Women day in the World.

a) 2 October	b) 8 March
c) 3 December	d) 15 August
- 2) _____ is age identify of senior citizens.

a) 60	b) 65
c) 55	d) 50
- 3) Family Planning Association is one of the _____ in India.

a) N.G.O	b) Government organization
c) Political organization	d) Labour organization
- 4) _____ is the symbol of Red Cross.

a) –	b) ×
c) +	d) %
- 5) Human rights were first established in _____.

a) Russia	b) France
c) Germany	d) England
- 6) _____ is a that works continuously without any external control.

a) N.G.O.	b) Farmer organization
c) Political organization	d) Labour organization
- 7) A total of _____ articles are enshrined in the UNO's Declaration of Human Rights.

a) 30	b) 25
c) 20	d) 28
- 8) _____ was virus spreading rapidly around the world from last three years.

a) Zica	b) Corona
c) Yellow Fever	d) Swine Flu

Q.2 Write short answers (Any Four) 12

- a) Write the type of Non- Government Organization.
- b) State the Functions of Red Cross Organization.
- c) Write the Meaning and definition of Human Rights.
- d) Describe the initiatives taken by UNICEF for human rights.
- e) State the legal rights of Children.
- f) What are the four problems of Disabled Persons.

Q.3 Write answers to broad questions. (Any One) **10**

Write brief note on 'Child and Women's Human Right'.

OR

What is 'Non- Government Organization? 'Explain the Merit and Demerit of Non-Government Organization'.

Q.4 Write answers to broad questions. **10**

Write brief note on 'World Health Organization'.

प्र.2 भाषांतर करा. (कोणतेही 4)

- 1) गिय जणगिहि उत्तउ सुणिवि गिरूत्तउ जंपइ चउ—गइ—वीहियओ ।
जं अंबि चविउ पइँ णेहाउर मइँ तं असच्चु गिरू सहियओ ॥
- 2) इय चित्तिवि खयरें पविहिय वइरें देवाविउ असाणु जि तहु ।
लइ—लइ एयहु मणु हउँ पेच्छमि खणु इम मण्णतें तेण लहु ॥
- 3) ता वालु पयंपइ णउ मुणियउ पइँ रहुवइ भूगोयरेण चिरू ।
रावणु खगु मारिउ रणि संघारिउ पयडु कहंतरू एहु गिरू ॥
- 4) सिविणय गिहेंसे मुणित्तेसं जंबू सामि जि णामु तहु ।
वणिणाहं वुत्तउ विहि समसत्तउ कियउ तेण वहु ॥ 2
- 5) मुणिवर—आएसें राय विसेसं सा परिणेव्वी पइं जि गिरू ।
तहि हउँ पह गच्छमि एच्छु ण अच्छमि फेडमि जाइवि अरि तिमिरू ॥
- 6) तं गिसुणिवि खयरें तासु जि अइरें वसुणंदउ सहं असिवरेण ।
कुमरहु करि दिण्णउ अणुण्णु थिउ णहयलि खणेण ॥

प्र.3 सट्टक साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा.

10

शृंगारमंजिरी

किंवा

लतालोचना

प्र.4 जम्बूस्वामींनी आपल्या जीवनात वैराग्याला महत्त्व कसे दिले स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PERSIAN (Paper-V)
Persian Prose (BA211431)

Day & Date: Tuesday, 14-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر ۱۔ صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ادہم کو کس سے عشق ہوا تھا؟

(A) درجینا۔ (B) فریجا۔

(C) ریگا۔ (D) زریبا۔

(2) رہبر نژاد نو میں کل کتنی گفتار ہیں۔

(A) پانچ۔ (B) چھ۔

(C) سات۔ (D) آٹھ۔

(3) کس کی بیٹی بد صورت تھی؟

(A) امام۔ (B) فقیہ۔

(C) بادشاہ۔ (D) تاجر۔

(4) علیقلی آخری وقت میں کون سی اذان سنتا ہے؟

(A) فجر کی اذان۔ (B) ظہر کی اذان۔

(C) عصر کی اذان۔ (D) مغرب کی اذان۔

(5) 'جنایت من' کس کا تحریر کردہ افسانہ ہے۔

(A) سعید نفیسی۔ (B) ڈاکٹر ش پر تو۔

(C) صدرالدین بلاغی۔ (D) حکیم نظامی۔

- (6) مضمون "ضائع ظریفہ ہند در عصر اسلامی" کے مصنف کا نام کیا ہے؟
 (A) علی اصغر حکمت۔
 (B) سعید نفیسی۔
 (C) جمال میر صادق۔
 (D) ڈاکٹر اطہر مسعود۔

(7) ابرہہ نے صنعا میں کیا تعمیر کیا تھا؟

- (A) کلیسا۔
 (B) گرجا۔
 (C) مسجد۔
 (D) مندر۔

(8) حکایت "از ملوک عجم طیبے حاذق" سعدی کی کس تصنیف سے ماخوذ ہے؟

- (A) گلستان سعدی۔
 (B) بوستان سعدی۔
 (C) انوار سہیلی۔
 (D) رہبر نژاد نو۔

12

سوال نمبر ۲. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) ابرہہ اور اس کے ساتھیوں کا کیا انجام ہوا؟
 (2) گفتار ہشتم عشق و محبت کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
 (3) رجب علی و یلقمانی کا تعارف لکھیے۔
 (4) فن نقش نگاری سے کیا مراد ہے؟
 (5) جنایت من کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔
 (6) فقیہ اور اس کی دختر کی حکایت اپنے الفاظ میں تحریر کیجیے۔

10

سوال نمبر ۳. مندرجہ ذیل عبارت کا ترجمہ کیجیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

پس از تصرف یمن "ابرہہ" بحکومت آنجا منصوب شد دور تردد بن و تحکیم مہانی مسیحیت بکوشید و چون دید کہ مردم آن زمان ہمہ متوجہ مکہ اند ہر سال بہ قصد زیارت کعبہ آہنگ آن شہری کنند، بکفر افتاد کہ این تاج عظمت را از تارک قریش بردارد، مردم را از زیارت کعبہ مانع شود، و از دیلہار متوجہ سر زمین خود سازد، پس کلیسائی در صنعا بنا کردہ و چنان آنرا ایباراست کہ دیدگان از دیدنش خیرہ می ماند، و پند است کہ باین آرایش ظاہری نہ تنہا مردم یمن را متوجی معبد خود می سازد، بلکہ ہر سال کاروان ہائی از خود مکہ ہمہ زیارت آن معبد خواہند شافت۔ ولی برخلاف انتظار، دید کی عرب جز بہ زیارت۔ "بیت عتیق" رونمی آورند و معدم یمن معبد اور ادای گزارند، و بسوی کعبہ می

شائبند و از طرفی رفتار ابرہہ کہ در برابر معبد مقدس عرب معبدی ساخته و پرداختہ بود، کینندہ ایشان را برا نگلیخت
تا معبد اورا ر تحقیر کردند، و مردی از قبیلہ کنان شبانہ آن معبد را آلودہ ساخت۔

(ب)

ای پرندهء کوچک من آن روز یکی آن سیاہ پوش دوردی بی شرم را بر قر از قتل گاہ تو بدار مکافات آویختم شش روز
بو کہ باد ادنیہ شب آواز جگر سوز ترا نمی شنیدم شش روز بود تو را مشگر بزم دیگر انشدہ بودی۔
سالہا از آن زمان می گزرد۔ چہ آواز ہا کہ از آن پس شنیدہ ام، چہ بانگ ہیدل انگیز و چہ نوحہ ہای جانگاہ در گوش من
جای گزین شدہ است! ولی ہیچ یک آنہا نتوانستہ است جای آن دستان ہای را کہ تو میزدی بگیرد، ہنوز در حسرت
و در بلغ خنیا گیری ہای تو ام! اینک تاریخی نیمہ شب، ہمہ فشار خود را بر پیکر من داردی کند و دیگر آواز تو نیست کہ این
خاموشی ہر اس انگیز نیم شب انرا بر ہم زند! آن موسیقی دلکش تو کہ در دواز دہ سالگی ہر شب سرد خواب من
بود خاموش شدہ است، اینک جز آہنگ یکنواخت وزش باد خزان چیزی بگوش من نمی رسد۔

10

سوال نمبر ۳. اصحاب فیل کا واقعہ اپنے الفاظ میں بیان کیجیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PRAKRIT (Paper-VI)
Aramsahakaha (BA221436)

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) आरामशोभेचे मूळ नाव ---- होते.

अ) वीरमती	ब) शांतमती
क) विद्युत्प्रभा	ड) विद्युलता
- 2) अग्निशर्मा ---- देशात राहत होता.

अ) कुसट्ट	ब) वंग
क) पूर्व	ड) दक्षिण
- 3) आरामशोभा कथेचे मूळ ---- आहे.

अ) वीरवाणी	ब) नमिचरिउं
क) सम्यकत्वसप्तती	ड) वीरचचरिउं
- 4) आरामशोभेला पूर्वजन्म वर्णन ---- सूरिनी सांगितले.

अ) नेमीचंद्र	ब) सूरेश्वर
क) वीरचंद्र	ड) सुकुमार
- 5) पाटलीपुत्र येथे ---- आचार्यांचे आगमन झाले.

अ) नंददेव	ब) वीरचंद्र
क) गुणभद्र	ड) विरभद्र
- 6) ---- सरलसहावा वराई जं ममाओवि एवं मग्गइ ।

अ) एसा	ब) संवासे
क) रेव	ड) सरेदे
- 7) कुमारो पुप्फफलेहिं केणावि ---- दीसइ ।

अ) पूइओ	ब) पूइओवि
क) पूइओके	ड) पूइओ णा
- 8) रण्णा भणियं-‘वागरेसु, अन्नहा न ---- ।’

अ) मिल्हिस्सं	ब) मिल्हिस्संवा
क) मिल्हिस्सरे	ड) मिल्हिस्संदे

प्र.2 भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) एवं सा अमणदुम्मणा गोसे गावीओ चरिऊण मज्झण्हे अरसविरसं सीयलं लुक्ख मक्खियासयसंकुलं भुत्तुध्दरियं भोयणं भुंजइ एवं दुक्खमणुहवंतीए तीए बारसवरिसा वइक्कंता ।
- 2) जणणीउ उण सा वुत्ता-‘पुत्ति । कुणसु भोयणं’, तओ तीए वज्जरियं- ‘नत्थि मे अज्ज खुह’ ति उत्तरं काऊण नियसयणीए निद्वासुहमणुहवइ ।
- 3) इओ य आरामसोहा-सवक्किमायाए धूया जाया, कमेण जुव्वणमणुपत्ता, तं तहावत्थं दट्ठूण दुट्ठा तज्जणणी एवं चिंतेइ-‘जइ केणावि पओएण आरामसोह मरइ, ता राया तीइ गुणाक्खित्तचित्तो मम पुत्तिमेयं परिणेइ ।
- 4) इहेव जम्बूरूक्ख अलंकिय दीवमज्झट्टिए अक्खंडछक्खंडमंडिए बहुविहसुहनिवहनिवासे भारहेवासे असेसलच्छि संनिवेसो अत्थि कुसट्टदेसो ।
- 5) ‘आरामसोहं’ ति तीए नामं कयं । माहणस्स वि दुवालस गामे दाऊण पणइणिं चारामसोहं हत्थिखंध आरोविऊण सनयरं पइ पत्थिओ ।
- 6) एगया मज्झण्हे सुहप्पसुत्ताए सिरिपाडलपुराहिवो चउरंगबलकलिओ विजयजत्ताए पडिनियत्तो जियसत्तु नाम राया आगओ तत्थतस्सारामस्स रमणिज्जयाए अक्खित्तचित्तो मंतिं खंधावारनिवासत्थमाइसइ ।

प्र.3 प्राकृत व्याकरण साहित्य परिचय व खालीलपैकी एका व्याकरणकाराची जीवनी सांगा.

- 1) मार्कंडेय
- 2) सदागत

प्र.4 सरळ स्वभावी आरामशोभेला जीवनात आलेली संकटे विषद करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PERSIAN (Paper-VI)
Persian Poetry (BA221432)

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1۔ صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) حمد میں کس کی تعریف بیان کی جاتی ہے؟

- (A) نبیوں۔
 (B) صحابہ کرام۔
 (C) خدا۔
 (D) فرشتوں۔

(2) شاعر نے لڑکی کے چہرے کو کیا لگانے سے منع کیا ہے؟

- (A) کاجل۔
 (B) صندل۔
 (C) سرمہ۔
 (D) غازہ۔

(3) غزل کے پہلے شعر کو کیا کہتے ہیں؟

- (A) حسن مطلع۔
 (B) دویتی۔
 (C) مقطع۔
 (D) مطلع۔

(4) ابوطالب کلیم کہاں پیدا ہوئے؟

- (A) تبریز۔
 (B) کراچی۔
 (C) ہمدان۔
 (D) مشہد۔

(5) خدا نے انسان کے پیکر کو کس سے بنایا ہے؟

- (A) خاک۔
 (B) لکڑی۔
 (C) نور۔
 (D) نار۔

6) ہموار تراشد بت و آرزو نتواں گفت

مندرجہ بالا مصرعہ میں کس پینمبر کے والد کا نام ہے؟

- (A) یعقوبؒ۔
(B) ابراہیمؒ۔
(C) عیسیٰؑ۔
(D) موسیٰؑ۔

7) امیر خسرو کا مختصر تعارف لکھیے۔

- (A) طوطی ہند۔
(B) بلبل ہند۔
(C) لسان الہند۔
(D) ملک الشعراء۔

8) نظم مرغ و تیر کے شاعر کا نام کیا ہے؟

- (A) مولانا روم۔
(B) پروین اعتصامی۔
(C) فرخ خراسانی۔
(D) محمود خان افشار۔

12

سوال نمبر ۲. مختصر جواب / نوٹ لکھیے۔ (کوئی چار)

- 1) امیر خسرو کا مختصر تعارف لکھیے۔
- 2) نظم عفت کا مرکزی خیال لکھیے۔
- 3) مدح بادشاہ اورنگ زیب لکھیے۔
- 4) نظم مرغ و تیر کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
- 5) نظم برائے لوح مزار خود کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
- 6) مرزا غالب کی غزل گوئی پر مختصر نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر ۳. مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

- 1) آنرا کہ پشت کار بہ از روی کار نیست
آئینہ دار روی دلش جانب ریاست
- 2) صد شکر کاب طینت مامو جدار نیست
مارا طپیدم از غم دنیا شعار نیست

- (3) بال وپر ریختہ جان و دل سوختہ
آمد و آورد بازار سا کوش کلیم
(4) چشم تو این حکمت از پیش کہ آموختہ
داروی بیماریش مستی پیوستہ است
(5) از تپش آسودہ است باز نظر دوختہ
مایہ آرام دل چشم هوس بستن است

(ب)

- (1) ریبندگی یار ہو پر گر نتوان گفت
رخشدگی ساعد گردن نتوان جست
(2) در بزم گھشبادہ وساغر نتوان گفت
در درزم گھش ناچ و خنجر نتوان برد
(3) بیدار نتوان دید و ستم گر نتوان گفت
دل برد و حق آنست کہ دلبر نتوان گف
(4) بیابہ خاک من و آر مید نم بنگر
ز من و جرم تبید نکلنارہ می کردی
(5) چون اشک از سر مژگان چکید نم بن
بیاد جوش تمنایدید نم بنگر

10

سوال نمبر ۳. نظم "سزائے خود پرستی" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں قلمبند کیجیے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper – VI)
Modern Indian Political Thought (BA221450)

Day & Date: Thursday, 16-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) — यांनी हिंदी भाषेचा कट्टरपणे पुरस्कार केला.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 2) पंचशील तत्त्वांचा पुरस्कार — यांनी केला.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 3) — यांनी भारताचे पहिले शिक्षणमंत्री म्हणून काम पाहिले.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 4) पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना — यांनी केली.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 5) भारतीय परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार म्हणून — यांनी ओळखले जाते.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 6) भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार म्हणून — यांना ओळखले जाते.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 7) भारताचे पहिले पंतप्रधान म्हणून — यांनी काम पाहिले.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद
- 8) 'भाषा' या ग्रंथाचे लेखन — यांनी केले.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ब) जे. एम. नेहरू
 क) डॉ. आर. एम. लोहिया ड) मौलाना आझाद

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) डॉ. आर. एम. लोहिया यांचा चौखंबा राज्याचा दृष्टीकोन सांगा.
 - 2) धर्मा विषयीचा मौलाना आझाद यांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - 3) डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांनी लिहिलेल्या तीन पुस्तकांची नावे सांगा.
 - 4) धर्मनिरपेक्षते विषयीचा जे. एम. नेहरू यांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - 5) लोकशाही विषयक डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - 6) मौलाना आझाद यांचा राष्ट्रवाद स्पष्ट करा.
- प्र.3 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)** **10**
- डॉ. आर. एम. लोहिया यांचा जात आणि भाषा विषयक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
किंवा
- डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांचा राज्य समाजवाद स्पष्ट करा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा.** **10**
- जे. एम. नेहरू यांचे लोकशाही समाजवाद विषयक विचार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper – VI)
Modern Indian Political Thought (BA221450)

Day & Date: Thursday, 16-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option and rewrite the sentence. 08

- 1) _____ was staunch advocate of the Hindi language.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 2) _____ was exponent of the Panchshila.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 3) _____ was the first Education Minister of India.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 4) _____ founded peoples Education Society.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 5) _____ has been regarded as the Architect of Indian Foreign Policy.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 6) _____ has been regarded as the Architect of Indian Constitution.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 7) _____ was the first Prime Minister of India.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad
- 8) _____ is the author of the book 'Language'.
 a) Dr. B. R. Ambedkar b) J. M. Nehru
 c) Dr. R. M. Lohiya d) Maulana Aazad

Q.2 Write Answer in Brief. (Any Four) 12

- 1) Explain Dr. R.M. Lohiya's views on four Pillar State.
- 2) Explain Maulana Aazad's views on Religion.
- 3) Give three names of book written by Dr. B. R. Ambedkar.
- 4) Explain J.M. Nehru's views on Secularism.
- 5) Explain Dr. B.R. Ambedkar's views on Democracy.
- 6) Explain Maulana Aazad's views on Nationalism.

Q.3 Write Answer in Detail. (Any One)

10

Explain Dr. R.M. Lohiya's views on Caste and Language.

OR

Explain Dr. B.R. Ambedkar's views on State Socialism.

Q.4 Write Answer in Detail.

10

Explain J.M. Nehru's thoughts on Democratic Socialism.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. MARATHI (Paper - V) (19101423)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ललित लेखन म्हणजे ——— होय.
 अ) लघुनिबंध
 ब) शास्त्रीय लेख
 क) वैज्ञानिक लेख
 ड) यापैकी नाही
- 2) 'हिरव्या वाटा' या ललित लेखसंग्रहाचे लेखक कोण?
 अ) निर्मलकुमार फुलवले
 ब) निर्मलकुमार फडकुले
 क) निर्मलकुमार गिलबिले
 ड) यापैकी नाही
- 3) 'हिरव्या वाटा' या ललित लेखसंग्रहाची प्रथमावृत्ती केव्हा प्रसिद्ध झाली?
 अ) मार्च 1986
 ब) मार्च 1900
 क) मार्च 1985
 ड) मार्च 1968
- 4) निर्मलकुमार फडकुले यांचे नाव कुठल्या सभागृहाला देण्यात आले आहे?
 अ) कोल्हापूर येथील
 ब) सोलापूर येथील
 क) पुणे येथील
 ड) सातारा येथील
- 5) खालीलपैकी कोणती साहित्यकृती निर्मलकुमार फडकुले यांची नाही?
 अ) विद्रोही तुकाराम
 ब) संत सहवास
 क) हिरव्या वाटा
 ड) मन पाखरू पाखरू
- 6) सारांश लेखनामध्ये कोणत्या गोष्टीला महत्त्वाचे स्थान असायला हवे?
 अ) मुद्देसूदपणा
 ब) अलंकारिकतेला
 क) म्हणी, वाक्यप्रचार
 ड) यापैकी नाही
- 7) 'प्रेम म्हणजे मद्यपान, लग्न म्हणजे दुसऱ्या दिवशीची डोकेदुखी, आणि घटस्फोट म्हणजे डोकेदुखी नाहीशी करणारी ऍस्पिरिन ची गोळी.' हे बर्नार्ड शॉ यांचे विधान कोणत्या प्रकरणातील आहे?
 अ) अजून यौवनात मी
 ब) प्रेम प्रकरण
 क) हास्य कथा
 ड) स्त्री: पिंजऱ्यातील मैना!
- 8) ——— ही आपल्या अस्तित्वाची आणि संस्कृतीची एक ठळक आठवण असते.
 अ) आपली भाषा
 ब) राहणीमान
 क) आपली श्रीमंती
 ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) ललित गद्य संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 2) प्रेम प्रकरण या गद्यातून प्रेमविषयक कोणते विचार लेखकाने मांडले आहेत?
- 3) अजून यौवनात मी या लेखातून तारुण्यविषयक कोणते विचार स्पष्ट झाले आहेत?
- 4) ललित गद्याचे प्रकार सांगा.
- 5) 'खरंच जग सुंदर' आहे या गद्याचा स्पष्ट करा.
- 6) सारांश लेखन म्हणजे काय थोडक्यात स्पष्ट करा?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

ललित गद्य ही संकल्पना स्पष्ट करून ललित गद्याची वाटचाल स्पष्ट करा.

किंवा

निर्मलकुमार फडकुले यांच्या वांग्मय चे विशेष स्पष्ट करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

सारांश लेखनाचे स्वरूप सांगून सारांश लेखनाचे घटक व महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-V)
Swaneh Nigari (19101425)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) سر سید نے 1889ء میں ایک۔۔۔ مدرسہ مراد آباد میں قائم کیا جہاں اُس سے پہلے کوئی مدرسہ نہ تھا

(A) فارسی۔ (B) انگریزی۔

(C) ہندی۔ (D) عربی۔

(2) سر سید بجنور سے صدر الصدوری کے عہدے پر ترقی پا کر۔۔۔۔۔ گئے۔

(A) مراد آباد۔ (B) الہ آباد۔

(C) بجنور۔ (D) دہلی۔

(3) حالی نے حیات جاوید کے۔۔۔۔۔ باب میں آثار الصنادید کا ذکر کیا ہے۔

(A) پیش لفظ کے۔ (B) مقدمے کے۔

(C) تقریظ کے۔ (D) دوسرے۔

(4) حیات جاوید کا تیسرا باب۔۔۔۔۔ تک ہے۔

(A) 1817ء سے 1838ء۔ (B) 1857ء سے 1868ء۔

(C) پیدائش سے وفات۔ (D) غفوانِ شباب سے ادھیڑ عمر۔

(5) حالی کے والد کا نام۔۔۔۔۔ تھا۔

(A) عزیز مرزا۔ (B) خواجہ عباس۔

(C) خواجہ ایزد بخش۔ (D) خواجہ غلام الثقلین۔

(6) مولانا الطاف حسین کا پہلا تخلص کیا تھا؟

(A) احوال۔ (B) نخستہ۔

(C) خیالی۔ (D) ادآ۔

7) قبال کامل کے سوانح نگار کون ہیں؟

- (A) ڈاکٹر سر عبدالقادر۔
 (B) غلام رسول مہر۔
 (C) شیخ محمد اکرام۔
 (D) عبدالسلام ندوی۔

8) حیات ذوق کس کی تصنیف ہے؟

- (A) منشی محمد دین فوق۔
 (B) افتخار عالم۔
 (C) احمد حسین الہ آبادی۔
 (D) افضل حسین ثابت۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

1) سوانح نگاری کی تعریف لکھتے ہوئے اس کی اہمیت و افادیت بیان کیجیے۔

2) حالی کی سوانح نگاریوں کی خصوصیات بیان کیجیے۔

3) حیات سعدی کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

4) سر سید کی بیوی کے انتقال کے متعلق معلومات دیجیے۔

5) سر سید کے غازی پور میں مدرسہ قائم کرنے کے متعلق آپ کیا جانتے ہیں۔

6) یادگار غالب کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

1) مولانا حالی کی سوانح حیات اپنے الفاظ میں لکھیے۔

2) حیات جاوید کے دوسرے باب کا جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

حیات جاوید کے پہلے باب کا خلاصہ لکھیے

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. KANNADA (Paper – V)
Modern Poetry and Agriculture Science (19101421)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ಕೊನೆ ಎಂದು? ಇದೊಂದು -

1) ಕವನ ಸಂಕಲನ	2) ಕಾದಂಬರಿ
3) ನಾಟಕ	4) ಕತೆ

2) ಗೋಪಿಯರ ಜೊತೆ ಚಕ್ಕಂದ ಆಡುವವ -

1) ಇಂದ್ರ	2) ಚಂದ್ರ
3) ಸೂರ್ಯ	4) ಕೃಷ್ಣ

3) ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ಕಾಣಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು -

1) ಕನಕದಾಸ	2) ಮಡಿವಾಲಪ್ಪ
3) ಬಸವಣ್ಣ	4) ಹುಸನಾ

4) ಕನ್ನಡದ ವಿದ್ಯಾಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸಿದವರು -

1) ಬಸವಲಿಂಗ ಪಟ್ಟದ್ದೇವರು	2) ಶಿವಾನಂದ
3) ಚನ್ನಬಸವ ಪಟ್ಟದ್ದೇವರು	4) ಇವರಾರೂ ಅಲ್ಲ

5) ಮಾನವ ಮಾಡಿದ ಕೃಷಿಯ ಮೊದಲ ಉಪಕರಣ -

1) ನೇಗಿಲು	2) ಕೂರಗಿ
3) ಗಾಡಿ	4) ಕುಡುಗೋಲು

6) ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಸಿದವರು -

1) ದೇವೇಗೌಡ	2) ಮಿರ್ಜಾ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್
3) ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು	4) ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯಾ

7) ನೇಗಿಲ ಕುಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆಲದಾಳದಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದವಳು -

1) ದ್ರೌಪದಿ	2) ಕುಂತಿ
3) ಸೀತೆ	4) ಗಾಂಧಾರಿ

8) ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರಾಣಿ -

1) ಮೆಣಸು	2) ಲವಂಗ
3) ಗೋಡಂಬಿ	4) ಏಲಕ್ಕಿ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಕೈತೋಟ
- 2) ಪೇಟೆಯ ಪರಿಸರ
- 3) ತೆಂಗು
- 4) ನಾಗಾವಿ
- 5) ರೈತನ ಪಡು
- 6) ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳು

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಗೊಬ್ಬರದ ವಿಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ

ಅಥವಾ

- 2) ಕೊನೆ ಎಂದು? ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪೆಡುಗಿನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:
ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (CBCS) (Old) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper - V)
Public Finance (19101447)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ——— हे सार्वजनिक सत्तेचे उत्पन्न आणि खर्च यांच्याशी संबंधित आहे.
 अ) सार्वजनिक आयव्यय ब) खाजगी आयव्यय
 क) सहकारी आयव्यय ड) संयुक्त आयव्यय
- 2) ——— हे राजकोषीय धोरणाचे साधन आहे.
 अ) कर ब) सार्वजनिक कर्ज
 क) सार्वजनिक खर्च ड) वरील सर्व
- 3) ——— हा प्रत्यक्ष कर आहे.
 अ) उत्पादन कर ब) उत्पन्न कर
 क) वस्तु व सेवा कर ड) वरील सर्व
- 4) मंदीच्या काळात ——— हे अंदाजपत्रक उपयुक्त असते.
 अ) समतोल ब) शिलकी
 क) तुटीचे ड) यापैकी नाही
- 5) जेव्हा सार्वजनिक खर्चात वाढ होते तेव्हा सीमांत सामाजिक लाभ ———.
 अ) स्थिर रहातो ब) वाढतो
 क) घटतो ड) यापैकी सर्व
- 6) ——— हे करदेय क्षमतेचे दर्शक आहे.
 अ) उत्पन्न ब) मालमत्ता
 क) उपभोग खर्च ड) वरील खर्च
- 7) कर आकारणी करण्याचा अधिकार ——— यांना असतो.
 अ) सरकार ब) मध्यवर्ती बँक
 क) वित्त आयोग ड) नियोजन आयोग
- 8) सार्वजनिक कर्ज हे ——— साठी आवश्यक असते.
 अ) भाववाढ करण्यासाठी ब) तुट भरून काढण्यासाठी
 क) लोकसंख्या वाढ ड) वरील सर्व

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) सार्वजनिक आयव्यय आणि खाजगी आयव्यय यामधील फरक सांगा.
 - 2) सार्वजनिक खर्चाची तत्वे सांगा.
 - 3) कर संक्रमण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) करभार पात्रता निर्धारित करणारे घटक सांगा.
 - 5) सार्वजनिक कर्जाचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 6) अप्रत्यक्ष कराचे गुण सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) महत्तम सामाजिक लाभाचे तत्व स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) सार्वजनिक खर्च म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक खर्च वाढण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 अंदाजपत्रक म्हणजे काय? अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (CBCS) (Old) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper - V)
Public Finance (19101447)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ deals with the income and expenditure of public authority.
 - a) Public Finance
 - b) Private Finance
 - c) Co-operative Finance
 - d) Joint Finance
- 2) _____ is an instrument of fiscal policy.
 - a) Tax
 - b) Public debt
 - c) Public expenditure
 - d) All the above
- 3) _____ is a direct tax.
 - a) Production tax
 - b) Income Tax
 - c) Goods and Service Tax
 - d) All the above
- 4) In Depression period _____ budget is useful.
 - a) Balanced
 - b) Surplus
 - c) Deficit
 - d) None of these
- 5) When public expenditure increases, marginal social advantages will be _____.
 - a) Stable
 - b) Increases
 - c) Decreases
 - d) All the above
- 6) _____ is the index of ability to pay.
 - a) Income
 - b) Property
 - c) Consumption expenditure
 - d) All the above
- 7) The authority of tax assessment is given to _____.
 - a) Government
 - b) Central Bank
 - c) Finance Commission
 - d) Planning Commission
- 8) Public debt is necessary for _____.
 - a) To increase inflation
 - b) To make up for deficit
 - c) To increase population
 - d) All the above

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) State the difference between the public finance and private finance.
- 2) State the principles of public expenditure.
- 3) Explain the concept of shifting of tax.
- 4) State the factors determining the taxable capacity.
- 5) Explain the effect to public debt.
- 6) State the merits of indirect tax.

Q.3 Answer any one of the following

10

a) Explain the principle of maximum social advantage.

OR

b) What is public expenditure? Explain the causes of increasing public expenditure in India.

Q.4 What is budget? Explain the kinds of budget.

10

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) बल्लाळ बाजीरावाला कोण समजून प्रश्न विचारतात?
 - 2) सुशील बच्चूची माफी का मागते?
 - 3) बाजीरावच्या पिशवीत बल्लाळांना काय सापडते?
 - 4) सुशील नवऱ्याचे घर सोडून बल्लाळच्या घरी का येते?
 - 5) बब्बड बाजाची काळजी का करते?
 - 6) प्रियंवदाबाई दिवाळसणाला बाजीराव आणि बब्बडला कोणत्या वस्तू भेट देते?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
अहवाल लेखन म्हणजे काय सांगून अहवाल लेखनाची प्रमुख चार अंगे सांगा.
किंवा
निळूभाऊ यांचे स्वभाव चित्र रेखाटा.
- प्र.4 'प्रेमा तुझा रंग कसा' मधील बदलत्या प्रेमाच्या विविध छटांचे चित्रण करा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. URDU (Paper-VI)
Sahir Ludhyanwi (19101426)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ساحر نے کس شاعر کے کلام سے اپنے لئے تخلص کا انتخاب کیا؟

(A) علامہ اقبال۔ (B) فیض احمد فیض۔

(C) جوش ملیح آبادی۔ (D) مخدوم محی الدین۔

(2) ساحر کے والد کا نام کیا تھا؟

(A) چودھری فضل احمد۔ (B) چودھری محمد فضل۔

(C) چودھری فضل الدین۔ (D) چودھری مفضل محمد۔

(3) ساحر کا اصل نام کیا تھا۔

(A) عطا اللہ۔ (B) عطا حسین۔

(C) عبدالحی۔ (D) عبد الرحمن۔

(4) ان میں سے ساحر کی تاریخ ولادت کیا ہے؟

(A) 1920ء۔ (B) 1921ء۔

(C) 1922ء۔ (D) 1923ء۔

(5) ساحر کی ابتدائی تعلیم کس اسکول میں ہوئی۔

(A) سوشل اسکول۔ (B) پانگل اسکول۔

(C) سٹی ٹرن اسکول۔ (D) مالوہ خالصہ اسکول۔

(6) 1937ء میں ساحر نے کونسا امتحان پاس کیا؟

(A) ایس۔ ایس۔ سی۔ (B) ایچ۔ ایس۔ سی۔

(C) میٹرک۔ (D) بی۔ اے۔

(7) ساحر کے پہلے مجموعہ کلام کا نام کیا ہے؟

- (A) تلخیاں۔
(B) آؤ کہ کوئی خواب بنیں۔
(C) پر چھائیاں۔
(D) تنہائیاں۔

(8) ساحر نے شعر گوئی کا آغاز کس سے کیا؟

- (A) غزل گوئی۔
(B) نظم گوئی۔
(C) ربائی۔
(D) مثنوی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
ہمیں سے رنگ گلستان ہمیں سے رنگ بہار = ہمیں کو نظم گلستان پہ اختیار نہیں۔
- (2) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
تنگ آچکے ہیں کشمکش زندگی سے ہم = ٹھکرانہ دیں جہاں کو کہیں بے دلی سے
- (3) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
خود داریوں کے خون کو ارزاں نہ کر سکے کے = ہم اپنے جوہروں کو نمایاں نہ کر سکے
- (4) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
دیکھا تو تھا یوں ہی کسی غفلت شعار نے = دیوانہ کر دیا دل بے اختیار نے
- (5) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔
مایوسئی مائل محبت نہ پوچھیے = اپنوں سے پیش آئے ہیں بیگانگی سے ہم
- (6) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے
یہ کس مقام پہ پہچا دیا زمانے نے = کہ اب حیات پہ ترا بھی اختیار نہیں

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) سرزمین یاس کا خلاصہ لکھیے۔
(2) یہ کس کا لہو ہے کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

نور جہاں کی مزار کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. KANNADA (Paper – VI)
Folk Story and Short Story (19101422)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) ಅವನು ಹುಚ್ಚನಾದ್ದರಿಂದ ಜನ – ನೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

1) ಹುಚ್ಚಯ್ಯ	2) ಮೂರ್ಖಯ್ಯ
3) ಪೆದ್ದಯ್ಯ	4) ಶಿವಯ್ಯ
 - 2) ಪಿಂಚಣಿಗಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವವ –

1) ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್	2) ತಹಶೀಲ್ದಾರ
3) ನೇತಾರ	4) ತಬರ
 - 3) ಕಾಗೆಗೂ – ಗೂ ಗೆಳೆತನ ಬೆಳೆಯಿತು.

1) ಆಮೆ	2) ಜಿಂಕೆ
3) ಮೊಸಳೆ	4) ಹಂದಿ
 - 4) 'ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹ' ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು –

1) ಕೈಲಾಸಂ	2) ಕುವೆಂಪು
3) ಡಾ. ರೋಳೆಕರ ನಾರಾಯಣ	4) ಕಾರಂತ
 - 5) ಬೇಡರ ಹುಡುಗ – ಗಳನ್ನು ಮಾರಿಬೇವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

1) ಮೊಲ	2) ಗಿಳಿ
3) ನಾಯಿ	4) ಪಾರಿವಾಳ
 - 6) Short Story ಎಂದರೆ –

1) ನಾಟಕ	2) ಕಾದಂಬರಿ
3) ಸಣ್ಣಕಥೆ	4) ಭಾವಗೀತೆ
 - 7) 'ಜನಪದ ಕತೆಗಳು' ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು –

1) ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ	2) ಬೇಂದ್ರೆ
3) ಮಾಸ್ತಿ	4) ಗೋಕಾಕ
 - 8) 'ಧನಿಯರ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ' ಕಥಾಲೇಖಕರು –

1) ಕೈಲಾಸಂ	2) ಕೊರಡ್ಡಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್
3) ಕಾರಂತ	4) ಡಾ. ರೋಳೆಕರ ನಾರಾಯಣ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಾನಿಂದು ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.
 - 2) ಅಯ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ಕಳ್ಳತನ ಗೊತ್ತೇ?
 - 3) ನಾನು ಜಮದಗ್ನಿಯ ಪತ್ನಿ ರೇಣುಕೆ.
 - 4) ನನ್ನ ಫಂಡಿನ ದುಡ್ಡು ಎಲ್ಲಾ ಬರಕೊಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ.
 - 5) ಇವು ಗೊನೆ ಹಾಕೋದು ಬೇಡಪ್ಪಾ!
 - 6) ಮೀರಬೇಕು, ಅದು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗುಣ!
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) ಪ್ರಕೃತಿ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಮತ್ತು ಆಶಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
 - 2) 'ಪಯಣ' ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- ಹುಚ್ಚಯ್ಯ ಕಥೆಯ ಸಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** 12
- 1) पर्यावरण अवनतीवर कोणतेही तीन धोरणात्मक उपाय सांगा.
 - 2) महिलांच्या स्वायत्ततेसाठी राबविण्यात येणाऱ्या कोणत्याही तीन योजना सांगा.
 - 3) भारतीय लोकसंख्येची कोणतीही तीन ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 4) लोकसंख्या लाभांशाच्या कोणत्याही तीन मर्यादा सांगा.
 - 5) शिक्षणाचे महत्त्व सांगा.
 - 6) नवीन लोकसंख्या धोरणाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** 10
- लोकसंख्या धोरण म्हणजे काय? नियोजन काळातील लोकसंख्या धोरणाचे मुल्यमापन करा.
किंवा
स्थलांतर म्हणजे काय? स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील लोकसंख्या जलद गतीने वाढण्याची कारणे स्पष्ट करा.** 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ECONOMICS (Paper – VI)
Demography in India (19101448)

Day & Date: Friday, 12-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In India, there are _____ females for every 1000 males in 2011.
 - a) 927
 - b) 933
 - c) 940
 - d) None of these
- 2) India ranks _____ in the world in terms of population size.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 3) If a person moves from one state to other from a permanent residence it is _____ migration.
 - a) Inter State
 - b) Rural - Rural
 - c) Rural-Urban
 - d) Urban-Urban
- 4) The first National family planning program was launched by the government of India in _____.
 - a) 1948
 - b) 1952
 - c) 1956
 - d) 1960
- 5) The government of India launched the “Balika Samruddhi Yojana” in _____.
 - a) 1985-86
 - b) 1990-91
 - c) 1997-98
 - d) 2001-02
- 6) According to the United Nations, ‘_____ is the ability to read and write’.
 - a) Literacy
 - b) Illiteracy
 - c) Ignorance
 - d) None of these
- 7) _____ is considered to be the biggest polluter.
 - a) Birds
 - b) Forest
 - c) Population
 - d) None of these
- 8) The concept of women empowerment was first introduced by _____.
 - a) Pavlo Freire
 - b) Thompson
 - c) Morris Hamburg
 - d) Lewis

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) State any three policy measures of environmental degradation.
- 2) State any three Schemes implemented for Women’s Autonomy.
- 3) State any three salient features of the Indian Population.
- 4) State any three limitations of Demographic dividend.
- 5) State the importance of Education.
- 6) State the objectives of New Population Policy.

Q.3 Answer any one question of the following. **10**

a) What is the Population Policy? Evaluate population policy during the planning period.

OR

b) What is Migration? explain the reasons for Migration.

Q.4 Explain the reasons of rapid growth of Population in India. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) 1830 च्या "जुलै वट हुकूमाची" माहिती सांगा.
 - 2) 1848 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीचे तीन परिणाम सांगा.
 - 3) तिसऱ्या नेपोलियनच्या परराष्ट्रीय धोरणाची सूत्रे सांगा.
 - 4) इटलीच्या एकीकरण चळवळीमध्ये मन, मनगट, मेंदू कोणाला म्हटले जाते?
 - 5) 'कार्लस्बाद डिक्रीज' म्हणजे काय?
 - 6) समाजवादाची व्याख्या सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- इ.स.1830 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- तिसऱ्या नेपोलियनचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.4** इटलीच्या एकीकरणाचे मुख्य टप्पे स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. HISTORY (Paper - V)
History of Modern Europe (1750–1871 A.D.) (19101443)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct options.**08**

- 1) Louis-XVIII was the king _____ dynasty.
 - a) Bonaparte
 - b) Burbon
 - c) Orliyans
 - d) Czar
- 2) The 'French Revolution' of 1830 finished the rule of _____.
 - a) Louis Philippe
 - b) XVIII Louis
 - c) Napoleon
 - d) X Charles
- 3) During the French Revolution 1848 _____ was the French rural.
 - a) Louis Philippe
 - b) X Charles
 - c) Napoleon III
 - d) Metternich
- 4) Napoleon III was born in _____ year.
 - a) 1708
 - b) 1805
 - c) 1808
 - d) 1869
- 5) The Napoleon III organized the "International Industrial Exhibition" in _____.
 - a) Nepal
 - b) Paris
 - c) Germany
 - d) Italy
- 6) _____ was founded the "Young Italy Organization".
 - a) Mazzini
 - b) Garrybaldi
 - c) Count Cavour
 - d) Bismarck
- 7) Unification of Germany was completed in the _____ year.
 - a) 1851
 - b) 1881
 - c) 1861
 - d) 1871
- 8) The word 'Imperialism' was originated from the Latin word _____.
 - a) Socialism
 - b) Humperian
 - c) Nationalism
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Give information about 'July Ordinances 1830'.
- 2) State the three effects of 'French Revolution 1848'.
- 3) State the principles of foreign policy of Napoleon III.
- 4) Who was the mind, wrist, brain the unification Italy movement?
- 5) What is the 'Carlsbad Decrees'?
- 6) State the definition of Socialism.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain the causes of the French Revolution 1830 A.D.
OR
Explain the Internal Policy of Napoleon III.
- Q.4 Give the main stages of 'Unification of Italy'.** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) आर्थिक भूगोलाच्या व्याख्या
 - 2) वनांवर आधारित आर्थिक क्रिया
 - 3) विशेष आर्थिक क्षेत्र
 - 4) तंत्रज्ञान पार्क
 - 5) वाहतुकीचे महत्त्व सांगा
 - 6) व्यापार म्हणजे काय? आयात व निर्यात व्यापार स्पष्ट करा.
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) **10**
- अ) सुती वस्त्रोद्योगाचे स्थानिकीकरणाचे घटक सांगून भारतातील सुती वस्त्रोद्योगाचे वितरण स्पष्ट करा.
- ब) उदरनिर्वाहाची शेती म्हणजे काय? उदरनिर्वाहाच्या शेतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.4** आर्थिक क्रियांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper - V)
Economic Geography (19101461)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Economic geography is the important branch of _____ Geography
 - a) Physical
 - b) Human
 - c) Historical
 - d) Regional
- 2) Agriculture is an _____ economic activity.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 3) Industrial location theory is propounded by _____.
 - a) Von Thunen
 - b) Ratzel
 - c) Ritter
 - d) Weber
- 4) _____ type of agriculture are being destroyed the forest region.
 - a) Subsistence
 - b) Intensive
 - c) Shifting
 - d) Mixed
- 5) Forest where required to cover _____ percentage of the total area of the country.
 - a) 23
 - b) 33
 - c) 30
 - d) 43
- 6) Factories and industries are included in _____ economic activity.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 7) The any moment of the things are person from one place to another is called as a _____.
 - a) Transportation
 - b) Trade
 - c) Industry
 - d) Market
- 8) Imports and Exports are at the same level is called as _____ trade
 - a) Favourable
 - b) Unfavorable
 - c) Optimizer
 - d) Balanced

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) Definition of economic geography
- 2) Economic activities on the basis of forest
- 3) Special economic zone
- 4) Technology Park
- 5) Importance of transportation
- 6) What is the trade? Discuss the import and export trade.

- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- a) Explain the distribution of Cotton Industry in India by explaining the localization factors of cotton textile industry.
 - b) What is the Subsistence Farming? Explain the types of Subsistence Farming.
- Q.4 Broad Answer Question.** **10**
- Explain the classification of Economic Activities.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
English (Comp.)
Literary Insights (19101401)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options & rewrite the sentences. 08

- 1) According to Lynd, while human beings see things, they fail to _____.
 a) speak about them b) notice them
 c) write about them d) explain them
- 2) 'One could not help watching him.' Who is Virginia Woolf referring to?
 a) the moth b) the ploughman
 c) the rook d) none of the above
- 3) The sonnet 'On His Blindness' laments the _____ of Milton.
 a) blindness b) poverty
 c) power d) poetry
- 4) _____ sighs over the harp in vain.
 a) the poet b) the British
 c) breeze d) time
- 5) 'Icing on cake' means _____.
 a) baked food that is delicate and delicious
 b) something extra that makes a good thing even better
 c) getting what you asked for
 d) combination of ice and cake
- 6) 'To bank on' means _____.
 a) to go to bank
 b) to stand on the bank of river
 c) to withdraw money from bank
 d) to depend on someone or something
- 7) A bunch of flowers _____ all that she wants.
 a) are b) will be
 c) does d) is
- 8) I must reply _____ his mail.
 a) in b) to
 c) with d) none of these

- Q.2 Write the answers in short. (Any Four out Six) 12**
- a) How can ignorance also give us pleasure?
 - b) How is nature related to superstitious beliefs? What is its role in the modern world?
 - c) Why does the author say that 'moths that fly by day are not properly to be called moths'?
 - d) Comment on the subject matter of the poem 'On His Blindness'.
 - e) How does the speaker assert that her/his love is eternal in 'How Do I Love Thee'??
 - f) Why has the harp of the country fallen silent?
- Q.3 Answer the following question. (One out of two) 10**
- a) Write a short review of any film you saw recently. You can organise your review in the following manner: details of the film, brief summary, your opinions-positive or negative with proofs, comparison with similar movies, necessary conclusions and recommendations.
 - b) Write a report on 'Visit to a Bank'.
- Q.4 Answer the following question. 10**
- What are the helpful tips to manage one's time better?

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) अष्टांगमार्गाविषयी थोडक्यात माहिती सांगा.
ब) त्रिरत्न याविषयी माहिती द्या.
क) कलिंग युद्धाची माहिती द्या.
ड) गौतमीपुत्र सातकर्णी याचे योगदान स्पष्ट करा.
इ) हर्षवर्धन याच्या कामगिरीची चर्चा करा.
ई) वर्धमान महावीर यांच्या जीवनाविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
- प्र.3 चंद्रगुप्त मौर्य याचे योगदान स्पष्ट करा. 10
- किंवा
सम्राट चंद्रगुप्त दुसरा याचा साम्राज्यविस्तार स्पष्ट करा.
- प्र.4 गुप्तकालीन सुवर्णयुगाची चर्चा करा. 10

- Q.3** Explain the contribution of Chandragupta Maurya. **10**
OR
Explain the Imperialism of Chandragupta II.
- Q.4** Discuss the Golden age of Gupta Period. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Social Ecology (19101418)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) कॅलक्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) शाश्वत विकासाचे वैशिष्ट्य खालीलपैकी कोणते आहे?
अ) दरडोई उत्पन्न वाढवते ब) नैसर्गिक संसाधनांचा तर्कशुद्ध वापर
क) प्रदूषणात वाढ नाही ड) वरील सर्व
- 2) भोपाळ वायु दुर्घटना ——— वायुमुळे झाली.
अ) मिथाइल अल्कोहोल ब) मिथाइल आयसोसायनेट
क) मिथाइल कारबामेट ड) मिथाइल ॲसिटेट
- 3) ——— हे पर्यावरणवादी जल संवर्धन चळवळीशी संबंधित आहे.
अ) राजेंद्र सिंह राणा ब) राजा राणा
क) मेधा पाटकर ड) सुंदरलाल बहुगुणा
- 4) अल्ट्राव्हायोलेट किरणोत्सर्गापासून पृथ्वीवरील सजीव सृष्टीचे संरक्षण कशामुळे होते?
अ) ओझोनचा थर ब) हवा
क) वारा ड) वातावरण
- 5) सामाजिक, आर्थिक आणि परिस्थितिकीय समानता ही ——— साध्य करण्यासाठी आवश्यक अट आहे.
अ) सामाजिक विकास ब) शाश्वत विकास
क) आर्थिक विकास ड) परिस्थितिकी विकास
- 6) हवा (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा कोणत्या वर्षी संमत करण्यात आला?
अ) 1981 ब) 1972
क) 1982 ड) 1984
- 7) हवा, जमीन आणि पाण्याच्या भौतिक, रासायनिक किंवा जैविक वैशिष्ट्यांमध्ये अनावश्यक बदलास ——— असे म्हणतात.
अ) प्रदूषक ब) पर्यावरण विनाश
क) प्रदूषण ड) वरील सर्व
- 8) ——— हा दिवस वसुंधरा दिवस म्हणून साजरा केला जातो.
अ) 20 एप्रिल ब) 23 एप्रिल
क) 21 एप्रिल ड) 22 एप्रिल

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12**
- 1) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) पर्यावरणाच्या संवर्धनाचे प्रकार सांगा.
 - 3) जल प्रदूषणाची कारणे सांगा.
 - 4) जागतिक तापमान वाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 5) शाश्वत विकासात वैयक्तिक भूमिका स्पष्ट करा.
 - 6) ध्वनी प्रदूषणाचे परिणाम सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- जागतिक तापमान वाढ नियंत्रणासाठी उपाययोजना सूचवा.
- किंवा**
- चिपको आंदोलन व नर्मदा चळवळ स्पष्ट करा.
- प्र.4 वायु प्रदूषण म्हणजे काय? त्याचे परिणाम व उपाययोजना सांगा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Social Ecology (19101418)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Which of the following is the feature of Sustainable Development?
 - a) Raises per capita income
 - b) Rational use of Natural Resources
 - c) No increase in Pollution
 - d) All of the above
- 2) Which gas caused 'Bhopal gas Tragedy'?
 - a) Methyl alcohol
 - b) Methyl isocyanate
 - c) Methyl carbamate
 - d) Methyl acetate
- 3) Environmentalist is related to the water conservation.
 - a) Rajendra Sinh Rana
 - b) Raja Rana
 - c) Medha Patkar
 - d) Sundarlal Bahuguna
- 4) What protects the living things on earth from ultraviolet radiation?
 - a) Ozone layer
 - b) Air
 - c) Wind
 - d) Atmosphere
- 5) Social, Economic and ecological equity is the necessary condition for achieving _____.
 - a) Social Development
 - b) Sustainable Development
 - c) Economic Development
 - d) Ecological Development
- 6) The Air (Prevention and Control of Pollution) act was passed in _____.
 - a) 1981
 - b) 1972
 - c) 1982
 - d) 1984
- 7) The undesirable change in physical, chemical or biological characteristics of air, land and water is referred as _____.
 - a) Pollutants
 - b) Eco destructions
 - c) Pollution
 - d) All of the above
- 8) Earth Day is celebrated on _____.
 - a) 20th April
 - b) 23rd April
 - c) 21st April
 - d) 22nd April

Q.2 Attempt any four of the following questions.**12**

- 1) Explain the concept of sustainable development.
- 2) Explain the types of environment conservation.
- 3) State the causes of water pollution.
- 4) Explain the consequences of global warming.
- 5) Explain the role of individual for sustainable development.
- 6) State the effects of noise pollution.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Suggest control measures of global warming.
OR
Explain the Chipko and Narmada Movement.
- Q.4** What is air pollution? Explain its effects and remedies. **10**

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) विज्ञापन के तत्व लिखिए।
 - 2) पटकथा लेखन के प्रकार लिखिए।
 - 3) अनुवाद की दो परिभाषाएँ लिखिए।
 - 4) संगणक का परिचय लिखिए।
 - 5) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्द का हिंदी अर्थ लिखिए।
 - अ) Confidention-
 - ब) Election-
 - क) Joint Account-
 - 6) निम्नलिखित अंग्रेजी वाक्यांश का हिंदी अर्थ लिखिए।
 - अ) Explain in your letter-
 - ब) I agree-
 - क) Needs no comments-
- प्र.3** विज्ञापन की परिभाषा लिखकर उसकी विशेषताएँ लिखिए। **10**
- अथवा**
- संवाद का अर्थ बताकर संवाद की आवश्यकता को लिखिए।
- प्र.4** अनुवाद का अर्थ बताकर अनुवाद के गुणों को स्पष्ट कीजिए। **10**

- प्र.2 खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) भावनांची कार्ये थोडक्यात सांगा.
 - 2) संलग्नता सुरक्षितता परिणाम करणारे घटक सांगा.
 - 3) लिंग जाणीव विकास कसा होते ते सांगा.
 - 4) बालकांच्यात स्व-संकल्पना विकास कसा सुरू होतो ते स्पष्ट करा.
 - 5) आक्रमकता/रागाची निर्मिती म्हणजे काय?
 - 6) बालकांच्या विकासातील कुटूंबाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- 1) बालकाच्या विकासातील समवयस्कांची भूमिका समीक्षा करा.
किंवा
 - 2) नैतिक विकासाच्या विविध पैलूंचे मनो-विश्लेषण दृष्टीकोनातून चर्चा करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- शाब्दिक आणि अ-शाब्दिक भावना अभिव्यक्ती विकासाची चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Child Development (19101413)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In _____ children begin to construct a self concept.
 - a) Adult
 - b) Early childhood
 - c) Adolescent
 - d) Middle Childhood
- 2) _____ factors identified that affect attachment security.
 - a) Four
 - b) Two
 - c) Five
 - d) Three
- 3) "Empathy" means to understand the emotions of _____.
 - a) child
 - b) each other
 - c) self
 - d) others
- 4) Cognitive Theory of moral development proposed by _____.
 - a) Jean Piaget
 - b) Kohlberg
 - c) Gibson
 - d) Gilligan
- 5) In _____ parenting style parent behavior is right and strict.
 - a) Democratic
 - b) Permissive
 - c) Authoritarian
 - d) Uninvolved
- 6) There are _____ stages of Psycho-sexual development.
 - a) Five
 - b) Six
 - c) Seven
 - d) Eight
- 7) _____ suggested four parenting styles.
 - a) Horney
 - b) Baumrind
 - c) Freud
 - d) Jung
- 8) _____ cognitive developments are concrete to abstract.
 - a) Social
 - b) Persons
 - c) Family
 - d) Entiety

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) State functions of emotions.
- 2) State the factors that affect attachment security.
- 3) State the development of Gender Awareness.
- 4) Explain how children begin to construct a self concept.
- 5) What is Emergence of Aggression?
- 6) Explain the role of families in child development.

Q.3 Broad answer questions. (Any One) **10**

a) Critically examine the role of the peer group in child development.

OR

b) Discuss the Psycho-analytic approach in explaining different aspects of moral development.

Q.4 Broad answer question. **10**

Discuss the development of verbal and non-verbal emotional expression.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Organizational Psychology (19101414)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative.**08**

- 1) The L. M. X. model also distinguishes _____ leadership style.
 - a) Five
 - b) Six
 - c) Two
 - d) Three
- 2) The word "Normative" refers to those norms or standard of behavior consider to be _____.
 - a) Incorrect
 - b) Correct
 - c) Objective
 - d) Error
- 3) Achievement motivation has been studied intensively by _____ & his colleagues.
 - a) Atkison
 - b) David Mcllland
 - c) Feather
 - d) Ross
- 4) Job _____ refers to the match between the demands of a job and the ability of the employee.
 - a) Satisfaction
 - b) Congruence
 - c) Locus of Control
 - d) Experience
- 5) Job-characteristics Theory of Motivation developed by _____ and _____.
 - a) Hackman-Oldham
 - b) Atkinson-Ross
 - c) Bass-Rogers
 - d) Herzberg-Kent
- 6) _____ personality factor's related to job satisfactions are alienation and locus of control.
 - a) Five
 - b) Two
 - c) Three
 - d) Four
- 7) Robots can be programmed to run 24 hours a day _____ a week without fatigue or errors.
 - a) 8 Days
 - b) 7 Days
 - c) 5 Days
 - d) 6 Days
- 8) Human anthropometry a branch of engineering _____.
 - a) Psychology
 - b) Organization
 - c) Industrial
 - d) All the above

Q.2 Write short answer. (Any Four)**12**

- 1) What is Prosocial and Counter Productive Behavior?
- 2) What is Job-facet satisfaction?
- 3) State How we measuring Job satisfaction?
- 4) What is called High-performance-cycle?
- 5) State Achievement-motivation theory.
- 6) State the difference between authoritarian & democratic leadership.

- Q.3 Write long answer. (Any One)** **10**
Explain the Theories of leadership.
- OR**
- Discuss content theories of motivation.
- Q.4 Describe Time and Motion study.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

12

- 1) विगामी अनुमान म्हणजे काय?
- 2) साम्यानुमान म्हणजे काय?
- 3) प्रयोगाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 4) दुर्निरीक्षण म्हणजे काय?
- 5) लौकिक कारण म्हणजे काय?
- 6) अभ्युपगम म्हणजे काय?

प्र.3 निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.

10

किंवा

कारणिकतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.4 युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Traditional Logic (Inductive Logic) (19101416)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Analogy is a kind of _____ inference.
 - a) Mediate
 - b) Immediate
 - c) Inductive
 - d) None of these
- 2) Scientific induction is _____ induction.
 - a) Complete
 - b) Incomplete
 - c) Imaginary
 - d) None of these
- 3) _____ is important characteristic in the process of induction.
 - a) Imagination
 - b) Experience
 - c) Non-observation
 - d) None of these
- 4) _____ is the next stage of hypothesis.
 - a) Problem
 - b) Data collection
 - c) Classification
 - d) Verification
- 5) There are two grounds of induction, these are formal and _____.
 - a) Material
 - b) Verbal
 - c) Imaginary
 - d) None of these
- 6) Observation and Experiment are _____ ground of induction.
 - a) Material
 - b) Formal
 - c) Normative
 - d) None of these
- 7) _____ is one of the conditions of good hypothesis.
 - a) Consistency
 - b) Vague
 - c) Contradict
 - d) None of these
- 8) There are _____ ways of verification of hypothesis.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) What is inductive inference?
- 2) What is analogy?
- 3) Explain the characteristics of experiment.
- 4) What is Mal-observation?
- 5) What is popular cause?
- 6) What is hypothesis?

- Q.3** Explain the Principles of Uniformity of nature. **10**
OR
Explain the principles of causation.
- Q.4** Explain the conditions of good hypothesis. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)

- 1) विधेय तर्कशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) व्यक्ति चल म्हणजे काय?
- 3) उपसंचावर थोडक्यात टीप लिहा.
- 4) खालील एकवाची विधानांचे चिन्हांकन करा.
 - 1) राम हुशार आहे.
 - 2) शाम कष्टाळू नाही.
 - 3) विद्या प्रामाणिक आहे.
- 5) खालील सामान्य विधानांचे चिन्हांकन करा.
 - 1) सर्व संत धार्मिक असतात.
 - 2) एकही प्राणी चतुष्पाद नाही.
 - 3) काही पक्षी चतुर असतात.
- 6) खालील विधानीय फलनांवर निषेधाच्या नियमाचा वापर करा.
 - 1) $(X) (Ax \supset Bx)$
 - 2) $(\exists x) (Cx \cdot Dx)$
 - 3) $\sim (X) (Mx \supset \sim Nx)$

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)

- 1) E.I. आणि E.G. चा नियम स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) खालील युक्तिवादांची आकारिक सिद्धता द्या.
 - 1) i) $(X) (Hx \supset Mx)$
ii) $Ha \quad / \therefore Mx$
 - 2) i) $(X) (Hx \supset Mx)$
ii) $(X) (Mx \supset Kx)$
iii) $(X) (Kx \supset Tx) \quad / \therefore (X) (Hx \supset Tx)$

प्र.4 व्हेनच्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा.

- 1) सर्व मानव हुशार असतात.
सर्व विद्यार्थी मानव होत.

म्हणून, सर्व विद्यार्थी हुशार आहेत.
- 2) एकही चिमणी राजकारणी नाही.
काही पुढारी चिमण्या आहेत.

म्हणून, काही पुढारी राजकारणी आहेत.

Seat
No.

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Modern Logic (Predicate Logic) (19101415)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ is modern logician.
 - a) Socrates
 - b) Plato
 - c) Aristotle
 - d) Russell
- 2) 'Plato is follower of Socrates' this is _____ proposition.
 - a) Subject less
 - b) Subject predicate
 - c) Class membership
 - d) Relational
- 3) 'Mp' is a symbolic expression of _____ proposition.
 - a) Singular
 - b) Conjunctive
 - c) Disjunctive
 - d) Equivalent
- 4) _____ is the symbolic form of quantifier 'All'.
 - a) (X)
 - b) (A)
 - c) (B)
 - d) (M)
- 5) Existential affirmative proposition is also called _____ proposition.
 - a) A
 - b) E
 - c) I
 - d) O
- 6) $A \equiv$ _____.
 - a) A
 - b) E
 - c) I
 - d) O
- 7) A set is included in the other set is called _____ set.
 - a) Null
 - b) Universal
 - c) Sub
 - d) Intersection
- 8) 'Venn is logician' in this statement 'Venn' is a _____ of set of logicians.
 - a) Member
 - b) Subset
 - c) Null set
 - d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) Explain the nature of predicate logic.
- 2) What is Individual variable?
- 3) Write short note on subset.
- 4) Symbolize the following singular propositions.
 - a) Ram is clever
 - b) Sham is not hard worker.
 - c) Vidya is honour.
- 5) Symbolize the following general propositions.
 - a) All saints are religious.
 - b) No animals are quadruped.
 - c) Some birds are clever.

- 6) Apply the rules of negation on the following propositional functions.
- a) $(X) (Ax \supset Bx)$
 - b) $(\exists x) (Cx \cdot Dx)$
 - c) $\sim (X) (Mx \supset \sim Nx)$

Q.3 a) Explain the quantification rule of E.I. and E.G. **10**

OR

- b)** Construct formal proof of the following arguments.
- 1) i) $(X) (Hx \supset Mx)$
 ii) $Ha \quad / \therefore Ma$
 - 2) i) $(X) (Hx \supset Mx)$
 ii) $(X) (Mx \supset Kx)$
 iii) $(X) (Kx \supset Tx) \quad / \therefore (X) (Hx \supset Tx)$

Q.4 Test the validity of the following syllogism by the method of Venn's diagram. **10**

- 1) All men are clever.
 All students are men.

 Therefore, All students are clever.

- 2) No sparrows are politicians.
 Some leaders are sparrows.

 Therefore, Some leaders are politicians.

- 3) Give morphological analysis of the following words:
 - a) archduke
 - b) actor
 - c) childhood
- 4) Form a word by using the following prefix or suffix.
 - a) non-
 - b) post-
 - c) -ness
- 5) Identify the word class of the underlined words in the following sentences:
 - a) That man is my neighbor.
 - b) The story ends happily for the protagonist.
 - c) She is a violinist.
- 6) State whether the following words belong to open word class or closed word class:
 - a) river
 - b) and
 - c) she

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

a) Write a note on implicature and speech acts.

OR

b) Explain politeness and cooperative principle with suitable examples.

Q.4 Define the term 'lexical relation' and explain the lexical relations of homonymy, and homophone with appropriate examples. 10

- 8) सार्वजनिक वितरण प्रणालीचा प्रत्यक्ष फायदा ---- या घटकाला होतो.
अ) शहर ब) बचत-गट
क) दुर्गम आणि मागास प्रदेश ड) सहकारी संस्था

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) राष्ट्रीय शैक्षणिक अधिकार
 - 2) रोजगार हमी योजना
 - 3) सार्वजनिक हिशोब समिती
 - 4) अन्नधान्य सुरक्षा अधिकार
- प्र.3 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10
- भारतातील लोकपाल पदाची अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
सार्वजनिक धोरणाची व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- अंदाजपत्रकाची निर्मिती आणि मंजूरीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

- Q.3 Write answer in details (Any One)** **10**
- a) Critically examine the power and functions of Lokpal in India.
- OR**
- b) Give the definition, and characteristics of Public Policy.
- Q.4 Write answer in details of the following.** **10**
- Explain the procedure of Preparation and Passing of Budget.

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) जागतिकीकरणाचे फायदे स्पष्ट करा.
 - 2) ग्रामीण विकासात हातभार लावणारे शेतीपूरक व्यवसाय कोणते स्पष्ट करा.
 - 3) ग्रामीण विकासात महिलांचे राजकीय स्थान स्पष्ट करा.
 - 4) सहकार चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.
 - 5) ग्रामीण विकासात साखर कारखान्यांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 6) ग्रामीण समाजातील फरक उद्योग स्पष्ट करा.
- प्र.3** दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) **10**
- ग्रामीण भागातील विकासात साखर कारखान्यांचे योगदान व भूमिका स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ग्रामीण विकास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4** जागतिकीकरण म्हणजे काय सांगून, जागतिकीकरणाचे भारतीय शेतीवरील होणारे परिणाम स्पष्ट करा. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) मध्ययुगीन काळातील पर्यटनाचा ऐतिहासिक आढावा लिहा.
 - 2) पर्यटन व रोजगार यावर माहिती लिहा.
 - 3) औरंगाबाद एक ऐतिहासिक राजधानी.
 - 4) गोव्यातील बीचेसची माहिती लिहा.
 - 5) राष्ट्रीय स्तरावरील पर्यटन नियोजन
 - 6) भारतातील बौद्ध धर्मीयांच्या पवित्र स्थळांविषयी माहिती लिहा.
- प्र.3** भारतातील राष्ट्रीय उद्याने व अभयारण्याची माहिती लिहा. **10**
- किंवा**
- भारतातील दुसऱ्या महायुद्धानंतरचा पर्यटन विकास स्पष्ट करा.
- प्र.4** सोलापूर जिल्ह्यातील ऐतिहासिक स्थळांची माहिती लिहा. **10**

- Q.3** a) Write information about national parks and sanctuaries in India. **10**
OR
b) Explain the development of tourism in India after World War II.
- Q.4** Write information about historical places in Solapur district. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- अ) संसाधनांवर लोकसंख्येचा दबाव या संकल्पनेची चर्चा करा.
ब) लोकसंख्येच्या सर्वेक्षणावर टीपा लिहा.
क) मत्स्यपालनाच्या प्रकारांवर चर्चा करा.
ड) प्राणी संसाधनांच्या संवर्धनावर चर्चा करा.
इ) वनसंपत्तीचे महत्त्व सांगा.
ई) मनुष्य एक संसाधन यावर टीपा लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- अ) महाराष्ट्रातील जंगलाचे प्रकार आणि वितरण वर्णन करा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील प्राण्यांचे प्रकार आणि त्यांचे वितरण यावर चर्चा करा.
- प्र.4 महाराष्ट्रातील लोकसंख्येच्या वितरणावर चर्चा करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Resource Geography of Maharashtra – II (19101409)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) According to population Maharashtra ranks _____ in India.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 2) Population Growth Theory is presented by _____.
 - a) Zimmarman
 - b) Malthus
 - c) Ratzel
 - d) None of these
- 3) _____ types soil is more in Deccan plateau of Maharashtra.
 - a) Sandy
 - b) Regur
 - c) Alluvial
 - d) Laterite
- 4) Due to concentration of salinity in soil the decrease the _____.
 - a) Degradation
 - b) Pollution
 - c) Fertility
 - d) None of these
- 5) Due to vegetation and Animal decompose material is known as _____.
 - a) Humus
 - b) Organic Manners
 - c) Plateau
 - d) Plains
- 6) Navegaon National Park is located in _____ district.
 - a) Gondia
 - b) Bhandara
 - c) Chandrapur
 - d) Nagpur
- 7) _____ Problem is known as cancer in urban area.
 - a) Slum
 - b) Rural Settlements
 - c) Rich Settlements
 - d) Middle class settlement
- 8) Wool is _____ material.
 - a) Artificial
 - b) Natural
 - c) Manmade
 - d) Chemical

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) State the importance of forest resources.
- 2) Discuss the Conservation of Animal resources.
- 3) Discuss the types of Fisheries.
- 4) Short note on Man as resource.
- 5) Short note Population Survey.
- 6) Discuss the concept of population pressure on resources.

Q.3 Attempt any one of the following questions. 10

a) Describe the types and distribution of forest in Maharashtra.

OR

b) Discuss the types of animal and their distribution in Maharashtra.

Q.4 Discuss on the distribution of population in Maharashtra. 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) व्यंकटेश माडगूळकरांच्या चार कादंबऱ्याची नावे सांगा?
 - 2) सूत्र संचालकाची वैशिष्ट्ये सांगा?
 - 3) ग्रामीण साहित्याच्या प्रेरणा स्पष्ट करा.
 - 4) 'शिदा चांभार' याचे व्यक्तिमत्व कसे होते?
 - 5) 'माझा बाप' या कथेतील जाणिवा स्पष्ट करा?
 - 6) व्यंकटेश माडगूळकरांची भाषाशैली वर्णन करा?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- 1) 'माणदेशी माणसं' या कथासंग्रहातील प्रादेशिकता सांगा.
किंवा
 - 2) 'कोंडीबा गायकवाड' या कथेत लेखकाने त्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचे कसे सांगितले आहेत?
- प्र.4 व्यंकटेश माडगूळकरांनी 'माणदेशी माणसं' या कथासंग्रहातील व्यक्तिचित्रणाचे कोणते विशेष सांगितले आहेत? 10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Secretarial Practice & Comm. Correspondence (19101463)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) कंपनीस सहसा बँकेत ——— खाते उघडतात.
 अ) बचत ब) मुदत ठेव
 क) चालू ड) यापैकी काहीही नाही
- 2) हरवलेल्या धनादेशांचे पेमेंट ——— ला थांबवता येते.
 अ) कंपनी ब) बँक
 क) व्यावसायिकास ड) यातील काहीही नाही
- 3) बँका आपल्या ग्राहकांना विविध ——— प्रदान करतात.
 अ) सेवा ब) पासबुक
 क) विमा ड) यापैकी काहीही नाही
- 4) व्यवसाय पत्राची भाषा ——— असावी.
 अ) आक्षेपार्ह ब) सभ्य
 क) कल्पक ड) बचावात्मक
- 5) कंपनीच्या ——— च्या वेळी लेनदारांची देखील बैठक आयोजित केली जाऊ शकते.
 अ) विघटन ब) बंद करणे
 क) प्रगती ड) दिवाळखोरी
- 6) विशिष्ट प्रकारच्या भागधारकांची बैठक म्हणजे ——— सभा होय.
 अ) वार्षिक ब) मध्यावधी
 क) विशेष ड) प्राधान्य भागधारक
- 7) एका खासगी मर्यादित कंपनीला कोणती बैठक बोलवण्याची गरज नाही?
 अ) विशेष ब) सामान्य
 क) वैधानिक ड) अनियामितीक
- 8) कंपनीच्या जीवनात वैधानिक बैठक ——— आयोजित केली जाते.
 अ) एक वेळ ब) दोन वेळ
 क) तीन वेळा ड) चार वेळ

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)** **12**
- 1) सभेची नोटीस व कार्यक्रम पत्रिका स्पष्ट करा.
 - 2) संवैधानिक अहवाल स्पष्ट करा.
 - 3) संदेशवहनाचे प्रकार सांगा.
 - 4) हरकतीचा मुद्दा स्पष्ट करा.
 - 5) अग्नीविमा म्हणजे काय?
 - 6) सभेचे इतिवृत्त म्हणजे काय?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- 1) व्यावसायिक पत्राचे महत्व सांगा.
 - 2) बँकेत खाते उघडण्यासाठी बँकेला पत्र लिहा. **किंवा**
- प्र.4 विम्याचे प्रकार सांगून व्यावसायिक व्यवहारात त्याचे महत्व सांगा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Secretarial Practice & Comm. Correspondence (19101463)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Companies usually open _____ account with the bank.
 - a) saving
 - b) fixed deposit
 - c) current
 - d) none of these
- 2) A payment of the Cheque lost can be stopped by _____.
 - a) Company
 - b) Bank
 - c) Businessman
 - d) None of these
- 3) Banks provide various _____ to its customers.
 - a) Services
 - b) Passbook
 - c) Insurance
 - d) None of these
- 4) Language of the business letter should be _____.
 - a) Offensive
 - b) Courteous
 - c) Idiomatic
 - d) Defensive
- 5) A creditors meeting may also be held at the time of _____ of the company.
 - a) Dissolution
 - b) Windup
 - c) Progress
 - d) Insolvency
- 6) A meeting of specific type of shareholders is _____ meeting.
 - a) Annual
 - b) Midterm
 - c) Special
 - d) Preferential shareholder
- 7) A private limited company need not hold _____ meeting.
 - a) Special
 - b) General
 - c) Statutory
 - d) Ordinary
- 8) A statutory meeting is held _____ in the life time of the company.
 - a) One time
 - b) Two-time
 - c) Three time
 - d) Four time

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) Explain the meeting notice and agenda.
- b) Explain constitutional reporting.
- c) State the types of messaging.
- d) Explain the point of objection.
- e) What is fire insurance?
- f) What are minutes of meeting?

- Q.3 Write long answer of following question. (Any One)** **10**
- a) Explain the importance of business letter.
- OR**
- b) Write a letter to the bank to open a bank account.
- Q.4 State the types of insurance and explain its importance in business practice.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Asnafa Nasr Ka Taruf (19101404)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1)۔۔۔۔۔ کے کرداروں میں آدمیوں کے علاوہ دیوپری اور عجیب و غریب مخلوقات نظر آتی ہے۔

(A) افسانوں۔ (B) ناولوں۔

(C) داستانوں۔ (D) ڈراموں۔

(2)۔۔۔۔۔ آل انڈیا ریڈیو کے بڑے عہدے ڈائریکٹر جنرل کی حیثیت سے خدمات انجام دیے ہیں۔

(A) ڈپٹی نذیر احمد۔ (B) مرزا فرحت اللہ بیگ۔

(C) سر سید احمد خان۔ (D) احمد شاہ پطرس بخاری۔

(3) اردو میں انشائیہ نگاری کی بنیاد۔۔۔۔۔ زبان و ادب سے ہوئی ہے۔

(A) عربی۔ (B) فارسی۔

(C) انگریزی۔ (D) سنسکرت۔

(4)۔۔۔۔۔ نے سب سے پہلے اردو افسانہ کو حقیقت نگاری اور واقعیت پسندی سے روشناس کرایا۔

(A) پریم چند۔ (B) کرشن چندر۔

(C) راجندر سنگھ بیدی۔ (D) سجاد حیدر یلدرم۔

(5) راجندر سنگھ بیدی کا شاہکار ناول۔۔۔۔۔ ہے۔

(A) گودان۔ (B) آخری شب کے ہم سفر۔

(C) شکست۔ (D) ایک چادر میلی سی۔

(6) پطرس بخاری کا تحریر کردہ انشائیہ۔۔۔۔۔ ہے۔

(A) دیاسلانی۔ (B) کُتے۔

(C) گذرا ہوزمانہ۔ (D) چارپائی۔

(7) اردو کی پہلی داستان۔۔۔۔۔ کے نام سے شائع ہوئی۔

- (A) باغ و بہار۔
(B) طلسم ہوش ربا۔
(C) آرائش محفل۔
(D) سب رس۔

(8) اردو میں داستان نویسی کا باضابطہ آغاز۔۔۔۔۔ کی خدمات سے ہوتا ہے۔

- (A) دہلی کالج۔
(B) فورٹ سینٹ جارج کالج۔
(C) فورٹ ولیم کالج۔
(D) گورنمنٹ لاجور کالج۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) راجندر سنگھ بیدی کے بارے میں مختصر نوٹ لکھیے؟

(2) انشائیہ کی تعریف بیان کیجیے۔

(3) ناول کا اہم جزو پلاٹ سے کیا مراد ہے؟

(4) انشائیہ کتے کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مختصر لکھیے؟

(5) صنف داستان کی تعریف بیان کیجیے؟

(6) اردو میں انشائیہ نگاری کی اہمیت و افادیت پر مختصر روشنی ڈالیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) منشی پریم چند کا تخلیق کردہ شاہکار افسانہ "کفن" کا تنقیدی جائزہ لیجیے؟

(2) اردو افسانہ نگاری کا آغاز و ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجیے؟

10

سوال نمبر 4. انشائیہ ہندو اور مسلمانوں میں ارتباط کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجیے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) नवीन आर्थिक धोरणाचे घटक सांगा.
 - 2) सामाजिक सुरक्षितता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) कामगारांच्या कार्यक्षमतेवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
 - 4) कामगार संघटना ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) सामाजिक विमा यासंदर्भात माहिती लिहा.
 - 6) सामाजिक सहाय्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची कामगार कल्याणातील भूमिका स्पष्ट करा.
- किंवा**
- कर्मचारी नुकसान भरपाई कायदा –1923 सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.4 नवीन आर्थिक धोरणाचे भारताच्या सामाजिक सुरक्षिततेवरील परिणाम स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
Explain the role of International Labour organization in Labour welfare.
OR
Explain the workmen's compensation Act-1923 in detail.
- Q.4 Explain the impact of New Economic policy on Indian Social Security** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा 1960 ची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 2) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकाच्या समस्या सांगा.
 - 3) नाबार्डची कार्ये सांगा.
 - 4) भारतातील दुग्ध सहकारी संस्थांच्या समस्या सांगा.
 - 5) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
 - 6) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा 1960 मधील सभासदत्वाच्या संदर्भातील तरतुदी स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- भारतातील सहकारी साखर कारखान्यांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील सहकारी पतपुरवठा संख्यांच्या समस्या स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Co-operation (19101407)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The National Co-operative union of India working in Co-operative sector on national level since _____ year.

a) 1951	b) 1961
c) 1977	d) 1991
- 2) _____ is the head quarter of the National Co-operative Development Corporation.

a) New Delhi	b) Mumbai
c) Jaipur	d) Surat
- 3) Section _____ is regarding Audit and Supervision Under Maharashtra Co-operative Act 1960.

a) 51	b) 61
c) 81	d) 91
- 4) _____ is a problem of Co-operative credit societies.

a) Low capital	b) Political interference
c) Overdoes	d) All the above
- 5) NABARD was established in _____ year

a) 1982	b) 1992
c) 2002	d) 2012
- 6) Primary Agricultural credit societies provide _____ loans.

a) Short term	b) Medium term
c) Long term	d) All the above
- 7) _____ has a prime importance in Co-operative societies.

a) Annual General Meeting	b) Directors Meeting
c) Employee Meeting	d) None of these
- 8) The working area of state Co-operative Banks is _____.

a) District	b) Taluka
c) State	d) Village

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) State the features of Maharashtra Co-operative Societies Act.1960
- 2) State the problems of District Central Co-operative Banks.
- 3) State the functions of NABARD.
- 4) State the problems of Dairy Co-operative in India.
- 5) State the objectives of the National Co-operative Development corporation.
- 6) Explain the provisions of membership in Maharashtra Co-operative societies Act 1960.

- Q.3 Answer any one question of the following.** **10**
Explain the problems of sugar Co-operatives in India.
OR
Explain the problems of Co-operative Movement in Maharashtra.
- Q.4** Explain the problems of credit Co-operatives in India. **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) वेदोक्त प्रकरण
 - 2) महर्षी वि. रा. शिंदे यांचे अस्पृश्य उद्धाराचे कार्य
 - 3) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक तत्वज्ञान
 - 4) पंडिता रमाबाई यांचे सामाजिक कार्य
 - 5) छ. शाहू महाराज यांचे शैक्षणिक कार्य
 - 6) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक कार्य
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक) 10**
- अ) राजर्षी शाहू महाराजांचे सामाजिक व आर्थिक कार्य सविस्तर वर्णन करा.
- किंवा**
- ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील व वि. रा. शिंदे यांचे शैक्षणिक आणि सामाजिक कार्य विषद करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न लिहा. 10**
- डॉ. बाबासाहेब यांचे जीवन व कार्य स्पष्ट करा.

Q.3 a) Describe in detail the social and economic activities of Rajarshi Shahu Maharaj. **10**

OR

b) Describe the educational and social work of Karmaveer Bhaurao Patil and V. R. Shinde.

Q.4 Explain the life and work of Dr. Babasaheb Ambedkar. **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा यातील तरतुदी सांगा.
 - 2) आझाद हिंद सेना याविषयी माहिती लिहा.
 - 3) प्रतिसरकार याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
 - 4) वासुदेव बळवंत फडके यांच्या विषयी माहिती लिहा.
 - 5) कुका चळवळ याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
 - 6) सविनय कायदेभंग चळवळीचा कार्यक्रम याविषयी माहिती लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- महात्मा गांधींचे असहकार चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
- किंवा**
- 1935 चा भारत प्रशासन कायदा याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतीय राज्यघटनेची माहिती सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10**

Q.3 Broad Answer Question. (Any One) **10**

Explain an information about Non-Cooperation movement by giving contribution of Mahatma Gandhi.

OR

Explain the features of India administration Act 1935.

Q.4 Explain the features of the constitution of India. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) पर्यावरण भूगोलाचे स्वरूप सांगा.
 - 2) मानव व पर्यावरण सहसंबंध स्पष्ट करा.
 - 3) गवताळ प्रदेशातील जीव संहिता स्पष्ट करा.
 - 4) परिसंस्थेची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) उष्ण कटिबंधातील पर्यावरणाच्या समस्या सांगा.
 - 6) जंगल परिसंस्था स्पष्ट करा.
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न. **10**
- पर्यावरण भूगोलाच्या व्याख्या सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- किंवा**
- परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये व रचना स्पष्ट करा.
- प्र.4** समशीतोष्ण कटिबंधातील पर्यावरण समस्येबद्दल सविस्तर माहिती लिहा. **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. GEOGRAPHY (Paper - VI)
Environmental Geography (19101462)

Day & Date: Saturday, 20-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) World Environmental Day is celebrated on _____ day.
 - a) 5th July
 - b) 5th June
 - c) 5th December
 - d) 5th January
- 2) Natural and _____ Environment are the two types of Environment.
 - a) Economic
 - b) Political
 - c) Industrial
 - d) Cultural
- 3) The Grassland region in South Africa are called as _____.
 - a) Veld
 - b) Prairie
 - c) Pampas
 - d) Downs
- 4) Mostly Thorny and Thorny plants are found in _____ types of Biomes.
 - a) Taiga
 - b) Tundra
 - c) Desert
 - d) Grassland
- 5) Plants produce their own food so they are called as _____.
 - a) Producer
 - b) Decomposer
 - c) Autotrophic
 - d) Paratrophic
- 6) A Plant is an _____ element of an Ecosystem.
 - a) Abiotic
 - b) Biotic
 - c) Natural
 - d) Social
- 7) The first Environment Conference held at _____ city.
 - a) Geneva
 - b) Stockholm
 - c) Paris
 - d) Tokyo
- 8) Deforestation is an _____ made Environmental problem.
 - a) Natural
 - b) Economic
 - c) Man
 - d) Political

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- a) State the Nature of Environmental Geography.
- b) Explain the relationship between man and environment.
- c) Explain the biome of Grasslands.
- d) Explain the concept of Ecosystem.
- e) State the Environmental Problems in tropical region.
- f) Explain the forest ecosystem.

- Q.3 Broad question.** **10**
- a) Give the Definition and explain the importance of Environmental Geography.
- OR**
- b) Explain the characteristics and structure of Ecosystem.
- Q.4** Write a detail account of the environmental problem in the Temperate Zone. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) "जरा दीर्घ दृष्टी दोष" म्हणजे काय?
 - 2) "निवडक इष्टतमीकरण" म्हणजे काय?
 - 3) "सॅण्डविच पीढी" कशाला म्हणतात?
 - 4) "फावला वेळ" म्हणजे काय?
 - 5) महान-पंचघटक सिध्दांतामधील व्यक्तीमत्व गुण-विशेष सांगा?
 - 6) "पुरुषांमधील कामक्षीणता" म्हणजे काय?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- उत्तर-प्रौढावस्थेतील दैनंदिन जीवन वर्णन करा?
किंवा
मध्यम प्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा.
- प्र.4 मध्यम प्रौढावस्थेतील "काम आणि फावला वेळ" यांची सविस्तर चर्चा करा. 10

- Q.3 Broad answers. (Any One)** **10**
Describe Daily life of Late adulthood?
- OR**
- Explain the physical development in middle adulthood?
- Q.4** Discuss in detail about work and leisure in middle adulthood? **10**

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। 12
- 1) पूर्ण विराम चिन्ह किसे कहते हैं, उदाहरण देकर लिखिए।
 - 2) अनुवाद का अर्थ बताकर अनुवाद की परिभाषा लिखिए।
 - 3) हिंदी वेबसाइट के तीन नाम लिखिए।
 - 4) व्यावहारिक अनुवाद का स्वरूप लिखिए।
 - 5) विस्मयादिबोधक चिन्ह किसे कहते हैं? उदाहरण देकर लिखिए।
 - 6) अल्प विराम चिन्ह किसे कहते हैं? उदाहरण देकर लिखिए।
- प्र.3 निम्नलिखित में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या लिखिए। 10
- 1) "पेट पीठ दोनों मिलकर हैं एक
चल रहा लकड़िया टेक
मुट्ठीभर दाने को—भूख मिटाने को
मुँ फटी पुरानी झोली को फैलता
दो टूक कलेजे के करता पछताता पथ पर आता।"
 - 2) "एक आदमी
रोटी बेलता है
एक आदमी रोटी खाता है
एक तीसरा आदमी भी है
जो न रोटी बेलता है, न रोटी खाता है।"
 - 3) "उपर से काली
भीतर से अपने चमकते दाँतो
की तरह शांत धवल होती है वे
वे जब हँसती है फेनिल दूध—सी
निश्चल हँसी।
- प्र.4 शिक्षा की अवस्था कविता का भावार्थ लिखिए। 10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Psychology (Paper-VI)
Psychology of Modern life (19101460)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 09 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहाणे योग्य ठरेल.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा. (बहुपर्यायी)

08

- 1) मैत्री ---- साठी महत्वाचे असते.
 अ) आशावाद
 ब) मानसिक आरोग्य
 क) समायोजन
 ड) शारीरिक आरोग्य
- 2) प्रेमाचा त्रिमिती सिध्दांत ---- यांनी मांडला.
 अ) रॉजर्स
 ब) कॅटेल
 क) स्टर्नबर्ग
 ड) स्टर्न
- 3) वैवाहीक यशाची ---- भाकीत करणारे घटक असतात.
 अ) तीन
 ब) चार
 क) पांच
 ड) सहा
- 4) स्वतःहाच्या सामाजिक समुहात विवाह करण्याच्या प्रवृत्तीला ---- असे म्हणतात.
 अ) सहजीवन
 ब) अंतर्विवाह
 क) समागमन
 ड) विवाहबध्द होण्याची प्रेरणा
- 5) "संप्रेषण" संज्ञा ग्रीक लॅटिन 'कम्युनिस' पासून घेतला असून त्याचा अर्थ ----.
 अ) विश्वासाची देवाण-घेवाण
 ब) समभावाची देवाण-घेवाण
 क) विचारांची देवाण-घेवाण
 ड) सामान्य ज्ञानाची देवाण-घेवाण
- 6) 'कारकिर्द निवड' यावर ---- पार्श्वभूमीचा अतिरिक्त प्रभाव असतो.
 अ) समाज
 ब) कुटूंब
 क) शाळा
 ड) महाविद्यालय
- 7) ---- वयात वैवाहीक समाधान सर्वात उच्च असते.
 अ) प्रारंभिक प्रौढावस्था
 ब) मध्यमप्रौढावस्था
 क) उत्तर प्रौढावस्था
 ड) प्रौढावस्था
- 8) नेत्र कटाक्ष ---- सर्वात मोठा संप्रेषण मार्ग आहे.
 अ) शाब्दिक
 ब) परस्पर-अंदाज
 क) अ-शाब्दिक
 ड) परस्पर पुरक

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) एड्स म्हणजे काय?
 - 2) खादाडपणा म्हणजे काय?
 - 3) अपुरे संप्रेषण म्हणजे काय?
 - 4) मैत्रीमधील लिंग-भिन्नता सांगा?
 - 5) लैगिक-छळ म्हणजे काय?
 - 6) धुम्रपानाचे परिणाम स्पष्ट करा?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक) 10**
- 1) कौटूंबिक जीव चक्रांतील वैवाहिक समायोजनाचे वर्णन करा?
किंवा
 - 2) संप्रेषण प्रक्रियेतील घटक थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.4 आजारासाठी दिलेल्या प्रतिक्रिया सविस्तरपणे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. Psychology (Paper-VI)
Psychology of Modern life (19101460)

Day & Date: Thursday, 25-04-2024
 Time: 09 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choosing the correct alternative. (Multiple Choice) 08

- 1) Friends are important to _____.
 - a) Optimistic
 - b) Mental health
 - c) Adjustment
 - d) Physical health
- 2) "Traingular Theory" of love proposed by _____.
 - a) Rogers
 - b) Cattell
 - c) Stenberg
 - d) Stern
- 3) There are _____ predictors of marital success.
 - a) Three
 - b) Four
 - c) Five
 - d) Six
- 4) _____ is tendency of people to marry within their own social group.
 - a) Co-habitation
 - b) Endogamy
 - c) Homogamy
 - d) Motivation to Marry
- 5) The word "Communication" derived from Latin word 'Communiouis' means to _____.
 - a) To share beliefs
 - b) To share common feeling
 - c) To share thought
 - d) To share common sense
- 6) "Carrer Choice" are strongly influenced by their _____ background.
 - a) Social
 - b) Family
 - c) School
 - d) College
- 7) In _____ age marital satisfaction is high.
 - a) Early adulthood
 - b) Middle adulthood
 - c) Late adulthoods
 - d) Adulthood
- 8) Eye contact is major channel of _____ communication.
 - a) Verbal
 - b) Mutual gaze
 - c) Non-verbal
 - d) Reciprocal

Q.2 Write short answer. (Any 4) 12

- a) What is AIDS?
- b) What is overeating?
- c) What is Tnadequate Communication?
- d) State gender Differences in friendship?
- e) What is sexual Harassment?
- f) Explain -the effects of smoking?

- Q.3 Write long answer. (Any one)** **10**
- a) Describe the marital adjustment across the family life cycle?
- OR**
- b) Explain in briefly components of the communication process?
- Q.4 Explain in detail Reactions to illness?** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. ENGLISH (Paper – V)
Introduction to Language (19101429)

Day & Date: Friday, 26-04-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) Plosives are also called _____.
 - a) Fricatives
 - b) Dental
 - c) Nasal
 - d) Stops
- 2) The plosive, Fricatives and Affricates combinely give us how many consonants?
 - a) Seventeen
 - b) Nineteen
 - c) Ten
 - d) Fifteen
- 3) Language is _____.
 - a) open ended
 - b) symbolic
 - c) arbitrary
 - d) ABC Options
- 4) Animal communication system is _____.
 - a) culturally transmitted
 - b) symbolic
 - c) instinctive
 - d) non-instinctive
- 5) /m/ is _____ consonant.
 - a) fricative
 - b) affricate
 - c) nasal
 - d) lateral
- 6) There are _____ Sounds in English language.
 - a) 12
 - b) 08
 - c) 24
 - d) 44
- 7) _____ of the following is free morpheme.
 - a) 'tree'
 - b) 'Happily'
 - c) 'Non-instinctive'
 - d) 'successful'
- 8) 'Brunch' is the example of _____ word formation process.
 - a) Compounding
 - b) Blending
 - c) Clipping
 - d) Acronym

Q.2 Write the answers in short. (Any Four)

- a) Write the transcription of the following words:
 - 1) table
 - 2) rub
 - 3) bags
- b) Write three term label of /n/, /b/ and //.
- c) Underline the weak forms;
 - 1) I would like a glass of water.
 - 2) They are waiting for the train.
- d) Identify word formation process of the words:
 - 1) waterproof
 - 2) Flu
 - 3) Interpol
- e) Identify type of morpheme of
 - 1) college
 - 2) hopeful
 - 3) sheep (plural)
- f) Give morphological analysis of the words
 - 1) unhappily
 - 2) newspaper boy

Q.3 Broad question. (Any One)**10**

- a) Describe plosive or stop consonants.

OR

- b) What is Affixation? How it functions in morphological process?

Q.4 What is the difference between human and animal communication system?**10**

- प्र.2 टिप्पणी लिखत। (कोणतेही 4) 12
टिपा लिहा. (कोणतेही 4)
- 1) अर्जुन।
 - 2) आत्मा।
 - 3) श्रीकृष्ण।
 - 4) निर्गुण भक्ती।
 - 5) स्थितप्रज्ञ।
 - 6) भक्तीचे प्रकार।
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत. (दोन पैकी एक) 10
अ) श्रीकृष्णाने अर्जुनास सांगितलेला भक्तीयोग सांगा?
ब) हत्वार्थकामांस्तु गुरुनिहैव भुञ्जीय भोगान् रुधिरप्रदिग्धान्। हे वाक्य स्पष्ट करा.
- प्र.4 सांख्ययोगानूसार स्थितप्रज्ञाची लक्षणे व आत्म्याचे स्वरूप स्पष्ट करा? 10

Q.3 Attempt any One of the following questions. **10**

a) Write a critical appreciation of the poem 'On Killing of a Tree'.

OR

b) Critically analyze the poem 'Pilgrimage'.

Q.4 Answer the following question. **10**

Comment on the various themes of the novel 'That Long Silence' by Shashi Deshpande.

- प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (कोणत्याही चार) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) उपमा अलंकार:
 - 2) ससंदेह अलंकार:
 - 3) काव्याचे हेतु:
 - 4) अभिधा शक्ति:
 - 5) उपाधि:
 - 6) काव्याचे प्रकार:
- प्र.3 कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
काव्याची प्रयोजने विस्ताराने लिहा.
- किंवा**
- शक्ति निपुणता लोकशास्त्रकाव्यवेक्षणात्। काव्यज्ञ शिक्षायाभ्यास इति हेतुस्तदुद्भवे, हे स्पष्ट करा.
- प्र.4 काव्य प्रकाशाचे साहित्य क्षेत्रातील स्थान स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PHILOSOPHY (Paper-V)
Western Ethics (19101455)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) — हा कर्तव्यवादी विचारवंत आहे.
 अ) मिल्ल
 ब) बेन्थॅम
 क) सिड्ज्विक
 ड) कांट
- 2) उपयुक्ततावादाला — सुखवाद असेही म्हणतात.
 अ) स्व
 ब) सार्वत्रिक
 क) विशिष्ट
 ड) यापैकी नाही
- 3) अंतःप्रज्ञावादी नीतिशास्त्र ही — ची विचारसरणी आहे.
 अ) मिल्ल
 ब) बेन्थॅम
 क) सिड्ज्विक
 ड) कांट
- 4) 'जर पास व्हायचे असेल तर अभ्यास करायला हवे' हे विधान — आदेश आहे.
 अ) निरूपाधिक
 ब) सोपाधिक
 क) संधी
 ड) विकल्प
- 5) प्लेटो नुसार सद्गुणाचे — प्रकार आहेत.
 अ) दोन
 ब) तीन
 क) चार
 ड) पाच
- 6) प्लेटो नुसार, — हा सद्गुण होय.
 अ) शहाणपण
 ब) आळसपण
 क) अनैतिकता
 ड) वाईट वागणूक
- 7) — ने सद्गुणविषयक सुवर्णमध्य सिद्धांत मांडला आहे.
 अ) न्यूटन
 ब) अलेक्झांडर
 क) अॅरिस्टॉटल
 ड) सार्त्र
- 8) सुधारणात्मक उपपत्ती हा — चा एक प्रकार आहे.
 अ) सद्गुण
 ब) ज्ञान
 क) शिक्षा
 ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)

- 1) सदिच्छा म्हणजे काय?
- 2) आदर्शनिष्ठ नीतिशास्त्र म्हणजे काय?
- 3) सुखवाद म्हणजे काय?
- 4) पर्यावरणवाद म्हणजे काय?
- 5) आदेश म्हणजे काय?
- 6) 'शिक्षेची सुधारणात्मक उपपत्ती' स्पष्ट करा.

प्र.3 अॅरिस्टॉटलनुसार सद्गुणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

10

किंवा

शिक्षेची प्रतिबंधात्मक उपपत्ती स्पष्ट करा.

प्र.4 समलैंगिकतेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PHILOSOPHY (Paper-V)
Western Ethics (19101455)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) _____ is deontological thinker.
 - a) Mill
 - b) Bentham
 - c) Sidzwick
 - d) Kant
- 2) Utilitarianism is also called _____ hedonism.
 - a) Egoistic
 - b) Universal
 - c) Particular
 - d) None of these
- 3) Intuitive ethics is _____'s ideology.
 - a) Mill
 - b) Bentham
 - c) Sidzwick
 - d) Kant
- 4) 'If I wish to pass this exam, I must study' this statement is _____ imperative.
 - a) Categorical
 - b) Hypothetical
 - c) Conjunctive
 - d) Disjunctive
- 5) According to Plato, there are _____ kinds of virtues.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 6) According Plato, _____ is virtue.
 - a) Wisdom
 - b) Lezyness
 - c) Immorality
 - d) Bad behaviour
- 7) _____ established theory of golden mean of virtue.
 - a) Newton
 - b) Alexander
 - c) Aristotle
 - d) Sartre
- 8) Reformatory theory is a kind of _____.
 - a) Virtue
 - b) Knowledge
 - c) Punishment
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) What is good will?
- b) What is normative ethics?
- c) Explain hedonism.
- d) What is ecology?
- e) What is imperative?
- f) Explain 'Reformatory theory of punishment'.

- Q.3** Explain the nature of virtue by Aristotle. **10**
OR
Explain the preventive theory of punishment.
- Q.4** Explain the characteristics of Homosexuality. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper – V)
Teaching and Learning (19101453)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) — यांनी शिक्षकाला माळ्याची उपमा दिली आहे.
 अ) प्लेटो
 ब) फोबेल
 क) रवींद्रनाथ टागोर
 ड) राधाकृष्णन
- 2) मुलामुलींची शारीरिक वाढ — अवस्थेमध्ये झपाट्याने होते.
 अ) शैशवावस्था
 ब) कुमारावस्था
 क) प्रौढावस्था
 ड) किशोरावस्था
- 3) अध्यापन दिशाहीन व अयशस्वी होऊ नये यासाठी — ची गरज आहे.
 अ) पाठ्यपुस्तके
 ब) अध्ययन सिध्दांत
 क) अध्यापन शास्त्र
 ड) अभ्यासक्रम
- 4) — यांच्या वापरामुळे शिक्षकाचे अध्यापन प्रभावी होते आणि विद्यार्थ्यांचे अध्ययन सुलभ होते.
 अ) अध्यापक पध्दती
 ब) अध्यापन सूत्रे
 क) अध्ययन पध्दती
 ड) यापैकी नाही
- 5) शिक्षण हे सामाजिक परिवर्तनाचे खरेखुरे साधन बनवण्याची मुख्य जबाबदारी — वर येऊन पडते.
 अ) शासन
 ब) पाठ्यक्रम
 क) शाळा
 ड) शिक्षक
- 6) मुलांमध्ये घडून येणाऱ्या गुणात्मक बदलांना — असे म्हणतात.
 अ) प्रगती
 ब) विकास
 क) वाढ
 ड) यापैकी नाही
- 7) शिक्षक स्वतः प्रयोग करून दाखवतात आणि या कृतीतून घटकाचे अध्यापन करतात याला — पध्दती म्हणतात.
 अ) व्याख्यान
 ब) दिग्दर्शन
 क) गोष्ट
 ड) बुद्धिमंथन
- 8) — हे बुद्धिमंथन पध्दतीचे जनक आहेत.
 अ) अलेक्स ऑसबोर्न
 ब) जॉन डयूई
 क) अलेक्स ऑगबोर्न
 ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) सावकाश शिकणाऱ्या मुलांची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 2) अध्यापनावर परिणाम करणारे कोणतेही तीन घटक सांगा.
 - 3) वाढ आणि विकासातील फरक सांगा.
 - 4) परिणामकारक अध्यापनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 5) शिक्षकाची व्यावसायिक जबाबदारी सांगा.
 - 6) व्याख्यान पध्दतीचे दोष लिहा.
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- अ) अध्यापनाची सूत्रे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) समस्यानिराकरण म्हणजे काय? समस्यानिराकरण तंत्राच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- समाज परिवर्तनातील शिक्षकाचे योगदान स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. EDUCATION (Paper – V)
Teaching and Learning (19101453)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

08

- 1) _____ Compare the teacher as a gardener.
 - a) Plato
 - b) Frobel
 - c) Rabindranath Tagore
 - d) Radhakrishnan
- 2) The physical growth of boys and girls take place rapidly in _____ stage.
 - a) Infancy
 - b) Adolescence
 - c) Adulthood
 - d) Childhood
- 3) _____ is needed to avoid the teaching process being Unsuccessful and directionless.
 - a) Text books
 - b) Learning theory
 - c) Pedagogy
 - d) Curriculum
- 4) Teaching of teacher become effective and the learning of students become easier because of use of _____.
 - a) Methods of teaching
 - b) Maxims of teaching
 - c) Methods of learning
 - d) None of these
- 5) The main responsibility of making education the right means for social change lies on _____.
 - a) Government
 - b) Syllabus
 - c) School
 - d) Teacher
- 6) If the qualitative change is being made in children, then it is called as _____.
 - a) Progress
 - b) Development
 - c) Growth
 - d) None of these
- 7) The method in which teacher does actions/ experiments is called as _____ method.
 - a) Lecture
 - b) Demonstration
 - c) Story telling
 - d) Brainstorming
- 8) The 'Father of brain storming technique' was _____.
 - a) Alex Osborne
 - b) Johnn Dewey
 - c) Alex Ogborne
 - d) None of these

Q.2 Answer the following questions in short (Any Four)

- a) State the characteristics of slow learner children.
- b) State any three factors affecting on teaching.
- c) State the difference between growth and development.
- d) Write down the characteristics of effective teaching.
- e) State the teachers professional responsibility.
- f) Write down the demerits of lecture method.

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)

10

- a) Explain the maxims of teaching.

OR

- c) What is meant by problem solving? Illustrate the steps of problem solving technique.

Q.4 Answer the following question in detail

10

Explain the role of teacher in social change.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) सिंधू संस्कृतीमधील शेती व्यवसायाचे वर्णन करा.
 - 2) दक्षिण भारतातील व्यापारी केंद्र प्रतिष्ठानची माहिती लिहा.
 - 3) यादवकालीन आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.
 - 4) प्राचीन भारतातील श्रेणीचे स्वरूप व महत्व स्पष्ट करा.
 - 5) प्राचीन भारतातील नाणी बनविण्याच्या पध्दती सांगा.
 - 6) भारत आणि रोम यांच्यातील व्यापारी संबंध विशद करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- 1) सिंधू संस्कृती कालीन विविध व्यवसायांची चर्चा करा.
किंवा
 - 2) मौर्यकालीन शेती उद्योग व विविध व्यवसायांची माहिती लिहा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- प्राचीन भारतीय नाण्यांचा उगम, विकास आणि नाण्यांचे महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. A.I.H.&C. (Paper-V)
Economic History of Ancient India (19101451)

Day & Date: Thursday, 02-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) In Indus valley civilization period _____ is the main sources of income of people.

a) Animal husbandry	b) Farming
c) Fishing	d) Money lender
- 2) Indus valley civilization had commercial relations with _____ country.

a) Burma	b) China
c) Jawa	d) Mesopotemia
- 3) _____ Greek ambassador was gave the information about the various Industries in Mauryan period.

a) Carties	b) Herodotus
c) Minandor	d) Megasthenese
- 4) _____ city was known as main trade center in ancient Maharashtra.

a) Bhaje	b) Karle
c) Pratishtan	d) Ter
- 5) _____ trade center in south India is internationally renowned.

a) Junnar	b) Kanchipuram
c) Madurai	d) Paithan
- 6) Mamallapuram and Nagapattinam in south India were important trading ports during the _____ period.

a) Chalukya	b) Chola
c) Pandya	d) Pallava
- 7) _____ was the main features of ancient guilds.

a) Democracy	b) Politics
c) Trade	d) Un-equality
- 8) In the world's cultural history coins were first established in _____.

a) China	b) Central Asia
c) India	d) Lydia

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Describe the agriculture occupation of Indus valley civilization.
- b) Write information pratisthan the trading center in south India.
- c) Discuss the economic condition of Yadav period.
- d) Explain the nature and importance of ancient Indian guilds.
- e) Explain the methods of preparing coins in ancient India.
- f) Narrate the trade relation between India and Rome.

- Q.3 Broad answer Question. (Any One)** **10**
- a) Discuss the different occupations in Indus valley civilization period.
- OR**
- b) Write information about agriculture industry and various business during Mauryan period.
- Q.4 Broad answer Question** **10**
- Explain the origin, development and importance of coins in ancient India.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper – V)
Indian Society Structure and Change (19101445)

Day & Date: Friday, 03-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) पाश्चिमात्यीकरणाची प्रक्रिया ——— राजवटीत सुरु झाली.
 अ) अशोका
 ब) ब्रिटिश
 क) इस्लाम
 ड) वरील पैकी नाही
- 2) ——— वैदिक काळात आदर्श मानला जात असे.
 अ) बहुपत्नी विवाह
 ब) एक विवाह
 क) बहु विवाह
 ड) बहुपती विवाह
- 3) हिंदू विधवा पुनर्विवाहाचा कायदा ——— साली पास झाले.
 अ) 1851
 ब) 1965
 क) 1865
 ड) 1829
- 4) आधुनिकीकरण ही प्रक्रिया ——— ची आहे.
 अ) सामाजिकरण
 ब) सामाजिक परिवर्तन
 क) सामाजिक नियंत्रण
 ड) परंपरात्मक
- 5) भारत हे एक ——— राष्ट्र आहे.
 अ) आधुनिक
 ब) हिंदू
 क) धार्मिक
 ड) धर्मनिरपेक्ष
- 6) धर्मापेक्षा राष्ट्र मोठा आहे असे समजणे ही ——— भावना होय.
 अ) विधायक
 ब) विघातक
 क) नकारात्मक
 ड) सकारात्मक
- 7) कोणता दिवस “आंतरराष्ट्रीय महिला दिन” मानला जातो?
 अ) 3 जानेवारी
 ब) 8 मार्च
 क) 2 ऑक्टोबर
 ड) 15 ऑगस्ट
- 8) ——— यांनी वंदे-मातरम् लिहिले.
 अ) रवींद्रनाथ टागोर
 ब) बंकिमचंद्र चटर्जी
 क) साने गुरुजी
 ड) संत कबीर

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) जागतीकीरणाचा अर्थ.
 - 2) जागतीकीकरण म्हणजे काय?
 - 3) ब्रिटिश काळातील स्त्रीयांच्या वैवाहिक दर्जावर माहिती लिहा.
 - 4) सामाजिक परिवर्तनाची कारणे
 - 5) आधुनिकीकरणाची कारणे
 - 6) राष्ट्रीय एकात्मतेतील अडथळे
- प्र.3 जागतीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करून त्याचा भारतीय समाजावरील प्रभाव सांगा. 10**
- किंवा**
- ब्रिटिश काळातील स्त्रियांचा दर्जा स्पष्ट करा.
- प्र.4 राष्ट्रीय एकात्मतेचा अर्थ सांगून त्यावरील उपाय लिहा. 10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. SOCIOLOGY (Paper – V)
Indian Society Structure and Change (19101445)

Day & Date: Friday, 03-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The process of westernization initiated during _____ rule.
 - a) Ashoka
 - b) British
 - c) Islamic
 - d) None of above
- 2) _____ was ideal during Vedic period.
 - a) Polygon
 - b) Monogamy
 - c) polygamy
 - d) Polyandry
- 3) Hindu widow remarriage ACT was passed in the year.
 - a) 1851
 - b) 1965
 - c) 1865
 - d) 1829
- 4) Westernization is process of _____.
 - a) Socialization
 - b) Social change
 - c) Social control
 - d) Traditional
- 5) India is a _____ nation.
 - a) Modern
 - b) Hindu
 - c) Religious
 - d) Secular
- 6) To consider as nation is great religion is _____ feeling.
 - a) Constructive
 - b) Destructive
 - c) Positive
 - d) Negative
- 7) which day is considered to be the 'International Women Day'
 - a) 3rd January
 - b) 8th March
 - c) 2nd October
 - d) 15th August
- 8) _____ wrote 'Vande – Matram'
 - a) Ravindranath Tagor
 - b) Bankimchandra chatarjee
 - c) Sane Guruji
 - d) Santkabir

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Meaning of globalization
- 2) What is the concept of Globalization?
- 3) State marital status of women in British period.
- 4) Causes of social change.
- 5) Causes of modernization
- 6) Obstacles of national integration

- Q.3** Explain the process of Globalization and state its impact on in India Society. **10**
OR
Explain status of women during British period.
- Q.4** Write on meaning and measurement of National integration. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सुरुवातीला देकार्त ईश्वराचे अस्तित्त्व का नाकारतो? स्पष्ट करा.
 - 2) स्पिनोज्जाची सर्वेश्वरवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) पाश्चात्य तत्त्वज्ञान म्हणजे काय?
 - 4) अनुभववाद म्हणजे काय?
 - 5) लॉकचा अनुभववाद स्पष्ट करा.
 - 6) लॉकचा ज्ञान सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- देकार्तची शरीर-मन संकल्पना स्पष्ट करा.
- किंवा
- हयुमची ईश्वराची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 देकार्तच्या दृष्टीकोनातून ईश्वर अस्तित्त्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PHILOSOPHY (Paper – VI)
Modern Western Philosophy (19101456)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct Alternative.**08**

- 1) Spinoza's thinking method is called _____ method.
 - a) Geometrical
 - b) Mathematical
 - c) Economical
 - d) Logical
- 2) According to _____ All Determinism is Negation.
 - a) Kant
 - b) Husserl
 - c) Leibniz
 - d) Spinoza
- 3) _____ is called father of modern philosopher.
 - a) Russell
 - b) Descartes
 - c) Kant
 - d) Ayer
- 4) According to _____ 'concept of god' is pre-established.
 - a) Descartes
 - b) Bain
 - c) Plato
 - d) Russell
- 5) _____ is empiricist philosopher.
 - a) Spinoza
 - b) Descartes
 - c) Locke
 - d) None of these
- 6) Hume is _____ thinker.
 - a) Rationalistic
 - b) Empiricist
 - c) Materialistic
 - d) Idealistic
- 7) 'Essay concerning Human Understanding' is written by _____.
 - a) Frege
 - b) Wittgenstein
 - c) Husserl
 - d) Locke
- 8) According to _____ 'knowledge of relatively apriori' impossible.
 - a) Hume
 - b) Hegel
 - c) Plato
 - d) None of these

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) In the beginning why Descartes deny the existence of God? Explain.
- 2) Explain Spinoza's concept of Pantheism.
- 3) What is western philosophers?
- 4) What is empiricism?
- 5) Explain Locke's empiricism.
- 6) Explain Locke's theory of knowledge.

- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
Explain Descartes' concept of body-mind relationship.
OR
Explain Hume's concept of God.
- Q.4** According to Descartes explains arguments for the existence of God. **10**

- Q.2 Answer the following question in short. (Any Four)** **12**
- 1) What are the Objectives of nation and education suggested by Kothari Commission?
 - 2) What major drawbacks were identified in Dr. Kothari Commission?
 - 3) State the Six recommendations of the Wood's Despatch.
 - 4) State merits of Wood's Despatch.
 - 5) State the characteristics of Mission school in India.
 - 6) Explain the procedure of 'Navoday Vidyalaya'.
- Q.3 Answer the following questions in detail. (Any One)** **10**
- Explain the downward filtration theory of education.
- OR**
- Explain the recommendations of Dr. Mudliyar Commission.
- Q.4 Answer the following question in detail.** **10**
- Explain the National Policy on Education 1992.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सिंधू संस्कृतीमधील महान स्नानगृहाची चर्चा करा.
 - 2) वेरुळ येथील कैलास मंदिराची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 3) पट्टदकल येथील वीरूपाक्ष मंदिराची माहिती लिहा.
 - 4) द्राविड मंदिर स्थापत्य शैलीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 5) भारतीय पर्यटनाचे आर्थिक महत्व स्पष्ट करा.
 - 6) एच. डी. सांकलिया यांचे भारतीय पुरातत्वशास्त्रातील योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- सिंधू संस्कृतीमधील नगररचनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- दिल्ली येथील राष्ट्रीय संग्रहालयाची सविस्तर माहिती सांगा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- कोणार्क येथील सूर्य मंदिराकडे पर्यटक आकर्षित होतात? सविस्तर सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. A.I.H.&C. (Paper – VI)
Cultural History of Ancient India (19101452)

Day & Date: Saturday, 04-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct Alternative.**08**

- 1) Indus Valley Civilization information found at _____.
 a) Excavates sources b) Coins
 c) Literature sources d) Written sources
- 2) The portrait of Padmpani is painted in the Ajanta cave no _____.
 a) 01 b) 19
 c) 26 d) 28
- 3) The historical famous Kailash temple at Ellora built by _____ Rashtrakuta king.
 a) Dantidurga b) Govind-III
 c) Krishna-I d) Krishana-II
- 4) Most of the temples in south India were built in _____ styles of temple.
 a) Dravid b) Hemadpanti
 c) Nagar d) Vessar
- 5) To know about the tourist site _____ play the important role.
 a) Booklet b) Geographical maps
 c) Guide d) Travel agency
- 6) _____ gallery is famous in the Chhatrapati Shivaji Maharaj Vastusangrahalaya at Mumbai.
 a) Coin b) Harappa
 c) Inscriptions d) Sculptures
- 7) _____ was the first director general of the Archaeological survey of India.
 a) Alexander Cunningham b) John Marshall
 c) Martimer Wheeler d) William Jones
- 8) Department of archaeology was established in Deccan college at Pune by _____.
 a) H. D. Sankaliya b) M. K. Dhavlikar
 c) S. B. Deo d) V. S. Shinde

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) Discuss the great bath of Indus Calley Civilization.
- 2) State the features of Kailash temple at Ellora.
- 3) Write information about Virupaksha temple at Pattadakal.
- 4) Explain the feature of Dravid style of temple architecture.
- 5) Explain the economic importance of Indian Tourism.
- 6) Describe the contribution of H.D. Sankaliya to the Indian archeology.

- Q.3 Broad answers question. (Any One)** **10**
Explain the salient features of Town planning in the Indus civilization.
OR
Describe in detail the National Museum at Delhi.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
Describe in detail the sun temple at Konark as a tourist attraction.

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) गुन्हा म्हणजे काय?
 - 2) स्त्री भ्रूण हत्येची कारणे सांगा.
 - 3) नक्षलवादाचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 4) हुंडाबळीच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
 - 5) गुन्ह्याचे प्रकार विशद करा.
 - 6) भ्रष्टाचाराची कारणे विशद करा.
- प्र.3** खालील एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- दहशतवाद म्हणजे काय सांगून दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- बलात्कार म्हणजे काय सांगून त्याची कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.
- प्र.4** भ्रष्टाचाराचा अर्थ सांगून भारतातील भ्रष्टाचाराची क्षेत्रे विशद करा. 10

- Q.3 Write a detailed answer to one of the following questions:** **10**
Define Terrorism and explain its causes.
OR
Define Rape and explain its causes and remedies.
- Q.4 Define Corruption and explain its fields in India.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) ग्राहक संरक्षण कायदा 1986 चे फायदे
 - 2) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याची कार्ये
 - 3) एड्स ची कारणे
 - 4) भटक्या समाजाच्या समस्या
 - 5) अंधश्रद्धा वाढीची कारणे
 - 6) ग्रामीण स्तररचना
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
ग्रामपंचायतीची कार्ये लिहा.
- किंवा**
- बांधील मजुर म्हणजे काय? बांधील मजुर निर्माण होण्याची कारणे व परिणाम लिहा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
ग्रामीण समुदायाची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (N.S.S.) (Paper - V) (19101441)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) The Consumer Protection Act not applicable for ____ State.
a) Jammu & Kashmir b) Punjab
c) Maharashtra d) Kerala
- 2) The highest bounded labour found in ____ state in India.
a) Maharashtra b) Punjab
c) Uttar Pradesh d) Kerala
- 3) ____ Struggle for anti-superstition law.
a) Naredra Dabolkar b) Anna Hajare
c) Kiran Bedi d) Megha Patkar
- 4) The first AIDS Patient found in ____ year in India.
a) 1996 b) 1995
c) 1986 d) 1985
- 5) Duration of Jilha Parishad is ____ years in Maharashtra.
a) 4 b) 5
c) 6 d) 7
- 6) ____ is the long form of S.T.
a) Schedule Tribes b) State Tribes
c) Super Talent d) State Transport
- 7) Bongliwar samiti is related to ____.
a) Zilla Parishad b) Pancahayat Samiti
c) Gram Panchayat d) Nagar Panchayat
- 8) Katkari caste community is coming under ____.
a) S.T. b) S.C.
c) N.T. d) O.B.C.

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Merits of Consumer Protection Act 1986
- 2) Function of C.E.O.
- 3) Causes of AIDS
- 4) Problem of Nomadic Tribes
- 5) Causes of increasing malnutrition
- 6) Rural stratification

Q.3 Answer following question. (Any One) 10

Describe the function of Gram Panchayat.

OR

Define the bounded labour. Write the causes and effects of creating bounded labour.

Q.4 Answer following question. 10

Write the characteristics of Rural Economy.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) राजकीय सत्ता म्हणजे काय?
- 2) राजकीय सत्तेची उगमस्थाने सांगा.
- 3) अधिसत्तेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- 4) पारंपारिक अधिसत्ता म्हणजे काय?
- 5) अधिमान्यता म्हणजे काय?
- 6) लोकशाहीची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक)

10

अधिसत्ता म्हणजे काय? अधिसत्तेचे प्रकार सांगा.
किंवा

अध्यक्षीय लोकशाही ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न.

10

मॅक्स वेबर सांगितलेले सत्तेचे तीन प्रकार सांगा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper - V)
Introduction to Political Theory (19101449)

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) It is necessary to _____ obtain power.
 - a) Many
 - b) Support
 - c) Pressor
 - d) Influence
- 2) _____ is the ability to make a decision and the ability to act on that decision.
 - a) The power
 - b) Legitimacy
 - c) Impration
 - d) Freedom
- 3) In a democratic political system, the first seat of power is _____.
 - a) Ethics
 - b) Public opinion
 - c) Political Party
 - d) Resistance
- 4) The acceptance and consent of the people to the governance rights of the government organization is called _____.
 - a) The Power
 - b) Authority
 - c) Legitimacy
 - d) Peoples power
- 5) S.M. Lifset has explained the concept of consent Earlier in his book _____.
 - a) Political Man
 - b) Political Science
 - c) State Institutions
 - d) None of these
- 6) In a state where religion is visible, the _____ factor has a special influence on acceptance.
 - a) Religion
 - b) Caste
 - c) Race
 - d) Language
- 7) _____ defined democracy as a government of the people for the, people and by the people.
 - a) George Washington
 - b) Abraham Lincon
 - c) Pandit Nehru
 - d) Lord Brais
- 8) Indonesia has a form of _____ democracy.
 - a) Parliamentary
 - b) Direct
 - c) Controlled
 - d) Guide

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) What is Political Power?
- b) State the sources of Political Power.
- c) Authority any two characteristics of Power.
- d) What is power before Traditional.
- e) What is Ligitimacy.
- f) Two characteristics of Democracy.

Q.3 Broad Answer Question. (Any One)

10

What is Authority? Types of Authority.

OR

Characteristics of Presidential Democracy.

Q.4 Explain the three types of power mentioned by Max Weber.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (N.S.S.) (Paper-VI) (19101442)

Day & Date: Monday, 13-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) ——— हा दिवस जागतिक रेडक्रॉस दिवस म्हणून साजरा केला जातो.
 अ) 8 मार्च
 ब) 3 डिसेंबर
 क) 8 मे
 ड) 5 जून
 - 2) प्रत्येकाला शिक्षणाचा हक्क ——— मुळे प्राप्त झाला आहे.
 अ) मानवाधिकार
 ब) एनजीओ
 क) माहिती अधिकार
 ड) जागतिक आरोग्य संघटना
 - 3) बालकांच्या सर्वांगीण प्रगतीसाठी प्रयत्न करणे हे ——— या संघटनेचे कार्य आहे.
 अ) रेडक्रॉस
 ब) युनिसेफ
 क) युनेस्को
 ड) जागतिक आरोग्य संघटना
 - 4) ——— हे रेडक्रॉस संघटनेचे जनक आहे.
 अ) हेन्री ड्युनॉट
 ब) अण्णा हजारे
 क) महात्मा गांधी
 ड) मेधा पाटकर
 - 5) जागतिक आरोग्य संघटनेचे मुख्यालय ——— येथे स्थापन झाले आहेत.
 अ) रोम
 ब) न्यूयॉर्क
 क) जिनीव्हा
 ड) पॅरिस
 - 6) '+' हे चिन्ह ——— चे आहे.
 अ) युनेस्को
 ब) युनिसेफ
 क) रेडक्रॉस
 ड) जागतिक आरोग्य संघटना
 - 7) जगात युनिसेफ ——— च्या विकासात मदत करते.
 अ) महिला
 ब) वरिष्ठनागरिक
 क) दिव्यांग
 ड) बालक
 - 8) युनोचे ——— असे विस्तारित रूपांतरण आहे.
 अ) युनायटेड राष्ट्रीय संघटना
 ब) विद्यापीठ सूचना संघटना
 क) युनियन राष्ट्रीय संघटना
 ड) विश्वराष्ट्र संघटना

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) मुले व मानवी हक्क
 - 2) अशासकीय संघटनेची वैशिष्टे
 - 3) रेड क्रॉस संघटनेचा इतिहास
 - 4) माहिती अधिकार कायद्याचे फायदे
 - 5) युनिसेफचे कार्य
 - 6) महिला व मानवी हक्क
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- जागतिक आरोग्य संघटना सविस्तर लिहा?
किंवा
मानवी हक्क विषयी सविस्तर लिहा?
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अशासकीय संघटनेची व्याख्या सांगून अशासकीय संघटनेचे फायदे व तोटे लिहा?

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. National Service Scheme (N.S.S.) (Paper-VI) (19101442)**

Day & Date: Monday, 13-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is celebrated as World Red Cross Day.
 - a) 8 March
 - b) 3 December
 - c) 8 May
 - d) 5 June
- 2) Everybody get Education Rights because of _____.
 - a) Human Right
 - b) NGO
 - c) Right to Information
 - d) WHO
- 3) _____ is organization to strive for the holistic development of all children.
 - a) Redcross
 - b) UNICEF
 - c) UNESCO
 - d) WHO
- 4) _____ is a pioneer of Red Cross.
 - a) Henry Dunoat
 - b) Anna Hajare
 - c) Mahatma Gandhi
 - d) Megha Patkar
- 5) World Health organization's headquarter is situated in _____.
 - a) Rome
 - b) New York
 - c) Geneva
 - d) Paris
- 6) '+' is the symbol of _____.
 - a) Unesco
 - b) Unicef
 - c) Redcross
 - d) W. H. O
- 7) UNICEF is helpful for _____ development in the world.
 - a) Women
 - b) Senior citizen
 - c) Disabled
 - d) Child
- 8) UNO's stands for _____.
 - a) United National Organization
 - b) University Notice Organization
 - c) Union National Organization
 - d) Universal Nation Organization

Q.2 Write short answers (Any Four) 12

- a) Children and human right
- b) Characteristics of N.G.O.
- c) Historical background of RedCross
- d) Benefit of Right to Information Act
- e) Work of UNICEF
- f) Women and human right

Q.3 Answer following question. (Any One) **10**

a) Explain in brief 'World Health Organization'?

OR

b) Explain in brief 'Human Rights'?

Q.4 Write answers to broad question. **10**

Define the N.G.O.? Write advantages and disadvantages of N.G.O.?

प्र.2 भाषंतर करा (कोणतेही चार)

- 1) परिणयण महच्छुउ सुवहु अउव्वउ किज्जहु दहम दिणि ।
जा अरुहयासु पुणु जंपइ बहु गुणु गयणंसुहि पूरेवि खणि ॥
- 2) ता केरलराएं सुणिवि मोअएं पणएं जि णवइ अंगरहु ।
पइसरिउ णयरहिं सोहा पउरहिं पुरजण-मणि वट्टियउ सुहु ॥
- 3) तं णिसुणिवि खयरें तासु जि अइरें वसुणंदउ सहं असिवरेण ।
कुमरहु करि दिण्णउ अणुण्णु थिउ णहयलि खणेण ॥
- 4) ता भणइ रिसीसरु हय वम्मीसरु सो कुमार सुणि वयणु महु ।
पियरहु पुच्छंतहं तव-भरु लितह दोसु काइँ सुव भणहि लहु ॥
- 5) णिय जणणिहि उत्तउ सुणिवि णिरुत्तउ जंपइ चउ-गइ-वीहियओ ।
जं अंबि चविउ पइँ णेहाउर मइँ तं असच्चु णिरु सहियओ ॥
- 6) एयउ जि कुमारिउ जण मणहारिउ चारिवि तासु जि दिण्णिउ ।
ताहं जि पियरहि विरु गब्भट्टि णिरु अण्णेणु जि पडिवण्णियउ ॥

प्र.3 सट्टक साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा.
आशामंजिरी

10

किंवा

आनंदसुंदरी

प्र.4 जम्बूस्वामीच्या दृढ चारित्र्याचे विश्लेषण करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PERSIAN (Paper-V)
Prose (19101431)

Day & Date: Tuesday, 14-05-2024
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

1)۔۔۔۔۔ گفت عشق تاج زندگانی وسعدت جاودانی است۔

(A) چچوف۔ (B) گوئے۔

(C) روسو۔ (D) حسن ابن رازی۔

2) دوسرا قدم جو سعادت کی جستجو کی راہ میں ہم اُتھاتے ہیں وہ۔۔۔۔۔ کہ ہولناک وادی کی طرف ہے۔

(A) موت۔ (B) نفرت۔

(C) عشق۔ (D) محبت۔

3) قطب مینار۔۔۔۔۔ کا تعمیر کردہ ہے۔

(A) شاہجہاں۔ (B) سکندر لودھی۔

(C) آصف الدولہ۔ (D) قطب الدین۔

4) فقہے نے اپنی دختر کا بیاہ ایک۔۔۔۔۔ سے کروایا تھا۔

(A) ناپینا۔ (B) بہرے۔

(C) گوئے۔ (D) لنگڑے۔

5) قنادی (بلبل زرد) کو۔۔۔۔۔ بازار سے خرید کر لائی تھیں۔

(A) خالہ جان۔ (B) ننہ جان۔

(C) امی جان۔ (D) دادا جان۔

6) علیقلی کا عشق اُس کی۔۔۔۔۔ کے خون سے پرورش پایا ہوا تھا۔

(A) خالہ۔ (B) ہمشیرہ۔

(C) والدہ۔ (D) دختر۔

(7)-----تابوت میں زندہ تھی۔

- (A) ریکھا۔
(B) رادھا۔
(C) میگھا۔
(D) ریگا۔

(8)-----گفت من صاحبِ این شترانم و کعبہ نیز صاحبی دارد کہ آزرانگاہ خواهدراشت۔

- (A) عبدالمطلب۔
(B) ذونفر۔
(C) ابورنحال۔
(D) ابو جہل۔

Q.2 Write short answers of the following Questions: (Any four /04) 12

(1) فقہد کے دختر کا بیاہ نہ ہونے کا کیا سبب تھا؟

(2) شہزادی ریگاجب صحرا و گلگشت دیکھنے جارہی تھی تو کیا واقعہ پیش آیا؟ اور اس واقعہ کا ریگا پر کیا اثر ہوا؟

(3) علیقلی کا مختصر تعارف تحریر کیجیے۔

(4) ابرہہ کی ناراضگی کا سبب تحریر کیجیے۔

(5) عشق و محبت سے متعلق افلاطون کے قول کو نقل کیجیے۔

(6) عشق سے متعلق چند دانشوروں کے اقوال تحریر کیجیے۔

Q.3 Translate any one of the following: 10

A)

تھادر میان این شہر پیر مرد پارہ دوزی مانند کسانى کہ تنہا با امید و آرزوہای پنہان زندگى بی کنند و شادى خود رادر آل مسجوبند، در دکان چوبئى محقرى زندگانی می کند این پیر مردیکہ کى از یادگارہای دیرین و کمیاب سرزمین ایران است۔

علیقلی از آن دورہای خوش بختى جوانئى خود فقط یک یادگار دارد ہفتاد و سالت کہ بیک عشق زندگى می کند، این عشق غذای روح اوست طمعہ بدن لاغر رنج کشیدہ اوست۔ این عشق ہر روز اور از خانہ باین دکان می آورد و عصرہا از این دکان دوبارہ بخانہ راہنمائی میکند، شما کہ عاشق شدہ اید می دانید کہ علیقلی چگونہ این ہفتاد سال را گذرانده است۔

عشق اوند بان چشمان جذاب دلربا است و نہ بان گیسوان خرمائى دلبند۔ عشق نہ بان اندام موزون نیست و نہ گفتار شیرینى معشوق اورادر خاک پنہان نکرده اند، معشوق اوفقط درد لہائى پیر و افسردہ کهن سالان در بند مد فونست۔

B)

عبدالطلب چون بمکه برگشت، مردم شهر را فرمان داد تا بدروه‌های کوهستان پناهنده شوند، و جان خود را از خطر لشکر ابرهه نجات دهند. مردم مکّه بفرمان عبدالطلب از شهر بیرون رفتند و چون آن شب بسیار تاریک بود، مردم بزحمت فراوان دُچار شدند و فریاد کودکان و ناله سألحور دگان و شیون زنان و غونمای چهارپایان کوچّه‌های شهر و دره‌های کوه را پر ساخت.

در این هنگام عبدالطلب بچند تن از قریش بسوی کعبه روان شد، و حلقه در کعبه را گرفت و با همراهان بدعا و تضرع پرداخت و از خدای توانا نصرت طلبید و بادیده گریان و سینه سوزان از خدا خواست که ابرهه و سپاهش را بجزیمت سپارد و خانه مقدس خود را از دستبرد ایشان درامن دارد پس با آن همراهان بسوی کوه رهسپار شد و با اهل مکّه در انتظار بماند که ابرهه با کعبه و خدای کعبه با ابرهه چه معامله کند.

- Q.4 Give a brief life sketch of the Dr Sh Partav & write down the summary of his lesson "Adham Peenadoz" "ادهم پینه دوز" 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PRAKRIT (Paper-VI)
Aramsohakaha (19101436)

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) संघतिलकसूरि — शताद्वित होऊन गेले.
 अ) तिसऱ्या
 ब) आठव्या
 क) पंधराव्या
 ड) अठराव्या
- 2) अग्निशर्मा — देशात राहत होता.
 अ) कुसुट्ट
 ब) वंग
 क) पूर्व
 ड) दक्षिण
- 3) आरामशोभा कथेचे मूळ — आहे.
 अ) वीरवाणी
 ब) नमिचरिउं
 क) सम्यकत्वसप्तती
 ड) वीरचचरिउं
- 4) आरामशोभेला पूर्वजन्म वर्णन — सूरिनी सांगितले.
 अ) नेमीचंद्र
 ब) सूरेश्वर
 क) वीरचंद्र
 ड) सुकुमार
- 5) पाटलीपुत्र येथे — आचार्यांचे आगमन झाले।
 अ) नंददेव
 ब) वीरचंद्र
 क) गुणभद्र
 ड) विरभद्र
- 6) अग्निशर्मा विद्युत्प्रभेचा — होता.
 अ) भाऊ
 ब) पिता
 क) काका
 ड) मित्र
- 7) कुमारो पुष्पफलेहिं केणावि — दीसइ।
 अ) पूइओ
 ब) पूइओवि
 क) पूइओके
 ड) पूइओ णा
- 8) रण्णा भणियं—वागरेसु, अन्नहा न — ।
 अ) मिल्हिस्सं
 ब) मिल्हिस्संवा
 क) मिल्हिस्सरे
 ड) मिल्हिस्संदे

प्र.2 भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) सोवि तीए उच्छंगाओ नीहरिऊण नारुवमुज्झिऊण चलंतकुंडलाहरणं सुररुवं पयडिय पभणेइ— 'वच्छे! वरेसु वरं जं अहं तुहोवयारेण साहसेण य संतुद्धमिह ।'
- 2) जणणीउ उण सा वुत्ता—'पुत्ति । कुणसु भोयणं', तओ तीए वज्जरियं— 'नत्थि मे अज्ज खुह' ति उत्तरं काऊण नियसयणीए निद्वासुहमणुहवइ ।
- 3) इओ य आरामसोहा—सवक्किमायाए धूया जाया, कमेण जुव्वणमणुपत्ता, तं तहावत्थं दट्ठूण दुट्ठा तज्जणणी एवं चिंतेइ—'जइ केणावि पओएण आरामसोहा मरइ, ता राया तीइ गुणाक्खित्तचित्तो मम पुत्तिमेय परिणेइ ।
- 4) इहेव जम्बूरुक्ख अलंकिय दीवमज्झट्टिए अक्खंडछक्खंडमंडिए बहुविहसुहनिवहनिवासे भारहेवासे असेसलच्छि संनिवेशो अत्थि कुसट्टेसो ।
- 5) 'आरामसोहं' ति तीए नामं कयं । माहणस्स वि दुवालस गामे दाऊण पणइणिं चारामसोहं हत्थिखंध आरोविऊण सनयरं पइ पत्थिओ ।
- 6) एगया मज्झण्हे सुहप्पसुत्ताए सिरिपाडलपुराहिवो चउरंगबलकलिओ विजयजत्ताए पडिनियत्तो जियसत्तु नाम राया आगओ तत्थतस्सारामस्स रमणिज्जयाए अक्खित्तचित्तो मंतिं खंधावारनिवासत्थमाइसइ ।

प्र.3 प्राकृत व्याकरण साहित्य परिचय व खालीलपैकी एका व्याकरणकाराची जीवनी सांगा. 10

- 1) मार्कंडेय
- 2) सदागत

प्र.4 श्रेष्ठ नायिका आरामशोभेला जीवनात आलेली संकटे विषद करा 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. PERSIAN (Paper-VI)
Persian Poetry (19101432)

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) نظم مرغ و تیر کے شاعر کا نام کیا ہے؟

- (A) فرخ خراسانی۔
 (B) محمود خان افشار۔
 (C) روم۔
 (D) سعدی۔

(2) امیر خسرو کا لقب کیا ہے؟

- (A) لسان الہند۔
 (B) ملک الشعراء۔
 (C) طوطی ہند۔
 (D) بلبل ہند۔

(3) ہموار تراشد بت و آرزو نتواں گفت

مندجہ بالا مصرعہ میں کس پیغمبر کے والد کا نام ہے؟

- (A) عیسیٰ۔
 (B) موسیٰ۔
 (C) یعقوب۔
 (D) ابراہیم۔

(4) خدا نے انسان کے پیکر کو کس سے بنایا ہے؟

- (A) نور۔
 (B) نار۔
 (C) خاک۔
 (D) لکڑی۔

(5) ابوطالب کلیم کہاں پیدا ہوئے؟

- (A) ہمدان۔
 (B) مشہد۔
 (C) تبریز۔
 (D) کراچی۔

6) غزل کے پہلے شعر کو کیا کہتے ہیں؟

- (A) مقطع۔
(B) مطلع۔
(C) حسن مقطع۔
(D) دوپہتی۔

7) شاعر نے لڑکی کے چہرے کو کیا لگانے سے منع کیا ہے؟

- (A) سرمہ۔
(B) غازہ۔
(C) کاجل۔
(D) صندل۔

8) حمد میں کس کی تعریف بیان کی جاتی ہے؟

- (A) خدا۔
(B) فرشتوں،
(C) نبیوں۔
(D) صحابہ کرام۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) نظم عفت کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔

(2) امیر خسرو کا مختصر تعارف بیان کیجیے۔

(3) نظم مرغ و تیر کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

(4) شاعر نے اورنگ زیب کی تعریف میں کیا کہا؟ مختصر لکھیے۔

(5) ابوطالب کلیم کی غزل گوئی پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(6) نظم برائے لوح مزار خود کا مختصر خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

- (1) بیاد جوش تمنایدید نم بنگر
چون اشک از سر مژگان چکید نم بن
(2) ز من بہ جرم تنید نکلارہ می کردی
بیابہ خاک من و آر میدنم بنگر
(3) دل بردو حق آنست کہد لبر نتوان گف
بیدار نتوان دیدہ ستم گر نتوان گف
(4) درد رزم کھش ناچ و خنجر نتوان برد
در بزم گھشبادہ و ساغر نتوان گف
(5) رخشنده گی ساعد و گردن نتوان جست
ریبندگی یار ہو پر گر نتوان گف

(ب)

از تپش آسوده است باز نظر دوخته	1) مایہ آرام دل چشم هوس بستن است
چشم تو این حکمت از پیش کہ آموخته	2) داروی بیماریش مستی پیوسته است
بال دپر ریخته جان و دل سوخته	3) آمد آورد باز از سا کولیش کلیم
صد شگر کاب طینت مامو جدار نیست	4) مار اطمیدم از غم دنیا شعار نیست
آزرا کہ پشت کاریہ از روی کار نیست	5) آسنہ دار روی دلش جانب ریاست

10

سوال نمبر 4. محمد امین ادیب طوی کا تعارف بیان کیجیے اورں کی نظم سزائے خود پرستی کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجیے۔

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper – VI)
Modern Indian Political Thought (19101450)

Day & Date: Thursday, 16-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'इंडिया विन्स फ्रिडम' या ग्रंथाचे लेखन ---- यांनी केले.
 अ) मौलाना अबुल कलाम आझाद ब) एम. एन. रॉय
 क) पंडित जवाहरलाल नेहरू ड) डॉ. राममनोहर लोहिया
- 2) मतपेटी, तुरुंग व फावडे या तीन प्रतिकांच्या स्वरूपात ---- यांनी त्रिसुत्री मांडली.
 अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद ब) डॉ. राममनोहर लोहिया
 क) डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- 3) 'बहिष्कृत हितकरणी सभेची' स्थापना ---- यांनी केली.
 अ) एम. एन. रॉय ब) नरेंद्र रॉय
 क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ड) महात्मा गांधी
- 4) आलिप्तवादाची संकल्पना ---- यांनी मांडली.
 अ) डॉ. राममनोहर लोहिया ब) एम. एन. रॉय
 क) पंडित जवाहरलाल नेहरू ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- 5) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ---- ग्रंथामध्ये राज्यसमाजवादसंबंधी विचार मांडले.
 अ) भारतातील जाती ब) स्टेट्स अँड मायनॉरिटिज
 क) बुध्द आणि त्याचा धम्म ड) अस्पृश्यता
- 6) पंडित जवाहरलाल नेहरू यांनी ---- संकल्पना मांडली.
 अ) साम्यवाद ब) लोकशाही समाजवाद
 क) नवमानवतावाद ड) यापैकी नाही
- 7) 1915 साली मौलाना अबुल कलाम आझाद यांनी आपले दुसरे नियतकालिन ---- हे सुरू केले.
 अ) सार फातेह ब) उई साप्ताहिक
 क) अल हिलाल ड) अल बलाग
- 8) डॉ. राममनोहर लोहिया यांनी ---- चळवळीचे नेतृत्व केले.
 अ) सहकार ब) शैक्षणिक
 क) समाजवादी ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) मौलाना अबुल कलाम आझाद यांचे 'लोकशाही विषयीचे विचार'.
 - 2) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे 'राज्यसमजावाद' विषयीचे विचार'.
 - 3) चौखंबा राज्याची संकल्पना
 - 4) पंडित नेहरूंची सांगितलेली पंचशील तत्त्वे लिहा.
 - 5) मौलाना अबुल कलाम आझाद यांचे राष्ट्रवाद विषयीचे विचार.
 - 6) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारतीय जातीव्यवस्थेसंबंधीचे विचार.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- डॉ. राम मनोहर लोहिया यांचे 'भाषा व जात' विषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- किंवा
- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे सामाजिक लोकशाही विषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- पंडित जवाहरलाल नेहरू यांना 'भारतीय परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार' असे का म्हणतात?

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper – VI)
Modern Indian Political Thought (19101450)

Day & Date: Thursday, 16-05-2024

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the author of the book 'India wins freedom'.
 a) Maulana Abul Kalam Aazad b) M. N. Roy
 c) Pandit Jawaharlal Nehru d) Dr. Rammanohar Lohia
- 2) In the form of three symbols of the matpethi, Turung and Fhavada _____.
 a) Dr. Rajendra Prasad b) Dr. Rammanohar Lohia
 c) Dr. Sachidanand Sinha d) Dr. Babasaheb Ambedkar
- 3) 'Bahishkrat Hitkarani Sabha' was founded by _____.
 a) M. N. Roy b) Narendra Roy
 c) Dr. Babasaheb Ambedkar d) Mahatma Gandhi
- 4) _____ advocated the concept of non Alignment.
 a) Dr. Rammanohar Lohia b) M. N. Roy
 c) Pandit Jawaharlal Nehru d) Dr. Babasaheb Ambedkar
- 5) _____ books Dr. Babasaheb Ambedkar has presented ideas about state socialism.
 a) Castes in India b) States and Minorities
 c) Buddha and his Dhamma d) Untouchables
- 6) Pandit Jawaharlal Nehru advocated the concept of _____.
 a) Communalism b) Democratic socialism
 c) New Humanism d) None of these
- 7) _____ Maulana Abul Kalam Aazad started his second periodical in 1915.
 a) Sar Fhateh b) Urdu Saphtahik
 c) Alla Hilal d) Alla Balag
- 8) Dr. Rammanohar Lohiya led the _____ movement.
 a) Co-operation b) Educational
 c) Socialistic d) None of these

Q.2 Write short answers (Any Four) 12

- 1) Thought's of Maulana Abul Kalam Aazad on 'Democracy'.
- 2) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on 'state socialism'.
- 3) Four pillar theory of the state.
- 4) Give the panchsheel principle of Pandit Nehru.
- 5) Maulana Abul Kalam Aazad thoughts on 'Nationalism'.
- 6) Dr. Babasahed Ambedkar's views on Indian cast system.

- Q.3 Write answer any one of the following question.** **10**
Explain Dr. Ram Manohar Lohia's thought on 'Cast and language'.
OR
Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's thought on social Democracy.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Why Pandit Nehru is called as 'Architect of Indian Foreign policy'?

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH (Special Paper - VII)
Introduction to Literary Criticism (19101522)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

- 1) Plato used the term _____ first of all.
 - a) Catharsis
 - b) Imitation
 - c) Hamartia
 - d) Peripetia
- 2) Aristotle is the author of _____.
 - a) Preface to Shakespeare
 - b) Preface to Lyrical Ballad
 - c) Poetics
 - d) Biographia Literaria
- 3) Aristotle discusses the theory of Tragedy in _____.
 - a) Art Poetique
 - b) Poetics
 - c) Rhetoric
 - d) Ars Poetica
- 4) Who was the first literary critic who said that "Art is twice removed from reality"?
 - a) Plato
 - b) Aristotle
 - c) Longinus
 - d) Horace
- 5) Johnson said that Shakespeare often surpassed expectation or desire when he wrote _____.
 - a) Comedy
 - b) Tragedy
 - c) Tragi-comedy
 - d) All of the above
- 6) Johnson said that Shakespeare showed no regard to _____.
 - a) The unity of time and place
 - b) The unity of action
 - c) Characterization
 - d) Poetic language
- 7) Samuel Johnson defended Shakespeare's use of the _____.
 - a) comedy
 - b) Tragedy
 - c) tragi-comedy
 - d) none of the above
- 8) Johnson praises Shakespeare and comments that his drama is the mirror of _____.
 - a) himself
 - b) Nature
 - c) Life
 - d) his family members

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) What is Theoretical criticism?
- 2) Write note on textual criticism.
- 3) Explain in brief Feminist criticism.
- 4) What is Comparative criticism?
- 5) Write note on Historical criticism.
- 6) What is social criticism?

Q.3 Board question. (Any One)

10

Write Aristotle's the theory of Imitation.

OR

How did Dr. Johnson defend three unities and tragi-comedy in 'Preface to Shakespeare'?

Q.4 How should be an Ideal Critic?

10

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर दो या तीन पंक्तियों में लिखिए। 12

- 1) 'वे तीन' कहानी में कौन-से दो चेहरे परिचित होने के लिए तरस रहे थे?
- 2) 'बस, तुम न होते पिताजी' इस कहानी का मुख्य पात्र कौन है जो अपने परिवार से ज़्यादा किसको महत्त्व देता है?
- 3) 'चोर' कहानी क्या अभिव्यक्त करती है?
- 4) भगवानदास मोरवाल लिखित 'बियाबान' यह कहानी किसका प्रतिनिधित्व करती है?
- 5) 'सीढ़ियाँ, माँ और उसका देवता' इस कहानी के कौन-कौन से लोग चाची को लेकर गाँव निकलते हैं?
- 6) भगवानदास मोरवाल के कितने और कौन-से भाई थे?

प्र.3 निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। 10

'वे तीन' कहानी का सारांश लिखिए।

अथवा

'रंग-अबीर' इस कहानी में एक सामाजिक व्यवहार्ता में मनुष्य संकुचित होता जा रहा है' – स्पष्ट कीजिए।

प्र.4 'सीढ़ियाँ, माँ और उसका देवता' कहानी की कथावस्तु लिखिए। 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – VII)
History of Kannada Literature (19101502)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು – ಯುಗ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು
 - 1) ಬೌದ್ಧ
 - 2) ಪಾರಸಿ
 - 3) ವೈಷ್ಣವ
 - 4) ಜೈನ
- 2) ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ರಸ –
 - 1) ಶಾಂತ
 - 2) ಹಾಸ್ಯ
 - 3) ಭಕ್ತಿ
 - 4) ಶೃಂಗಾರ
- 3) 'ಮುಕಜ್ಜಿಯ ಕನಸುಗಳು' ಕಾದಂಬರಿಯ ಲೇಖಕರು –
 - 1) ಕಾರಂತ
 - 2) ಕುವೆಂಪು
 - 3) ಗೋಕಾಕ
 - 4) ಬೇಂದ್ರೆ
- 4) ಪಂಪ ರಚಿಸಿದ ಆಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯ –
 - 1) ಪಂಪಭಾರತ
 - 2) ಆದಿ ಪುರಾಣ
 - 3) ರಾಮಾಯಣ
 - 4) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ
- 5) ದಯವೇ ಧರ್ಮದ –
 - 1) ಕಾಯ
 - 2) ಕೆಲಸ
 - 3) ನರಕ
 - 4) ಮೂಲ
- 6) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು – ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ
 - 1) ಕೊಸಗನ್ನಡ
 - 2) ತಿಳಿಗನ್ನಡ
 - 3) ನುಡಿಗನ್ನಡ
 - 4) ನಡೆಗನ್ನಡ
- 7) 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು –
 - 1) ಬಿವಂಶ್ರೀ
 - 2) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
 - 3) ದೇಜಗೌ
 - 4) ಚಿಮೂ
- 8) 'ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ಮೇಲೆ' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು –
 - 1) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
 - 2) ಕುವೆಂಪು
 - 3) ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟಿಮನಿ
 - 4) ತರಾಸು

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಕಟ್ಟಿಮನಿ
- 2) ರನ್ನ
- 3) ಅನಂತಮೂರ್ತಿ
- 4) ಬಸವಣ್ಣ
- 5) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
- 6) ಕನಕದಾಸ

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ-ವಿಕಾಸ, ವಿಭಾಗೀಕರಣ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕುರಿತು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
MARATHI (Special Paper - VII)
साहित्यशास्त्र (पूर्वार्ध) (19101507)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'यश' हे प्रयोजन कोणी सांगितले आहे?
 अ) मम्मट
 ब) भामह
 क) दण्डी
 ड) उद्भट
- 2) 'ध्वनी' हे साहित्याचे लक्षण कोणी सांगितले आहे?
 अ) वामन
 ब) क्षेमेंद्र
 क) मम्मट
 ड) आनंदवर्धन
- 3) अभिनव काव्यप्रकाश हा ग्रंथ कोणी लिहीला आहे?
 अ) स. रा. गाडगीळ
 ब) रा. श्री. जोग
 क) भालचंद्र नेमाडे
 ड) भरतमुनी
- 4) 'कल्पना' हे साहित्याचे लक्षण कोणत्या प्रकारचे आहे?
 अ) पौर्वात्य
 ब) भारतीय
 क) पाश्चात्य
 ड) यापैकी नाही
- 5) जाणून घेण्याची इच्छा होणे म्हणजे काय?
 अ) जिज्ञासापूर्ती
 ब) पलायनवाद
 क) आत्माविष्कार
 ड) स्वप्नरंजन
- 6) शब्दशक्तीचे एकूण किती प्रकार आहेत?
 अ) दोन
 ब) सहा
 क) चार
 ड) तीन
- 7) "प्रतिभा ही वेडाची बहिण आहे...!" असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) लॉब्रोसो
 ब) आनंदवर्धन
 क) भरतमुनी
 ड) शं. बा. दांडेकर
- 8) 'काव्यशास्त्रप्रदीप' हा ग्रंथ कोणी लिहीला आहे?
 अ) रा. श्री. जोग
 ब) स. रा. गाडगीळ
 क) अरविंद कुलकर्णी
 ड) गणेश देशपांडे

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) 'रस' या साहित्य लक्षणाविषयी माहिती लिहा.
 - 2) 'अशुभनिवारण' हे साहित्यप्रयोजन कुणासाठी लागू आहे? व कसे?
 - 3) पलायनवाद म्हणजे काय?
 - 4) साहित्यनिर्मितीची जनक कारणे कोणती?
 - 5) अभिधा या शब्दशक्तीचे उपप्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - 6) 'आनंद' या साहित्यप्रयोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- भारतीयांनी सांगितलेल्या साहित्यलक्षणांचा सविस्तर आढावा घ्या.
- किंवा**
- शब्दशक्तीचे प्रकार सांगून उपप्रकारांची सोदाहरण चर्चा करा.
- प्र.4 मम्मटाने सांगितलेल्या साहित्य प्रयोजनांची सविस्तर मांडणी करा. 10

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)

टिपा लिहा. (फक्त 4)

- 1) सूक्तम्
- 2) कृषिः
- 3) ऊषा देवता
- 4) सरमायाः धैर्यम्
- 5) अश्विनौ
- 6) मनसः शक्तिः

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

इन्द्रसूक्ते प्रतिपादितानि कार्याणि वर्णयत।

(इन्द्रसूक्तानुसार इन्द्राची कार्ये सांगा)

अथवा

अग्नेः महिमानम् अग्निसूक्तानुसारं वर्णयत।

(अग्निसूक्तानुसार अग्नीचे माहात्म्य स्पष्ट करा.)

प्र.4 अक्षसूक्तस्य संदेशं प्रतिपादयत।

10

(अक्षसूक्तातील संदेश सांगा.)

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper-VII)

Maulana Altaf Husain Haali Ka Khususi Mutalea. (19101517)

Day & Date: Friday, 05-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1)----- کا شجرہ حضرت ایوب انصاری سے ملتا ہے۔

(A) سعدی شیرازی۔ (B) مرزا غالب۔

(C) سر سید احمد خان۔ (D) مولانا حالی۔

(2) برطانیہ حکومت کے اقتدار میں حالی کو----- کا خطاب عطا کیا گیا تھا۔

(A) بلبل ہند۔ (B) شمس العلماء۔

(C) خاتقانی ہند۔ (D) شاعر وطن۔

(3) سر سید احمد خان کی تخلیق کردہ کتاب حیات سعدی کا پہلا ایڈیشن----- میں منظر عام پر آیا۔

(A) 1974ء۔ (B) 1886ء۔

(C) 1947ء۔ (D) 1888ء۔

(4) مشرف الدین----- کا اصل نام ہے۔

(A) شیخ سعدی شیرازی۔ (B) رحیم الدین۔

(C) جمال الدین۔ (D) امیر حمزہ۔

(5) قدیم زمانے میں ایران کو----- کے نام سے جانا جاتا تھا۔

(A) سنجر۔ (B) روم۔

(C) شام۔ (D) پارس۔

(6)----- نے مولانا حالی کو فارسی قصیدے پڑھائے تھے۔

(A) مرزا غالب۔ (B) اکبر الہ آبادی۔

(C) مولانا شبلی۔ (D) علامہ اقبال۔

7) شیخ سعدی شیرازی نے تمام زندگی میں۔۔۔۔۔ بارج کیا ہے۔

(A) چودہ۔ (B) پندرہ۔

(C) چار۔ (D) اٹھارہ۔

8) مشرق کا شکسپیر۔۔۔۔۔ کو کہا جاتا ہے۔

(A) بہادر شاہ ظفر۔ (B) مرزا غالب۔

(C) شیخ سعدی شیرازی۔ (D) ٹیپو سلطان۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

1) مولانا حالی کی مقالہ نگاری پر تبصرہ کیجیے۔

2) غالب اور حالی کے درمیانی تعلقات پر اظہار خیال کیجیے۔

3) کتاب مجالس النساء کی اہمیت پر روشنی ڈالیے؟

4) حضرت شیخ سعدی شیرازی کی ادبی خدمات کا مختصر احاطہ کیجیے؟

5) نواب مصطفیٰ خان شیفہ کی شعری خدمات پر مختصر نوٹ لکھیے۔

6) سر سید احمد خان کا مختصر تعارف بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

1) اردو کی پہلی کتاب حیات سعدی کا تنقیدی تجزیہ کیجیے؟

2) مولانا حالی کی علمی و ادبی خدمات کا مفصل احاطہ کیجیے۔

10

سوال نمبر 4. حالی کے نجی زندگی کے اہم واقعات و حالات کا جائزہ لیجیے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) दायमाबाद संस्कृतीची माहिती द्या.
 - 2) ताम्रपटाची माहिती द्या.
 - 3) पुराणाची माहिती द्या.
 - 4) ग्रीक प्रवासवर्णन सांगा.
 - 5) महाराष्ट्रातील ताम्रापाषण संस्कृतीची माहिती द्या.
 - 6) इनामगाव संस्कृतीची माहिती द्या.
 - 7) शिलालेखाची माहिती द्या.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- नेवासा संस्कृतीचे सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक जीवन सांगा.
किंवा
इतिहासाचे साधन म्हणून आलेखलेखनाची सविस्तर माहिती लिहा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- जोर्वे संस्कृतीचे सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक जीवन सांगा.

- Q.3 Write detailed answers to the following Questions. (Any One)** **10**
Describe the social, economic, religious life of Nevasa culture.
- OR**
- Write a detailed account of graph writing as a tool of history.
- Q.4 Write detailed answer to the following question.** **10**
Describe the social, economic, religious life of Jorwe culture.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper – VII)
Micro Economics - I (19101567)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) — यांच्या मते, अर्थशास्त्र हे संपत्तीचे शास्त्र आहे.
 अ) अँडम स्मिथ
 ब) डॉ. मार्शल
 क) रिकार्डो
 ड) जे. एम. केन्स
- 2) एकूण खर्च = एकूण स्थिर खर्च + —.
 अ) एकूण सरासरी खर्च
 ब) एकूण बदलता खर्च
 क) एकूण भूमी खर्च
 ड) वरील सर्व
- 3) वस्तुच्या किंमतीत 10% बदल झाला असता वस्तुच्या मागणीत 5% बदल झाला तर मागणीची किंमत लवचिकता — असते.
 अ) 5
 ब) 2
 क) 0.5
 ड) 0.2
- 4) — हा सूक्ष्म अर्थशास्त्राचा अभ्यास विषय आहे.
 अ) मागणी विश्लेषण
 ब) पुरवठा विश्लेषण
 क) खर्च विश्लेषण
 ड) वरील सर्व
- 5) मागणीची किंमत लवचिकता = $\frac{\text{मागणीतील शेकडा बदल}}{\text{-----}}$
 अ) किंमतीतील शेकडा बदल
 ब) उत्पन्नातील शेकडा बदल
 क) बचतीमधील शेकडा बदल
 ड) पुरवठ्यातील शेकडा बदल
- 6) — यास प्रति नग खर्च असेही म्हणतात.
 अ) एकूण खर्च
 ब) सरासरी खर्च
 क) सीमांत खर्च
 ड) बदलता खर्च
- 7) मानवी गरजा — असतात.
 अ) मर्यादित
 ब) नियंत्रित
 क) अमर्यादित
 ड) स्थिर
- 8) समवृत्ती वक्राचे तंत्र — वर आधारित आहे.
 अ) सीमांत उपयोगिता
 ब) एकूण उपयोगिता
 क) अंकवाचक उपयोगिता
 ड) क्रमवाचक उपयोगिता

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सूक्ष्म अर्थशास्त्र आणि स्थूल अर्थशास्त्र यामधील फरक सांगा.
 - 2) उपयोगिता म्हणजे काय? उपयोगितेचे प्रकार सांगा.
 - 3) उत्पादन फलन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) समाजापुढील मुलभूत आर्थिक प्रश्न सांगा.
 - 5) पुरवठ्याचा नियम सांगा.
 - 6) सीमांत प्राप्ती, सरासरी प्राप्ती आणि एकूण प्राप्तीचा अर्थ सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अर्थशास्त्र म्हणजे काय? अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
किंवा
प्रमाण फलाचा नियम स्पष्ट करा.
- प्र.4 मागणीचा नियम स्पष्ट करा. 10

Q.3 Answer the following questions. (Any One)

10

What is Economics? Explain the nature and scope of Economics.

OR

Explain the law of returns to scale.

Q.4 Explain the law of demand.

10

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)** **12**
- 1) प्रादेशिक नियोजनाची गरज
 - 2) किमान अंतर पद्धत
 - 3) मध्यवर्ती स्थान संकल्पना
 - 4) वृद्धी ध्रुव
 - 5) मानव विकास निर्देशांक
 - 6) वनक्षेत्र एक पर्यावरण विकासाचे निर्देशक
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- पेरॉक्सचे वृद्धी ध्रुव प्रतिमान स्पष्ट करा.
- किंवा**
- सामाजिक विकासाचे निर्देशक स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- प्रादेशिक नियोजनाची व्याख्या देऊन प्रादेशिक नियोजनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
Describe the Growth Pole Model of Perroux.
OR
Explain the indicators of social development.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
What is regional planning? Explain the types of regional planning.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) आलेख आणि नाणी
 - 2) जैन आणि बौद्ध साहित्य
 - 3) अश्मयुगातील हत्यारे
 - 4) हडप्पातील शिकके
 - 5) सभा आणि समिती
 - 6) वर्ण पद्धती
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- नवे अश्मयुग क्रांतीयुग म्हणून ओळखले का जाते स्पष्ट करा.
किंवा
वेदकाळातील धार्मिक जीवनाचे वर्णन करा.
- प्र.4 सिंधू संस्कृतीमधील सामाजिक आणि आर्थिक जीवनपद्धती स्पष्ट करा.** **10**

- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
The Neolithic culture is known as revolutionary age. Why?
OR
Narrates the religious life in Vedic period.
- Q.4 Explain the Social and Economic life style in Indus Valley Civilization.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - VII)
Government and Politics of Maharashtra (19101572)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) जे. व्ही. पी. समितीत ---- यांनी काम केले.
 अ) जवाहरलाल नेहरू ब) वल्लभभाई पटेल
 क) पद्माभि सितारामय्या ड) वरील सर्व
- 2) ---- या राज्यांचे मिळून महाद्विभाषिक राज्य निर्माण करण्यात आले होते.
 अ) महाराष्ट्र-गुजरात ब) महाराष्ट्र-कर्नाटक
 क) महाराष्ट्र-मध्य प्रदेश ड) यापैकी नाही
- 3) महाराष्ट्राची उपराजधानी ---- ही आहे.
 अ) मुंबई ब) पुणे
 क) नागपूर ड) विदर्भ
- 4) राज्य सहकारी संस्था कायदा निर्मिती कामी कोणी पुढाकार घेतला?
 अ) वसंतदादा पाटील ब) वसंतराव नाईक
 क) यशवंतराव चव्हाण ड) शरद पवार
- 5) शुगर लॉबी कोणत्या भागात प्रभावी आहे?
 अ) मराठवाडा ब) विदर्भ
 क) कोकण ड) पश्चिम महाराष्ट्र
- 6) शिवसेना पक्षाची स्थापना कोणी केली?
 अ) प्रबोधनकार ठाकरे ब) बाळासाहेब ठाकरे
 क) उद्धव ठाकरे ड) राज ठाकरे
- 7) महाराष्ट्रात पहिले आघाडीचे सरकार कधी सत्तेवर आले होते?
 अ) 1960 ब) 1978
 क) 1995 ड) 1998
- 8) महाराष्ट्रातील पहिला सहकारी साखर कारखाना कोठे स्थापन झाला?
 अ) वारणानगर ब) मुंबई
 क) प्रवरानगर ड) पुणे

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) महाराष्ट्राचे राजकारण निर्धारण करणारा सामाजिक घटक स्पष्ट करा.
 - 2) शुगर लॉबी थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - 3) शिवसेना पक्षाची विचारधारा लिहा.
 - 4) संयुक्त महाराष्ट्र निर्मिती करताना आलेले अडथळे लिहा.
 - 5) सहकार चळवळ स्पष्ट करा.
 - 6) संयुक्त महाराष्ट्र समितीची कामगिरी लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- महाराष्ट्रातील आघाड्याचे राजकारण स्पष्ट करा.
- किंवा**
- अखिल भारतीय काँग्रेस पार्टी आणि भारतीय जनता पार्टी यांचा उदय, विचारसरणी आणि कार्यक्रम सविस्तर लिहा.
- प्र.4 संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ सविस्तर लिहा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - VII)
Government and Politics of Maharashtra (19101572)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) In the J.V.P. Committee _____ did they work?
 - a) Jawaharlal Nehru
 - b) Vallabhbhai Patel
 - c) Pattabhi Sitaramayya
 - d) All the above
- 2) _____ these states were combined to form a mahadvibhasha state?
 - a) Maharashtra - Gujarat
 - b) Maharashtra - Karnataka
 - c) Maharashtra- Madhya Pradesh
 - d) None of these
- 3) The sub-capital of Maharashtra this is _____.
 - a) Mumbai
 - b) Pune
 - c) Nagpur
 - d) Vidarbha
- 4) Who took the lead in drafting the State Co-operative Societies Act?
 - a) Vasantdada Patil
 - b) Vasantrao Naik
 - c) Yashwantrao Chavan
 - d) Sharad Pawar
- 5) In what areas is the sugar lobby effective?
 - a) Marathwada
 - b) Vidarbha
 - c) Konkan
 - d) Western Maharashtra
- 6) Who founded the Shiv Sena party?
 - a) Prabodhankar Thackeray
 - b) Balasaheb Thackeray
 - c) Uddhav Thackeray
 - d) Raj Thackeray
- 7) When was the first coalition government in Maharashtra?
 - a) 1960
 - b) 1978
 - c) 1995
 - d) 1998
- 8) Where was the first cooperative sugar factory established in Maharashtra?
 - a) Warnanagar
 - b) Mumbai
 - c) Pravaranagar
 - d) Pune

Q.2 Write the short answers. (Any Four) 12

- 1) Explain the social factors that determine Maharashtra's politics.
- 2) Explain the sugar lobby briefly.
- 3) Write the ideology of the Shiv Sena Party.
- 4) Write down the obstacles you faced in creating a united Maharashtra.
- 5) Explain the co-operative movement.
- 6) Write the performance of the United Maharashtra Committee.

Q.3 Broad answer question. (Any One)

10

Explain the politics of the Alliance in Maharashtra.

OR

Write in detail the rise, ideology and programme of the National India Congress Party and the Bharatiya Janata Party.

Q.4 Write the Samyukta Maharashtra movement in detail.

10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Special Paper - VII)
Experimental Psychology (19101596)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) ——— यांना प्रायोगिक मानसशास्त्राचा जनक म्हणून ओळखले जाते.
 अ) फ्राईड ब) वॅटसन
 क) वुंट ड) स्किनर
- 2) अवधानासंदर्भात उत्तरनिवड सिद्धांत ——— यांनी मांडला.
 अ) ब्रॉडबेंट ब) डयुश आणि डयुश
 क) पॅव्हलॉव ड) युंग
- 3) एका अध्ययनाचा दुसऱ्या अध्ययनावर होणारा परिणाम म्हणजे ——— होय.
 अ) स्मृती ब) अवधान
 क) प्रशिक्षण संक्रमन ड) अध्ययन
- 4) जे उद्दीपक मुख्य प्रमाण उद्दीपकाबरोबर समजले जाते त्यास ——— म्हणतात.
 अ) आ. स. वि. ब) सीमामूल्य
 क) वेदनक्षमता ड) संवेदन
- 5) अर्थहीन अक्षर समूहांची पहिल्यांदा निर्मिती ——— यांनी केली.
 अ) स्किनर ब) एबिंगहॉस
 क) फ्राईड ड) गाल्टन
- 6) ——— यांना वर्तनवादाचा संस्थापक मानले जाते.
 अ) वॅटसन ब) वुंट
 क) फेक्नर ड) स्किनर
- 7) अनेकापैकी एका घटकाकडे लक्ष केंद्रीत करण्याच्या मानसिक प्रक्रियेस ——— असे म्हणतात.
 अ) संवेदन ब) स्मृती
 क) अध्ययन ड) अवधान
- 8) उद्दीपकाच्या उपस्थितीपासून शरीरबाह्य प्रतिक्रिया मिळण्याच्या काळास ——— असे म्हणतात.
 अ) आ. स. वि. ब) सीमामूल्य
 क) प्रतिक्रियाकाळ ड) पूर्वकाळ

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) प्रतिक्रिया काळाचे प्रकार कोणते?
 - 2) अध्ययनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 3) अवधानासंदर्भातील गाळणी सिद्धांत सांगा.
 - 4) मर्यादा पद्धतीने निरपेक्ष सीमामूल्य कसे निश्चित केले जाते?
 - 5) प्रायोगिक मानसशास्त्रातील परीवर्त्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 6) सरावाच्या पद्धती कोणत्या?
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) **10**
- प्रशिक्षण संक्रमनाची व्याख्या देवून त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- प्रायोगिक मानसशास्त्राचे स्वरूप व त्याची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
- प्र.4** मानसभौतिकीतील संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Special Paper - VII)
Experimental Psychology (19101596)**

Day & Date: Friday, 05-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) _____ known as the father of experimental psychology.
 - a) Freud
 - b) Watson
 - c) Wundt
 - d) Skinner
- 2) The late selection theory of attention is proposed by _____.
 - a) Broad bent
 - b) Deutsch and Deutsch
 - c) Pavlov
 - d) Jung
- 3) The effect of one learning to another learning known as _____.
 - a) Memory
 - b) Attention
 - c) Transfer of training
 - d) Learning
- 4) The value which is judged equal to the given standard stimuli known as _____.
 - a) PSE
 - b) Threshold
 - c) Sensitivity
 - d) Perception
- 5) Nonsense syllabi first prepare by _____.
 - a) Skinner
 - b) Ebbinghaus
 - c) Freud
 - d) Galton
- 6) _____ is the founder of school of behaviorism.
 - a) Watson
 - b) Wundt
 - c) Fechner
 - d) Skinner
- 7) The mental process in which we concentrate one object among others known as _____.
 - a) Perception
 - b) Memory
 - c) Learning
 - d) Attention
- 8) Time between onset of stimuli to emergence of outer response known as _____.
 - a) PSE
 - b) Threshold
 - c) Reaction time
 - d) Fore period

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) What are the types of reaction time?
- 2) Describe types of learning.
- 3) What is filter theory of attention.
- 4) How we determine absolute threshold/ RL by method of limits?
- 5) Concept of variable in experimental psychology.
- 6) What are the methods of practice?

- Q.3 Broad answer (Any One)** **10**
Define transfer of training. Explain the types of transfer of training.
OR
Explain the nature and goals of experimental psychology.
- Q.4 Broad answer.** **10**
Explain briefly the concepts of psychophysics.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) दैवी जीवन म्हणजे काय?
ब) भक्ती योग म्हणजे काय?
क) समकालीन भारतीय तत्त्वज्ञांची नावे द्या.
ड) जे. कृष्णमुर्तीची विचारसरणी स्पष्ट करा.
इ) पूर्ण योग म्हणजे काय?
ई) अतिमानस संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 जे. कृष्णमुर्तीची अभिसंहीत मन संकल्पना स्पष्ट करा. 10
किंवा
उत्क्रांती संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 विवेकानंदांची माया संकल्पना स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper - VII)
Contemporary Indian Philosophy (19101587)

Day & Date: Friday, 05-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ was Vivekananda's early name.
 - a) Surendranath
 - b) Narendranath
 - c) Dinendranath
 - d) Upendranath
- 2) Aurobindo's concept of evolution is depend on sankhya's _____.
 - a) Satkaryavada
 - b) Arambhavada
 - c) Vivartavada
 - d) None of these
- 3) Radhakrishnan born on _____.
 - a) 5 September
 - b) 5 October
 - c) 10 September
 - d) 10 October
- 4) In 20th Century _____ is called Revolutionary philosopher.
 - a) J. Krishnamurti
 - b) M.K. Gandhi
 - c) Rajendra Prasad
 - d) J. Narayan
- 5) According to Vivekananda, _____ is the supreme ideology in the world.
 - a) Vedanta
 - b) Materialism
 - c) Naturalism
 - d) None of these
- 6) Aurobindo is born in _____.
 - a) Culcatta
 - b) Delhi
 - c) Mumbai
 - d) Chennai
- 7) In India, 5th September the birth date of _____ is celebrated as Teacher's Day.
 - a) Vinoba Bhave
 - b) Mahatma Phule
 - c) Radhakrishnan
 - d) Aurobindo
- 8) _____ is born in Andhra Pradesh.
 - a) Vivekanand
 - b) Aurobindo
 - c) J. Krishnamurti
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) What is divine life?
- b) What is Bhakti yoga?
- c) Give names of contemporary Indian philosophers.
- d) Explain ideology of J. Krishnamurti.
- e) What is Integral yoga?
- f) Explain the concept of super mind.

Q.3 Explain J. Krishnamurti's concept of conditional mind. **10**

OR

Explain the process of Evolution.

Q.4 Explain Vivekananda's concept of maya. **10**

- 8) अति सामाजिक एकात्मतेमुळे होणाऱ्या आत्महत्येच्या प्रकाराला ---- असे म्हणतात.
अ) प्रमानक शून्यता आत्महत्या ब) प्राणघातक आत्महत्या
क) परोपकारी आत्महत्या ड) अहंकारी आत्महत्या

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12

- 1) कॉम्ट यांचे सामाजिक पुर्नरचना स्पष्ट करा.
- 2) सामाजिक विचारांचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा.
- 3) सामाजिक गतीचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- 4) कॉम्ट यांचे प्रत्यक्षवाद स्पष्ट करा.
- 5) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे कारणे सांगा.
- 6) सामाजिक स्थितीचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10

औधोगिक क्रांतीचे परिणाम व कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

शास्त्राचे वर्गीकरण (श्रेणीरचना) स्पष्ट करा.

प्र.4 डुरखाईमच्या मते, आत्महत्या म्हणजे काय? त्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. 10

Q.3 Answer any one of the following questions. **10**
Explain reason and effects of industrial revolution.

OR

Explain Hierarchy of Science.

Q.4 What is enlightenment period? Explain its consequences and reasons. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
English (Special Paper–VIII)
British Literature (19101523)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) 'John Donne is a _____ poet.

a) Romantic	b) Augustan Poet
c) Metaphysical	d) Victorian
- 2) *Ice and Fire* is a _____.

a) Sonnet	b) Ode
c) Lyric	d) Ballad
- 3) According to Shakespeare true love is like a _____.

a) sun	b) Lighthouse
c) house	d) Light
- 4) The name of Antony's dead wife is _____.

a) Fulvia	b) Anna
c) Cleopatra	d) Octavia
- 5) The poem '*When I Consider How My Light is Spent*' is a _____.

a) sonnet	b) Ode
c) lyric	d) Ballad
- 6) Swithin Cleeve is an _____.

a) Astronomer	b) Developer
c) Scientist	d) Doctor
- 7) *Two on a Tower* is a tale of _____ lovers.

a) line crossed	b) road crossed
c) star crossed	d) fortune crossed
- 8) _____ travels with Mark Antony to Egypt.

a) Agrippa	b) Octavius
c) Diomedes	d) Enobarbus

Q.2 Write short answers to any Four of the following.**12**

- a) What is the theme of the poem *Lover's Infiniteness*?
- b) What is the true love according to Shakespeare?
- c) What are the main characteristics of Elizabethan Stage?
- d) Comment on the Fantasy and Romance in English Literature?
- e) How *did* speaker immortalize the name of *his beloved* in the poem *Ice and Fire*?
- f) What is the theme of the poem *When I Consider How my Light is Spent*.

- Q.3** a) Sketch the character of Mark Antony. **10**
- OR**
- b) Discuss *Antony and Cleopatra* as a love tragedy.
- Q.4** Discuss the relationship between the protagonist Swithin and Lady Viviette Constantine in the novel *Two on a Tower*. **10**

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर चार-पांच पंक्तियों में लिखिए। **12**
- 1) शब्द शक्ति कैसे कहते हैं?
 - 2) अच्छे निबंध की विशेषताएँ लिखिए।
 - 3) गजल का सामान्य परिचय लिखिए।
 - 4) नाटक की कोई दो परिभाषाएँ लिखिए।
 - 5) अभिधा शब्द शक्ति किसे कहते हैं?
 - 6) संस्मरण का सामान्य परिचय दीजिए।
- प्र.3** निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। **10**
- पाश्चात्य विद्वानों द्वारा वर्णित काव्य प्रयोजन पर विस्तार से प्रकाश डालिए।
- अथवा**
- उपन्यास की परिभाषा लिखकर उपन्यास के तत्वों पर विस्तार से चर्चा कीजिए।
- प्र.4** महाकाव्य किसे कहते हैं? महाकाव्य के पाश्चात्य लक्षणों पर विस्तार से प्रकाश डालिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – VIII)
Indian Poetics (19101503)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಬರೆದವರು -

1) ಭರತ	2) ಅಭಿನವಗುಪ್ತ
3) ಶ್ರೀಶಂಕುಕ	4) ಜಗನ್ನಾಥ

2) ಶೃಂಗಾರರಸದ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವ -

1) ಉತ್ಸಾಹ	2) ಕೋಧ
3) ರತಿ	4) ಹಾಸ

3) ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಹಿತಕಾವ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು -

1) ದಂಡಿ	2) ಭಾಮಹ
3) ವಾಮನ	4) ಕುಂತಕ

4) ರೀತಿರಾತ್ಮ ಕಾವ್ಯಸ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು -

1) ರುದ್ರಟ	2) ಮಮ್ಮಟ
3) ವಾಮನ	4) ಅಭಿನವಗುಪ್ತ

5) ಈತ ಒಬ್ಬ ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸಕ -

1) ಶೆಲ್ಲಿ	2) ಕುವೆಂಪು
3) ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮನ್ಸೂರ್	4) ಭಾಮಹ

6) ಕವಿಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಹೃದಯ ಹೊಂದಿದವನು

1) ಸಹೃದಯ	2) ಸಂಪಾದಕ
3) ಸಂಯೋಜಕ	4) ಲಿಪಿಕಾರ

7) ಧ್ವನಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ -

1) ಆನಂದವರ್ಧನ	2) ಅಭಿನವಗುಪ್ತ
3) ವಿಶ್ವನಾಥ	4) ಮಹಿಮಭಟ್ಟ

8) ಭಾವದ ಕಾರಣ -

1) ಅನುಭಾವ	2) ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವ
3) ವಿಭಾವ	4) ರಸ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಭಾಮಹ
- 2) ಸಂಭೋಗ ಶೃಂಗಾರ
- 3) ಕುಂತಕನ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣ
- 4) ಚಿತ್ರತುರಗ ನ್ಯಾಯ
- 5) ಭರತ
- 6) ಭಾವ-ವಿಭಾವ

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಕಾವ್ಯಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

- 2) ರಸಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

10

'ಕವಿ ಮತ್ತು ಸಹೃದಯ ಒಂದು ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು' - ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) भाषिक व भाषेतर संप्रेषणाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - 2) अंतर्वर्तुळ-बहिवर्तुळ सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 3) ऐतिहासिक भाषाशास्त्राचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - 4) संस्कृत भाषेचा मराठीवरील प्रभाव स्पष्ट करा.
 - 5) मराठीची स्वर व्यवस्था स्पष्ट करा.
 - 6) सर्वनाम म्हणजे काय? सर्वनामाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- 1) भाषेची वैशिष्ट्ये व कार्य स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) ध्वनी परिवर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4** अर्थपरिवर्तनाचे प्रकार स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SANSKRIT (Special Paper - VIII)

तत्त्वज्ञान तर्क संग्रह ऑफ अन्नंभट्ट (19101533)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चिनुत.
योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) तर्कसंग्रहस्य लेखकः ---- आचार्यः अस्ति ।
 अ) कणाद
 ब) अन्नंभट्टः
 क) गौतमः
 ड) शंकराचार्यः
- 2) तर्कसंग्रहः ---- प्रकारकः ग्रन्थः विद्यते ।
 अ) प्रकरण
 ब) आख्यायिका
 क) कथा
 ड) नाट्य
- 3) तर्कसंग्रहानुसारं ---- पदार्थाः सन्ति ।
 अ) अष्ट
 ब) नव
 क) दश
 ड) सप्त
- 4) तर्कसंग्रहानुसारं ---- गुणाः भवन्ति ।
 अ) 25
 ब) 26
 क) 24
 ड) 27
- 5) रूपरहितस्पर्शवान् इति लक्षणम् ---- अस्ति ।
 अ) वायोः
 ब) अग्नेः
 क) जलस्य
 ड) आकाशस्य
- 6) आद्यपतनासमवायिकारणम् हे लक्षण ---- चे आहे.
 अ) वायु
 ब) गुरुत्व
 क) प्रत्यक्ष
 ड) प्रमाण
- 7) तर्कसंग्रहानुसारं कारणाचे ---- भेद आहेत.
 अ) 03
 ब) 04
 क) 05
 ड) 06
- 8) सन्निकर्षस्य ---- भेदाः भवन्ति ।
 अ) सप्त
 ब) अष्ट
 क) षड्
 ड) नव

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) तर्कसंग्रहानुसार गुणानां संख्या एवं च तेषा नामानि?
 - 2) सन्निकर्षस्य वर्णनम्
 - 3) पदार्थाः ।
 - 4) कारणम्, एवं च तस्य लक्षणम् उदाहरणसहितम् ।
 - 5) प्रत्यक्षप्रमाणम् ।
 - 6) पंचविधकर्म ।
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत । 10
बुद्धिचे लक्षण लिहून, सभेद स्पष्ट करा.
अथवा
अन्नंभट्टाचार्याचा परिचय सविस्तर लिहा.
- प्र.4 पंचमहाभूतांचे नावे लिहून त्याचे लक्षण स्पष्ट करा. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper-VIII)
Tarjuma Nigari (19101518)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) اردو میں ترجمہ نگاری کا لفظ ----- سے آیا۔

(A) سنسکرت۔ (B) ترکی۔

(C) عربی۔ (D) ہبرو۔

(2) مترجم کو ----- زبانوں پر عبور ہونا ضروری ہے۔

(A) دو۔ (B) تین۔

(C) چار۔ (D) پانچ۔

(3) ----- صدی کے آغاز سے مذہبی ترجموں کا آغاز ہوا۔

(A) پندرہویں۔ (B) سولہویں۔

(C) سترہویں۔ (D) اٹھارویں۔

(4) کس بادشاہ کو سنسکرت سے بہت لگاؤ تھا۔

(A) نظام شاہ۔ (B) اکبر۔

(C) انگریز۔ (D) واجد علی شاہ۔

(5) رامائن ایک ----- ہے۔

(A) بیخیتی۔ (B) رزمیہ نظم۔

(C) بزمیہ نظم۔ (D) آزاد نظم۔

(6) محمد قلی قطب شاہ نے ----- کی غزلوں کا ترجمہ کیا۔

(A) عمر خیام۔ (B) بیدل۔

(C) حافظ شیرازی۔ (D) سعدی شیرازی۔

(7) فورٹ ولیم کالج کہاں قائم کیا گیا۔

- (A) کلکتہ۔
(B) مدراس۔
(C) دہلی۔
(D) رام پور۔

(8) عثمانیہ یونیورسٹی کے دارالترجمہ کے ناظم کون تھے؟

- (A) میر عثمان۔
(B) مولوی عبدالحق۔
(C) محی الدین قادری زور۔
(D) یوسف سلیم چشتی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) فورٹ ولیم کالج کی ترجمہ نگاری۔
(2) ورنائیو لٹریٹری سوسائٹی میں ترجمہ نگاری کا کام۔
(3) دارالترجمہ عثمانیہ میں ترجمے کی روایت۔
(4) علمی و فنی ترجمہ پر اظہار خیال کیجیے۔
(5) ادبی ترجمہ پر مختصر نوٹ لکھیے۔
(6) دفتری ترجمہ کیا ہے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) ترجمہ کی اہمیت و افادیت پر اظہار خیال کیجیے۔
(2) اردو میں ترجمہ کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

ترجمہ کی تعریف اور اقسام پر مفصل نوٹ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper - VIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (19101578)**

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) खजिनदार म्हणजे काय?
अ) भांडागारिक
ब) कोशाध्यक्ष
क) समाहार्तू
ड) वरील सर्व
- 2) इतिहासाचे जनक कोण?
अ) हिरोडोटस
ब) व्यास
क) प्लिनी
ड) कौटिल्य
- 3) सर्व सामान्य लोकांचे प्रतिनिधीत्व करणाऱ्या संस्थेला काय म्हणत?
अ) सभा
ब) समिती
क) गोप
ड) जन
- 4) प्रतिष्ठीत व विद्वान लोकांच्या संस्थेला काय म्हणत?
अ) सभा
ब) समिती
क) गोप
ड) जन
- 5) ऋग्वेदात राजाला राजकारभारात मदत करणारी संस्था कोणती?
अ) न्यायसंस्था
ब) सभा-समिती
क) कुटुंब संस्था
ड) जाती संस्था
- 6) मौर्यघराण्याची माहिती देणारा ग्रंथ कोणता?
अ) इंडिका
ब) रामायण
क) महाभारत
ड) गाथासप्तशती
- 7) बल या शब्दाचा अर्थ काय?
अ) खजिना
ब) सैन्य
क) सत्ता
ड) संपत्ती
- 8) राजा व राज्यासंस्थेच्या एकीकरणातून कोणता शब्द रूढ झाला?
अ) सभा
ब) मंत्रिमंडळ
क) समिती
ड) राज्य

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) फाहयानचे प्रवासवर्णन सांगा.
 - 2) राज्याच्या सप्तांग सिद्धांतातील 'दुर्ग' विषयी माहिती द्या.
 - 3) राज्याच्या सप्तांग सिद्धांतातील 'बल' विषयी माहिती द्या.
 - 4) राजपदाची उत्पत्ती सांगा.
 - 5) राजाची पात्रता सांगा.
 - 6) राजाचे कर्तव्य व अधिकार सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- प्राचीन भारतातील 'पौर-जानपद' बाबत माहिती द्या.
किंवा
प्राचीन भारतातील सभा व समितीची माहिती द्या.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- प्राचीन भारतातील गणराज्याचा उदय व विकास सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper - VIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (19101578)**

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) What is a treasurer?

a) Bhandagarik	b) Koshadhyksh
c) Samahartu	d) All of the above
- 2) Who is the father of history?

a) Hirodotas	b) Vyas
c) Plini	d) Kautilya
- 3) What is the name of the organization that represents the common people?

a) Sabha	b) Samiti
c) Gop	d) Jan
- 4) What is the name of an organization of eminent and learned people?

a) Sabha	b) Samiti
c) Gop	d) Jan
- 5) In the Rigveda, what is the institution the helps the king in ruling?

a) Judicial Institutions	b) Assembly Committees
c) Family Institutions	d) Caste Institutions
- 6) What is the text giving information about Maurya Family?

a) Indica	b) Ramayana
c) Mahabharat	d) Gathasaptashati
- 7) What does the word Bal mean?

a) Khazina	b) Army
c) Power	d) Wealth
- 8) Which word came into vogue from the merger of the king the state?

a) Sabha	b) Cabinet
c) Samiti	d) State

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Describe the Journey of Fahayan.
- b) Give information about the fort in the Saptang doctrine of the state.
- c) Give information about the force in the state's saptang theory.
- d) Explain the origin of Rajpada.
- e) State the qualifications of the King.
- f) Explain the duties and rights of the King.

- Q.3 Write detailed answers to the following questions. (Any One)** **10**
Provide information about the 'Poor-Janapada' of ancient India.
OR
Give Information about Sabha and Samiti in Ancient India.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Describe the rise and development of the Republic of Ancient India.

- प्र.2** खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) स्थूल अर्थशास्त्राच्या अभ्यासाच्या मर्यादा सांगा.
 - 2) उपभोग फलनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या करा.
 - 4) रोखता अभिलाषा म्हणजे काय?
 - 5) पैशाचा पुरवठा म्हणजे काय?
 - 6) राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या आकडेवारीचे महत्त्व सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- 'से' च्या बाजार नियमांचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- किंवा**
- राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.4** चलन संख्यामान सिद्धांताचे टीकात्मक परिक्षण करा. **10**

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
Critically examine say's Law of market.
- OR**
- Explain the methods of National Income Measurement.
- Q.4 Critically examine the Quantity Theory of Money.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper - VIII)
Urban Geography (1910160A)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) आवश्यक ठिकाणी आकृत्या काढा.
 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 4) स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) इ. सन 1945 मध्ये बहुकेंद्रीय सिद्धांत — यांनी मांडला.
 अ) हार्ईट
 ब) हारिस व उलमन
 क) बर्गेस
 ड) ख्रिस्तलर
- 2) आयोध्या हे — प्रकारचे शहर आहे.
 अ) शैक्षणिक
 ब) धार्मिक
 क) संरक्षण
 ड) खाणकाम
- 3) — हे नागरी समस्येवरील प्रमुख उपाय आहे.
 अ) कृषी विकास
 ब) वाहतूक विकास
 क) औद्योगिक विकास
 ड) प्रादेशिक नियोजन
- 4) स्मार्ट सिटी मिशन (Smart Cities Mission) साठी सोलापूर शहराची निवड — साली करण्यात आली.
 अ) 2012
 ब) 2020
 क) 2015
 ड) 2010
- 5) नागरी भूगोल ही — भूगोलाची उपशाखा आहे.
 अ) हवामानशास्त्र
 ब) भूरूपशास्त्र
 क) मानवी
 ड) मृदा
- 6) — संकल्पना 1915 मध्ये पेट्रिक गेडीस या भूगोल तज्ञाने वापरली.
 अ) महानगर
 ब) प्रमहानगर
 क) संकलित नगर
 ड) नगर/शहर
- 7) 50 लाखापेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या नगरास — असे म्हणतात.
 अ) शहर
 ब) प्रमहागनर
 क) महानगर
 ड) संकलित नगर

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper - VIII)
Urban Geography (1910160A)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagrams and give equations wherever necessary.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Use of stencil is allowed.

Q.1 Rewrite the sentences by choosing the correct alternatives.**08**

- 1) The multiple Nuclei theory propounded by _____ in 1945.
 - a) Hoyt
 - b) Harrish and Ullman
 - c) Burgess
 - d) Christlar
- 2) Aayodhya is _____ type of town.
 - a) Educational
 - b) Religious
 - c) Defense
 - d) Mining
- 3) _____ is a major solution on urban problems.
 - a) Agriculture development
 - b) Transport Development
 - c) Industrial Development
 - d) Regional planning
- 4) Solapur City is selected for 'Smart Cities Mission' in _____ year.
 - a) 2012
 - b) 2020
 - c) 2015
 - d) 2010
- 5) Urban Geography is the sub branch of _____ Geography.
 - a) Climatology
 - b) Geomorphology
 - c) Human
 - d) Soil
- 6) The concept of _____ was proposed by Petric Gedis in 1915.
 - a) Metropolitan
 - b) Megapolish
 - c) Conurbation
 - d) City
- 7) The urban population above 50 lakh is known as _____.
 - a) City
 - b) Megapolis
 - c) Metropolis
 - d) Conurbation
- 8) _____ is the most polluted city in India in 2020.
 - a) Pune
 - b) Delhi
 - c) Mysore
 - d) Shimala

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) The sector theory
- b) Types of urban settlement
- c) Landuse in Pandharpur city
- d) Importance of urban geography
- e) CBD- Central Business District
- f) Environmental Problems of city

- Q.3 Answer following question. (Any One)** **10**
Describe functional classification of town and country.
OR
Describe the factors affecting on urbanization.
- Q.4** Explain in brief definition, nature and scope of urban geography. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) सभासद बखरीचे वर्णन थोडक्यात करा.
 - 2) मुघलकालीन प्रमुख इतिहासकारांची नावे लिहा.
 - 3) घाग्रा येथील लढाईची थोडक्यात माहिती लिहा.
 - 4) शेरशहाची प्रशासन व्यवस्था सांगा.
 - 5) हुमायून समोरील अडचणी सांगा.
 - 6) बैरामखानाबदल थोडक्यात माहिती सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- हुमायून शेरशहा संघर्षाचा आढावा घ्या.
- किंवा**
- मोगलकालीन इतिहासाच्या भारतीय भाषेतील साधनाचे वर्णन करा.
- प्र.4** अकबराच्या राजपूतविषयक धोरणाची चर्चा करा. **10**

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Review the conflict between Humayun and Shershah.
OR
Explain the sources of Indian Language Mughal Period.
- Q.4** Discuss the policy of Akbar towards the Rajput. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) राजकीय सामाजिकरणाची साधने लिहा.
 - 2) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार सांगा.
 - 3) कार्ल मार्क्सची वर्ग संघर्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) संकुचित राजकीय संस्कृती स्पष्ट करा.
 - 5) राजकीय समाजशास्त्राची व्याख्या व स्वरूप सांगा.
 - 6) अदान प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- राजकीय सामाजिकरणाची साधने स्पष्ट करा.
- किंवा**
- राजकीय संस्कृती म्हणजे काय? सांगून त्याचे आधारभूत घटकांची चर्चा करा.
- प्र.4** राजकीय समाजशास्त्राची व्याप्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - VIII)
Political Sociology (19101573)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Rule Making is an _____ function.
 - a) Output
 - b) Input
 - c) Feedback
 - d) None of these
- 2) _____ approach Adopts stateless society.
 - a) Marxist
 - b) Socialism
 - c) Liberalism
 - d) None of these
- 3) Political Socialization Means _____.
 - a) Economic education
 - b) Political Education
 - c) Social Education
 - d) Religion Education
- 4) Who is the proponent of system approach?
 - a) David Easton
 - b) Apter
 - c) Marks
 - d) Huntington
- 5) _____ is not an Instrument of political Socialization.
 - a) Family
 - b) Educational Institution
 - c) Political Party
 - d) Financial Institution
- 6) _____ Introduced the concept of political culture.
 - a) Gabriel Almond
 - b) Sidne Verba
 - c) David Eston
 - d) Lucian Pye
- 7) Media is one of means of Political _____.
 - a) Society
 - b) Socialization
 - c) Strategy
 - d) Community
- 8) Karl Marx Introduced the concept of _____.
 - a) System Theory
 - b) Structural Function
 - c) Eifite Theory
 - d) Historical Materialism

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) State Instrument of Political Socialization.
- 2) Give the type of political culture.
- 3) Explain class struggle of Karl Marx.
- 4) Explain Parochial political culture.
- 5) Define Political Sociology and its Nature.
- 6) Input Function Explain.

Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)

10

Explain the agencies of political Socialization.

OR

Define Political culture and Discuss its Elements.

Q.4 Explain Scope and Nature of Political Sociology.

10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Special Paper-VIII)
Social Psychology (19101597)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सामाजिक परिस्थितीत व्यक्तीचे वर्तन त्याचे स्वरूप व कारणे समजावून घेण्याचा प्रयत्न करणारे शास्त्र म्हणजे ---- होय.
 अ) सामाजिक मानसशास्त्र ब) राज्यशास्त्र
 क) इतिहास ड) अर्थशास्त्र
- 2) चेहरा हा मनाचा आरसा असतो असे रोमन विचारवंत ---- यांनी सांगितले.
 अ) फिशेरो ब) शिसेरो
 क) बक ड) मार्क
- 3) सीमागत व मध्यवर्ती गुण याविषयी ---- यांनी संशोधन केले.
 अ) फ्लश ब) कॅश
 क) अॅश ड) डॅश
- 4) सामाजिक माहितीच्या संघटनासाठी एखाद्या विशिष्ट कल्पनेभोवती असणाऱ्या मानसिक चौकटीचा उपयोग केला जातो त्यास ---- म्हणतात.
 अ) नवगामी ब) स्वयंचलित
 क) आकृतीबंध ड) उपलब्धता
- 5) अभिवृत्ती या संज्ञेचा वापर ---- यांनी 'फ्रिन्सिपल' या ग्रंथात केला.
 अ) हर्बट स्पेन्सर ब) फ्राईड
 क) युंग ड) मार्गझिटी
- 6) ---- मध्ये सोलोमन अॅश यांना प्रायोगिक सामाजिक मानसशास्त्राचा जनक मानले जाते.
 अ) 1930 ब) 1955
 क) 1946 ड) 1970
- 7) निरीक्षण हा शब्द ---- या लॅटीन शब्दापासून तयार झाला आहे.
 अ) ईक्षण ब) रूक्ष
 क) दक्ष ड) यापेक्षा वेगळे
- 8) सामाजिक मानसशास्त्र व्यक्त्या ---- वर लक्ष केंद्रीत करते.
 अ) गुण ब) परिस्थिती
 क) वर्तन ड) यापेक्षा वेगळे

- प्र.2** खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) सामाजिक संवेदन म्हणजे काय?
 - 2) अभिवृत्ती म्हणजे काय?
 - 3) स्वतंत्र परीवर्तक म्हणजे काय?
 - 4) सामाजिक बोधन म्हणजे काय?
 - 5) सामाजिक अध्ययन व अभिवृत्ती निर्मिती म्हणजे काय?
 - 6) मतपरिवर्तनास विरोध कशाला म्हणतात?
- प्र.3** खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा **10**
- 1) सामाजिक मानसशास्त्राच्या अभ्यास पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) पूर्वग्रहाचे परिणाम कमी करणाऱ्या तंत्राची चर्चा करा.
- प्र.4** आक्रमकतेचे सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Special Paper-VIII)
Social Psychology (19101597)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ as the scientific field that seeks to understand the nature and causes of individual behaviour in social situation.
 - a) Social Psychology
 - b) Politics
 - c) History
 - d) Economics
- 2) Roman scientist _____ says the face is the image of the soul.
 - a) Fesero
 - b) Shisero
 - c) Buck
 - d) Mark
- 3) _____ research on central and peripheral traits.
 - a) Flash
 - b) Cash
 - c) Asch's
 - d) Dash
- 4) Mental framework centering around a specific them that helps us to organize social information is called _____.
 - a) Heuristic
 - b) Automatic
 - c) Schemas
 - d) Availability
- 5) _____ use word attitude in his literature first principle.
 - a) Herbert Spencer
 - b) Fread
 - c) Jung
 - d) Margzitti
- 6) Soloman Asch is the founder of experimental social psychology in _____.
 - a) 1930
 - b) 1955
 - c) 1946
 - d) 1970
- 7) Observation is a word creates from Latin word _____.
 - a) Yekshan
 - b) Ruksha
 - c) Deksha
 - d) Any other
- 8) Social psychology focuses on the _____ of individuals.
 - a) Mark
 - b) Situation
 - c) Behaviour
 - d) Any other

Q.2 Write Short answers. (Any Four)**12**

- a) What is Social Perception?
- b) What is Attitude
- c) What is independent variable?
- d) What is Social Cognition?
- e) What is social learning and attitude formation?
- f) What is resistance to persuasion?

- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
- a) Explain in brief the research methods in social psychology.
- OR**
- b) Discuss the techniques for countering effects of prejudice.
- Q.4 Answer following question.** **10**
- Explain in brief the theories of aggression.

- प्र.2 खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) अप्रमा ज्ञान म्हणजे काय?
 - 2) अनुमान म्हणजे काय?
 - 3) आत्म ख्याती म्हणजे काय?
 - 4) सदसद् ख्याती म्हणजे काय?
 - 5) ख्यातीची व्याख्या द्या.
 - 6) सत् ख्याती म्हणजे काय?
- प्र.3 ज्ञान प्रमाणाविषयी न्याय दर्शनाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- परतःप्रमाण्यावाद स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- ज्ञानाची व्याख्या द्या आणि ज्ञान प्रमाणाविषयी चार्वाकांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper-VIII)
Epistemology (19101588)**

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Inference is a source of _____ knowledge.
 - a) Direct
 - b) Indirect
 - c) Error
 - d) None of these
- 2) Charvaka denied the _____ knowledge.
 - a) Eye perception
 - b) Ear perception
 - c) Nose perception
 - d) Inference
- 3) Mind is a kind of _____ knowledge.
 - a) Direct
 - b) inference
 - c) Verbal testimony
 - d) Similarity
- 4) Skin is way of gaining of _____ knowledge.
 - a) Direct
 - b) Inference
 - c) Verbal testimony
 - d) Similarity
- 5) Epistemology is a branch of _____.
 - a) Philosophy
 - b) Ethics
 - c) Aesthetics
 - d) Religion
- 6) There are _____ kinds of doctrine of validity.
 - a) Five
 - b) Four
 - c) Three
 - d) Two
- 7) 'Lotus is red' is an example of _____.
 - a) Direct perception
 - b) Verbal testimony
 - c) Similarity
 - d) Inference
- 8) Information acquired through experience is called _____.
 - a) Knowledge
 - b) Error
 - c) Imagination
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) What is invalid knowledge?
- 2) What is inference?
- 3) What is Aatma Khyati?
- 4) What is Sadsat Khyati?
- 5) Define Khyati. (Error)
- 6) What is Sat Khyati?

Q.3 Explain Nyaya Darshana's views about means of knowledge. **10**
OR
Explain dependent truth.

Q.4 Define knowledge and Explain Carvaka's views about means of knowledge. **10**

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) **12**
- 1) समस्यासूत्रण स्पष्ट करा.
 - 2) क्रियात्मक संशोधन स्पष्ट करा.
 - 3) संख्याशास्त्रीय गृहीतकृत्य स्पष्ट करा.
 - 4) प्रयोगात्मक संशोधन स्पष्ट करा.
 - 5) उत्तम संशोधकाचे सामान्य गुण स्पष्ट करा.
 - 6) सामाजिक संशोधनातील वस्तुनिष्ठता स्पष्ट करा.
- प्र.3** गृहीत कृत्याची व्याख्या देऊन गृहीत कृत्याचे उगम स्रोत स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- अन्वेषणात्मक संशोधनाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.4** उत्तम संशोधकाचे गुण स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper – VIII)
Methodology of Social Research (19101563)

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Who wrote book, "Methods in Social Research"?
 - a) Ram Ahuja
 - b) Good and Hatt
 - c) P.L. Bhandarkar
 - d) None of these
- 2) Which of the following research is related to past phenomena?
 - a) Historical
 - b) Exploratory
 - c) Descriptive
 - d) None of these
- 3) To gain the knowledge is a _____ objectives of research.
 - a) Theoretical
 - b) Applied
 - c) Both
 - d) None of above
- 4) Formulation of problem is a _____ step of scientific method.
 - a) Last
 - b) First
 - c) Second
 - d) None of above
- 5) Statistical hypothesis is a _____ of hypothesis.
 - a) object
 - b) undertaking
 - c) type
 - d) None of these
- 6) To solve the social problems is a _____ of social research in India.
 - a) characteristics
 - b) remedy
 - c) need
 - d) None of these
- 7) _____ is proposition to be tested.
 - a) conclusion
 - b) problem
 - c) hypothesis
 - d) Theory
- 8) Which of the following is a specific quality of social researcher?
 - a) curiosity
 - b) clarity of thinking
 - c) resource fullness
 - d) knowledge of research method

Q.2 Short questions. (Any Four) 12

- 1) Explain the formulation of problem.
- 2) Explain the action research.
- 3) Explain the statistical hypothesis.
- 4) Explain the experimental research.
- 5) Explain the general characteristics of good researcher.
- 6) Explain the objectivity in social research.

Q.3 Define hypothesis Explain its sources. **10**
OR
Explain the meaning and nature of exploratory research.

Q.4 Explain qualities of good researcher. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
English (Special Paper - IX)
Indian English Literature (19101524)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.**08**

- 1) _____ of the following is the semi-autobiographical novel of Arun Joshi.
 - a) The Apprentice
 - b) The Foreigner
 - c) The Last Labyrinth
 - d) The City and the River
- 2) _____ has his roots in Indian soil, but wings in America.
 - a) Baburao
 - b) Sindi Oberoi
 - c) Mr. Khemka
 - d) June Blyth
- 3) _____ is the name of the professor in the play *Garbo*.
 - a) Shrimant
 - b) Intuc
 - c) Kale
 - d) Garbo
- 4) Garbo is _____ for Shrimant, mother figure for Pansy and an aesthetic ideal for Intuc.
 - a) an actress
 - b) a sex - machine
 - c) a goddess
 - d) an angel
- 5) The protagonist of the poem *Between Jejuri and the Railway Station* leaves the temple town with _____.
 - a) It's sixty three priests
 - b) Priests' sixty three houses
 - c) It's three hundred pillars
 - d) All the above
- 6) What was the poet mother's last wish in *Dawn at Puri*?
 - a) to go on world tour
 - b) to be cremated on the holy beach of Puri
 - c) to visit parental house at her village
 - d) to get the blessings of the Temple priest
- 7) Which American President is mentioned in the poem, *A Letter from New York*?
 - a) Abraham Lincoln
 - b) Barak Obama
 - c) George Bush
 - d) Bill Clinton
- 8) The story of the novel *The Foreigner* is narrated from _____ point of view.
 - a) Sindi Oberoi's
 - b) June Plyth's
 - c) Baburao Khemka's
 - d) Miss Sheila's

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- 1) What is the impact of 'the harvest dance of cocks and hens' on the protagonist of the poem *Between Jejuri and the Railway Station*?
 - 2) What is the theme of the poem *A Letter to a Friend*?
 - 3) What modern features of modern Indian English Poetry do you find in *Poet, Lover, Birdwatcher*?
 - 4) Briefly discuss the features of Modern Indian Drama.
 - 5) How does the persona in the poem *A Letter from New York* face the racist remarks?
 - 6) Write a note on literary devices used in *Dwan at Puri*.
- Q.3 Answer in details. (Any One) 10**
- a) Write a critical note on the theme of 'cruelty and violence' in *Garbo*.
- OR**
- b) '*Garbo* represents the degeneration and futility of human relations' Discuss.
- Q.4 Discuss 'the gradual evolution of Sindi Oberoi from a negative philosophy of detachment to its positive aspect' in *The Foreigner*. 10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – IX)
Study of Kannada Literary Text (19101504)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಹರಿಹರ	2) ಪಂಪ
3) ರನ್ನ	4) ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ
 - 2) ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಒಂದನೆಯ ನಾಗವರ್ಮ	2) ಪಂಪ
3) ರನ್ನ	4) ಹರಿಹರ
 - 3) 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಪಂಚತಂತ್ರ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಹರಿಹರ	2) ಪಂಪ
3) ರನ್ನ	4) ದುರ್ಗಸಿಂಹ
 - 4) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಪಲಬ್ಧ ಗ್ರಂಥ -

1) ಆದಿಪುರಾಣ	2) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ
3) ಗದಾಯುದ್ಧ	4) ಬಸವಪುರಾಣ
 - 5) 'ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ' ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರು -

1) ಡಾ. ಬಿ. ಬಿ. ಪೂಜಾರಿ	2) ಬೇಂದ್ರೆ
3) ಡಾ. ಕಲ್ಯಾಣರಾವ ಪಾಟೀಲ	4) ಕುವೆಂಪು
 - 6) 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಪಂಪ	2) ಶ್ರೀವಿಜಯ
3) ರನ್ನ	4) ಹರಿಹರ
 - 7) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು - ಕಥೆಗಳಿವೆ.

1) 19	2) 20
3) 21	4) 22
 - 8) ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ - ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ

1) ಮೂರು	2) ನಾಲ್ಕು
3) ಐದು	4) ಆರು

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಚಂದ್ರಾಪೀಡ
- 2) ಪಂಚತಂತ್ರ
- 3) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ
- 4) ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ
- 5) ಶ್ರೀವಿಜಯ
- 6) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಚಾಣಕ್ಯ ರಿಸಿಯ ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ನಾಗವರ್ಮನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

10

'ಕಸವರಮೆಂಬುದು ನೆರೆ ಸೈರಿಸಲಾಪೋಡೆ' ಈ ಮಾತಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Marathi (Special Paper - IX)**

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.1101 ते इ.स.1800 पूर्वार्ध) (19101509)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) किर्तन परंपरेची सुरुवात कोणत्या संतानी केली?
अ) चोखामेळा
ब) सावतामाळी
क) नामदेव
ड) ज्ञानेश्वर
- 2) लिळाचरित्र हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) श्रीचक्रधर स्वामी
ब) श्री गोविंदप्रभू
क) म्हाईभट्ट
ड) नरेंद्र
- 3) विवेकसिंधू हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) मुक्तेश्वर
ब) मुकुंदराज
क) ज्ञानेश्वर
ड) मुक्ताबाई
- 4) संत ज्ञानेश्वरांचे गुरु कोणत्या संप्रदायाचे होते?
अ) वारकरी
ब) नाथ संप्रदाय
क) दत्त संप्रदाय
ड) वीरशैव संप्रदाय
- 5) "ऊस डोंगा परी रस नोहे डोंगा" ही रचना कोणी केली आहे?
अ) संत नामदेव
ब) संत एकनाथ
क) संत जनार्णव
ड) संत चोखामेळा
- 6) धवळ्यांची निर्मिती कोणी केली?
अ) जनाबाई
ब) मुक्ताबाई
क) महदंबा
ड) बहिणाबाई
- 7) संत सावतामाळी यांची समाधि कोठे आहे?
अ) पंढरपूर
ब) मंगळवेढा
क) देहू
ड) अरण
- 8) "संत वाटीकेतील जाईची बेल" असे कोणास संबोधल जाते?
अ) संत मुक्ताबाई
ब) संत सोमराबाई
क) संत जनाबाई
ड) संत बहिणाबाई

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) संत ज्ञानेश्वरांच्या विराण्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 2) संत एकनाथांच्या भारूडांचे महत्त्व लिहा.
- 3) संत चोखोबांच्या अभंगात जातीहिनतेचे दुःख कसे व्यक्त झाले आहे?
- 4) आद्य कवयित्री महदंबेच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पैलू लिहा.
- 5) मुकुंदराजांना मराठीतील आद्यग्रंथकार असे का म्हटले जाते?
- 6) संत एकनाथांच्या 'गौळणी' या रचनेचे महत्त्व विशद करा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

महानुभावांच्या चरित्रग्रंथांची सविस्तर माहिती लिहा.

10

किंवा

संत नामदेवांची वाङ्मयीन कामगिरी स्पष्ट करा.

प्र.4 संत तुकारामांचे अभंग हे दुधारी शस्त्र आहे या विधानाचा त्यांच्या अभंगरचनेद्वारे परामर्थ घ्या.

10

प्र.2 टिप्पणिं लिखत. (केवल 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) वृद्धसन्निधि:
- 2) दुर्ग:
- 3) व्यूहरचना
- 4) मित्र प्रशंसा
- 5) कामज व्यसनानि
- 6) दण्ड:

प्र.3 सविस्तरं उत्तराणि लिखत (केवलमेकम् 1)
सविस्तर उत्तर लिहा (केवल 1)
राजाचे कर्तव्य सविस्तर लिहा.

10

अथवा

मनुस्मृति अनुसार दूत व अमात्यांचे लक्षण सविस्तर लिहा.

प्र.4 मनुस्मृति अनुसार सातव्या अध्यायातील राजधर्म लिहा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper-IX)
Urdu Tanqeed (19101519)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) "شعر العجم" کا موضوع ----- ہے۔

- (A) ایرانی ادب کی تاریخ۔
 (B) فارسی ادب کی تاریخ۔
 (C) اردو ادب کی تاریخ۔
 (D) دکنی ادب کی تاریخ۔

(2) "تذکرہ گلشن بے خار" کا مصنف ----- ہے۔

- (A) محمد حسین آزاد۔
 (B) مولانا حالی۔
 (C) نواب مصطفیٰ خان شیفیتہ۔
 (D) گوپی چند نارنگ۔

(3) اردو ادب میں تقابلی تنقید کی بنیاد ----- نے ڈالی۔

- (A) مولانا حالی۔
 (B) کلیم الدین احمد۔
 (C) مجنوں گور کھپوری۔
 (D) مولانا شبلی نعمانی۔

(4) اچھا شاعر ہونے کے لئے ----- تخیل، کائنات کا مطالعہ اور تخلص الفاظ کو ضروری قرار دیتے ہیں۔

- (A) شبلی نعمانی۔
 (B) مولوی عبدالحق۔
 (C) سید احتشام حسین۔
 (D) مولانا حالی۔

(5) ----- کا کہنا ہے کہ اچھی شاعری قوموں کے مزاج کو بدل دیتی ہے اور انہیں مفتوح سے فاتح، بے عمل

سے باعمل اور بے حس سے باشعور بنا سکتی ہے۔

- (A) کلیم الدین احمد۔
 (B) نیاز فتح پوری۔
 (C) مولانا حالی۔
 (D) محمد حسین آزاد۔

(6) "تذکرہ نکات الشعراء" کی اصل اور اہم خصوصیت اس کی ----- ہے۔

(A) مثنوی تنقید۔

(B) تقابلی تنقید۔

(C) جمالیاتی تنقید۔

(D) تلخ تنقید۔

(7) ----- میں پہلا عنوان مرثیہ نگاری کی اجمالی تاریخ ہے۔

(A) مقدمہ شعر و شاعری۔

(B) شعر العجم۔

(C) موازنہ انیس و دبیر۔

(D) مسرت سے بصیرت تک۔

(8) "کتاب سخندان فارس" ----- کی تخلیق کردہ لازوال تصنیف ہے۔

(A) مولوی چراغ علی۔

(B) شبلی نعمانی۔

(C) مولانا حالی۔

(D) آل احمد سرور۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) شبلی نعمانی کے تنقیدی نظریات کا مختصر جائزہ لیجیے۔

(2) میر تقی میر کا تذکرہ "نکات الشعراء" پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(3) "تاثراتی تنقید" کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے اصول پر روشنی ڈالیے۔

(4) "تنقید" کا صحیح مفہوم واضح کرتے ہوئے تنقید کی اہمیت بیان کیجیے۔

(5) تنقید کے قدیم نمونے "تذکرہ نگاری" کی اہمیت و افادیت بیان کیجیے۔

(6) تصنیف "شعر العجم" کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر وضاحت کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) مولانا حالی کے تنقیدی نظریات کا مفصل جائزہ لیجیے۔

(2) مارکسی تنقید سے کیا مراد ہے؟ اس کے علمبرداروں کی تنقیدی خدمات کا مفصل جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. اردو میں تنقید نگاری کے آغاز و ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجیے۔

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) सिंधू संस्कृतीमधील अंत्यसंस्कार पध्दत स्पष्ट करा.
- ब) वैदिक काळातील इंद्र देवतेची माहिती लिहा.
- क) वैदिक यज्ञपध्दतीची माहिती सांगा.
- ड) उत्तर वैदिक काळातील काम्य यज्ञपध्दतीची माहिती लिहा.
- इ) सौर पंथाची माहिती लिहा.
- ई) गाणपत्य पंथाची माहिती लिहा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

सिंधू संस्कृतीमधील धार्मिक जीवन आणि आचारपध्दती स्पष्ट करा.

किंवा

भारतीय संस्कृतीमध्ये वैष्णव पंथाचे योगदान यावर चर्चा करा.

प्र.4 ऋग्वेद काळातील देवदेवतांचे धार्मिक जीवनातील महत्त्व स्पष्ट करा.

10

- Q.3 Attempt any one question from the following.** **10**
Explain the religious life and practices in the Indus Valley Civilization.
OR
Discuss the detail the contribution of Vaishnavism in Indian Culture.
- Q.4 State the importance of Rigvedic Gods and Goddess in Religious life.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper - IX)
History of Economic Thought (I) (19101569)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) संख्यात्मक प्रणाली प्रथम ---- यांनी आर्थिक स्पष्टीकरणासाठी वापरली.
 अ) जॅन टिनबर्गन आणि रॅगनर फ्रिश
 ब) केनेथ जे. एरो आणि सर जॉन हिक्स
 क) सायमन कुझनेट्स
 ड) यापैकी नाही
- 2) अँडम स्मिथच्या निसर्गवादात ---- चा समावेश आहे.
 अ) श्रम विभागणी
 ब) पैसा
 क) भांडवल
 ड) यापैकी नाही
- 3) रिकार्डोच्या मते वस्तूचे मूल्य ---- द्वारे निर्धारित केले जाते.
 अ) मजुरांकडून
 ब) जमिनीपासून
 क) भांडवलाकडून
 ड) यापैकी नाही
- 4) थॉमस माल्थसच्या मते, ---- आर्थिक मंदी कारणीभूत ठरते.
 अ) जादा उत्पादन
 ब) जादा पुरवठा
 क) जास्त मागणी
 ड) यापैकी नाही
- 5)
$$\text{-----} = \frac{\text{अतिरिक्त मूल्य}}{\text{स्थिर भांडवल} + \text{बदलते भांडवल}} \times 100$$

 अ) नफ्याचा दर
 ब) भांडवलाचा दर
 क) व्याजदर
 ड) यापैकी नाही
- 6) "दास कॅपिटल" हे पुस्तक ---- यांनी लिहिले आहे.
 अ) कार्ल मार्क्स
 ब) अँडम स्मिथ
 क) अल्फ्रेड मार्शल
 ड) यापैकी नाही
- 7) वस्तू व सेवांच्या शेवटच्या नगापासून एकूण उपयोगितेची भर पडते त्याला ---- असे म्हणतात.
 अ) एकूण उपयोगिता
 ब) सीमांत उपयोगिता
 क) सरासरी उपयोगिता
 ड) यापैकी काहीही नाही

8) ---- वर्षी कॅथी अॅरो आणि सर जॉन हिक्स यांना नोबेल पारितोषिक प्रदान करण्यात आले.

अ) 1972

ब) 1876

क) 2020

ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) थॉमस आर. माल्थस च्या लोकसंख्येचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- 2) जे. बी. यांचा बाजारपेठेचा नियम स्पष्ट करा.
- 3) सायमन कुझनेट्सवर टीप लिहा.
- 4) फ्रेडरिक लिस्ट यांची संरक्षण धोरणाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 5) मार्शलच्या मूल्याचा सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 6) अंतर्गत बचती आणि बाह्य बचती

प्र.3 विस्तृत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

10

अॅडम स्मिथचा मूल्य सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

पॉल ए. सॅम्युल्सनचे आर्थिक योगदान स्पष्ट करा.

प्र.4 डेव्हिड रिकार्डो यांचा वितरणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper - IX)
History of Economic Thought (I) (19101569)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Numerical system was first used by _____ in economic explanation.
 - a) Jan Tinbergen and Ragner Frisch
 - b) Kenneth J. Arrow and Sir John Hicks
 - c) Simon Kuznets
 - d) None of these
- 2) Adam Smith's naturalism includes _____.
 - a) Division of Labor
 - b) Money
 - c) Capital
 - d) None of these
- 3) According to Ricardo, the value of a thing is determined by _____.
 - a) From labor
 - b) From Land
 - c) From Capital
 - d) None of these
- 4) According to Thomas Malthus, _____ causes economic recession.
 - a) Excess production
 - b) Excess supply
 - c) Excess demand
 - d) None of these
- 5) _____ = $\frac{\text{Surplus value}}{\text{Fixed capital} + \text{Variable capital}} \times 100$
 - a) Rate of Profit
 - b) Rate of capital
 - c) Rate of interest
 - d) None of these
- 6) The book "Das Capital" was written by _____.
 - a) Karl Marx
 - b) Adam Smith
 - c) Alfred Marshall
 - d) None of these
- 7) The addition to total utility from the last quantity of goods and services is called _____.
 - a) Total utility
 - b) Marginal utility
 - c) Average utility
 - d) None of these
- 8) _____ in the year of awarded Nobel Prize to Cathie Arrow and Sir John Hicks.
 - a) 1972
 - b) 1876
 - c) 2020
 - d) None of these

Q.2 Write short answers (Any Four)**12**

- 1) Explain the theory of population of Thomas R. Malthus.
- 2) Explain the J. B. Say's Law of Market.
- 3) Write a short note on Simon Kuznets.
- 4) Write Friedrich List Characteristics of the policy of protection.
- 5) Explain in short Marshall's theory of value.
- 6) Internal Economies and External Economies.

- Q.3 Broad answers question. (Any One)** **10**
Explain Adam Smith's theory of value.
- OR**
- Explain Economic Contributions of Paul A. Samuelson.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
Explain David Ricardo's theory of distribution.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Special Paper - IX)
Resource Geography (1910160C)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) योग्य ठिकाणी सुबक आकृती काढा.
 4) स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) जेव्हा साधन संपत्तीचा वापर काळजीपूर्वक केला जातो आणि त्यांची पुननिर्मिती केली जाते, तेव्हा त्या प्रक्रियेस ---- असे म्हणतात.
 अ) साधनसंपत्ती अवमूल्यन ब) साधनसंपत्ती संवर्धन
 क) साधनसंपत्ती प्रदूषण ड) यापैकी नाही
- 2) जगात सुमारे 90% मॅग्नीज हे ---- निर्मितीसाठी वापरतात.
 अ) अॅल्युमिनिअम ब) लोह
 क) पोलाद ड) चांदी
- 3) राष्ट्रीय वन धोरण (1952) नुसार एकूण उपलब्ध क्षेत्रापैकी ---- % भाग जंगलक्षेत्राखाली असला पाहिजे.
 अ) 33 ब) 22.5
 क) 31 ड) 30
- 4) जगामध्ये सर्वाधिक बॉक्साईटचे उत्पादन ---- या देशांमध्ये होते.
 अ) भारत ब) ऑस्ट्रेलिया
 क) चीन ड) यु. एस. ए.
- 5) जागतिक संवर्धन रणनीतीने सर्वप्रथम 'शाश्वत विकास' ही संकल्पना इ.स. ---- मध्ये मांडली.
 अ) 1980 ब) 1981
 क) 1982 ड) 1983
- 6) ---- हे मानवांच्या गरजांची इच्छापूर्ती करते.
 अ) संसाधने ब) खनिजे
 क) जंगले ड) पर्यावरण
- 7) जनन खडकावरील निरंतर प्रक्रियाच या विकासाच्या किंवा उत्क्रांतीच्या परी पकास ---- असे म्हणतात.
 अ) मृदा ब) उद्योग
 क) संसाधन ड) यापैकी काही नाही

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Special Paper - IX)
Resource Geography (1910160C)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks
 3) Draw neat diagrams and give equations wherever necessary.
 4) Use of stencil is allowed

Q.1 Select the correct alternatives from the following and fill in the blank. 08

- 1) Resources used carefully and giving them time to get renewed is called _____.
 a) Resource depletion b) Resource conservation
 c) Resource pollution d) None of these
- 2) Nearly 90% manganese of the world utilize for the production of _____.
 a) aluminum b) iron
 c) steel d) silver
- 3) According to the National Forest Policy (1952), about _____ area should be kept under the forest area. (1952)
 a) 33 % b) 22.5 %
 c) 31 % d) 30 %
- 4) The largest producer of bauxite in the world is _____.
 a) India b) Australia
 c) China d) USA
- 5) The word "Sustainable Development" used first time by World Conservation Strategy in _____.
 a) 1980 b) 1981
 c) 1982 d) 1983
- 6) Which of the following satisfies need and desire of man?
 a) Resources b) Minerals
 c) Forest d) Environment
- 7) _____ is the product of continuing process of development or evaluation which takes in a parent material such as the residual mantle rocks.
 a) Soil b) Industry
 c) Resources d) None of the above
- 8) Which of the following raw material is required in the largest quantity in the manufacture of steel?
 a) Coal b) Limestone
 c) Potash d) Iron ore

- Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12**
- a) Causes of Soil erosion
 - b) Concept of sustainable Resource Development
 - c) Classification of energy resources
 - d) Types of Coal
 - e) Direct advantages of forest resources
 - f) Need of water conservation and importance
- Q.3 Attempt any one of the following questions. 10**
- a) State the classification of Soil in World.
- OR**
- b) Define resource geography and state its nature, scope and importance.
- Q.4 Classify the world forest and describe any one of them in detail. 10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4)

- 1) लोकसंख्या भूगोलाचे महत्व सांगा.
- 2) जागतिक लोकसंख्या वाढीचे वर्णन करा.
- 3) माल्थसच्या लोकसंख्या वाढीच्या सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- 4) जन्मदर मापनाचे प्रकार सांगा.
- 5) साक्षरतेचे परिणाम आणि वैशिष्टे सांगा.
- 6) एडस् म्हणजे काय सांगून प्रतिबंधात्मक उपाय लिहा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक सांगा.

किंवा

लोकसंख्या स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.4 लोकसंख्या भूगोलाच्या व्याख्या सांगून लोकसंख्या भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Special Paper - IX)
Population Geography (1910160D)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Population geography is sub branch of _____ geography.
 - a) Climatology
 - b) Physical
 - c) Human
 - d) Geomorphology
- 2) The World population day is celebrated on _____.
 - a) 11 July
 - b) 11 August
 - c) 21 June
 - d) 22 September
- 3) The demographic transition theory was put forth is _____.
 - a) John Grant
 - b) Thomas & Notestein
 - c) Malthus
 - d) Devis
- 4) The migration one state to another state is called as _____ migration.
 - a) Internal
 - b) International
 - c) Urban to Urban
 - d) Interstate
- 5) The proportion of male and female population is called as _____.
 - a) Age composition
 - b) Sex ratio
 - c) Literacy
 - d) Density
- 6) On 11 February 2020, WHO gave the official name to the corona virus as _____.
 - a) H₁N₁
 - b) HIV
 - c) H₁N₅
 - d) Covid 19
- 7) The first patient of corona in India was found in the _____ state.
 - a) Kerala
 - b) Uttar Pradesh
 - c) Karnataka
 - d) Maharashtra
- 8) World literacy day was celebrated on _____.
 - a) 5 June
 - b) 11 July
 - c) 8 September
 - d) 21 December

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) State the importance of population Geography.
- b) Describe the growth of the world population.
- c) Critically examine the Malthus theory of population growth.
- d) State the types of fertility measures.
- e) Describe the effects and characteristics of literacy.
- f) What is AIDS and write its preventive measures.

- Q.3 Answers the following questions. (Any One)** **10**
- a) Explains the factors affecting the distribution of population.
- OR**
- b) State the causes of population migrations.
- Q.4 Define population Geography and explain its scope.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) मोगली कैदेतून सुटल्यानंतर शाहू महाराजांसमोर कोणत्या समस्या होत्या?
 - 2) छत्रपती शाहू महाराजांनी बालाजी विश्वनाथला पेशवा का बनवले?
 - 3) पालखेड च्या लढाईचे महत्त्व काय होते?
 - 4) नादीरशहाच्या दिल्लीवरील आक्रमणाची थोडक्यात माहिती लिहा.
 - 5) मुंगी शेगावच्या तहातील अटी काय होत्या?
 - 6) पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईचे दोन परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- पेशवा बाळाजी विश्वनाथच्या कार्यावर प्रकाश टाका.
किंवा
पेशवा नानासाहेब यांच्या कारकीर्दीचा आढावा घ्या.
- प्र.4 पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईची कारणे सांगा. 10**

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Highlight the work of Peshwa Balaji Vishwanath.
OR
Review the career of Peshwa Nanasahab.
- Q.4 State the reasons for the third battle of Panipat.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - IX)
Introduction to International Politics (19101574)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'पॉलिटिकल अमंग नेशन्स' हा ग्रंथ ---- यांनी लिहिला.
 अ) हेरॉल्ड लास्वेल ब) हॅन्स जे. मॉर्गेन्थॉ
 क) क्विन्सी राईट ड) शुमन
- 2) कोणत्याही राष्ट्राच्या उन्नतीसाठी ---- महत्वाची असते.
 अ) जास्त लोकसंख्या ब) कमी लोकसंख्या
 क) क्रियाशील लोकसंख्या ड) यापैकी नाही
- 3) परराष्ट्र धोरणातील न बदलणारा ---- हा घटक आहे.
 अ) तंत्रज्ञान ब) भौगोलिक घटक
 क) विचारधारा ड) लोकसंख्या
- 4) राजनय म्हणजेच ---- होय.
 अ) डिप्लोमसी ब) डिप्लोमा
 क) दोन्ही ड) दोन्ही नाही
- 5) ---- नैतिकतेला महत्व देतो.
 अ) वास्तववादी दृष्टीकोन ब) आदर्शवादी दृष्टीकोन
 क) खेळ सिद्धांत ड) यापैकी नाही
- 6) 'जागतिक राजकारणातील डावपेच' हा ग्रंथ ---- यांनी लिहिला.
 अ) हॅन्स मॉर्गेन्थॉ ब) पामर आणि परकिन्स
 क) बर्टन ड) स्पाईकमन
- 7) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा केंद्रबिंदू म्हणजे ---- होय.
 अ) संयुक्त राष्ट्रसंघ ब) परराष्ट्र धोरण
 क) क्षेत्रिय संघटना ड) राजकीय सत्ता
- 8) ---- हा आंतरराष्ट्रीय राजकारणाविषयीच्या वास्तवावर आधारलेला आहे.
 अ) पारंपारिक दृष्टीकोन ब) आदर्शवादी दृष्टीकोन
 क) वास्तववादी दृष्टीकोन ड) यापैकी नाही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) राष्ट्रसत्तेच्या भौगोलीक घटकाचे महत्व लिहा.
 - 2) आदर्शवादी दृष्टीकोन
 - 3) परराष्ट्र धोरणाची व्याख्या व अर्थ लिहा.
 - 4) नेतृत्वाचे प्रकार लिहा.
 - 5) वास्तववादी दृष्टीकोनाचे स्वरूप लिहा.
 - 6) राजनयाची कार्य थोडक्यात लिहा.
- प्र.3 सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10**
राजनयाचा अर्थ, प्रकार सांगून बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
परराष्ट्र धोरणाचे निर्धारक घटक सविस्तर लिहा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे स्वरूप व व्याप्ती लिहा.

Q.3 Broad answers Question. (Any One) 10

a) Explain the changing nature of Diplomacy by giving its meaning.

OR

b) Write in detail the determinants of Foreign Policy.

Q.4 Broad answers Questions. 10

Write the nature and scope of International Politics.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा** **12**
- 1) विलगता / विभक्तता चिंता विकृती म्हणजे काय?
 - 2) खेळ उपचार
 - 3) अवसाद म्हणजे काय?
 - 4) संभ्राती म्हणजे काय?
 - 5) अतिक्रियाशीलता विकृती म्हणजे काय?
 - 6) कुटुंब उपचार पद्धती म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- अवसादाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- किंवा**
- छिन्नमनस्कता विकृतीच्या नकारात्मक लक्षणावर चर्चा करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा** **10**
- मानसिक/मतिमंदत्वाच्या प्रतिबंधात्मक प्रकारांवर चर्चा करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Special Paper - IX)
Abnormal Psychology (19101598)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the option. 08

- 1) _____ emphasized the importance of the self image.
 - a) Carl Rogers
 - b) Adler
 - c) Beck
 - d) Weyer
- 2) DSM-IV divides _____ disorder into three types.
 - a) Mood
 - b) Schizophrenia
 - c) Phobia
 - d) Anxiety
- 3) _____ is a disorder affecting more than 1% of population per year.
 - a) Autistic
 - b) Psychotic
 - c) Schizophrenia
 - d) None of these
- 4) Mania and depression are type of _____ disorder.
 - a) mood
 - b) schizophrenia
 - c) psychotic
 - d) mental
- 5) _____ disorder sometimes referred to unipolar disorder.
 - a) Depression
 - b) Anxiety
 - c) Sleep
 - d) Stress
- 6) In early childhood all children experience some _____.
 - a) Separation anxiety
 - b) Depression
 - c) Mood
 - d) Psychotic
- 7) _____ divided schizophrenia in to three subtypes.
 - a) Kraepelin
 - b) Freud
 - c) Skinner
 - d) Adler
- 8) Children with _____ tend to stay away from unfamiliar people.
 - a) Social Phobia
 - b) Anxiety
 - c) Depression
 - d) Mania

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) What is separation anxiety disorder?
- 2) Play therapy.
- 3) What is depression?
- 4) What is delusions?
- 5) What is hyperactivity disorder?
- 6) What is family therapy?

- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
Explain in detail the concept of depression.
OR
Discuss on negative symptoms of schizophrenia.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Discuss on the types of prevention of mental retardation.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper - IX)
Philosophy of Religion (19101589)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) योगाचे ---- प्रकार आहेत.
 अ) तीन
 क) पाच
 ब) चार
 ड) सहा
- 2) धर्म हा ---- चा आधार आहे.
 अ) कला
 क) नैतिकता
 ब) विज्ञान
 ड) यापैकी नाही
- 3) पूजा ही ---- संकल्पना आहे.
 अ) नैतिक
 क) शास्त्रीय
 ब) धार्मिक
 ड) यापैकी नाही
- 4) भक्ती ---- चा प्रकार आहे.
 अ) अविवेक
 क) योग
 ब) अज्ञान
 ड) यापैकी नाही
- 5) जैन धर्मानुसार, तीर्थंकर ---- आहेत.
 अ) 22
 क) 24
 ब) 23
 ड) 25
- 6) ---- ही एक भक्ती आहे.
 अ) सगुण
 क) आत्मा
 ब) धर्म
 ड) अर्थ
- 7) भारतीय तत्त्वज्ञानातील धर्म हा एक ---- आहे.
 अ) विज्ञान
 क) पुरुषार्थ
 ब) अनैतिकता
 ड) निरूपयोगी
- 8) पंचशील ही ---- ची संकल्पना आहे.
 अ) सिख
 क) हिंदू
 ब) ख्रिस्त
 ड) बौद्ध

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) नैतिकतेची व्याख्या द्या.
- 2) कलेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 3) पुरुषार्थाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 4) राष्ट्र धर्म स्पष्ट करा.
- 5) विश्व धर्म म्हणजे काय?
- 6) टोळी धर्माची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3 हिंदू धर्माची महत्वाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

10

किंवा

धर्माची व्याख्या देऊन धर्मातील नैतिकतेचे स्थान स्पष्ट करा.

प्र.4 धर्माचा उगम स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper - IX)
Philosophy of Religion (19101589)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) There are _____ kinds of yoga.
 - a) Three
 - b) Four
 - c) Five
 - d) Six
- 2) Religion is a basis of _____.
 - a) Arts
 - b) Science
 - c) Morality
 - d) None of these
- 3) Worship is _____ concept.
 - a) Ethical
 - b) Religious
 - c) Scientific
 - d) None of these
- 4) Bhakti is a kind of _____.
 - a) Aviveka
 - b) Ajnana
 - c) Yoga
 - d) None of these
- 5) According to Jainism, Tirthankas are _____.
 - a) 22
 - b) 23
 - c) 24
 - d) 25
- 6) _____ is a Bhakti.
 - a) Saguna
 - b) Religion
 - c) Atma
 - d) Artha
- 7) Dharma is a _____ in Indian philosophy.
 - a) Science
 - b) Immorality
 - c) Purushartha
 - d) Useless
- 8) Panchashila is _____ concept.
 - a) Sikhism
 - b) Christian
 - c) Hindu
 - d) Buddhism

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Define morality.
- 2) Explain the nature of art.
- 3) Explain the concept of purusharthas.
- 4) Explain national religion.
- 5) What is Universal religion?
- 6) Explain the concept of Tribal religion.

Q.3 Explain the principles of Hinduism. **10**
OR
Define religion and explain the role of morality in religion.

Q.4 Explain the origin of religion. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper - IX)
Sociology of Tribal Society (19101564)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) खालीलपैकी कोणते आदिवाशी समाजाची वैशिष्टे —— आहे?
 अ) साधी अर्थव्यवस्था ब) सामान्य बोलीभाषा
 क) साधी संस्कृती ड) वरील सर्व
- 2) "काथोडयाचे घर डोईवर" हे वाक्य कोणत्या आदिवाशी जमातीशी संबंधीत आहे?
 अ) भिल्ल ब) कातकरी
 क) ठाकुर ड) वारली
- 3) महाराष्ट्रात सर्वाधिक आदिवाशी कोणत्या जिल्हयात आढळतात?
 अ) धुळे ब) गडचिरोली
 क) नंदुरबार ड) नाशिक
- 4) कोणाच्या मते आदिवाशी, तथाकथित आदिवाशी आणि मागासलेले हिंदू आहेत?
 अ) Dr. G. S. Ghure ब) B. S. Guha
 क) S. C. Dube ड) Dr. Riverse
- 5) कोणत्या विभागामध्ये सर्वाधिक आदिवाशी लोक आढळतात?
 अ) पश्चिम विभाग ब) मध्य विभाग
 क) दक्षिण विभाग ड) उत्तर पूर्व विभाग
- 6) आधिमान्य विवाहाचे प्रकार किती आहेत?
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- 7) खालीलपैकी आधिमान्य विवाहाचे प्रकार कोणते आहेत?
 अ) आते मामे भावडांचा विवाह ब) मेहुणा मेहुणी विवाह
 क) अ आणि ब दोन्ही ड) वरीलपैकी नाही
- 8) कोणता समूह 'एकपक्षीय आप्तसंबंधी' समूह म्हणून ओळखला जातो?
 अ) संदर्भ समूह ब) प्राथमिक समूह
 क) कुटुंब ड) कुल

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) आदिवाशी विवाहाचे कोणतेही चार वैशिष्टे लिहा?
 - 2) आदिवाशी जमाती आणि जाती यातील फरक लिहा?
 - 3) आदिवाशी विवाहाचे प्रकार लिहा?
 - 4) विनिमय विवाह म्हणजे काय?
 - 5) कुलाचे कोणतेही चार वैशिष्टे लिहा?
 - 6) टोटमाचे प्रकार लिहा?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- बहुपत्नीत्वाची कारणे लिहा.
- किंवा**
- आदिवाशी समाजातील रूढ संप्रदायाविरुद्ध असलेल्या जोडीदार निवडीच्या पद्धती लिहा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न.** **10**
- आदिवाशी समाजाची व्याख्या सांगुन वैशिष्टे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper - IX)
Sociology of Tribal Society (19101564)

Day & Date: Wednesday, 10-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Which of the following characteristics is a tribal society?
 - a) Simple Economy
 - b) Common-Language or dialect
 - c) Simple Culture
 - d) All the above
- 2) 'Kathodache ghar doivar' this sentence is related to which Tribe?
 - a) Bhill
 - b) Katkari
 - c) Thakur
 - d) Warali
- 3) Which district have a most of the tribal people found in Maharashtra.
 - a) Dhule
 - b) Gadchiroli
 - c) Nadurbar
 - d) Nashik
- 4) According to whom 'Tribes are the so called aborigine and Backward Hindu'?
 - a) Dr. G. S. Ghure
 - b) B. S. Guha
 - c) S. C. Dube
 - d) Dr. Riverse
- 5) Which zone most of the tribal people are found?
 - a) Western zone
 - b) Central zone
 - c) South zone
 - d) North-Eastern zone
- 6) How many types of preferential marriage?
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 7) Which of the following types of preferential mating?
 - a) Cross Cousin Marriage
 - b) Sororate Marriage
 - c) Both a and b
 - d) None of these
- 8) Which group is known as 'Unilateral kinship group'?
 - a) Reference group
 - b) Primary group
 - c) Family
 - d) Clan

Q.2 Short answers. (Any Four) 12

- 1) Write any four characteristics of Tribal Marriage.
- 2) Write a difference between Tribe and Cast.
- 3) Write types of tribal marriage.
- 4) What is mean by Exchange marriage?
- 5) Write any four characteristics of Clan.
- 6) Write kinds of Totem.

Q.3 Broad answers question. (Any One)

10

Write causes of polygyny.

OR

Write unorthodox marriage type in tribal society.

Q.4 Broad answers question.

10

Write a definition of Tribal society and its characteristics.

Seat
No.Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH COMPULSORY
Literary Mindscapes - I (19101501)

Day & Date: Friday, 12-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the option. 08

- 1) What did Della sell off to buy a gift for Jim?
 - a) Jewellery
 - b) Fur coat
 - c) Her hair
 - d) Comb
- 2) What did Phatik leave for his brother?
 - a) Bicycle
 - b) Wooden log
 - c) Books
 - d) Fishing-rod, kite and marbles
- 3) What did the poet carry in his heart in 'The Solitary Reaper'?
 - a) The girl's song
 - b) The scenery
 - c) The girl's beauty
 - d) The harvest
- 4) Who snatched the queen's mirror?
 - a) The new bride
 - b) Her daughter
 - c) The king
 - d) None of the above
- 5) David will bring the horse.
 Identify the correct passive voice of the given sentence.
 - a) The horse will have brought by David
 - b) The horse will be bring by the David
 - c) The horse will brought by David
 - d) The horse will be brought by David
- 6) What did the schoolmaster love above all?
 - a) Discipline
 - b) Learning
 - c) CIPHERING
 - d) Debate
- 7) The _____ time at the airport is 7.00 pm.
 - a) Check up
 - b) Check into
 - c) Check in
 - d) Check on
- 8) Where did the two roads diverge?
 - a) On the brown road
 - b) On the grey road
 - c) On the green road
 - d) In the yellow wood

Q.2 Write answers in short (Any four out of six) 12

- 1) What is the significance of the two roads in 'The Road Not Taken'?
- 2) Describe the character of the village schoolmaster.
- 3) Why the queen is unsatisfied and seeks a rival?
- 4) Describe the use of the nature and harmony in 'The Solitary Reaper'.
- 5) Why did Phatik feel suffocated in the big city?
- 6) Why was Della sad in the beginning of the story?

- Q.3 Answer the following question. (One out of two)** **10**
Write in detail about the types of 21st Century Skills.
OR
Write a detailed note on Learning Skills (the 4 C's).
- Q.4 Answer the following Question.** **10**
Why is it important to a person to develop 21st Century Skills?

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH (Special Paper – X)
Literatures in English (19101525)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Pablo Neruda is _____ poet.
 - a) Chilean
 - b) American
 - c) British
 - d) African
- 2) According to Amrita Pritam _____ will be cremated with her dead body.
 - a) her books
 - b) her envy, greed, anger, lies and selfishness
 - c) her money
 - d) None of these
- 3) What is the theme of the poem The Wild Iris?
 - a) War
 - b) Love
 - c) Life and death
 - d) Religion
- 4) Who is the poet of the poem Drinking Alone in The Moonlight?
 - a) Louise Gluck
 - b) Max Ehrmann
 - c) Edgar Allen Poe
 - d) Li Po
- 5) Leo Tolstoy's novel War and Peace was published in _____.
 - a) 1869
 - b) 1865
 - c) 1968
 - d) 1861
- 6) Who is the illegitimate son of Count Kiril Bezukhov?
 - a) Prince Andre
 - b) Pierre
 - c) Count Nikolai
 - d) Prince Anatole
- 7) The setting of the play A Streetcar Named Desire is _____.
 - a) New Orleans Louisiana
 - b) New York
 - c) Africa
 - d) London
- 8) Blanche Dubois works as _____ in Laurel, Mississippi.
 - a) doctor
 - b) high school teacher
 - c) bank manager
 - d) lawyer

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) Write a note on the characteristic features of Russian Literature with reference to the novel War and Peace.
- 2) What are the main characteristic features of 20th century drama?
- 3) Whom does Amrita Pritam donate her dreams?
- 4) What is the moral of the poem Desiderata?
- 5) What account does the poet give about his stupidity in the poem Account?
- 6) Comment on the theme of the poem A Dream Within a Dream.

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

Discuss the play A Streetcar Named Desire as tragedy.

OR

How does Tennessee Williams present women characters in his play A Streetcar Named Desire?

Q.4 Answer the following question. 10

Discuss various themes in Leo Tolstoy's novel War and Peace.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
HINDI (Special Paper – X)
प्रयोजन मूलक हिंदी (19101515)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक दर्शाते हैं।

प्र.1 दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) हिंदी में Functional इस अंग्रेज़ी शब्द के लिए ---- शब्द का प्रयोग किया जाता है।
 अ) प्रयोजन ब) प्रकार्य
 क) तकनीकी ड) आवश्यकता
- 2) ---- हिंदी में प्रशासन, संपर्क तथा संप्रेषण आवश्यक होता है।
 अ) मुद्रित ब) जनसंचार
 क) प्रयोजनमूलक ड) प्रकार्य
- 3) समाचार पत्र जनसंचार का ---- माध्यम है।
 अ) श्रव्य ब) मुद्रित
 क) दृश्य ड) दृश्य-श्रव्य
- 4) समाचार लेखक का ---- यह एक गुण है।
 अ) व्यक्तिनिष्ठता ब) वृत्तांत
 क) विश्वसनीयता ड) निकटता
- 5) पटकथा लेखन को अंग्रेज़ी में ---- कहा जाता है।
 अ) स्क्रीन प्ले ब) कथानक
 क) कथावस्तु ड) शीर्षक
- 6) वृत्तांत लेखन अपने आप में ---- है।
 अ) विशेषता ब) पारिभाषिकता
 क) दृश्य ड) कला
- 7) पोर्टल शब्द ---- के लिए प्रयुक्त किया जाता है।
 अ) इंटरनेट और वेबसाइट ब) मोबाईल
 क) कंप्यूटर ड) मॉनिटर
- 8) ---- शब्द किसी न किसी ज्ञान शाखा से संबंधित होते हैं।
 अ) लक्षार्थ ब) व्यंग्यार्थ
 क) व्यंजना ड) पारिभाषिक

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) प्रयोजनमूलक हिंदी की उपयोगिता को स्पष्ट कीजिए।
 - 2) महाविद्यालय में मनाए गए 'हिंदी दिवस' का वृत्तांत लिखिए।
 - 3) पटकथा लेखन के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।
 - 4) पारिभाषिक शब्दावली का सामान्य परिचय लिखिए।
 - 5) हिंदी की चार पत्रिकाओं के नाम लिखिए।
 - 6) समाचार लेखक के चार गुण लिखिए।
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (कोई एक) **10**
- समाचार लेखन के तत्त्वों पर प्रकाश डालिए।
- अथवा**
- पदाधिकारियों के नाम पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।
- प्र.4** प्रयोजनमूलक हिंदी का अर्थ लिखकर उसकी स्वरूपगत विशेषताएँ लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – X)
Study of Kannada Grammar (19101505)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲನೇ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರ -

1) ಇಮ್ಮಡಿ ನಾಗವರ್ಮ	2) ಕೇಶಿರಾಜ
3) ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ	4) ಪ್ರ ಪೂಜಾರ
- 2) ಕವರ್ಗದ ಅನುನಾಸಿಕ -

1) ಮ್	2) ನ್
3) ಜ್	4) ಇ್
- 3) ಹಳಗನ್ನಡ ಸಪ್ತಮಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ -

1) ಉಳ್	2) ಒಳ್
3) ಅಲ್ಲಿ	4) ದೆಸೆಯೊಳ್
- 4) ಕೇಶಿರಾಜ - ಮತಾವಲಂಬಿ -

1) ವೈದಿಕ	2) ಶೈವ
3) ಜೈನ	4) ಕ್ರೈಸ್ತ
- 5) ಕನ್ನಡದ ಪಾಣಿನಿ -

1) ನಾಗವರ್ಮ	2) ಶ್ರೀವಿಜಯ
3) ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ	4) ಕೇಶಿರಾಜ
- 6) ಶಬ್ದದ ಮನೋದರ್ಪಣದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಕರಣಗಳು -

1) 06	2) 08
3) 10	4) 09
- 7) ಮಾತೆಂಬುದು ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗ -

1) ಬಸವಣ್ಣ	2) ಅಲ್ಲಮ
3) ದಂಡಿ	4) ವಾಮನ
- 8) ಇದು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆ -

1) ಕನ್ನಡ	2) ಮರಾಠಿ
3) ಲಮಾಣಿ	4) ಗುಜರಾತಿ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ
 - 2) ಯೋಗವಾಹ
 - 3) ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ
 - 4) ಅನುನಾಸಿಕ
 - 5) ಯಕಾರಾಗಮ ಸಂಧಿ
 - 6) ಪ್ಲುತ ಸ್ವರ
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) 'ನಾಲವತ್ತೇಳಾಯುಳೆ ಶುದ್ಧಗೆಯಚ್ಚಗನ್ನಡಕ್ಕೀಕ್ರಮದಿಂ' - ಕೇಶಿರಾಜನ ಈ ಮಾತನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
 - 2) ವಕಾರಾಗಮ ಸಂಧಿ ಕುರಿತು ಸೋಧಾಹರಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- ವ್ಯಂಜನ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಧಾಹರಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) पारिभाषिक शब्दांचे कार्य स्पष्ट करा.
- 2) ब्लॉग लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 3) ई-कॉमर्स म्हणजे काय?
- 4) ई-रीडिंगचे फायदे स्पष्ट करा.
- 5) मुद्रित शोधकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- 6) स्पर्धा परीक्षा म्हणजे काय?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

- 1) मुद्रित शोधकाचे महत्त्व व गरज स्पष्ट करा.
- 2) स्पर्धा परीक्षेमधील मराठी भाषेचे महत्त्व लिहा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न

10

विकिपीडिया म्हणजे काय ते सांगून मराठी विकिपीडिया लेखनाचे महत्त्व सांगा.

- प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवल 4) 12
टिपा लिहा. (केवल 4)
- 1) भरतमुनि
 - 2) काव्यशैली
 - 3) नान्दी
 - 4) पुराणे
 - 5) माघ
 - 6) राजतरंगिणी
- प्र.3 भास व कालिदास या कवींचे संस्कृत साहित्यातील स्थान सांगा. 10
किंवा
संस्कृत साहित्यशास्त्राचा परिचय थोडक्यात द्या.
- प्र.4 नाट्यशास्त्रानुसार नाट्योत्पत्ती सांगा. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper-X)
Urdu Ki Adbi Tahrikein (19101520)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) سر سید نے اردو میں۔۔۔۔۔ کی بنیاد ڈالی۔

(A) فارسیت کی تحریک۔ (B) ایہام گوئی کی تحریک۔

(C) رومانوی تحریک۔ (D) علی گڑھ تحریک۔

(2) تحریک کے لئے انگریزی میں کونسا لفظ استعمال کیا جاتا ہے؟

(A) Movement (B) Motivation

(C) Moral (D) Modern

(3) سر سید نے اپنے فرزند کے ساتھ کس ملک کا سفر کیا تھا؟

(A) لندن۔ (B) جرمنی۔

(C) لکھنؤ۔ (D) راجستھان۔

(4) اردو میں ناول نگاری کی بنیاد کس نے ڈالی؟

(A) رتن ناتھ سرشار۔ (B) مولوی نذیر احمد۔

(C) منشی سجاد حسین۔ (D) عبدالحلیم شرر۔

(5)۔۔۔۔۔ ایک جذبہ اور طرز فکر کا نام ہے۔

(A) طنز و مزاح۔ (B) کلاسیکٹ۔

(C) شاعری۔ (D) رومانیت۔

(6) سجاد حیدر یلدرم کونسی تحریک کے علم بردار ہیں؟

(A) انفرادی۔ (B) فطری۔

(C) رومانوی۔ (D) تاریخی۔

(7) اودھ پنچ کس کا ترجمان تھا؟

- (A) رومان۔
(B) طنز و مزاح۔
(C) استعارہ۔
(D) علمی بیان۔

(8) جو الا پر شاد برق۔۔۔۔۔۔ سے بہت زیادہ متاثر تھے۔

- (A) سر سید۔
(B) اقبال۔
(C) جوش۔
(D) شبلی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) سر سید احمد خان تصانیف پر اظہار خیال کیجیے۔

(2) مہدی افادی کا تعارف دیجیے۔

(3) مولانا الطاف حسین حالی کی ادبی خدمات بیان کیجیے۔

(4) منشی سجاد حسین کی طنز و مزاح نگاری۔

(5) نیاز فتح پوری کی رومانوی ادب کا جائزہ لیجیے۔

(6) پنڈٹ رتن ناتھ سرشار کا تعارف لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) رومانوی تحریک کی ادبی خدمات پر تفصیلی نوٹ لکھیے۔

(2) اودھ پنچ سے جڑے شاعر و ادیبوں کی علمی و ادبی خدمات پر اظہار خیال کیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

اردو ادب پر علی گڑھ تحریک کے مرتب کردہ اثرات کا جائزہ لیجیے۔

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) हडप्पा संस्कृती मधील शिक्क्यांवरील कला स्पष्ट करा.
 - 2) पाटलीपुत्र येथील राजवाड्यावर प्रकाश टाका.
 - 3) पाटलीपुत्र येथील तटबंदीची वैशिष्ट्ये विषद करा.
 - 4) हडप्पा संस्कृती मधील शिल्पकला स्पष्ट करा.
 - 5) गांधार शिल्पकलेतील बुद्ध मूर्तीची वैशिष्ट्ये विषद करा.
 - 6) स्तूप वास्तुकलेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- सांची आणि भारहूत येथील स्तूपावरील कला आणि वास्तुकला स्पष्ट करा.
- किंवा**
- मौर्यकालीन शैल स्थापत्य कलेचा उगम आणि विकास स्पष्ट करा.
- प्र.4 हडप्पा संस्कृतीमधील नगर रचनेची कला आणि वास्तुकला स्पष्ट करा. 10**

Q.3 Write answers to the following questions. (Any One) **10**

a) State the art and architecture of Sanchi and Bharhut stupas.

OR

b) Explain the origin and development of rock cut architecture during the Mourya period.

Q.4 Describe the art and architecture in the Harappa civilization Town planning? **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) जोराचा धक्का सिध्दांत विशद करा.
 - 2) मानवी भांडवलाचा विकास घडवून आणण्याचे मार्ग स्पष्ट करा.
 - 3) शिक्षणक्षेत्रातील सरकारची भूमिका विशद करा.
 - 4) अविकसित अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
 - 5) शाश्वत विकास म्हणजे काय?
 - 6) आर्थिक विकास म्हणजे काय?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- रोस्टोच्या आर्थिक प्रगतीच्या टप्प्यांचे वर्णन करा.
- किंवा**
- लेविसचा अमर्यादित श्रमपुरवठ्याचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- स्थलांतर म्हणजे काय? हे सांगून स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper–X)
Economics of Development (I) (19101570)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ is/ are the characteristic/s of economic development.
 - a) Technological progress
 - b) Improvement in standard of living
 - c) Economic growth
 - d) All of the above
- 2) Increase in Gross National Income means _____.
 - a) Economic growth
 - b) Economic development
 - c) Poverty
 - d) Underdeveloped economies
- 3) The concept of vicious circle of poverty is presented by _____.
 - a) Pro Nurks
 - b) Kindall Berger
 - c) Rath
 - d) Dandekar
- 4) The indicator of sustainable development is _____.
 - a) Clean Air
 - b) Energy
 - c) Population
 - d) All of the above
- 5) _____ is/are reason/s for migration.
 - a) Political Causes
 - b) Natural Disaster
 - c) Localized violence
 - d) All of the above
- 6) _____ is/are the component/s of a developing economy.
 - a) Lack of Industrialization
 - b) Low real income per capital
 - c) Lack of capital
 - d) All of the above
- 7) The major occupation of an underdeveloped nation is _____.
 - a) Small scale industry
 - b) Agriculture
 - c) Transportation
 - d) Mining
- 8) Deficiency of _____ is a hindrance to economic growth.
 - a) Capital
 - b) Organization
 - c) Technological progress
 - d) All of the above

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Explain the theory of Big push.
- 2) Explain the ways of developing human capital.
- 3) Explain the role of government in the education sector.
- 4) What is an underdeveloped economy?
- 5) What is Sustainable Development?
- 6) What is Economic Development?

- Q.3 Broad answer question. (Any One)** **10**
Describe the Stages of economic development of Rostow.
OR
Explain the Lewis's theory of Unlimited Supply of Labour.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
What is Migration? Explain the reasons for Migration.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) बिस्मार्कचे औद्योगिक धोरण
 - 2) मेईजी क्रांती विषयी माहिती द्या.
 - 3) पहिल्या महायुद्धाची कारणे
 - 4) पहिल्या महायुद्धात रशियाची माघार
 - 5) बोल्शेव्हिक क्रांतीवर माहिती द्या.
 - 6) मे. कायदे
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- 1) बिस्मार्कचे परराष्ट्र धोरण
 - 2) पहिल्या महायुद्धाची कारणे व परिणाम सांगा. किंवा
- प्र.4 नवसाम्राज्यवादाच्या प्रसाराची कारणे सांगा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
HISTORY (Special Paper-X)**

History of Modern World (1870AD-2000AD) (19101560)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct Alternative.**08**

- 1) Bismarck first appointment as ambassador was to _____.
a) Frankfurt parliament b) Paris
c) Vienna d) Pittsburgh
- 2) Bismarck defeated _____ at Sadowa.
a) Austria b) Russia
c) France d) Italy
- 3) Economic imperialism is a _____.
a) Republic b) Monarchy
c) Colonialism d) Mahayan
- 4) World War I started in _____.
a) 1918 b) 1914
c) 1920 d) 1940
- 5) Russia entered World War I due to Germany's attack on the _____.
a) Romania b) Belgium
c) France d) Serbia
- 6) _____ was the founder of Russia Revolution.
a) Russo b) Mazzini
c) Marx d) Napoleon
- 7) The Bolshevik revolution took place in _____.
a) 1914 b) 1920
c) 1917 d) 1925
- 8) The Battle of Plashi in _____ the British set foot in India.
a) 1890 b) 1857
c) 1757 d) 1726

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) Bismarck's Industrial policy
- 2) Give information about Meiji revolution
- 3) Write the reasons for World War I.
- 4) Russia Retreat in World War I
- 5) Give information on the Bolshevik revolution.
- 6) May Laws

Q.3 Write long answer. (Any One)

10

Write the foreign policy of Bismarck.

OR

State the causes and effects of the First World War.

Q.4 Write the reasons for the spread of Neo-Imperialism.

10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Political Science (Special Paper-X)
Comparative Government & Politics (19101575)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) रचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन — यांनी मांडला.
 अ) गॅब्रिएल आल्मन्ड ब) डेव्हिड ईस्टन
 क) रॉबर्ट डाल ड) डेनिस कव्हानाग
- 2) — यांना तुलनात्मक राज्यशास्त्राचे जनक मानले जाते.
 अ) डेव्हिड ईस्टन ब) अॅरिस्टॉटल
 क) रॉबर्ट डाल ड) गॅब्रिएल आल्मन्ड
- 3) खालीलपैकी कोणती राज्यघटना अलिखित आहे?
 अ) ब्रिटिश ब) अमेरिकन
 क) स्वीस ड) भारतीय
- 4) अमेरिकेच्या संयुक्त संस्थानात किती राज्ये आहेत?
 अ) 26 ब) 52
 क) 50 ड) 63
- 5) दुहेरी नागरिकत्व कोणत्या देशामध्ये आहे?
 अ) भारत ब) अमेरिका
 क) इंग्लंड ड) यापैकी नाही
- 6) अमेरिकन राज्यघटना — आहे.
 अ) लवचिक ब) अलिखित
 क) ताठर ड) एकात्म
- 7) — याने 158 राज्यघटनांचा अभ्यास केला होता.
 अ) डेव्हिड ईस्टन ब) अॅरिस्टॉटल
 क) रॉबर्ट डाल ड) गॅब्रिएल आल्मन्ड
- 8) स्वित्झर्लंडमध्ये किती अर्धे कॅन्टॉन्स आहेत?
 अ) 5 ब) 6
 क) 7 ड) 8

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) तुलनात्मक राजकारण म्हणजे काय?
 - 2) आदान कार्याची दोन उदाहरणे लिहा.
 - 3) अलिखित राज्यघटना म्हणजे काय?
 - 4) तुलनात्मक राजकारणाच्या अभ्यासाचे दोन पारंपारिक दृष्टीकोन लिहा.
 - 5) हितसंबंधांचे सुसूत्रीकरण म्हणजे काय?
 - 6) छाया मंत्रिमंडळ किंवा शॅडो कॅबिनेट म्हणजे काय?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- अमेरिकन राज्यघटनेची मूलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
इंग्लंडच्या राज्यघटनेची मूलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- तुलनात्मक राजकारणाची व्याख्या सांगून त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Political Science (Special Paper–X)
Comparative Government & Politics (19101575)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option.**08**

- 1) Who put forth the structural functional approach?
 - a) Gabriel Almond
 - b) David Easton
 - c) Robert Dhal
 - d) Denis Kavanagh
- 2) _____ is considered as the father of comparative politics.
 - a) David Easton
 - b) Aristotle
 - c) Robert Dhal
 - d) Gabriel Almond
- 3) Which of the following constitution is an unwritten constitution?
 - a) British
 - b) American
 - c) Swiss
 - d) Indian
- 4) How many states are there in United States of America?
 - a) 26
 - b) 52
 - c) 50
 - d) 63
- 5) The dual citizenship exists in _____.
 - a) India
 - b) America
 - c) England
 - d) None of the above
- 6) American constitution is _____.
 - a) Flexible
 - b) Unwritten
 - c) Rigid
 - d) Unitary
- 7) _____ studied 158 constitutions.
 - a) David Easton
 - b) Aristotle
 - c) Robert Dhal
 - d) Gabriel Almond
- 8) How many half cantons are there in Switzerland?
 - a) 5
 - b) 6
 - c) 7
 - d) 8

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) What is Comparative Politics?
- 2) Give two examples of input function.
- 3) What is the meaning of unwritten constitution?
- 4) State two traditional approaches of the study of comparative politics.
- 5) What is the meaning of interest aggregation?
- 6) What is shadow cabinet?

- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
Explain the basic features of American Constitution.
OR
Explain the basic features of British Constitution.
- Q.4 Broad Question.** **10**
Define Comparative Politics. Explain the nature of Comparative Politics.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) शतमक स्थान म्हणजे काय?
 - 2) चाचणीच्या अंमलबजावणीवर परीक्षकाचा प्रभाव कसा पडू शकतो?
 - 3) चाचणी-पुर्नचाचणीची विश्वसनियता म्हणजे काय?
 - 4) वय आणि दर्जा मानक स्पष्ट करा.
 - 5) भेदक यथार्थता कशाला म्हणतात?
 - 6) मानसशास्त्रीय चाचणी म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- मानसशास्त्रीय चाचणीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- विश्वसनियता म्हणजे काय? अर्ध विभाजन आणि समतुल्य चाचणीची विश्वसनियता स्पष्ट करा.
- प्र.4 यथार्थतेची व्याख्या देऊन आशय आणि भविष्यकथनात्मक यथार्थता थोडक्यात स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Special Paper - X)
Psychological Testing (19101599)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ validity is confirmed by a systematic examination of a test content.
 - a) Scorer
 - b) Face
 - c) Content
 - d) Predictive
- 2) Split half reliability is also known as _____ reliability.
 - a) Retest
 - b) Odd-even
 - c) Concurrent
 - d) Equivalent
- 3) Generally, the score of psychological tests is analyzed by taking help of _____.
 - a) Norms
 - b) Validity
 - c) Reliability
 - d) Score
- 4) Technically _____ validity is not true validity.
 - a) Content
 - b) Predictive
 - c) Construct
 - d) Face
- 5) The first intelligence test was developed by _____.
 - a) Binet
 - b) Wundt
 - c) Pavlov
 - d) Wechsler
- 6) Consistent response in two forms are important in _____ reliability.
 - a) Retest
 - b) Odd-even
 - c) Equivalent
 - d) Split-half
- 7) Army Alfa and Army Beta are _____ tests.
 - a) Group
 - b) Attitude
 - c) Individual
 - d) Interest
- 8) _____ is the most popular type of transferred score.
 - a) Norms
 - b) Aptitude
 - c) Percentile
 - d) IQ

Q.2 Write short answers. (Any four) 12

- 1) What is percentile rank?
- 2) How examiner influences on test administration procedure?
- 3) What is test-retest reliability?
- 4) What are the age and grade norms?
- 5) What is discriminative validity?
- 6) What is psychological test?

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain various types of psychological test.
- OR**
- What is reliability? Explain split-half and equivalent form reliability.
- Q.4 Define validity. Explain briefly content and predictive validity.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सामाजिक तत्त्वज्ञानाचा अभ्यास विषय काय आहे?
 - 2) नीतिशास्त्राचे कार्य स्पष्ट करा.
 - 3) समाज म्हणजे काय?
 - 4) सामाजिक दुरित म्हणजे काय?
 - 5) 'शिक्षण-एक सामाजिक संस्था', स्पष्ट करा.
 - 6) सहकार्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.3 समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10**
- किंवा**
- प्रमुख सामाजिक संस्था स्पष्ट करा.
- प्र.4 सामाजिक परिवर्तन आणि सामाजिक प्रगती यातील फरक स्पष्ट करा. 10**

Q.3 Explain the characteristics of society. **10**
OR
Explain the major social institutions.

Q.4 Distinguish between social change and social progress. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) औद्योगिक समाजशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) घरगुती उत्पादन पध्दतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 3) सरंजामशाही च्या अस्ताची कारणे स्पष्ट करा.
 - 4) औपचारिक संघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 5) उद्योगातील अधिकारी तंत्राची रचना स्पष्ट करा.
 - 6) कार्यकारीच्या इच्छा-आकांश स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)** **10**
- औद्योगिक समाजशास्त्राची व्याख्या देऊन त्याचा अभ्यासविषय स्पष्ट करा.
- किंवा**
- कार्यकारीच्या व्याख्या देऊन कार्यकारीची कार्ये स्पष्ट करा
- प्र.4 नोकरशाही म्हणजे काय ते सांगून नोकरशाहीच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper-X)
Industrial Sociology (19101565)

Day & Date: Saturday, 13-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In which country industrial revolution was started?
 - a) England
 - b) France
 - c) India
 - d) America
- 2) Types of guild are _____.
 - a) 5
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 2
- 3) Who is the administrative head of the industry?
 - a) Executive
 - b) Specialist
 - c) Forman
 - d) None of these
- 4) Human relation approach of industry is propounded by _____.
 - a) Muster berg
 - b) Frederick Taylor
 - c) Adam Smith
 - d) Meyo and burger
- 5) Modern production system is _____ system.
 - a) Factory
 - b) Guild
 - c) Manorial
 - d) Home Industries
- 6) Bureaucracy related to _____.
 - a) Weber
 - b) Marx
 - c) P. Gilbert
 - d) None of these
- 7) In Informal organization relations are _____.
 - a) formal
 - b) informal
 - c) dynamic
 - d) none of these
- 8) Which of the following is a stress of an executive?
 - a) laws of power
 - b) maintain relation with the people
 - c) power
 - d) none of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) Explain the importance of industrial sociology.
- 2) Explain the characteristics of domestic production system.
- 3) Explain the causes of demolish of manorial system of production.
- 4) Explain characteristics of formal organization.
- 5) Explain the structure of authorization technique used in Industry.
- 6) Explain the aspirations of Executive.

- Q.3 Broad answer question. (Any One)** **10**
Define industrial sociology and explain its subject matter.
OR
Define executive and explain the functions of executive.
- Q.4** What is bureaucracy? Explain the causes of rise of bureaucracy. **10**

- Q.2 Attempt the following as directed. (Any Five) 10**
- 1) Give irregular forms of the following verbs in English.
a) give b) bear
 - 2) Give two examples of collective nouns in English.
 - 3) What are the two major types of conjunction?
 - 4) 'Ten boys visited the club last week'. Identify the enumerators in the given sentence.
 - 5) Given two examples of Interjection in English.
 - 6) Give plural forms of the following nouns:
a) Syllabus b) Criterion
- Q.3 A) Answer any two of the following questions. 06**
- 1) Write in brief about 'Tag questions' and 'Echo questions'.
 - 2) Explain the concept of 'Agreement and disagreement'.
 - 3) Explain with examples the concept of 'Denial and Affirmation'.
- B) Answer any two of the following questions. 04**
- 1) Identify the underlined phrases in the following sentences and give them form and function labels.
a) The book on grammar is very easy to read.
b) The letter might have been being written.
 - 2) Identify prepositional phrases in the following sentence and give them form and function labels.
a) I met him in the garden.
b) The players were dancing on the ground.
 - 3) Identify the noun phrases in the following sentence and give them form and function labels 'The boy in the red dress met a girl.'
- Q.4 Answer any one of the following questions. 10**
- 1) Explain the major clause patterns for English.
 - 2) Write a detailed note on declarative, interrogative and imperative clauses.

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। **12**
- 1) भाषा की परिभाषाएँ लिखिए।
 - 2) हिंदी शब्द की उत्पत्ति लिखिए।
 - 3) परिनिष्ठित भाषा का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
 - 4) देवनागरी लिपि की दो विशेषताएँ लिखिए।
 - 5) अभिव्यक्ति कौशल की उपयोगिता लिखिए।
 - 6) तद्भव शब्द किसे कहते हैं, सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- प्र.3** निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। **10**
- हिंदी की प्रमुख बोलियों का परिचय दीजिए।
- अथवा**
- भाषा की विशेषताएँ लिखिए।
- प्र.4** हिंदी शब्द समूह का सोदाहरण परिचय दीजिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – XI)
Kannada & Marathi Culture (19101506)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರಸ -

1) ಔರಂಗಜೇಬ	2) ಆದಿಲಶಾಹ
3) ಶಿವಾಜಿ	4) ನಿಜಾಮಶಾಹ

2) ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರಗಿ
3) ಬೇಂದ್ರೆ	4) ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ

3) ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ	2) ಮಾಸ್ತಿ
3) ತರಾಸು	4) ಅನಂತಮೂರ್ತಿ

4) -ಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ.

1) ಪತ್ರ	2) ಶಾಸನ
3) ಪುಸ್ತಕ	4) ವಿಕಿಪೀಡಿಯಾ

5) ನಾಗರಿಕತೆ ಎಂಬುದರ ಸಂವಾದಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದ -

1) Civilization	2) Citizen
3) City	4) Country

6) ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆ -

1) ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ	2) ವಿಠಲ
3) ಖಂಡೋಬಾ	4) ಭವಾನಿ

7) ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು - ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ

1) ಅನ್ನ	2) ವಸ್ತ್ರ
3) ವಸತಿ	4) ನಾಗರಿಕತೆ

8) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಶಾಸನ -

1) ನಾಗಾವಿ ಶಾಸನ	2) ಬೆಳತೂರು ಶಾಸನ
3) ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ	4) ಅಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಶಾಸನ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ವೀರಗಲ್ಲು
 - 2) ಶಾಸನ
 - 3) ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು
 - 4) ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲು
 - 5) ನಾಗರಿಕತೆ
 - 6) ಅಜಂತಾ-ಎಲ್ಲೋರಾ
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧ ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
 - 2) ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಹೇಳಿ ಅದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಹೇಳಿ ಅದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

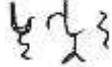
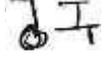
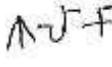
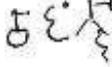
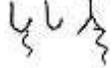
- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) गावकरी गुढीपाडव्याची तयारी कशी करतात?
 - 2) रामूनानाच्या स्वभावाचे विशेष सांगा.
 - 3) ग्रामीण साहित्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) 'आंदकोळ' आत्मकथन लिहिण्यामागची लेखकाने स्पष्ट केलेली भूमिका लिहा.
 - 5) दलित साहित्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 6) 'आंदकोळ' मधील लेखकाच्या आईचे स्वभाव विशेष लिहा.
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) **10**
- 'चैत' यात्रेच्या माध्यमातून 'रामूनाना' आपले नातेसंबंध कसे जपतो स्पष्ट करा.
- किंवा**
- 'आंदकोळ' या आत्मकथनाच्या आधारे पारधी समाजाच्या व्यथा, वेदनांचा परामर्श घ्या.
- प्र.4** 'आंदकोळ' या आत्मकथनातील लेखकाचा प्रेरणादायी जीवन-संघर्ष लिहा. **10**

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) रेशमी कापड
- 2) मधुबन ताम्रपटाचे ऐतिहासिक महत्त्व
- 3) हस्तलिखिते
- 4) सोने
- 5) जुनी संग्रहालये
- 6) शाई
- 7) पितळ

प्र.3 अ) देवनागर्यां लिप्यन्तरं कुरुत। (केवलं 5)
देवनागरीत परिवर्तन करा (फक्त 5)

05

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)

ब) ब्राह्मीलिप्यां लिखत। (केवलं 5)
ब्राह्मी लिपीत लिहा. (फक्त 5)

05

- 1) हिरण्य
- 2) इन्दुमती
- 3) पुरातत्व
- 4) नाशिक
- 5) धैर्य
- 6) देवाचे
- 7) कुषाण

प्र.4 पुरातत्त्व विद्येचा परिचय द्या.

10

किंवा

क्षहरात राजा नहपान याच्या नाशिक लेखाची माहिती द्या.

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper–XI)
Urdu Drama (19101521)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) ہندوستان کا شیکسپیر۔۔۔۔۔ کو کہا جاتا ہے۔

- (A) امتیاز علی تاج۔
 (B) واجد علی شاہ۔
 (C) آغا حشر کاشمیری۔
 (D) آغا حسن لکھنوی۔

(2) یونانی ڈراما نگار اسکائلیس کونے۔۔۔۔۔ ڈرامے تحریر کیے ہیں۔

- (A) کامیڈی۔
 (B) میلو۔
 (C) براسک۔
 (D) المیہ۔

(3) ڈراما یونانی زبان کے لفظ۔۔۔۔۔ سے مشتق ہے۔

- (A) طراؤ۔
 (B) ڈراؤ۔
 (C) حرکاؤ۔
 (D) زراؤ۔

(4) آغا حشر کاشمیری کا پہلا ڈراما۔۔۔۔۔ کے نام سے منظر عام پر آیا۔

- (A) اندر سبھا۔
 (B) پردہ غفلت۔
 (C) آفتاب محبت۔
 (D) سفید خون۔

(5) آغا حشر کاشمیری نے الفریڈ تھیٹر یکل کمپنی کے لئے کل۔۔۔۔۔ ڈرامے لکھے ہیں۔

- (A) سات۔
 (B) دس۔
 (C) پندرہ۔
 (D) پانچ۔

(6) دنیا میں سب سے پہلے ڈراما کی روایت۔۔۔۔۔ سے ہوئی ہے۔

- (A) پاکستان۔
 (B) افغانستان۔
 (C) یونان۔
 (D) لندن۔

(7) صنف ڈراما کی ابتداء اردو ادب میں ----- کے وسیلے سے آیا ہے۔

- (A) یونان۔
(B) انگریزی۔
(C) عراق۔
(D) انگلستان۔

(8) اردو کا پہلا عوامی ڈراما ----- کہلاتا ہے۔

- (A) اندر سبھا۔
(B) رامائن۔
(C) مہابھارت۔
(D) شہید وفا۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) ڈراما "یہودی لڑکی" کا پلاٹ لکھیے۔
(2) صنف "ڈراما" کی تعریف بیان کیجیے۔
(3) "ٹریجیڈی ڈراما" کسے کہتے ہیں؟ مختصر جواب لکھیے۔
(4) ڈراما کی عدم مقبولیت کے اسباب پر مختصر نوٹ لکھیے۔
(5) آغا حشر کاشمیری کی مکالمہ نگاری کا جائزہ لیجیے۔
(6) ڈراما کے مختلف اقسام پر مختصر نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) اردو ادب میں ڈراما نگاری کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ قلمبند کیجیے۔
(2) آغا حشر کاشمیری کا تحریر کردہ شاہکار ڈراما یہودی لڑکی کا تنقیدی جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. آغا حشر کاشمیری کے زندگی کے اہم واقعات و حالات کا مفصل جائزہ لیجیے۔

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper-XI)
Tourism Development in India (19101581)**

Day & Date: Monday, 15-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तुसंग्रहालयाचे मूळ नाव ——— असे होते.
अ) राष्ट्रीय संग्रहालय ब) गव्हर्नमेंट म्युजियम
क) इंडियन म्युजियम ड) प्रिन्स ऑफ वेल्स
- 2) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाची स्थापना ——— मध्ये करण्यात आली.
अ) 1975 ब) 1978
क) 1980 ड) 1982
- 3) पर्यटन क्षेत्राच्या विकासामुळे ——— ची अधिक संधी निर्माण होते.
अ) निधी उभारणी ब) व्यापार कर
क) रोजगार ड) नफा मिळवणे
- 4) खिद्रापूर येथील कोप्पेश्वर महादेवाचे मंदिर ——— जिल्हयात आहे.
अ) सातारा ब) कोल्हापूर
क) पुणे ड) सोलापूर
- 5) सोलापूर जिल्हयामध्ये भीमा व सीना नद्यांच्या संगम काठी ——— हे ऐतिहासिक पर्यटन स्थळ आहे.
अ) मुढवी ब) हत्तरसंग कुडल
क) हुलजन्ति ड) स्वडी
- 6) राजा दिनकर केळकर वस्तुसंग्रहालय ——— येथे आहे.
अ) सोलापूर ब) सातारा
क) पुणे ड) कोल्हापूर
- 7) ——— हे सांस्कृतिक पर्यटकांचे आकर्षण केंद्र आहे.
अ) संग्रहालये ब) राष्ट्रीय उद्यान
क) राखीव जंगल ड) लोककथा
- 8) पर्यटन आर्थिकदृष्ट्या महत्त्वपूर्ण आहे कारण ते ——— निर्माण करते.
अ) आनंद आणि समाधान ब) उत्पन्न आणि रोजगार
क) आरोग्य आणि सुरक्षितता ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) संग्रहालयाचे महत्व सांगा.
- 2) पर्यटक मार्गदर्शकाचे महत्व स्पष्ट करा.
- 3) कोप्पेश्वर महादेव मंदिराचे वर्णन करा.
- 4) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाविषयी लिहा.
- 5) भारतातील पर्यटन स्थळांचे महत्व स्पष्ट करा.
- 6) 'अतुल्य भारत' याविषयी माहिती सांगा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

10

तेर येथील लामतुरे संग्रहालयाची माहिती द्या.

किंवा

आधुनिक काळातील पर्यटन व्यवसाय आणि त्याचे महत्व याविषयी माहिती लिहा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

पर्यटन म्हणजे काय? पर्यटनाचे आर्थिक आणि सांस्कृतिक महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper-XI)
Tourism Development in India (19101581)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Chhatrapati Shivaji Maharaj Vastusangrahalay was originally named as _____.
 a) National Museum b) Government Museum
 c) Indian Museum d) Prince of Wales
- 2) Maharashtra Tourism Development Corporation was established in _____.
 a) 1975 b) 1978
 c) 1980 d) 1982
- 3) Development of tourism sector creates more opportunity for _____.
 a) Fund raising b) Trade tax
 c) Employment d) Making profit
- 4) The temple of Koppeshwar Mahadeva at Khidrapur is in _____ district. .
 a) Satara b) Kolhapur
 c) Pune d) Solapur
- 5) The confluence of Bhima and Sina rivers in Solapur district _____ is a historical tourist place.
 a) Mudhvi b) Hattarsang Kudal
 c) Huljanti d) Swadi
- 6) The Raja Dinkar Kelkar Museum is located at _____.
 a) Solapur b) Satara
 c) Pune d) Kolhapur
- 7) _____ is a cultural tourist attraction.
 a) Museums b) National park
 c) Reserved forest d) FolkLore
- 8) Tourism is economically important because it generates _____.
 a) Happiness and satisfaction b) Income and employment
 c) Health and safety d) None of these

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- 1) Explain the importance of museum.
 - 2) Explain the importance of tourist guide.
 - 3) Describe Koppeshwar Mahadev Temple.
 - 4) Write about Maharashtra Tourism Development Corporation.
 - 5) Explain the importance of tourist places in India.
 - 6) Explain about 'Incredible India'.
- Q.3 Broad answer question. (Any One)** **10**
- 1) Give information about the Lamture museum at Ter.
- OR**
- 2) Write information about modern day tourism industry and its importance.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
- What is Tourism? Explain the economic and cultural importance of tourism.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) ग्रामीण विकासात कृषी आधारित उद्योगांची भूमिका सांगा.
 - 2) लहान आणि सीमांत शेतकऱ्यांच्या समस्या सांगा.
 - 3) जलसिंचनाचे मार्ग सांगा.
 - 4) जैवतंत्रज्ञानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 5) भारतात जमिन सुधारणांची गरज सांगा.
 - 6) पिकाच्या आकृती बंधावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- भारतीय शेतीची कमी उत्पादकता असण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- भारतीय ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतीय ग्रामीण अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे स्थान स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper - XI)
Agricultural Economics (I) (19101571)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ is the backbone of Indian Rural Economy.
 - a) Agriculture
 - b) Industry
 - c) Trade
 - d) None of these
- 2) _____ was the President of National Commission on farmers.
 - a) Amartya Sen
 - b) Dr. Swaminathan
 - c) S. K. Sen
 - d) None of these
- 3) _____ industry is agro-based industries.
 - a) Cement
 - b) Steel
 - c) Sugar
 - d) All the above
- 4) _____ is a problem of small and marginal farmers.
 - a) Lack of Capital
 - b) Lack of irrigation facilities
 - c) Indebtedness
 - d) All the above
- 5) _____ is the source of irrigation.
 - a) Wells
 - b) Tube well
 - c) Tank
 - d) All the above
- 6) A separate department of Bio-Technology was established in India in ____ year.
 - a) 1975
 - b) 1986
 - c) 1990
 - d) 2004
- 7) Productivity of Indian agriculture is _____ as compare to developed countries.
 - a) Low
 - b) Medium
 - c) High
 - d) None of these
- 8) Green Revolution is related to _____ sector.
 - a) Transport
 - b) Industry
 - c) Agriculture
 - d) Insurance

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) State the role of agro based industries in rural development.
- 2) State the problems of small and marginal farmers.
- 3) State the sources of irrigation.
- 4) Explain the importance of Bio-Technology in agriculture.
- 5) State the need for land reforms in India.
- 6) State the factors affecting on cropping pattern.

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Explain the causes of low agricultural productivity in India.
OR
Explain the characteristics of rural economy of India.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Explain the place of agriculture in Indian rural economy.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) इतिहासाचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - 2) इतिहासाची पुनरावृत्ती होते या मताचे स्पष्टीकरण द्या.
 - 3) संदर्भ साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 4) इतिहासाच्या साह्यकारी शास्त्रांची नावे सांगा.
 - 5) तळटीपांचे उद्देश सांगा.
 - 6) स्थलसूची म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
इतिहासाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- इतिहास संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे स्पष्ट करा.
- प्र.4 इतिहासाच्या दुय्यम संदर्भ साधनांचा आढावा घ्या. 10**

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Explain the kinds of History.
- OR**
- Explain the various steps in history research process.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Review the secondary sources of history.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) प्लेटोची तत्वज्ञ राज्यकर्त्याची कल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) प्लेटोची प्राथमिक शिक्षण पध्दती स्पष्ट करा.
 - 3) अॅरिस्टॉटलने सांगितलेली क्रांतीची दोन कारणे लिहा.
 - 4) मानवी स्वभावाबाबत मॅकियाव्हेलीचे विचार स्पष्ट करा.
 - 5) सामूहिक ईहा ही कल्पना स्पष्ट करा.
 - 6) लॉकचे मानवी स्वभावाविषयी विचार लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- प्लेटोच्या आदर्श राज्याच्या कल्पनेची चर्चा करा.
किंवा
अॅरिस्टॉटलचे क्रांतीबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4 हॉब्सचा सामाजिक करार सिध्दांत स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper – XI)
Western Political Thought (19101576)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Who was the first to come up with the idea of an Ideal state?
 - a) Aristotle
 - b) Plato
 - c) Hobbes
 - d) J. S. Mill
- 2) What age does Plato's early education begin?
 - a) 6 years
 - b) 5 years
 - c) 3 years
 - d) 4 years
- 3) The book 'The Politics' is written by _____.
 - a) Plato
 - b) Machiavelli
 - c) Locke
 - d) Aristotle
- 4) Who was the first to differentiate between religion and politics?
 - a) Aristotle
 - b) Machiavelli
 - c) Plato
 - d) Locke
- 5) How many constitutions did Aristotle comparatively study?
 - a) 108
 - b) 22
 - c) 158
 - d) 185
- 6) Who has said that state is superior than religion?
 - a) Machiavelli
 - b) Aristotle
 - c) Locke
 - d) Plato
- 7) Who says human life in nature is horrible?
 - a) Hobbes
 - b) John Locke
 - c) Rousseau
 - d) Plato
- 8) Who has said that the people have right to resistance the government?
 - a) Rousseau
 - b) Hobbes
 - c) John Locke
 - d) Machiavelli

Q.2 Write answer in short. (Any Four)

12

- a) Explain the idea of Ideal King of Plato.
- b) Explain the Plato's primary education.
- c) Explain the two causes of revolution by Aristotle.
- d) Explain the ideas of Machiavelli about human nature.
- e) Explain the concept of General will.
- f) Explain the ideas of Locke about human nature.

Q.3 Write answer any one of the following questions.

10

Discuss the Plato's idea about Ideal state.

OR

Explain the ideas of Aristotle about revolution.

Q.4 Explain the social contract theory of Hobbes.

10

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) तर्कशास्त्राची व्याख्या द्या.
 - 2) विधान आणि पद यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 3) निगामी अनुमान म्हणजे काय?
 - 4) विधानाचे घटक स्पष्ट करा.
 - 5) संविधान म्हणजे काय?
 - 6) परिवर्तनाचे नियम स्पष्ट करा.
- प्र.3** निरूपाधिक संविधानातील व्याप्तीचे नियम स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- विधानाचे पारंपारिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्र.4** निषेधक उभयापत्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper-XI)
Deductive Logic (EPH501)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Strong and weak are kinds of _____ propositions.
 - a) Categorical
 - b) Hypothetical
 - c) Disjunctive
 - d) None of these
- 2) Contradictory opposition of 'Indian' is _____.
 - a) Non-Indian
 - b) Maratha
 - c) Panjabi
 - d) Bengali
- 3) 'Red and Blue' is a pair of _____.
 - a) Contrary
 - b) Contradictory
 - c) Compatible
 - d) Consistence
- 4) If _____ term is distributed in the conclusion, the same term must be distributed in the premise.
 - a) Major
 - b) Middle
 - c) Contrary
 - d) None of these
- 5) Universal affirmative proposition is also called _____ proposition.
 - a) A
 - b) E
 - c) I
 - d) O
- 6) Conversion is a kind of _____.
 - a) Syllogism
 - b) Education
 - c) Mediate inference
 - d) None of these
- 7) Syllogism consists _____ propositions.
 - a) Three
 - b) Four
 - c) Five
 - d) Six
- 8) Obversion is a kind of _____.
 - a) Syllogism
 - b) Education
 - c) Mediate inference
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Define logic.
- 2) Distinction between proposition and term.
- 3) What is Deductive inference?
- 4) Explain constituents of Proposition.
- 5) What is syllogism?
- 6) Explain the rules of conversion.

- Q.3** Explain the rules of distribution of terms in categorical syllogism. **10**
OR
Explain the traditional classification of proposition.
- Q.4** Explain the nature of Destructive dilemma. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper – XI)
Propositional Logic (EPH502)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) तर्काला ---- असेही म्हणतात.
 अ) विधान
 क) शब्द
 ब) पद
 ड) अनुमान
- 2) विधान हे एक ---- वाक्य आहे.
 अ) प्रश्नार्थक
 क) उद्गारवाचक
 ब) आज्ञार्थी
 ड) निवेदक
- 3) मिश्र विधाने ---- प्रकारची आहेत.
 अ) दोन
 क) चार
 ब) तीन
 ड) पाच
- 4) 'जर तर' चे सांकेतिकरण ---- असे केले जाते.
 अ) ~
 क) \equiv
 ब) .
 ड) \circ
- 5) सरल विधानाचे ---- प्रकार आहेत.
 अ) दोन
 क) चार
 ब) तीन
 ड) पाच
- 6) ---- हा आधुनिक तर्कशास्त्रज्ञ होय.
 अ) डी. मॉर्गन
 क) प्लेटो
 ब) अँरिस्टॉटल
 ड) कांट
- 7) $(p \vee p) \equiv$ _____.
 अ) p
 क) r
 ब) q
 ड) s
- 8) $\sim \sim r \equiv$ _____.
 अ) p
 क) r
 ब) q
 ड) s

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $(p \supset q) \equiv (\sim q \supset \sim p)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 2) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $[p \cdot (q \cdot r)] \equiv [(p \cdot q) \cdot r]$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 3) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $p \equiv (p \cdot p)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 4) सत्यता कोष्टकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) वर्गसदस्यरूपी विधान स्पष्ट करा.
- 6) तार्किक अचरे स्पष्ट करा.

प्र.3 तर्कशास्त्राची व्याख्या आणि अभ्यासविषय स्पष्ट करा.
किंवा

10

स्थानांतराचे नियम स्पष्ट करा.

प्र.4 सोपाधिक सिद्धता पद्धती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper – XI)
Propositional Logic (EPH502)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Reasoning is also called _____.
 - a) Proposition
 - b) Term
 - c) Word
 - d) Inference
- 2) Proposition is an _____ sentence.
 - a) Interrogative
 - b) Imperative
 - c) Exclamatory
 - d) Assertive
- 3) Compound propositions are of _____ kinds.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 4) 'If—then--' is symbolized as _____.
 - a) \sim
 - b) \cdot
 - c) \equiv
 - d) \circ
- 5) There are _____ kinds of simple propositions.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 6) _____ is modern logician.
 - a) D. Morgan
 - b) Aristotle
 - c) Plato
 - d) Kant
- 7) $(p \vee p) \equiv$ _____.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) s
- 8) $\sim \sim r \equiv$ _____.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) s

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Use truth table method to decide whether $(p \circ q) \equiv (\sim q \circ \neg p)$ this statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 2) Use truth table method to decide whether $[p \cdot (q \cdot r)] \equiv [(p \cdot q) \cdot r]$ this statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 3) Use truth table method to decide whether $p \equiv (p \cdot p)$ this statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 4) Explain the nature of truth table method.
- 5) Explain Class membership propositions.
- 6) Explain Logical constant.

- Q.3** Explain definition and subject matter of logic. **10**
OR
Explain the rules of replacement.
- Q.4** Explain conditional proof method with example. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper – XI)
Rural and Urban Sociology (19101566)

Day & Date: Monday, 15-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) ग्रामीण समाजशास्त्राचा अभ्यासविषय — या घटकाशी निगडित आहे.
 अ) ग्रामीण सामाजिक जीवन ब) ग्रामीण सामाजिक संस्था
 क) ग्रामीण संस्कृती ड) वरील सर्व
- 2) खालीलपैकी जातीचे वैशिष्टे कोणते?
 अ) श्रेणीरचना ब) समाजाचे खंडात्मक विभाजन
 क) विवाहावरील निर्बंध ड) वरील सर्व
- 3) ग्रामीण समाजशास्त्र हे ग्रामीण समाजाचे विज्ञान आहे, असे कोण म्हटले?
 अ) ए. आर. देसाई ब) एम. एन. श्रीनिवास
 क) सी. एच. कुले ड) डी. एन धनागरे
- 4) खालीलपैकी कोणते ग्रामीण समाजाचे वैशिष्टे नाही?
 अ) संपादित दर्जा ब) लहान आकार
 क) प्राथमिक संबंध ड) पारंपारिक अर्थव्यवस्था
- 5) खालीलपैकी कोणती योजना ग्रामीण समाजाच्या विकासासंदर्भात डॉ. ए. पी. जे. कलाम यांनी मांडली?
 अ) मनरेगा ब) स्मार्ट सिटी मिशन
 क) पुरा ड) सर्व शिक्षा अभियान
- 6) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचे महत्त्वाचे वैशिष्टे खालीलपैकी कोणते आहे?
 अ) कर्जबाजारीपणा ब) निरक्षरता
 क) असंघटितपणा ड) वरीलपैकी सर्व
- 7) भारतातील — राज्यात प्रथमच पंचायत राज्य व्यवस्था लागू करण्यात आली?
 अ) महाराष्ट्र ब) कर्नाटक
 क) आंध्रप्रदेश ड) गुजरात
- 8) भारतातील ग्रामीण राजकारणामध्ये खालीलपैकी कोणता घटक महत्वपूर्ण भूमिका बजावतो?
 अ) राजकीय पक्ष ब) नेत्यांचे शिक्षण
 क) जात ड) संपत्ती

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- अ) सेंद्रिय शेती म्हणजे काय?
- ब) भारतीय शेतीची अविकसितपणाची कारणे थोडक्यात लिहा.
- क) शेतकऱ्याच्या आत्महत्येची कोणतेही तीन कारणे लिहा.
- ड) भूमिहीन मजुराची कोणतीही तीन वैशिष्टे लिहा.
- इ) करार शेती म्हणजे काय ते सांगून त्याचे फायदे स्पष्ट करा.
- ई) मनरेगा काय आहे?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

10

ग्रामीण समाजशास्त्राच्या व्याख्या सांगून ग्रामीण समाजाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

किंवा

ग्रामीण शिक्षण क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना भेडसावणाऱ्या शिक्षणविषयक प्रमुख कोणकोणत्या समस्या आहेत विशद करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

जातीची व्याख्या सांगून वैशिष्टे लिहा.

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Write a meaning of rural sociology and characteristics of rural society.
OR
Explain major problems faced by students in rural education area.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Write a definition and characteristics of caste.

Q.3 Broad question. (Any One)

10

a) Discuss Wordsworth's theory of language of poetry and his views on the themes of poetry.

OR

b) Write a detailed note on T.S. Eliot's essay 'The Function of Criticism'.

Q.4 Comment on the advantages and disadvantages of the biographical approach to literature.

10

प्र.2 संक्षिप्त उत्तर लिखिए (6 में से 4)**12**

- 1) भगवानदास मोरवाल के उपन्यासों में कौन सी संस्कृति का चित्रण है?
- 2) भगवानदास मोरवाल कौन से पद पर कहाँ कार्यरत हैं?
- 3) भगवानदास मोरवाल के 'शकुंतिका' उपन्यास की शुरुआत कैसे होती है?
- 4) भगवानदास मोरवाल के 'शकुंतिका' उपन्यास में कितने परिवार की कथा है?
- 5) 'शकुंतिका' उपन्यास में भगवती को अनाथालय से लड़की गोद लेने का सुझाव कौन देता है?
- 6) 'शकुंतिका' उपन्यास में गोद ली हुई बेटी पीहू कहाँ पढ़ने जाती है?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोई भी एक)**10**

भगवानदास मोरवाल द्वारा लिखित 'शकुंतिका' उपन्यास की समीक्षा कीजिए।

अथवा

भगवानदास मोरवाल के 'शकुंतिका' उपन्यास की मुख्य स्त्री-पात्र भगवती के चरित्र का चित्रण कीजिए।

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न**10**

भगवानदास मोरवाल का 'शकुंतिका' उपन्यास लैंगिक भेदभाव का चित्रण करनेवाला उपन्यास है। स्पष्ट कीजिए।

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – XII)
Western Poetry Criticism (19101602)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) ಪ್ಲೇಟೋ - ದೇಶದ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ.

1) ಭಾರತ	2) ಅಮೇರಿಕ
3) ಗ್ರೀಕ್	4) ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್
 - 2) ಕೆಥಾರಿಸ್ಟ್ ಎಂದರೆ - ಗಳು ಪ್ರಚೋದನೆಗೊಂಡು ಉಪಶಮನಗೊಳ್ಳುವುದು.

1) ಭಾವನೆ	2) ಕವಿತೆ
3) ಪ್ರತಿಭೆ	4) ಕಲ್ಪನೆ
 - 3) ಭವ್ಯತಾನುಭವಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟವರು -

1) ಕ್ರೋಚಿ	2) ಹೋರೇಸ್
3) ಪ್ಲೇಟೋ	4) ಲಾಂಜಿನಸ್
 - 4) Depersonalization ಎಂದರೆ -

1) ಅನುಕರಣೆ	2) ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ
3) ಪ್ರತಿಭೆ	4) ಭವ್ಯತೆ
 - 5) ಕಡಿಮೆ ದೂರ ಮತ್ತು ಅತಿ ದೂರ ಇವು - ದ ಪ್ರಕಾರಗಳು

1) ಮಾನಸಿಕ ದೂರ	2) ನಾಟಕ
3) ಕೆಥಾರಿಸ್ಟ್	4) ಮಹೋನ್ನತಿ
 - 6) Imagination ಎಂದರೆ -

1) ವ್ಯತ್ಯಾಸ	2) ಅಭ್ಯಾಸ
3) ಪ್ರತಿಭೆ	4) ಕಾಯಕ
 - 7) ಶೈಲಿ ಪದದ ಸಂವಾದಿ ಪದ -

1) Sublime	2) Style
3) Fancy	4) Imitation
 - 8) ಪ್ಲೇಟೋನ ನಂತರ ಬಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ -

1) ಕ್ರೋಚಿ	2) ಎಲಿಯಟ್
3) ಲಾಂಗಿನಸ್	4) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ವಿಮರ್ಶಕ
- 2) ಪ್ಲೇಟೋ
- 3) ಮಾನಸಿಕ ದೂರ
- 4) ಕ್ರೋಚಿ
- 5) ರುದ್ರನಾಟಕ
- 6) ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರಸನ

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಕ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿರಿ

ಅಥವಾ

- 2) ಇಲಿಯಟ್‌ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರಸನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

ಪ್ಲೇಟೋ ಮತ್ತು ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಇವರು ಹೇಳುವ ಅನುಕರಣೆ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
MARATHI (Special Paper – XII)
Sahityashastra (Uttardha) (19101607)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) 'रसाशिवाय कोणताही अर्थ प्रवर्तित होत नाही' असे मत कोणी व्यक्त केले आहे?
 अ) क्षेमेंद्र
 ब) विश्वनाथ
 क) आनंदवर्धन
 ड) भरत
- 2) 'वाक्यं रसात्मकं काव्यं' ही व्याख्या कोणी केली आहे?
 अ) मम्मट
 ब) विश्वनाथ
 क) आनंदवर्धन
 ड) भरत
- 3) 'नाट्यशास्त्र' या ग्रंथाचे कर्ते कोण?
 अ) रूद्रट
 ब) विश्वनाथ
 क) आनंदवर्धन
 ड) भरत
- 4) संविधानाक, प्रवेश, अंक, पात्र, प्रसंग आणि रस हे घटक कोणत्या वांग्मय प्रकारातील आहेत?
 अ) नाटक
 ब) कथा
 क) काव्य
 ड) कादंबरी
- 5) दृश्य असणारा वांग्मय प्रकार कोणता?
 अ) कथा
 ब) कविता
 क) नाटक
 ड) कादंबरी
- 6) 'ययाती' ही कादंबरी कोणत्या साहित्य प्रकारातील आहे?
 अ) कथा
 ब) कविता
 क) नाटक
 ड) कादंबरी
- 7) नाटकाला इंग्रजीत काय म्हटले जाते?
 अ) मेलोड्रामा
 ब) ड्रामा
 क) पोएम
 ड) नोवेल
- 8) मराठी कादंबरीत वास्तववादी युग कोणी सुरू केली?
 अ) गंगाधर गाडगीळ
 ब) ह. ना. आपटे
 क) वि. स. खांडेकर
 ड) भालचंद्र नेमाडे

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) कविता वांग्मय प्रकाराचे घटक सांगा.
 - 2) कथा वांग्मय प्रकाराचे घटक स्पष्ट करा.
 - 3) साहित्यातील भावनात्मकता स्पष्ट करा.
 - 4) नाटक म्हणजे काय ते सांगा आणि नाटकाच्या घटकांची सविस्तर चर्चा करा.
 - 5) रस हाच काव्याचा आत्मा स्पष्ट करा.
 - 6) साहित्याच्या अंगाने काल्पनिकता स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- साहित्यमूल्ये म्हणजे काय? ते सांगून साहित्य मूल्यांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
किंवा
कथा म्हणजे काय ते सांगून कथेचे स्वरूप विशद करा.
- प्र.4 'कादंबरी' आणि 'नाटक' या वांग्मय प्रकारांचे विश्लेषण करा.** **10**

- प्र.2 टिप्पणीं लिखत. (केवलं 4) 12
टिपा लिहा. (फक्त 4)
- 1) स्वाध्यायः
 - 2) सरमा
 - 3) रोहितः
 - 4) झषः
 - 5) कृष्णशवासीपुरुषः
 - 6) नाभागः
- प्र.3 ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत। (केवलं 2) 10
सन्दर्भासहित स्पष्टीकरणं करा. (फक्त 2)
- 1) स होवाच यस्मै मां पितादात, नैवाहं तं जीवन्तं दास्यामि।
 - 2) औघ इमाः सर्वाः प्रजा निर्वोढा।
 - 3) सुखं स्वपिति परमचिकित्सक आत्मनो भवति।
- प्र.4 ब्राम्हण ग्रंथाची शैली व विषय यावर निबंध लिहा. 10
किंवा
शुनःशेषाख्यानामध्ये 'पिता' म्हणून दिसणाऱ्या हरिश्चंद्र राजाचे शब्दचित्र रेखाटा.

Seat
No.

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Urdu (Special Paper–XII)
Allama Iqbal Ka Khususi Mutalea (19101617)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

- (1) علامہ اقبال کی فکری زندگی کی تشکیل میں۔۔۔۔۔ کا اہم رول رہا ہے۔
 (A) پروفیسر آرنلڈ۔ (B) پروفیسر ٹی۔ ایس۔ ایلینٹ
 (C) کارل مارکس۔ (D) ارسطو۔
- (2) علامہ اقبال کو استاد شاعر۔۔۔۔۔ سے شرف تلمذ تھا۔
 (A) ارشد گورگانوی۔ (B) میر تقی میر۔
 (C) مرزا داغ دہلوی۔ (D) امیر مینائی۔
- (3) حیدرآباد کے قیام کے دوران علامہ اقبال نے ایک نظم۔۔۔۔۔ کے عنوان سے لکھی تھی۔
 (A) گورغریباں۔ (B) گورستان شاہی۔
 (C) گلستان شاہی۔ (D) بوستان شاہی۔
- (4) علامہ اقبال کے والد کو ان کے ہم عصر اکابر علم۔۔۔۔۔ کہتے تھے۔
 (A) نفسیاتی فلسفی۔ (B) سائنسی فلسفی۔
 (C) ان پڑھ فلسفی۔ (D) جید فلسفی۔
- (5) علامہ اقبال کی پہلی باقاعدہ نثری تصنیف۔۔۔۔۔ ہے۔
 (A) علم الکلام۔ (B) آثار الصنادید۔
 (C) فلسفہ خودی۔ (D) علم الاقتصاد۔
- (6) نظم مسجد قرطبہ علامہ اقبال کے اردو مجموعہ کلام۔۔۔۔۔ میں شامل ہے۔
 (A) بانگ درا۔ (B) بال جبریل۔
 (C) ارمغان حجاز۔ (D) جاوید نامہ۔

(7) علامہ اقبال کی شاعری میں ----- کو مرکزی حیثیت حاصل ہے۔

- (A) فلسفہ اسلام۔
 (B) فلسفہ غم۔
 (C) فلسفہ خودی۔
 (D) فلسفہ روحانیت۔

(8) علامہ اقبال کی تخلیق کردہ نظم مسجد قرطبہ ایک ----- نظم ہے۔

- (A) علاقائی۔
 (B) تمثیلی۔
 (C) مزاحیہ۔
 (D) علامتی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) نظم "مسجد قرطبہ" کا مختصر تاریخی پس منظر بیان کیجیے۔
 (2) نظم "لالہ صحرا" کا مرکزی خیال اپنے الفاظ میں قلمبند کیجیے۔
 (3) نظم "ایک نوجوان کے نام" میں علامہ اقبال نوجوانوں کو کیا پیغام دیتے ہیں؟ مختصر وضاحت کیجیے۔
 (4) نظم "پیرو مرید" کا مرکزی خیال لکھیے۔
 (5) نظم "طارق کی دعا" کا مرکزی خیال تحریر کیجیے۔
 (6) علامہ اقبال کی ادبی خدمات کا مختصر احاطہ کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) اردو نظم نگاری کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ قلمبند کیجیے۔
 (2) علامہ اقبال کی زندگی کے اہم واقعات و حالات کا مفصل جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. سیاق و سباق کے حوالے سے تشریح کیجیے۔

- (1) عقابانی روح جب بیدار ہوتی ہے جو انوں میں
 نظر آتی ہے اس کو اپنی منزل آسمانوں میں
 نہ ہو نومید، نومیدی زوال علم و عرفاں ہے
 امید درد مومن ہے خدا کے رازدانوں میں
 نہیں تیرا نیشن قصر سلطانی گنبد پر
 تو شاہیں ہے بسیرا کر پہاڑوں کی چٹانوں میں۔

2) تو ہوا اگر کم عیار، میں ہوں اگر کم عیار
موت ہے تیری برات، موت ہے میری برات
تیرے شب روز کی حقیقت ہے کیا
ایک زمانے کی رو، جس میں نہ دن ہے نہ رات
آنی وفانی تمام معجزہ ہائے ہنر
کار جہاں بے ثبات! کار جہاں بے ثبات!

3) یہ غازی یہ تیرے پُر اسرار بندے
جنہیں تو نے بخشا ہے ذوقِ خدائی
دو نیم ان کی ٹھوکر سے صحر اور دریا
سمٹ کر پہاڑ ان کی ہیبت سے رائی
دو عالم سے کرتی ہے بیگانہ دل کو
عجب چیز ہے لذتِ آشنائی!
شہادت ہے مطلوب و مقصودِ مومن
نہ مالِ غنیمت، نہ کشورِ کشائی
خیاباں میں ہے منتظر لالہ کب سے
قباچا ہے اس کو خونِ عرب سے!

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) सातवाहन घराण्याची उत्पत्ती स्पष्ट करा.
 - 2) विंध्यशक्ती राजाविषयी माहिती सांगा.
 - 3) पहिल्या पुलकेशीचे योगदान सांगा.
 - 4) सातवाहनकालीन साहित्य स्पष्ट करा.
 - 5) कोल्हापूरच्या शिलाहार घराण्याविषयी माहिती सांगा.
 - 6) शिलाहार घराण्याचा न्हास सांगा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- वाकाटकांचे सांस्कृतिक योगदान स्पष्ट करा.
- किंवा**
- गौतमीपुत्र सातकर्णी याच्या राजकीय योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- चालुक्यकालीन सांस्कृतिक योगदान सांगा.

Seat
No.

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Ancient Indian History & Culture (Special Paper - XII)
Political and Cultural History of Ancient Maharashtra (19101677)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ was the Capital of Satvahan dynasty.
 - a) Pratihthan
 - b) Amravati
 - c) Nashik
 - d) Kolhapur
- 2) _____ was the author of Bruhadkatha.
 - a) Gunadhya
 - b) Haal
 - c) Pulumayi
 - d) Simuk
- 3) Prabhavati was a woman who lead _____ dynasty.
 - a) Satvahan
 - b) Vakatak
 - c) Chalukya
 - d) Rashtrakut
- 4) _____ was known as Capital of Vakataka dynasty.
 - a) Vatapi
 - b) Nashik
 - c) Chanaka
 - d) Paithan
- 5) The Vakatak kings were the followers of _____ religion.
 - a) Charvak
 - b) Jain
 - c) Bauddha
 - d) Vaidic
- 6) Badami Caves carved in the period of _____ dynasty.
 - a) Satvahan
 - b) Vakatak
 - c) Chalukya
 - d) Rashtrakut
- 7) There were _____ branches of Shilahar dynasty.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 8) Devgiris King _____ was defeated of Shilahar dynasty.
 - a) Pravarsen
 - b) Ramdev
 - c) Singhandev
 - d) Simukh

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) Explain the Origin of Satvahan dynasty.
- 2) Give information about Vindhyashakti.
- 3) State the contribution of Pulakeshi I.
- 4) Explain the Literature of Satvahan dynasty.
- 5) Give the information of Shilahar branch of Kolhapur.
- 6) State the decline of Shilahar dynasty.

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Explain the Cultural contribution of Vakatakas.
OR
Discuss on the political contribution of Gautamiputra Satkarni.
- Q.4 Trace the cultural contribution of Chalukyas Period.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) विक्री खर्चाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) द्विपक्षीय मक्तेदारी ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) मूल्यभेदाचे प्रकार सांगा.
 - 4) खंडाचा आधुनिक सिध्दांत सांगा.
 - 5) वेतन भिन्नतेची कारणे सांगा.
 - 6) नवप्रवर्तन प्रकार सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- रिकार्डो यांचा खंड सिध्दांत स्पष्ट करा.
- किंवा**
- आर्थिक कल्याण मोजण्याच्या मापनातील समस्या सांगा.
- प्र.4 पूर्ण स्पर्धेच्या बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper - XII)
Micro Economics - II (19101667)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Advertisement expenditure is a feature of _____ market.
 - a) Perfect Competition
 - b) Monopoly
 - c) Monopolistic Competition
 - d) Monopsony
- 2) Parato built welfare economics on the _____ method of measuring utility.
 - a) Ordinal
 - b) Numerical
 - c) Both
 - d) Different from this
- 3) Schumpeter proposed the innovation theory of _____.
 - a) Rent
 - b) Wages
 - c) Interest
 - d) Profit
- 4) According to _____ rent is not included in production cost.
 - a) Adam Smith
 - b) J. M. Keynes
 - c) Dr. Marshall
 - d) Ricardo
- 5) $MRP = \text{_____} \times \text{price}$
 - a) AAP
 - b) MPP
 - c) TPP
 - d) All of the above
- 6) _____ is characteristic of a Monopsony 's market.
 - a) Single seller
 - b) Multiple sellers
 - c) Single buyer
 - d) Multiple buyer
- 7) Marginal productivity theory of distribution was introduced by _____.
 - a) Ricardo
 - b) Marshall
 - c) Knight
 - d) J. B. Clark
- 8) _____ introduced the principle of subsistence wages.
 - a) Classical
 - b) Naturalists
 - c) Capitalists
 - d) None of the above

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Explain the concept of selling cost
- 2) Explain the concept of bi-lateral monopoly.
- 3) State the types of price discrimination.
- 4) State the modern theory of rent.
- 5) State the reasons of wage differentials.
- 6) State the types of innovation.

Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)

10

Explain Ricardo's theory of rent.

OR

Explain the problem in measuring economic welfare.

Q.4 Explain the feature of perfect competition market.

10

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) कॉसमॉस
 - 2) स्ट्रॅबो-रोमन भूगोलतज्ञ
 - 3) भूगोलातील द्वैतवाद म्हणजे काय?
 - 4) वर्तनात्मक भूगोल
 - 5) सांख्यिकी क्रांतीची उद्दिष्टे
 - 6) रॅटझेल यांचे मानवी भूगोल विकासातील योगदान
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- भूगोलातील 'प्राकृतिक विरुद्ध मानवी भूगोल द्वंद्व' यावर सविस्तर लिहा.
किंवा
प्राचीन भारतीय भूगोलकारांचे भूगोल विकासातील योगदान यावर चर्चा करा.
- प्र.4 भूगोलातील 'व्हिदाल-द-ला-ब्लाश यांचे कार्य लिहा. 10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Paper – X)
Evaluation of Geographical Thought (19101703)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ was the author of the book geographical encyclopedia.
 - a) Strabo
 - b) Blash
 - c) Ptolemy
 - d) Theles
- 2) The instruments Gnomon was firstly used by _____.
 - a) Hecataeus
 - b) Herodotos
 - c) Anaximander
 - d) Hipparcas
- 3) Humboldt was considered as the founder of _____ geography.
 - a) Plant
 - b) Economic
 - c) Marketing
 - d) Population
- 4) The Possibilism is established in _____ country
 - a) French
 - b) Germany
 - c) English
 - d) America
- 5) Influence of geographic environment a book was written by _____.
 - a) Semple
 - b) Taylor
 - c) Richtofen
 - d) Ratzel
- 6) _____ geographers developed astronomy.
 - a) Greak
 - b) Roman
 - c) Arab
 - d) German
- 7) Distributional maps are classified into quantitative and _____.
 - a) Qualitative
 - b) Inductive
 - c) Deductive
 - d) Analytical
- 8) Eardkunde written by Carle Ritter consist of the _____ Volumes.
 - a) 17
 - b) 18
 - c) 16
 - d) 19

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) Cosmos
- 2) Strabo-Roman Geographer.
- 3) What is dualism in Geography?
- 4) Behavioral Geography
- 5) Objective of quantitative revolution in Geography.
- 6) Give Ratzel's Contribution in the development of human Geography.

- Q.3 Broad answer questions. (Any one)** **10**
Write in detail the Dichotomy Physical Vs Human Geography.
OR
Discuss the contribution of Ancient Geographer in the development of Geography.
- Q.4** Write the contribution of Vidal-de-la-Blash in Geography. **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) सम्राट अशोकाच्या धर्मा (धम्म) चे वर्णन करा.
 - 2) जैन धर्माची पंचमहाव्रते लिहा.
 - 3) पहिल्या प्रवरसेनचे कार्य स्पष्ट करा.
 - 4) बिंबीसारच्या कार्याची माहिती लिहा.
 - 5) दुसऱ्या चंद्रगुप्ताने केलेल्या साम्राज्यविस्ताराची माहिती लिहा.
 - 6) मगध साम्राज्याच्या उदयाची कारणे लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- सम्राट हर्षवर्धनाच्या कामगिरीचे वर्णन करा.
- किंवा
- मौर्य प्रशासनव्यवस्थेची माहिती लिहा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- गौतमीपुत्र सातकर्णीचे योगदान स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Describe the Work of Emperor Harshavardhana.
OR
Write information of Maurya administrations.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Explain the contribution of Gautamiputra Satkarni.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) महाराष्ट्र विधान परिषदेची रचना लिहा.
 - 2) जिल्हा परिषदेची थोडक्यात रचना लिहा.
 - 3) राज्यपालाचे विवेकाधीन अधिकार लिहा.
 - 4) ग्रामपंचायतीची कार्ये लिहा.
 - 5) पंचायत समितीची रचना लिहा.
 - 6) मंत्रिमंडळाची कोणतेही चार कार्ये थोडक्यात लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- उच्च न्यायालयाची रचना व कार्ये आणि अधिकार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्र विधान सभेची रचना, कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- 74 व्या घटना दुरुस्तीवर भाष्य करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XII)
Government and Politics of Maharashtra (19101672)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) India's _____ elects Governor.

a) Prime Minister	b) Home Minister
c) President	d) Finance Minister
- 2) The Mayor and Deputy Mayor are elected by the _____.
 - a) Citizens
 - b) Elected Members of Corporation
 - c) Governor
 - d) Chief minister
- 3) Members of Maharashtra Legislative Assembly are _____.

a) 78	b) 240
c) 288	d) 90
- 4) The tenure of Gram-panchayat is _____ year.

a) 10	b) 5
c) 11	d) 4
- 5) There is no legislative council in _____ state.

a) Maharashtra	b) U. P.
c) Karnataka	d) Gujrat
- 6) of the following _____ is not municipal corporation.

a) Pune	b) Solapur
c) Malegaon	d) Baramati
- 7) _____ of the members of Vidhan Parishad in Maharashtra are elected from graduate constituency.

a) 2/3	b) 1/6
c) 1/12	d) 1/3
- 8) Head Quarter of Maharashtra high court is situated at _____.

a) Delhi	b) Aurangabad
c) Panaji	d) Mumbai

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- 1) Explain the structure of Legislative council.
 - 2) Write the structure of Zilla Parishad.
 - 3) Write the discretionary powers of Governor.
 - 4) Explain function of Gram Panchayet.
 - 5) Write the structure of Panchayet Samiti.
 - 6) State Four Functions of Ministry.
- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
- Explain powers and functions of High Court.
- OR**
- Explain the structure, power and function of Legislative Assembly.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
- Write a Comments on 74th Amendment.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) शब्द श्रेष्ठत्व परिणाम म्हणजे काय?
 - 2) निगमनात्मक युक्तीवाद म्हणजे काय?
 - 3) दीर्घकालीन स्मृतीची LTM मूळक्षमता.
 - 4) समष्टीवादी मानसशास्त्र
 - 5) दैनंदिन युक्तीवाद
 - 6) पर्यावरणवादी दृष्टीकोन
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
अल्पकालीन स्मृतीच्या STM मूळक्षमता आणि सांकेतीकरणाविषयी माहिती द्या.
किंवा
संवेदनाविषयी (आकृती) ऊर्ध्व-अधो प्रक्रियेविषयी थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
बोधनिक मानसशास्त्राचा इतिहास थोडक्यात स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PSYCHOLOGY (Paper–XI)
Cognitive Psychology (19101710)

Day & Date: Tuesday, 16-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) According to _____ approach cognition always occurs with cultural and environmental reference.
 - a) Connectionist
 - b) Ecological
 - c) Information processing
 - d) None
- 2) The first psychological laboratory established by _____.
 - a) Freud
 - b) Pavlov
 - c) Wundt
 - d) Ebbinghaus
- 3) In _____ reasoning we go specific to general.
 - a) Deductive
 - b) Everyday
 - c) Inductive
 - d) None
- 4) According to Sternberg the search of information in STM is _____.
 - a) Parallel
 - b) Random
 - c) Serial
 - d) None
- 5) According to Thomas Landure _____ independent factor can be store in LTM.
 - a) 10^{25}
 - b) 10^{13}
 - c) 10^5
 - d) 10^{10}
- 6) According to _____ approach cognition is network of connections.
 - a) Ecological
 - b) Connectionist
 - c) Information Processing
 - d) Evolutionary
- 7) In 1967 _____ wrote the book cognitive psychology.
 - a) Pavlov
 - b) Skinner
 - c) Ulric Nisser
 - d) Freud
- 8) The pandemonium model of feature analysis is proposed by _____.
 - a) Marconi
 - b) Selfridge
 - c) Broadbent
 - d) Titchener

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)

12

- 1) What is word superiority effect?
- 2) What is deductive reasoning?
- 3) Capacity of L.T.M
- 4) Gesfalt Psychology
- 5) Everyday reasoning
- 6) Ecological approach

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Give the information about the capacity and coding system of STM.
OR
Explain briefly Top-Down process of pattern recognition.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Explain Briefly the history of Cognitive Psychology.

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) समकालीन पाश्चात्य तत्त्वज्ञांची नावे द्या.
 - 2) विट्गेन्स्टाइन ची विचारसरणी स्पष्ट करा.
 - 3) स्वतंत्र संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) विश्लेषक विधाने म्हणजे काय?
 - 5) प्रचीती म्हणजे काय?
 - 6) सार्त्र नुसार सत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.3** विट्गेन्स्टाइनचा तार्किक परमाणुवाद स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- सार्त्रचे स्वातंत्र्य विषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4** रसेल नुसार ज्ञानाचे प्रकार स्पष्ट करा. **10**

- Q.3** Explain Wittgenstein's logical atomism. **10**
- OR**
- Explain Sartre's thought regarding freedom.
- Q.4** Explain the types of knowledge by Russell. **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
- 1) इरावती कर्वे यांचे नातेसंबंधातील योगदान स्पष्ट करा.
 - 2) अवशिष्ट संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) परात्मता सिध्दांत स्पष्ट करा.
 - 4) सामाजिक क्रियेचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 5) प्रोटेस्टंट नीतीशास्त्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 6) द्वंद्वात्मक भौतिकवादाचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- सामाजिक परिवर्तक सिध्दांत—श्रेष्ठजन स्पष्ट करा.
- किंवा**
- डॉ. जी. एस. घुर्ये यांचे जातीव्यवस्थेविषयक विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4 मार्क्स यांचा वर्ग आणि वर्ग संघर्ष सिध्दांत स्पष्ट करा. 10

Q.3 Attempt any one of the following questions.

10

Explain Pareto's theory of "Circulation Elite".

OR

Explain Dr. G.S. Ghurye's thoughts on caste system.

Q.4 Explain Marx's Class and Class- struggle theory.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH (Special Paper - XIII)
British Literature (19101623)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences with choosing correct alternatives. 08

- 1) The poem "Meeting At Night" is a _____ poem.
 - a) nature
 - b) hymn
 - c) love
 - d) religious
- 2) The Poem "Come Into The Garden Maud" is a type of _____.
 - a) Ode
 - b) Lyric
 - c) Ballad
 - d) Song
- 3) Mathew Arnold describes Shakespeare as a _____ figure.
 - a) open minded
 - b) only public
 - c) mysterious
 - d) None of these
- 4) Christiana Rossetti decides to offer _____ to Jesus as a token of her love.
 - a) A flower
 - b) An expensive gift
 - c) Goat
 - d) Her heart
- 5) The word 'Mayday' symbolizes in the poem 'Spring' as _____.
 - a) Summer
 - b) Spring
 - c) Winter
 - d) Autumn
- 6) As a professor William had taught _____.
 - a) French
 - b) Spanish
 - c) English
 - d) Maths
- 7) The Porters were living in _____ room.
 - a) an empty
 - b) a storage
 - c) an attic
 - d) a basement
- 8) Frances dreams of leaving in England and she feels such a strong connection to the country because _____.
 - a) She has a great love of English Literature
 - b) Her mother was English
 - c) Her aunt instilled her with a great love for England
 - d) She wants to see the country where William grew up.

Q.2 Write in short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) How does the poet G. M. Hopkins describe the Spring?
- 2) How did the lover reach his beloved's place?
- 3) How does Mathew Arnold praises Shakespeare?
- 4) How does 'Christiana Rossetti' focuses upon the theme of love and admiration in the poem "Christmas Carol".
- 5) Write the contributions of the Victorian poets.
- 6) Who were the female writers during the Victorian era?

Q.3 a) How does John Osborne focus on the life of work-class and upper-middle class people in his drama "Look Back In Anger"? **10**

OR

b) Sketch the character of Jimmy Porter of the Play - "Look Back In Anger".

Q.4 William Crimsworth as a protagonist of the story of "The Professor" - Discuss. **10**

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर चार-पाच पंक्तियों में लिखिए। 12
- 1) मिथक किसे कहते हैं?
 - 2) आलोचना की कोई दो परिभाषा लिखिए।
 - 3) नारी अभिव्यक्ति का मूल स्वर लिखिए।
 - 4) बिंब और प्रतीक में कोई चार अंतर लिखिए।
 - 5) संयोग शृंगार किसे कहते हैं?
 - 6) वीर रस किसे कहते हैं?
- प्र.3 निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। 10
- रस के अंगों पर विस्तार से प्रकाश डालिए।
- अथवा**
- किसान विमर्श पर विस्तार से चर्चा कीजिए।
- प्र.4 आलोचक के गुणों पर विस्तार से प्रकाश डालिए। 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – XIII)
Study of Kannada Prosody (19101603)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ಇದು ಪದ್ಯರಚನಾ ಶಾಸ್ತ್ರ -

1) ವ್ಯಾಕರಣ	2) ಭಂದಸ್ಸು
3) ಆಗಮ	4) ಉಪನಿಷತ್ತು

2) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನರೂಪ -

1) ಪಟ್ಟದಿ	2) ರಗಳೆ
3) ಸಾಂಗತ್ಯ	4) ತ್ರಿಪದಿ

3) ಆರು ಕಾಲಗಳಿಂದ ನಡವಳು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ರಂಜಿಸಿ -

1) ತ್ರಿಪದಿ	2) ಸಾಂಗತ್ಯ
3) ಪಟ್ಟದಿ	4) ಏಳೆ

4) ಪಟ್ಟದಿ ಬ್ರಹ್ಮ -

1) ರಾಘವಾಂಕ	2) ಹರಿಹರ
3) ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ	4) ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ

5) ಉದ್ದಂಡ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಕಾವ್ಯ -

1) ಸತ್ಯಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ	2) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆ
3) ವೀರೇಶಚರಿತೆ	4) ಕನ್ನಡ ಭಾರತ

6) ಗುರುಲಘು ನಡುವಿರೆ -

1) ಜರಗಣ	2) ಮನಗಣ
3) ಸತಗಣ	4) ಭಯಗಣ

7) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೇ ಭಂದೋಗ್ರಂಥ -

1) ಭಂದೋವಿಚಿತಿ	2) ಭಂದೋವಿಕಾಸ
3) ಭಂದೋಂಬುಧಿ	4) ಭಂದಸ್ಸಾರ

8) ಸಾಂಗತ್ಯ - ಗಣಾನ್ವಿತ ಭಂದಸ್ಸು

1) ಅಂಶ	2) ಅಕ್ಷರ
3) ಮಾತ್ರಾ	4) ಕಂದ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ಅಕ್ಷರಗಣ
 - 2) ಒಂದನೇ ನಾಗವರ್ಮ
 - 3) ಅಂಶ ಗಣ
 - 4) ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ
 - 5) ಭೋಗ ಪಟ್ಟದಿ ಲಕ್ಷಣ
 - 6) ಶ್ರೀವಿಜಯ
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘ ಫವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) ಛಂದಸ್ಸಿನ ಸ್ವರೂಪ-ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
 - 2) ಸಾಂಗತ್ಯ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಸ್ವರೂಪ-ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಧಾರಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರ ಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- ಷಟ್ಟದಿಯ ಹುಟ್ಟು-ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) रूपिम म्हणजे काय? रूपिमाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 3) स्वनिम विश्लेषणाची तत्वे स्पष्ट करा.
 - 4) वाक्य म्हणजे काय? वाक्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 5) प्रमाणभाषा व बोली यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 6) मराठीवरील फारसी भाषेचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- 1) स्वन-स्वनिम-स्वनांतर या संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) मराठीची प्रयोग व्यवस्था स्पष्ट करा.
- प्र.4 रूप-रूपिम-रूपिकांतर या संकल्पना स्पष्ट करा. 10**

प्र.2 टिप्पणीं लिखत. (केवलं 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) महत्
- 2) प्रत्यक्ष प्रमाण
- 3) सिध्दयः
- 4) रज
- 5) मन
- 6) लिंगशरीर

प्र.3 ससन्दर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत। (केवलं 2)

10

सन्दर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (फक्त 2)

- 1) त्रिगुणमविवेकि विषयः सामान्यमचेतनं प्रसवधर्मि ।
व्यक्तं तथा प्रधानं तद्विपरीतस्तथा च पुमान् ।।
- 2) प्रकृतेर्महांस्ततोऽहङ्कारस्तस्माद्गणश्च षोडशकः ।।
तस्मादपि षोडशकात् पञ्चभ्यः पञ्च भूतानि ।।
- 3) एते स्मृता विशेषाः शान्ता घोराश्च मूढाश्च ।

प्र.4 पुरुषाचे अस्तित्व सिद्ध करा.

10

किंवा

सांख्याचा सत्कार्यवाद विशद करा.

Seat
No.

B.A (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April -2024
URDU (Special Paper–XIII)
Zarae Iblag (19101618)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ہندوستان میں صحافت کا باقاعدہ آغاز کہاں سے ہوا؟

(A) ہریانہ۔ (B) دہلی۔

(C) مہاراشٹر۔ (D) کلکتہ۔

(2) جام جہاں تمام اردو کا۔۔۔۔۔۔ ہفتہ روزہ اخبار ہے۔

(A) پہلا۔ (B) دوسرا۔

(C) تیسرا۔ (D) چوتھا۔

(3) ادارہ میں کس کی رائے شامل ہوتی ہے؟

(A) کالم نگاری۔ (B) صحافی۔

(C) مدیر۔ (D) فیچر نگار۔

(4)۔۔۔۔۔۔ خبر وہ ہے جو آسانی سے مل جاتی ہے۔

(A) مستعد خبر۔ (B) جامد خبر۔

(C) سخت خبر۔ (D) متوقع خبر۔

(5) ادارہ کو اخبار کی۔۔۔۔۔۔ کہا جاتا ہے۔

(A) ریڑ کی ہڈی۔ (B) نفس۔

(C) تنفس۔ (D) عصاب۔

(6) گراہم ہیل نے۔۔۔۔۔۔ کی ایجاد کی۔

(A) ایکس رے۔ (B) انٹرنیٹ۔

(C) واٹس ایپ۔ (D) ٹیلی فون۔

(7) کس نے----- ریڈیو ٹرانسمیٹر ریسیور ایجاد کیا۔

- (A) اے۔ پی۔ جے۔ عبد الکلام۔
 (B) مار کوئی۔
 (C) واٹسن۔
 (D) سکسپیئر۔

(8)----- فلمیں حقائق پر مبنی ہوتی ہیں۔

- (A) ایکسن۔
 (B) مذہبی۔
 (C) دستاویزی۔
 (D) کمرشیل۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) صحافت کی مختلف تعریفیں لکھیے۔
 (2) خبر کے اجزاء کوئی پانچ اجزا لکھیے۔
 (3) سب ایڈیٹر کی فرائض کی فہرست مرتب کیجیے۔
 (4) متوقع اور غیر متوقع خبر کی تعریف لکھیے۔
 (5) الٹا احرام۔
 (6) جامد اور مستعد خبر۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) ٹیلی وژن کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔
 (2) ریڈیو کے پینچ سالہ منصوبوں کے متعلق بنیادی اور ضروری معلومات دیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

اداریہ کی تعریف، اہمیت اور اقسام کے متعلق مفصل نوٹ لکھیے۔

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) विजिगीषू राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) राजदूताचे गुण व पात्रता विशद करा.
 - 3) दिव्य म्हणजे काय सांगून दिव्याचे चार प्रकार सांगा.
 - 4) प्राचीन भारतीय न्यायालयीन दोष सांगा.
 - 5) प्राचीन भारतातील युद्ध व संरक्षण खर्चाची माहिती द्या.
 - 6) वैदिक काळातील ग्रामसंघटना स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- प्राचीन भारतीय न्याय पद्धतीचे कार्य व महत्त्व यांचे परीक्षण करा.
- किंवा**
- प्राचीन काळातील ग्रामप्रशासन विशद करा.
- प्र.4** प्राचीन भारतातील युद्ध काळातील अंतरराज्य संबंध स्पष्ट करा. **10**

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any One)** **10**
Explain the function and importance of ancient Indian Judicial System.
OR
Trace the Village administration in Ancient India.
- Q.4 Explain the Interstate relation while War period.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) हॅरॉड-डॉमर वृद्धी प्रतिमानाची गृहिते सांगा.
 - 2) व्यापार चक्राची विविध वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 3) फिलिप्स वक्र स्पष्ट करा.
 - 4) 'व्यवहारतोल' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) चलनघटीची कारणे सांगा.
 - 6) अंतर्गत व आंतरराष्ट्रीय व्यापार यातील भेद सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- अ) व्यापारचक्राच्या विविध अवस्था स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) चलनवाढीची व्याख्या करा. चलनवाढीच्या विविध कारणांची चर्चा करा.
- प्र.4 रिकार्डोचा आंतरराष्ट्रीय व्यापारविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
- a) Explain the various phases of trade cycle.
- OR**
- b) Define inflation. Discuss various causes of inflation.
- Q.4 Explain the Ricardian theory of international trade.** **10**

Q.3 Broad Answer Questions. (Any One) **10**

a) What is Covid 19? Give Symptoms, effects and preventive measures of Covid 19.

OR

b) Describe in Climate Change and its effect of Human Health.

Q.4 Broad Answer Question. **10**

Describe Causes of Water Pollution and its effect of Human Health.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) राजकीय भूगोलाचे स्वरूप
 - 2) गाभा प्रदेश – संकल्पना
 - 3) कृष्णा पाणी वाटप तंट्या – संबंढित राज्य, राज्यांना मिळणारा पाणी वाटा
 - 4) भू – राजनीती संकल्पना
 - 5) सोलापूर जिल्हयातील उजनी धरणाच्या समस्या
 - 6) सीमारेषांचे प्रकार
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- अ) एच. जे. मकिंडर यांचा हृदय सिद्धांत स्थल-वर्णन करा.
किंवा
- ब) राष्ट्राची व्याख्या सांगून त्याच्या निर्मितीचे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न 10
- राज्याच्या व्याख्या सांगून त्याची मुलभूत अंगे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Paper – XI)
Political Geography (19101707)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagrams and give equations wherever necessary.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Use of stencils are allowed.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Political geography is the branch of _____ geography.
 - a) Physical
 - b) Human
 - c) Economic
 - d) Population
- 2) The book entitled "Demographic Ideals and Reality" was written by _____ in 1919.
 - a) Spykman
 - b) Helford Mackinder
 - c) A. T. Mahan
 - d) None of these
- 3) The shape of Myanmar and Afghanistan countries is just resembling to _____ shaped country.
 - a) elongated
 - b) prorated
 - c) fragmented
 - d) perforated
- 4) The _____ is a border found in between North Korea and South Korea.
 - a) 38 parallel
 - b) 49 parallel
 - c) 17 parallel
 - d) None of these
- 5) The total length of borders in between India and Myanmar is _____ Km.
 - a) 1643
 - b) 3488
 - c) 1752
 - d) 578
- 6) Thames river basin is a core region of _____.
 - a) U.S.A.
 - b) Australia
 - c) Great Britain
 - d) Brazil
- 7) The interstate water dispute of Krishna river is present in _____ state of India.
 - a) Gujarat - Madhya Pradesh - Maharashtra
 - b) Maharashtra - Karnataka - Andhra-Pradesh
 - c) Maharashtra - Karnataka - Tamil Nadu
 - d) None of these
- 8) The country which is surrounded by waters from three sides and its one side attached to continental parts, and then this type of location is known as _____ location.
 - a) littoral
 - b) two sea
 - c) peninsular
 - d) insular

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- 1) Nature of political geography
 - 2) Core Region
 - 3) Krishna River Water disputes
 - 4) Concept of Geo-politics
 - 5) Problems of Ujjani dam in Solapur district
 - 6) Types of boundaries
- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- a) Describe the Heart Land Theory of H. J. Mackinder.
- OR**
- b) Define the term of "Nation" and describe its various elements.
- Q.4 Broad Answer Question.** **10**
- Define the term of "state" and describe its various elements.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
History (Special Paper - XIII)
History of Mughal India (1526 A.D. to 1707 A.D.) (19101658)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ---- यास उद्यानाचा बादशाहा म्हणतात.
 अ) अकबर
 ब) हुमायून
 क) जहाँगीर
 ड) शहाजहान
- 2) शेरशहाच्या ताब्यांच्या नाण्याला ---- म्हणतात.
 अ) दाम
 ब) होन
 क) सिम
 ड) रूपया
- 3) लागवडीखालील असलेल्या उत्तम जमीनीला ---- म्हणतात.
 अ) बंजर
 ब) चाचर
 क) परोती
 ड) पोलाज
- 4) औरंगजेबाने मथुरा येथील ---- मंदिर पाडले.
 अ) रामाचे
 ब) केशवाचे
 क) यमाचे
 ड) शंकराचे
- 5) बिबि-का-मकबरा ही सुंदर इमारत ---- येथे आहे.
 अ) आग्रा
 ब) लाहोर
 क) औरंगाबाद
 ड) लखनौ
- 6) ताजमहाल ही सुंदर इमारत ---- नदीच्या काठावर आहे.
 अ) सतलज
 ब) गंगा
 क) गोदावरी
 ड) यमुना
- 7) अकबराचा मकबरा ---- येथे आहे.
 अ) दिल्ली
 ब) आग्रा
 क) लाहोर
 ड) सिकंदरा
- 8) मुमताजचे मुळ नाव ---- होते.
 अ) नूरजहाँ
 ब) बडी बेगम
 क) कुरुनिसा
 ड) अर्जुन्मंद बानो

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12
- 1) मुघलकालीन संगीताची थोडक्यात माहिती सांगा.
 - 2) जिजीया कराबद्दल थोडक्यात माहिती सांगा.
 - 3) बीबीका मकबरा थोडक्यात माहिती सांगा.
 - 4) मुघलकालीन कापड उद्योगाची थोडक्यात माहिती सांगा.
 - 5) दिल्लीचा लाल किल्ल्याची थोडक्यात माहिती सांगा.
 - 6) झब्त पध्दतीची थोडक्यात माहिती सांगा.
- प्र.3 खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अ) अकबर कालीन प्रशासन व्यवस्थेची चर्चा करा.
किंवा
- ब) शहाजहाँनची कारकिर्द म्हणजे "सुवर्णयुग" स्पष्ट करा.
- प्र.4 मोघलकालीन स्थापत्य कलेचा आढावा द्या. 10

Seat
No.

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
History (Special Paper - XIII)**

History of Mughal India (1526 A.D. to 1707 A.D.) (19101658)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ was known as King of Gardan.
 - a) Akbar
 - b) Humayun
 - c) Jahangir
 - d) Shahjahan
- 2) The copper coin of Shershah was called as _____.
 - a) Dam
 - b) Hon
 - c) Sim
 - d) Rupya
- 3) The best land of cultivated known as _____.
 - a) Banjar
 - b) Chacher
 - c) Paroti
 - d) Polaj
- 4) Aurangzeb demolished _____ temple in Mathura.
 - a) Rama
 - b) Keshav
 - c) Yama
 - d) Shankar
- 5) _____ is the beautiful building of Bibi-Ka-Makabara.
 - a) Agra
 - b) Lahore
 - c) Aurangabad
 - d) Lucknow
- 6) The beautiful building of Taj Mahal is situated on the bank of _____.
 - a) Satlaj
 - b) Ganga
 - c) Godawari
 - d) Yamuna
- 7) _____ is the Akbar Makbara located.
 - a) Delhi
 - b) Agra
 - c) Lahore
 - d) Shikandara
- 8) _____ original name of Mumtaj.
 - a) Noorjahan
 - b) Badi Began
 - c) Kurunisa
 - d) Arjumand Bano

Q.2 Write a Short Answers (Any Four)**12**

- a) State short information about music in Mughal.
- b) State short information about jizya tax.
- c) State short information about Bibika Makbara.
- d) State short information about cloth industry in Mughal period.
- e) State short information about Red Fort of Delhi.
- f) State short information about Zabta system.

- Q.3** a) Discuss the administration system of Akbar period. **10**
OR
b) The Shahjahan period was called as “Golden Age”. Explain in details.
- Q.4** Review in detail the architecture during Mughal period. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XIII)
Political Sociology (19101673)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालीलपैकी दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधान पूर्ण करा. 08

- 1) राजकीय ---- म्हणजे असे लोक की ज्यांना कोणत्याही मूल्यांचा अधिक वाटा मिळतो.
 अ) बदल
 ब) अभिजन
 क) सहभाग
 ड) संसूचन
- 2) कार्ल ड्वाईश ---- शास्त्रज्ञ होता.
 अ) अमेरिका
 ब) जर्मनी
 क) भारत
 ड) इंग्लंड
- 3) "मनुष्य हा समाजशील प्राणी आहे" असे ---- ने म्हटले आहे.
 अ) मोस्का
 ब) हार्डग्रेव्ह
 क) अॅरिस्टॉटल
 ड) स्पेन्सर
- 4) नियंत्रण संसूचन व्यवस्था शास्त्राचा पाया ---- ने विकसित केला.
 अ) रॉबर्ट वायनर
 ब) हार्डग्रेव्ह
 क) ए. आर. देसाई
 ड) कार्ल ड्वाईश
- 5) "राजकीय अभिजन" ही संकल्पना ---- ने विकसित केली.
 अ) मोस्का
 ब) अॅरॉन
 क) स्पेन्सर
 ड) सी. डब्ल्यू. मिल्स
- 6) "एलिट" हा शब्द ---- शब्दापासून विकसित झाला आहे.
 अ) एलिग्रे
 ब) सत्ता
 क) अधिकार
 ड) लोक
- 7) "राजकीय विनाश" ही संकल्पना ---- ने मांडली.
 अ) ए. सी. दुबे
 ब) सॅम्युअल हंटींग्टन
 क) एन. आर. इनामदार
 ड) व्ही. एम. सिरसीकर
- 8) कार्ल मार्क्सच्या मते सत्तेची उगमस्थाने ---- मध्ये असतात.
 अ) सांस्कृतिक
 ब) राजकारण
 क) भौतिकता
 ड) धार्मिकता

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) राजकीय सहभाग
- 2) राजकीय संसूचन
- 3) राजकीय बदल
- 4) राजकीय अभिजन
- 5) राजकीय सहभागातील अडथळे
- 6) अभिजनांचे अभिसरण म्हणजे काय?

प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा.

10

अ) राजकीय बदलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) राजकीय संसूचनाची साधने स्पष्ट करा.

प्र.4 राजकीय सहभागाचे प्रकार स्पष्ट करा.

10

- Q.3 Write answers to any one of following.** **10**
- a) Explain to the importance of political change.
- OR**
- b) Explain to the means of political communication.
- Q.4 Explain to the kinds of political participation.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार) 12**
- 1) सकारात्मक मानसशास्त्र म्हणजे काय?
 - 2) खुशालीचे मानसशास्त्र
 - 3) सुख म्हणजे काय?
 - 4) आत्मवास्तविकरण
 - 5) सुख आणि सकारात्मक वर्तन
 - 6) व्यक्तीगत ध्येयाचे मापन
- प्र.3 कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) सकारात्मक मानसशास्त्राचे ध्येय आणि व्याख्या स्पष्ट करा.
किंवा
 - 2) ध्येय आणि मुलभूत मानवी गरजांची परिपुर्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4 आत्मवास्तविकरण सुखाच्या आत्मसुखाचा मुलाधर स्पष्ट करा. 10**

- Q.2 Write Short Answers (Any Four)** **12**
- a) What is area of positive psychology?
 - b) Psychology of well-being
 - c) What is happiness?
 - d) Self realization
 - e) Happiness and positive behavior
 - f) What is measuring personal goals?
- Q.3** a) Define goals and definition of positive psychology. **10**
OR
b) Explain goals and the fulfillment of basic human needs.
- Q.4** What is self realization the eudemonic basis of happiness? **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) सौंदर्य म्हणजे काय?
- ब) सौंदर्य आणि अनुभूतीतील फरक स्पष्ट करा.
- क) सौंदर्यशास्त्राची व्याख्या द्या.
- ड) कला म्हणजे काय?
- इ) सौंदर्यानुभूती ची व्याख्या स्पष्ट करा.
- ई) आकार आणि द्रव्य या संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 अ) सौंदर्यनुभवाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10
- किंवा
- ब) सौंदर्यशास्त्राच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.4 सौंदर्यानुभवाविषयी बी. सी. मर्ढेकर यांची मते स्पष्ट करा. 10

Seat
No.

--

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper - XIII)
Outlines of Aesthetics (19101688)**

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ is Aesthetic concept.

a) Expression	b) Prediction
c) Proposition	d) None of these
- 2) Word symbols are used in _____.

a) Art	b) Beauty
c) Sublime	d) Literature
- 3) There are _____ subtle elements.

a) Three	b) Four
c) Five	d) Six
- 4) _____ is written by Plato.

a) Ethica	b) Mathematica
c) Republic	d) Society
- 5) _____ is a branch of philosophy.

a) Aesthetics	b) Sociology
c) Political science	d) Geography
- 6) There are _____ sense organs.

a) Four	b) Five
c) Six	d) Seven
- 7) Art is a best _____ medicine.

a) Political	b) Economical
c) Physical	d) Social
- 8) _____ is distinguished between bliss and pleasure.

a) Kant	b) Ayer
c) Mill	d) Santayana

Q.2 Write a Short Answers. (Any Four)**12**

- a) What is beauty?
- b) Distinguish between beauty and experience.
- c) Define aesthetics.
- d) What is art?
- e) Define Aesthetic experience.
- f) Explain the concept of Form and matter.

- Q.3** a) Explain the characteristics of aesthetics experience. **10**
OR
b) Explain the problems of aesthetics.
- Q.4** Explain the aesthetics experience views of B. C. Mardhekar. **10**

प्र.2 लघुत्तरी प्रश्न. (कोणतेही चार)

- अ) गैर संभाव्यता नमुना निवडीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) सहभागी निरीक्षण स्पष्ट करा.
- क) प्राथमिक माहिती संकलन स्पष्ट करा.
- ड) प्रश्नावलीचे गुण स्पष्ट करा.
- इ) संकेतीकरण म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- ई) मुलाखतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

- अ) मुलाखतीचे व्याख्या देऊन मुलाखतीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) नमुना निवडीची व्याख्या देऊन नमुना निवडीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.4 प्रश्नावलीची व्याख्या देऊन प्रश्नावलीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper - XIII)
Social Research Methods (19101663)

Day & Date: Thursday, 18-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Which of the following is not a source of primary data collection?
 - a) Interview
 - b) Questionnaire
 - c) Journals
 - d) None of above
- 2) Interview schedule is the main tool for _____ type of research.
 - a) Survey
 - b) Experimental
 - c) Historical
 - d) Empirical
- 3) Multistage stratified sampling is a type of _____ sampling.
 - a) convenient
 - b) non probability
 - c) purposive
 - d) probability
- 4) Types of data collection are _____.
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
- 5) Types of observations are _____.
 - a) 3
 - b) 4
 - c) 2
 - d) 5
- 6) Report writing is the _____ step of research.
 - a) first
 - b) second
 - c) third
 - d) last
- 7) Objectivity is a merit of _____ observation.
 - a) participant
 - b) non participant
 - c) controlled
 - d) None of above
- 8) Convenience sampling is a type of _____.
 - a) probability
 - b) simple random
 - c) non probability
 - d) None of above

Q.2 Write a Short Answers (Any Four)

12

- a) Explain the types of non-probability sampling method.
- b) Explain participatory observation.
- c) Explain the collection of primary data collection.
- d) Explain the merits of the questionnaire.
- e) Explain what coding?
- f) Explain the type of interviews.

- Q.3** a) Define interview. Explain the advantages and disadvantages of the interview. **10**
OR
b) Explain the process of sample selection by explaining the pattern selection.
- Q.4** Explain the different types of questionnaires by defining the questionnaire. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH (Special Paper – XIV)
Indian English Literature (19101624)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences choosing the correct alternatives. 08

- 1) The Namesake depicts the life of _____ from birth until middle age who struggles as a second-generation immigrant.
 - a) Gagol Ganguli
 - b) Ashima Ganguli
 - c) Ashok Ganguli
 - d) Ruth
- 2) Gagol and Maxine plan to join Gerald and Lydia in _____ for a week.
 - a) Columbia
 - b) America
 - c) New Hampshire
 - d) Oxford
- 3) The Ganguli family goes to Calcutta for _____ months.
 - a) five
 - b) six
 - c) seven
 - d) eight
- 4) Who used to say that trees are sacred in the poem, 'The Felling of Banyan Tree'?
 - a) Poet
 - b) Poet's father
 - c) Poet's mother
 - d) Poet's grandmother
- 5) The great Banyan Tree revealed its rings of _____ years.
 - a) one hundred
 - b) two hundred
 - c) three hundred
 - d) four hundred
- 6) What does Kurudavva gift Rani?
 - a) magical roots
 - b) bangles
 - c) fruits
 - d) vegetables
- 7) Which ordeal proves the chastity of Rani?
 - a) fire ordeal
 - b) snake ordeal
 - c) hot iron ordeal
 - d) none of these
- 8) 'Looking for a Cousin on a Swing' is a poem by _____.
 - a) Manohar Shetti
 - b) Dilip Chitre
 - c) Mamta Kalia
 - d) A. K. Ramanujan

Q.2 Short answer type questions. (Any Four) 12

- a) Give features of postmodern Indian English poetry.
- b) Explain silent features of postmodern Indian English novel.
- c) Critically analyze the poem, 'Animal Planet'.
- d) Write a note on the theme of the poem, 'Tribute to Papa'.
- e) Explain the figures of speech used in the poem, 'Felling of Banyan Tree'.
- f) Write a note on the mood of the poet in the poem, 'Looking for a Cousin on a Swing'.

Q.3 Answer any one of the following questions. **10**

a) Describe the play, 'Nagamandala' as a mythological play.

OR

b) Describe the character of Rani in the play, 'Nagamandala'.

Q.4 Answer the following question. **10**

How does Jhumpa Lahiri depict the culture crises in the novel, 'The Namesake'?

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। **12**
- 1) हिंदी दलित कविता की दो विशेषताएँ लिखिए।
 - 2) हिंदी स्त्रीवादी कविता के प्रमुख कवियत्रियों के नामों का उल्लेख कीजिए।
 - 3) प्रसाद युगीन नाटककारों के नाम लिखिए।
 - 4) मृदुला गर्ग का परिचय लिखिए।
 - 5) संजीव का परिचय लिखिए।
 - 6) अमरकांत का परिचय लिखिए।
- प्र.3** प्रयोगवादी काव्य की प्रमुख विशेषताएँ लिखिए। **10**
- अथवा**
- हिंदी उपन्यास साहित्य का उद्भव और विकास लिखिए।
- प्र.4** हिंदी कहानी साहित्य का उद्भव और विकास लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – XIV)
Study of Kannada Language (19101604)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಭಾಷೆ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತದ – ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ.
 - 1) ಭಾಷ್
 - 2) ಭಾಷಣ
 - 3) ಶಹಬಾಶ್
 - 4) ಭೃಷೆ
- 2) ಮಾನವ ಭಾಷೆ ಸಂಕೇತಗಳ –
 - 1) ಗೊಂದಲ
 - 2) ಮನೆ
 - 3) ಜಗಳ
 - 4) ವ್ಯವಸ್ಥೆ
- 3) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿ ಅನೇಕ – ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.
 - 1) ಶಬ್ದ
 - 2) ವಾಕ್ಯ
 - 3) ನುಡಿ
 - 4) ಅವಸ್ಥೆ
- 4) 'ಹೇಳಲಿಕ್' ಇದು – ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪದ.
 - 1) ಮೈಸೂರು
 - 2) ಧಾರವಾಡ
 - 3) ಗುಲಬರ್ಗಾ
 - 4) ಕೊಂಕಣಿ
- 5) ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯ ಭಿನ್ನನಾದುದು –
 - 1) ಆಹಾರದಿಂದ
 - 2) ಭಾಷಿಯಿಂದ
 - 3) ನಿದ್ರೆಯಿಂದ
 - 4) ಜಗಳದಿಂದ
- 6) ಆಲಯ ಅಂದರೆ –
 - 1) ಶಾಲೆ
 - 2) ಅಂಗಳ
 - 3) ಮನೆ
 - 4) ಗಂಗಾ
- 7) ಚಗತ್ತಿನ ದೊಡ್ಡ ಭಾಷಾ ಪರಿವಾರ –
 - 1) ದ್ರಾವಿಡ
 - 2) ಇಂಡೋಯುರೋಪಿಯನ್
 - 3) ಆರ್ಯ
 - 4) ಸಿವೋ-ಟಿಬೆಟಿಯನ್
- 8) 'ಇಸಿಲ' ಪದ ಇರುವ ಶಾಸನ – ಶಾಸನ.
 - 1) ಅಶೋಕನ
 - 2) ಬೆಳತೂರು
 - 3) ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ
 - 4) ಹಳ್ಳಿಡಿ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು
- 2) ದ್ರಾವಿಡ ಪದ
- 3) ಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವ
- 4) ಸ್ವರಧ್ವನಿಗಳು
- 5) ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು
- 6) ಘೋಷ ಧ್ವನಿಮಾಗಳು

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ : ಅವಸ್ಥಾ ಭೇದಗಳು, ಪ್ರಭೇದಗಳು ಯಾವುವು? ವಿವರಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
- 2) ಭಾಷೆ : ಉಗಮ-ವಾದಗಳು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

10

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) पंडित वाङ्मयाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
 - 2) श्रीधर पंडिताचा जन्म कोठे झाला? व त्यांच्या ग्रंथाची नावे लिहा.
 - 3) शाहिरी वाङ्मयाचा श्रोता कोण होता?
 - 4) शाहिरी वाङ्मयाचे ठिकाण कोणते असत?
 - 5) बखरीचे वर्गीकरण किती प्रकारात केले आहे?
 - 6) सभासदाची बखर कोणी लिहिली? आणि त्यात कोणाचे चरित्र आले आहे?
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) **10**
- वामन पंडिताच्या काव्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- किंवा**
- शाहिरी वाङ्मयाचे स्वरूप विशेष स्पष्ट करा.
- प्र.4** बखर वाङ्मय म्हणजे काय? ते स्पष्ट करून बखर वाङ्मयाच्या प्रेरणा स्वरूप स्पष्ट करा. **10**

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (फक्त 4)
- 1) अमात्यपरीक्षा
 - 2) चाणक्य
 - 3) विद्येसंबंधी विविध मते
 - 4) मात्स्यन्याय
 - 5) राजधर्म
 - 6) ब्रह्मचार्याचे स्वधर्म
- प्र.3 स्वधर्माविषयी अर्थशास्त्राचे विचार सांगा. 10
किंवा
कार्यसामर्थ्याद्धि पुरुषसामर्थ्यम्। हे विधान स्पष्ट करा.
- प्र.4 गुप्तचरांचे प्रकार, काम व माहिती सांगा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper–XIV)
Urdu Tanqeed (19101619)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) اردو ادب کا شمار۔۔۔۔۔ میں ہوتا ہے۔

(A) مغربی ادب۔

(B) مشرقی ادب۔

(C) لاطینی ادب۔

(D) ترکی ادب۔

(2) "مغربی تنقید" کو جوں کا توں قبول کرنے والوں میں۔۔۔۔۔ کا نام سرفہرست ہے۔

(A) عبدالرحمن بجنوری۔

(B) آل احمد سرور۔

(C) کلیم الدین احمد۔

(D) مولانا حالی۔

(3) "سائینٹفک تنقید" مغربی نقاد۔۔۔۔۔ کے نظریے پر منحصر ہے۔

(A) ملٹن۔

(B) فرائڈ۔

(C) ارسطو۔

(D) ٹین۔

(4) اردو ادب میں "نفسیاتی تنقید"۔۔۔۔۔ کی دین ہے۔

(A) مکالے۔

(B) ٹی۔ ایس۔ ایلین۔

(C) سیگنڈ فرائڈ۔

(D) افلاطون۔

(5) "میراجی" کا تعلق۔۔۔۔۔ سے ہے۔

(A) مارکسی تنقید۔

(B) جمالیاتی تنقید۔

(C) تقابلی تنقید۔

(D) نفسیاتی تنقید۔

(6)۔۔۔۔۔ "ادب برائے ادب" کے قائل نہیں ہے۔

(A) سید مسعود حسین رضوی۔

(B) سید احتشام حسین۔

(C) محمد حسین آزاد۔

(D) شبلی نعمانی۔

7)----- نے تعصب اور جانبداری کے باعث اپنی کتاب "آب حیات" کے پہلے ایڈیشن میں مومن کو نظر انداز کر دیا تھا۔

(A) مولانا حالی۔

(B) کلیم الدین احمد۔

(C) محمد حسین آزاد۔

(D) سید احتشام حسین۔

8) "نئے اور پرانے چراغ" یہ تنقیدی تصنیف۔۔۔۔ کی تحریر کردہ شاہکار تصنیف ہے۔

(A) کلیم الدین احمد۔

(B) آل احمد سرور۔

(C) شمس الرحمن فاروقی۔

(D) نیاز فتح پوری۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) "تحقیق و تنقید" کے باہمی رشتہ کی وضاحت مختصر وضاحت کیجیے۔

(2) تصنیف "آب حیات" کے بارے میں مختصر معلومات لکھیے۔

(3) "مقدمہ شعر و شاعری" پر مختصر روشنی ڈالیے۔

(4) "سائینٹفک تنقید" پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(5) "ترقی پسند تنقید" سے کیا مراد ہے؟ مختصر وضاحت کیجیے۔

(6) "اردو تنقید پر مغرب کے اثرات" پر مختصر نوٹ قلمبند کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) "ادب اور زندگی" کے باہمی رشتہ کی مفصل وضاحت کیجیے۔

(2) "نفسیاتی تنقید" سے کیا مراد ہے؟ اس کے علمبرداروں کی تنقیدی خدمات کا مفصل جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. "موازنہ انیس و دبیر" کا تنقیدی جائزہ لیجیے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) पार्श्वनाथाची माहिती सांगा.
 - 2) जैन धर्मातील श्वेतांबर पथाची माहिती लिहा.
 - 3) जैन धर्मातील तीन गुणव्रते स्पष्ट करा.
 - 4) बौद्ध धर्मातील चार आर्यसत्याची माहिती लिहा.
 - 5) बौद्ध भिक्षूची व्रते व नियम सांगा.
 - 6) बौद्ध धर्माच्या प्रसाराची दोन कारणे सांगा.
- प्र.3 जैन धर्माचा पूर्व इतिहास सांगा.** **10**
- किंवा**
- बौद्ध धर्माच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 बौद्ध धर्मातील पंचशील तत्त्वे स्पष्ट करा.** **10**

Q.3 Trace the early history of Jainism. **10**
OR
Describe the causes for the rise of Bouddha religion.

Q.4 Explain the Panchil Tatve of Boudha Religion. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper – XIV)
History of Economic Thought - II (19101669)**

Day & Date: Friday, 19-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) ग्रामोद्योगांना संरक्षण दिले पाहिजे असे ---- यांनी म्हटले.
अ) दादाभाई नौरोजी ब) महात्मा गांधी
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ड) डॉ. अमर्त्य सेन
- 2) राजवित्तीय धोरण ---- मार्फत राबविले जाते.
अ) मध्यवर्ती बँक ब) मध्यवर्ती सरकार
क) नाबार्ड ड) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
- 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ----- शेतीचे जोरदार समर्थन केले.
अ) सामुदायिक ब) वैयक्तिक
क) संयुक्त ड) यापैकी नाही
- 4) आर्थिक निसारणाचा सिध्दान्त ---- यांनी मांडला.
अ) महात्मा गांधी ब) अमर्त्य सेन
क) दादाभाई नौरोजी ड) डॉ. अब्दुल कलाम
- 5) डॉ. अमर्त्य सेन यांनी ---- हे पुस्तक लिहिले.
अ) Das Capital ब) Principles of Economics
क) Wealth of Nations ड) Poverty and Famines
- 6) महात्मा गांधी यांनी ---- ही कल्पना मांडली.
अ) नफा ब) संपत्ती
क) विश्वस्त ड) यापैकी नाही
- 7) मंदीच्या काळात जे.एम्.केन्सने ---- अंदाजपत्रकांचे समर्थन केले.
अ) समान ब) तुटीचे
क) शून्य ड) शिलकीचे
- 8) 'शिक्षणाच्या माध्यमातून ज्ञान संपादन करता येते व आयुष्याचे नियोजन करता येते' असे ---- यांनी म्हटले.
अ) डॉ. अमर्त्य सेन ब) डॉ. अब्दुल कलाम
क) डॉ. आंबेडकर ड) मनमोहन सिंग

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) डॉ. आंबेडकर यांचे शेती विषयक विचार सांगा.
 - 2) अमर्त्य सेन यांची सामाजिक निवडीची कल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) प्रभावी मागणीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) नव प्रवर्तन म्हणजे काय?
 - 5) पुरा प्रतिमान (PURA Model) बाबत चर्चा करा.
 - 6) मेक इन इंडिया कार्यक्रमाची उद्दिष्टे सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- महात्मा गांधी यांचे विविध आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- तुटीचा खर्च आणि सार्वजनिक कार्ये याबाबत केन्सचे विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील नवीन आर्थिक धोरणाचे फायदे-तोटे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper – XIV)
History of Economic Thought - II (19101669)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Village industry should be protected said by _____.
 a) Dadasaheb Naoroji b) Mahatma Gandhi
 c) Dr. Babasaheb Ambedkar d) Dr. Amartya Sen
- 2) Fiscal policy is implemented by _____.
 a) Central Bank b) Central Government
 c) NABARD d) State Bank of India
- 3) Dr. Babasaheb Ambedkar strongly recommended _____ agriculture.
 a) Collective b) Individual
 c) Joint d) None of these
- 4) The theory of economic drain put forth by _____.
 a) Mahatma Gandhi b) Dr. Amartya Sen
 c) Dadabhai Naoroji d) Dr. Abdul Kalam
- 5) Dr. Amartya Sen has written the book named _____.
 a) Das Capital b) Principles of Economics
 c) Wealth of Nations d) Poverty and famines
- 6) Mahatma Gandhi introduced the concept of _____.
 a) Doctrine of profit b) Doctrine of wealth
 c) Doctrine of trusteeship d) None of these
- 7) J. M. Keynes suggested _____ budget in depression.
 a) Equal b) Deficit
 c) Zero d) Surplus
- 8) "Education is a process of acquiring knowledge and programme of life" said by _____.
 a) Dr. Amartya Sen b) Dr. Abdul Kalam
 c) Dr. Ambedkar d) Manmohan Singh

Q.2 Write answer in short. (Any Four)**12**

- 1) State the Dr. Ambedkar's views on agriculture.
- 2) Explain the Amartya Sen's concept of social choice.
- 3) Explain the concept of effective demand.
- 4) What is innovation?
- 5) Discuss about the PURA model.
- 6) State the objectives of make in India.

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
Explain the various economic ideas of Mahatma Gandhi.
OR
Explain the Keynesian ideas of deficit spending and public work.
- Q.4 Explain the merits and demerits of New Economic Policy in India.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- अ) आरोही पर्जन्य
- ब) सागरी प्रवाह म्हणजे काय?
- क) सागरी गती
- ड) नदी प्रणाली म्हणजे काय?
- इ) आर्द्रतेचे प्रकार
- ई) गल्फ-स्ट्रीम सागरी प्रवाह

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

10

सागरतळ रचना सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

प्रवाळ बेटे म्हणजे काय? सांगून प्रवाळ बेटांचे प्रकार लिहा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

'जलचक्र' संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

Q.3 Broad answer question. (Any One)

10

a) Explain ocean floor topography.

b) What is Coral Reefs? Write types of Coral Reefs.

Q.4 Broad answer question.

10

Explain 'Hydrological cycle' concept.

- प्र.2 टिपा लिहा (सहा पैकी चार) 12**
- 1) सामाजिक भूगोलाचे महत्त्व
 - 2) स्थलांतर
 - 3) बुशमेन जमातीचे सामाजिक जीवन
 - 4) बौद्ध धर्माची वैशिष्ट्ये
 - 5) भारतातील गुन्हेगारी
 - 6) जातीय संघर्षाची कारणे
- प्र.3 सामाजिक भूगोलाच्या व्याख्या सांगून त्याचे स्वरूप व व्याप्ती सांगा. 10**
- किंवा**
- झोपडपट्टी या समस्येवर भौगोलिक निबंध लिहा.
- प्र.4 मानवी वंश म्हणजे काय ते सांगून वंश वर्गीकरणाचे आधार स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Paper-XII)
Social Geography (19101709)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Stencils is allowed.
 4) Neat diagrams and maps must be drawn wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative given the following sentence.**08**

- 1) Social geography is a branch of _____ geography.
 - a) Physical
 - b) Regional
 - c) Historical
 - d) Human
- 2) Human behaviour is studied in _____ Geography.
 - a) Behaviour
 - b) Sexual
 - c) Colony
 - d) Medical
- 3) The northern people of India are called to as _____.
 - a) Dravidian
 - b) Arya
 - c) Negro
 - d) None of these
- 4) Horse shoeing technic was first used in India by _____.
 - a) Emperor Ashok
 - b) Emperor Babar
 - c) Emperor Samudraguppta
 - d) None of these
- 5) The Bushmen are a people of the _____ race.
 - a) Mangolaid
 - b) Caucasus
 - c) Nigrity
 - d) Negroid
- 6) Race is a _____ concept.
 - a) Biological
 - b) Geographic
 - c) Chemical
 - d) Natural
- 7) The Slum is called _____ in Delhi.
 - a) Zuggi
 - b) Cherries
 - c) Settlement
 - d) None of these
- 8) Anti social and anti behaviour of the people is called _____.
 - a) Reward
 - b) Crime
 - c) Punishment
 - d) Penalty

Q.2 Write notes. (Any Four)**12**

- a) Importance of Social Geography
- b) Migration
- c) Social life of the Bushman Tribe
- d) Characteristics of Buddhism
- e) Crime in India
- f) Causes of Ethnic Conflict

Q.3 Define Social geography and explain the nature and scope of social geography. **10**

OR

Write a geographical Essay on the problems of slum.

Q.4 What is the human race? Explain the basis of race classification? **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) पेशवे माधवराव आणि राघोबादादा यांच्यातील संबंध.
 - 2) माधवराव आणि निजाम यांच्यातील राक्षसभुवनच्या लढाईची माहिती द्या.
 - 3) नारायणराव पेशव्याच्या हत्तेच्या प्रसंगाची माहिती द्या.
 - 4) ब्रिटीश विरोधी निर्माण झालेल्या चतुःसंघाच्या निर्मितीची माहिती सांगा.
 - 5) हडपसरच्या लढाईची माहिती सांगा.
 - 6) गोतसभेविषयी थोडक्यात लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- बारभाई मंडळाच्या कार्याचा आढावा घ्या.
- किंवा**
- पेशवेकालीन लष्करी व्यवस्थेची माहिती द्या.
- प्र.4 मराठी सत्तेच्या ऱ्हासाची कारणे सांगा. 10**

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any One)** **10**
Review the work of Barbhai Mandal.
- OR**
- Describe the Military system of the Peshwa period.
- Q.4 Explain the reasons for the decline of the Maratha Power.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) वैश्विक सत्तासंतुलन म्हणजे काय?
 - 2) आसियन (ASEAN) संघटनेच्या सदस्याची नावे सांगा.
 - 3) एकध्रुवीय विश्वरचनेचा अर्थ सांगा.
 - 4) आंतरराष्ट्रीय कायद्याची उगमस्थाने
 - 5) सुरक्षा परिषदेचा नकाराधिकार म्हणजे काय?
 - 6) जागतिक व्यापार संघटना
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10**
- नवीन जागतिक व्यवस्था एकध्रुवीय कि बहुध्रुविया चर्चा करा.
किंवा
- भारत-चीन संबंधाचा आढावा घ्या.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10**
- सत्ता संतुलन म्हणजे काय? त्याची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad answers question. (One out of Two)** **10**
Discuss whether the New World order is Unipolar or Bipolar?
OR
Review the relationship between India and China.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
What is Balance of Power? Explain its various techniques.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Psychology (Paper – XIII)
Counselling Psychology (19101699)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 रिकाम्या जागा भरा.

08

- 1) "समुपदेशन" पहिला सिद्धांत ---- व त्यांचे सहकारी यांनी मांडला.
 अ) ई. जी. विलियमसन ब) लॅन्च
 क) मॅकी ड) थॉर्नडाईक
- 2) व्यक्ती, वैयक्तिक, समूह व कुटूंबासाठी ---- केले जाते.
 अ) मार्गदर्शन ब) सुचना
 क) चर्चा ड) समुपदेशन
- 3) ---- कालखंडामध्ये कारकीर्द विकासास प्रारंभ केला जातो.
 अ) पूर्व-शालेय ब) बालक
 क) किशोरवयीन ड) यापैकी नाही
- 4) अनेक व्यक्तींना कारकीर्द घडविण्याचा निर्णय घेताना ---- समस्या अडचणी असतात.
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार
- 5) विशिष्ट प्रकारच्या कार्यात यशस्वी निष्पादन अभियोग्यता संदर्भात व्यक्तीचा असणारा विश्वास म्हणजे ---- होय.
 अ) आत्म-गौरव ब) आत्म-मुल्याकन
 क) स्व-सामर्थ्य ड) यापैकी नाही
- 6) विक्री (1990) ग्राहकांची सेवा बंद करणे याची आठवण म्हणजे ग्राहकांची ---- होय.
 अ) अ-परिपक्वता ब) विघटन
 क) परिपक्व ड) यापैकी नाही
- 7) वार्ड (1984) यांनी समुपदेशनातील अंतिम नातेसंबंध बंदीची प्रक्रिया प्रकार ---- सुचित केले आहेत.
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार

- 8) समस्येसंदर्भात गरजू व्यक्तीची प्रेरणा वृद्धी करण्याची ——— आशा फायदेशीर ठरते.
अ) एकल
ब) बहूविध
क) द्वि-भाजक
ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12

- अ) समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक सांगा?
ब) कौटुंबिक जीवनाचा बदलता आकृतीबंध.
क) वैवाहिक समुपदेशन प्रक्रिया स्पष्ट करा?
ड) समुपदेशनाचे कराराचे फायदे स्पष्ट करा?
इ) आरोपनाचे चार प्रकार सांगा?
ई) समुपदेशनातील सद्यःस्थिती दृष्टीकोन सांगा?

प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10

समुपदेशनातील नातेसंबंधाची सुटका स्पष्ट करा?

किंवा

कारकीर्द/जीवनमार्ग समुपदेशन व्याख्या सांगून त्याचे महत्व आणि व्याप्ती विशद करा.

प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10

समुपदेशनातील नातेसंबंधाची निर्मिती करताना समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक वर्णन करा?

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Psychology (Paper – XIII)
Counselling Psychology (19101699)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks. (Multiple choice)**08**

- 1) The first theory of counselling was formulated by _____ and his colleagues.
 - a) E. G. Williamson
 - b) Lynch
 - c) Maki
 - d) Thorndike
- 2) _____ is conducted with person individually in groups and families.
 - a) Guidance
 - b) Suggestion
 - c) Discussion
 - d) Counselling
- 3) The processes of career development begins in the _____ years.
 - a) Pre-School
 - b) Child
 - c) Adolescent
 - d) None of these
- 4) Many people have _____ difficulties making career decision.
 - a) One
 - b) Two
 - c) Three
 - d) Four
- 5) _____ is a person's beliefs regarding her or his ability to successfully perform a particular task.
 - a) Self-esteem
 - b) Self-evaluation
 - c) Self-efficacy
 - d) None of these
- 6) Vickio (1990) closing serves as a reminder that the client has _____.
 - a) Unmatured
 - b) Disturbance
 - c) Matured
 - d) None of these
- 7) Ward (1984) has suggested _____ processes of closing a counselling relationship.
 - a) One
 - b) Two
 - c) Three
 - d) Four
- 8) Hope has _____ benefits including increasing a clients motivation to work on a problem.
 - a) Singal
 - b) Multiple
 - c) Dichotomas
 - d) None of these

Q.2 Write short answer. (Any Four)**12**

- a) Factors influence counselling process.
- b) The changing forms of family life.
- c) Explain the process of marriage counselling.
- d) Explain the advantages to contracts in counselling.
- e) State four types of attribution model
- f) State current trend's in counselling.

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

Explain the closing counselling relationship?

OR

Define "Career Counselling" Explain their Importance and scope for Adolescents?

Q.4 Answer of the following questions. 10

Describe Building Counselling Relationship as well as factor affects the counselling process?

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) नाथ संप्रदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) संप्रदायाची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 3) पसायदानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 4) भक्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) सुफी संप्रदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 6) भक्ती योग म्हणजे काय?
- प्र.3 संतांच्या शिकवणीचे महत्त्व स्पष्ट करा. 10**
- किंवा**
- मीराबाईंची मधुरा भक्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4 सद्गुरू आणि धर्मगुरू यातील भेद स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper-XIV)
Philosophy of Saints (19101689)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.

08

- 1) Dnyanayoga is philosophy of _____.
 a) Duty
 b) Bhakti
 c) Dnyana
 d) None of these
- 2) Saint Dnyaneshwara is a founder of _____ cult.
 a) Varkari
 b) Sufi
 c) Sunni
 d) Shaiva
- 3) Vaishnava is a _____.
 a) Religion
 b) Cult
 c) Humanity
 d) None of these
- 4) According to Hindu, Vedas are written by _____.
 a) Devil
 b) Man
 c) God
 d) None of these
- 5) Shaiva is an Indian _____.
 a) Religion
 b) Cult
 c) Humanity
 d) None of these
- 6) Saint Kabir is _____ period's thinker.
 a) Medieval
 b) Ancient
 c) Modern
 d) None of these
- 7) Evil means _____.
 a) Good things
 b) Bad things
 c) Moral things
 d) None of these
- 8) Karmayoga, Bhaktiyoga and Dnyanaoga are mutually _____.
 a) Complementary
 b) Contrary
 c) Contradictory
 d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Explain the characteristics of Nath cult.
- b) Explain the goals of cults.
- c) Explain the significance of Pasayadana.
- d) Explain the concept of bhakti.
- e) Explain the characteristics of Sufi cult.
- f) What is Bhakti yoga?

- Q.3** Explain the significance of the teachings of saints. **10**
OR
Explain the Mirabai's Madhura bhakti.
- Q.4** Distinguish between Sadguru and Dharmaguru. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

12

- 1) हिंदूकरण संकल्पना लिहा.
- 2) जादूचे प्रकार लिहा.
- 3) आदिवाशी समाजातील स्त्रियांचा दर्जा थोडक्यात लिहा.
- 4) स्थायी शेती आणि स्थानातरीत शेती म्हणजे काय?
- 5) बिरसा मुंडा चळवळीबद्दल लिहा
- 6) वारली कलेबद्दल लिहा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

सर्वात्मवादाचा सिद्धांत लिहा?

किंवा

आदिवाशी धर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4 भारतीय आदिवाशीचे आर्थिक वर्गीकरण स्पष्ट करा?

10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
SOCIOLOGY (Special Paper-XIV)
Sociology of Tribal Society (19101664)

Day & Date: Friday, 19-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) How many classification of tribal economy by Adam Smith?
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 2) Which Tribes celebrated Fanmodi Mohdombari festival?
 - a) Kolam
 - b) Fasepardhi
 - c) Kumar
 - d) Banjara
- 3) Who propounded the Animism theory?
 - a) Maxmular
 - b) Edward Taylor
 - c) James Frazer
 - d) Dr. Majumdar
- 4) Who state, the types of magic, white magic and black magic?
 - a) Malliowski
 - b) Dr. S. C. Dube
 - c) James Frazer
 - d) Stifan
- 5) What is say, for shifting cultivation in Naga Tribe?
 - a) Penda
 - b) Jhum
 - c) Bevara
 - d) Jimata
- 6) Which health problem is mainly found in tribal kids?
 - a) Kuposhan
 - b) Mudadus
 - c) Atisar
 - d) Govar Measules
- 7) Where warali tribes are found in Maharashtra?
 - a) Thane and Nashik
 - b) Dhule and Nashik
 - c) Pune and Latur
 - d) Pune and Solapur
- 8) Who say 'Do and Die' in Bodo movement?
 - a) Upendranath Brahma
 - b) Birasa Munda
 - c) Tilakha Mazi
 - d) Shibu Soren

Q.2 Short answer. (Any Four) 12

- 1) Write Hinduization concept.
- 2) Write types of Magic.
- 3) In short write a status of women in Tribal society.
- 4) What is mean by shifting cultivation and permanent cultivation?
- 5) Write on Birsa Muda movement?
- 6) Write on Warali Penting.

Q.3 Broad answers question (Write any one)

10

Write a theory of Animision.

OR

Write a Nature of Tribal Religion.

Q.4 Explain the economic classification of Indian tribe.

10

- Q.3 Answer the following question. (Any one)** **10**
- a) Write in detail about the three most important literacy skills.
 - b) Write a detailed note on Global Awareness, Civic and Health literacy.

- Q.4 Answer the following question.** **10**
- What are the Life Skills (FLIPS) a person needs to manage the challenges of everyday life?

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ENGLISH (Special Paper - XV)
Literatures in English (19101625)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) Walter had given all of his money to _____ to invest in liquor business.
 - a) Karl Lindner
 - b) Willy Harris
 - c) George Murchison
 - d) Joseph Asagai
- 2) What was the name of the grandmother of the Sudha Murthy?
 - a) Krishtakka
 - b) Krishna
 - c) Kamala
 - d) Kaveri
- 3) What was name of Cathy's boyfriend?
 - a) Jason
 - b) Kamal
 - c) Damien
 - d) Tom
- 4) Which popular Kannad author is mentioned in the short story by Sudha Muthya?
 - a) Kaveri
 - b) Kashi
 - c) Karmveera
 - d) Triveni
- 5) What was the name of Walter's wife?
 - a) Ruth
 - b) Beneatha
 - c) Megan
 - d) Anna
- 6) Franz Kafka was a _____ author.
 - a) Russian
 - b) British
 - c) German
 - d) Bohemian
- 7) What is the theme of the novel 'The Girl on the Train'?
 - a) Racism
 - b) Betrayal
 - c) Life commuters
 - d) Modern transport system
- 8) What was the name of the girl in the story 'Twenty six Men and Girl'?
 - a) Tanya
 - b) Betty
 - c) Mathilde
 - d) Vanya

Q.2 Write the answers in short. (Any four out of six) 12

- 1) What are the characteristics features of Afro-American Drama?
- 2) What are the features of 'Psychological Thriller' novel?
- 3) How did Sudha Murthy teach her grandmother to read?
- 4) How does Maxim Gorky depict the plight of workers in 'Twenty Six Men and Girl'?
- 5) Write a note character of Monsieur Loisel.
- 6) Why do Monsieur and Mathilde work for ten years?

Q.3 Broad question. (Any one) **10**

a) How does Younger family give more importance to self respect than money?

OR

b) How does dramatist focus on issues of poverty, alcoholism and racism in 'A Raisin in the Sun'?

Q.4 Broad question. **10**

What is the role of Rachel in finding the murder of Megan?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – XV)
Study of Kannada Folk Literature (19101605)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ ಓರ್ವ -

1) ಜಾನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸ	2) ಕಲಾವಿದ
3) ವ್ಯಾಪಾರಿ	4) ಪ್ರವಾಸಿಗ
 - 2) ಇವು ಗಂಡಸರ ಹಾಡುಗಳು

1) ಬುಲಾಯಿ ಹಾಡುಗಳು	2) ಸೋಬಾನ ಹಾಡುಗಳು
3) ಹಂತಿ ಪದಗಳು	4) ಸೀಗಿ ಹಾಡುಗಳು
 - 3) ಕೈ ಕೆಸರಾದರೆ ಬಾಯಿ -

1) ಕೆಸರು	2) ಮೊಸರು
3) ಹೊಲಸು	4) ಹಾಲು
 - 4) ಇದು ಹೆಂಗಸರ ಹಾಡು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.

1) ಡೊಳ್ಳಿನ ಪದ	2) ಬುಲಾಯಿ
3) ಕೋಲಾಟದ ಪದ	4) ಹಂತಿ
 - 5) -- ವೇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನ

1) ತತ್ವಪದ	2) ಒಗಟು
3) ವಚನ	4) ಗಾದೆ
 - 6) ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ - ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

1) ಅಜ್ಜಿ ಕಥೆಗಳು	2) ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳು
3) ಹಳ್ಳಿ ಹಾಡುಗಳು	4) ಅಕ್ಕನ ಕಥೆಗಳು
 - 7) ಆನವಾಣಿ - ಕವಿವಾಣಿ ಹೂ.

1) ಕಾಯಿ	2) ಎಲೆ
3) ಟೊಂಗಿ	4) ಬೇರು
 - 8) ನೃತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾದ ನಾಟಕ -

1) ದಾಸರಾಟ	2) ಡಪ್ಪಿನಾಟಿ
3) ದೊಡ್ಡಾಟ	4) ಯಕ್ಷಗಾನ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಗಾದೆ
- 2) ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ
- 3) ಗೀತೆ
- 4) ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ
- 5) ಯಕ್ಷಗಾನ
- 6) ಜಾನಪದ

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಯಾವುವು? ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ:

10

ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

- 8) 'ययाती' ही कादंबरी कुणी लिहली आहे?
अ) वि. द. घाटे
ब) वि. स. खांडेकर
क) प्र. के. अत्रे
ड) साने गुरुजी

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12

- 1) जाहिरात लेखनासाठी कोणते आवश्यक गुण असावेत?
- 2) दूरचित्रवाणीसाठी जाहिरातीची मांडणी कशी असावी?
- 3) ग्रंथपरीक्षणासाठी कोणत्या गोष्टी आवश्यक आहेत?
- 4) ग्रंथपरीक्षणाची भाषा कशी असावी?
- 5) आकाशवाणीच्या निवेदकाकडे कोणते कौशल्य असावे?
- 6) एखाद्या कार्यक्रमाची रूपरेषा कशी असते?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10

जाहिरातीचे घटक सांगून वर्तमानपत्रातील साडी सेल च्या जाहिरातीचे वर्णन लिहा.

किंवा

तुम्ही पाहिलेल्या पर्यटन स्थळाचे अनुभव कथन करा.

प्र.4 तुम्ही वाचलेल्या कोणत्याही एका साहित्यकृतीचे परिक्षण लिहा. 10

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) रथवेग
 - 2) विदूषक
 - 3) पताकास्थानम्
 - 4) विष्कंभक
 - 5) सूत्रधार
 - 6) राजाचे आर्यत्व
- प्र.3 'निसर्गकन्या शकुन्तला' यावर निबंध लिहा. 10
किंवा
तृतीय अंकाचे रसग्रहण करा.
- प्र.4 अभिज्ञानाशाकुन्तलम् या नाटकाचे रसग्रहण करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper-XV)
Urdu ki Adabi Tahriken (19101620)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) 1936ء میں ----- تحریک کا آغاز ہوا۔

(A) علی گڑھ۔ (B) رومانوی۔

(C) ترقی پسند۔ (D) جدیدیت۔

(2) انگارے کو ترقی پسند تحریک کا نقطہ ----- کہا جاسکتا ہے۔

(A) آغاز۔ (B) عروج۔

(C) زوال۔ (D) کمال۔

(3) ترقی پسند تحریک کی پہلی کل ہند کانفرنس ----- میں ہوئی۔

(A) دہلی۔ (B) لکھنؤ۔

(C) غازی پور۔ (D) اعظم گڑھ۔

(4) منٹو کا انتقال ----- کی وجہ سے ہوا۔

(A) کینسر۔ (B) کثرتِ شراب نوشی۔

(C) حویلی سے گرنے۔ (D) حادثے۔

(5) کیفی اعظمی کا اصل نام ----- تھا۔

(A) مرزا بیگ۔ (B) مصطفیٰ کمال۔

(C) عظیم بیگ۔ (D) اختر حسین رضوی۔

(6) ساحر نے پرچھائیاں ----- موضوع پر لکھی تھی۔

(A) تغزل۔ (B) طوائف۔

(C) امن عالم۔ (D) مذہب۔

(7) فیض ترقی پسندوں کے-----تھے۔

- (A) امیر تقی میر۔
 (B) امیر خسرو۔
 (C) غالب۔
 (D) وجہی۔

(8) جدیدیت کی تحریک کے سب سے بڑے حامیوں میں کس کا شمار کیا جاتا ہے؟

- (A) شمس الرحمن فاروقی۔
 (B) اختر الایمان۔
 (C) قاضی عبدالغفار۔
 (D) قاضی عبدالستار۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) کینی اعظمی کا تعارف لکھیے۔

(2) پریم چند کا تعارف لکھیے۔

(3) راجندر سنگھ بیدی کا تعارف لکھیے۔

(4) شمس الرحمن فاروقی کا تعارف لکھیے۔

(5) قرۃ العین حیدر کا تعارف لکھیے۔

(6) جوش ملیح آبادی کا تعارف لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) ترقی پسند تحریک کے اغراض و مقاصد لکھیے۔

(2) ترقی پسند تحریک کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

جدیدیت کی تحریک پر مفصل نوٹ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper XV)
Art and Architecture in Ancient India (19101680)**

Day & Date: Monday, 22-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) आंध्रप्रदेशातील गुंटूर पासून 34 की.मी. अंतरावर असलेले अमरावती हे ठिकाण कशासाठी प्रसिद्ध आहे?
अ) मंदिर
ब) बौद्ध स्तूप
क) चर्च
ड) मशीद
- 2) अमरावती येथे तयार केलेली स्तूप शिल्पकला हि कोणती कला म्हणून ओळखली जाते?
अ) आंध्रकला
ब) गांधार कला
क) मथुरा कला
ड) शिल्पकला
- 3) बौद्ध आचार्य नागार्जुन यांच्या नावावरून ओळखले जाणाऱ्या बौद्ध स्तूपाचे ठिकाण कोणते?
अ) नागार्जुन कोंडा
ब) नरेंद्रकोंडा
क) दामोदर कोंडा
ड) दिकोंडा
- 4) कार्लेच्या लेण्या मधील 35 लेख कोणत्या लिपित कोरलेले आहे?
अ) मोडी लिपी
ब) प्राकृत लिपी
क) ब्रम्ही लिपी
ड) संस्कृत लिपी
- 5) महाराष्ट्रातील प्राचीन शैलगृह व भिंतीचित्रे यांचे एक जग प्रसिद्ध स्थळ कोणते?
अ) अजिंठा
ब) पुणे
क) पंढरपूर
ड) देहू
- 6) तंजावर येथील चोलकालीन प्राचीन मंदिर कोणते?
अ) नारायणाचे
ब) बृहदेस्वराचे
क) कोपेस्वराचे
ड) चंडिकादेवीचे
- 7) पल्लव कालीन महाबलीपुरम येथे कोणते मंदिर आहे?
अ) रथ मंदिर
ब) बृहदेस्वराचे
क) कोपेस्वराचे
ड) चंडिकादेवीचे
- 8) ओरिसा येथील कोणार्क या ठिकाणी कोणते मंदिर आहे?
अ) सूर्य मंदिर
ब) बृहदेस्वराचे
क) कोपेस्वराचे
ड) चंडिकादेवीचे

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) अमरावतीच्या स्तूपाची थोडक्यात माहिती द्या.
 - 2) नागार्जुनकोंडा स्तूपाची थोडक्यात माहिती द्या.
 - 3) वेरूळचे कैलास लेण्याबाबत थोडक्यात माहिती द्या.
 - 4) गुप्तकालीन मंदिर वास्तूकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 5) गुप्तकालीन शिल्पकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 6) पल्लवकालीन शिल्पकलेची माहिती द्या.
- प्र.3** खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे द्या (कोणताही एक) **10**
- प्राचीन भारतातील चित्रकलेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा.
- किंवा**
- उत्तर भारतातील मंदिराचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.4** दक्षिण भारतातील मंदिराचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper XV)
Art and Architecture in Ancient India (19101680)**

Day & Date: Monday, 22-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Amravati is a famous place located at a distance of 34 km from Guntur in Andhra Pradesh?
 - a) Temple
 - b) Buddhist Stupa
 - c) Church
 - d) Mosque
- 2) The stupa sculpture at Amravati is known as art?
 - a) Andhra Arts
 - b) Gandhara Arts
 - c) Mathura Arts
 - d) Sculpture
- 3) What is the location of the Buddhist stupa known by the name of Buddhist Acharya Nagarjuna?
 - a) Nagarjuna Konda
 - b) Narendra Konda
 - c) Damodar Konda
 - d) Dikonda
- 4) In which script are the 35 articles in Carly's Caves inscribed?
 - a) Modi script
 - b) Prakrit script
 - c) Brahmi script
 - d) Sanskrit script
- 5) What is one of the world famous places of ancient rock houses and murals in Maharashtra?
 - a) Ajanta
 - b) Pune
 - c) Pandharpur
 - d) Dehu
- 6) Which is the oldest Chola temple in Thanjavur?
 - a) Narayana
 - b) Brihadeshwar
 - c) Kopeshwar
 - d) Chandikadivi
- 7) Which temple is located at Mahabalipuram during the Pallava Period?
 - a) Rath temple
 - b) Brihadeshwar
 - c) Kopeshwar
 - d) Chandikadivi
- 8) Which temple is located at Konark in Orissa?
 - a) San Temple
 - b) Brihadeshwar
 - c) Kopeshwar
 - d) Chandikadivi

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- a) Briefly describe the Amravati Stupa.
- b) Briefly describe the Nagarjuna Konda Stupa.
- c) Briefly give information about the Kailas Caves of Ellora.
- d) Describe the features of Gupta period temple architecture.
- e) Describe the features of Gupta period sculpture.
- f) Describe the features of Pallava period sculpture.

Q.3 Give detailed answer to the following questions (Any One) 10

a) Describe the nature and features of painting in ancient India.

OR

b) Describe the nature and features of temples in North India.

Q.4 Answer the following Questions in Detail. 10

Describe the nature and features of temples in South India.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
ECONOMICS (Special Paper – XV)
Economics of Development - II (19101670)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw diagram where necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) Trade between two or more countries is known as _____.
 a) Internal Business b) External Trade
 c) International Trade d) Unilateral Trade
- 2) _____ This is an international organization.
 a) IMF b) ADB
 c) World Bank d) All of the above
- 3) _____ Bank implements the monetary policy.
 a) Central Bank b) Bank of England
 c) State Bank of India d) None of these
- 4) The foreign capital inflows in _____ form.
 a) Foreign direct Investment
 b) External commercial borrowings
 c) Borrowing from international institutions
 d) All of the above
- 5) The primary purpose of the RBI monetary policy is to maintain _____.
 a) Wealth b) Exchange Rate
 c) Growth d) Price Stability
- 6) Budget is an instrument of _____.
 a) Monetary Policy b) Fiscal Policy
 c) Trade Policy d) Exchange Rate Policy
- 7) _____ is not a sustainable goal targeted to be achieved by 2030.
 a) Gender equality b) Zero hunger
 c) Good health and wellbeing d) Space research
- 8) _____ is not a 'renewable' energy source.
 a) Solar b) Coal
 c) Weve d) Wind

Q.2 Write short Answers. (Any Four)**12**

- 1) What is foreign capital?
- 2) Explain the concept of sustainable development.
- 3) Write the merits and demerits of free trade.
- 4) Write the measures for environment protection.
- 5) Explain the types of public foreign investment.
- 6) Explain the Internal and external sources of finance.

- Q.3 Broad answers question. (Any One)** **10**
- a) Explain the Role of MNC's in developing countries.
- OR**
- b) Explain the role of international trade in economic development.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Explain the role of foreign capital in Economic development.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार)** **12**
- 1) फॅसिस्ट पक्षाचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
 - 2) केमालपाशाच्या सामाजिक व शैक्षणिक सुधारणा सांगा.
 - 3) दुसऱ्या महायुद्धाचे कोणतेही दोन परिणाम स्पष्ट करा.
 - 4) शीतयुद्ध म्हणजे काय?
 - 5) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची उद्दिष्टे सांगा.
 - 6) संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या आर्थिक व सामाजिक समितीची माहिती द्या.
- प्र.3 हिटलरचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- शीतयुद्धाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4 दुसऱ्या महायुद्धाच्या कारणांचा सविस्तर आढावा घ्या.** **10**

Q.3 Explain the Internal policy of Hitler.

10

OR

Explain the effects of Cold war.

Q.4 Review the causes of World War II.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper–XV)
Comparative Government & Politics (19101675)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) इंग्लंड मधील महत्त्वाचे दोन राजकीय पक्ष कोणते?
 अ) हुजूर व उदारमतवादी ब) डेमोक्रेटिक व रिपब्लिकन
 क) हुजूर व मजूर ड) समाजवादी व डेमोक्रेटिक
- 2) — हे इंग्लंड मध्ये सार्वभौम आहे.
 अ) संसद ब) मंत्रिमंडळ
 क) न्यायालय ड) राजा / राजपद
- 3) — च्या कायदेमंडळाला काँग्रेस म्हणून ओळखले जाते.
 अ) अमेरिका ब) ब्रिटन
 क) स्विस ड) चीन
- 4) हाऊस ऑफ लॉर्ड्स हे — देशात आढळते.
 अ) स्वित्झर्लंड ब) फ्रांस
 क) इंग्लंड ड) अमेरिका
- 5) — कायदेमंडळाला फेडरल असेंब्ली असे म्हणतात.
 अ) स्विस ब) अमेरिका
 क) इंग्लंड ड) फ्रांस
- 6) अमेरिका कोणत्या खटल्यापासून न्यायालयीन पुनर्विलोकन अस्तित्वात आले?
 अ) रिटझ X ब्लान्डेल ब) मारबरी X मेडिसन
 क) एल्सवर्थ X जॉक्सन ड) आर्थर X निकोल्सन
- 7) अमेरिकेत — पध्दतीची न्यायव्यवस्था आहे.
 अ) एकेरी ब) दुहेरी
 क) तिहेरी ड) यापैकी नाही
- 8) अमेरिकेत कोणती पक्ष पध्दती आहे?
 अ) एकपक्ष ब) द्विपक्ष
 क) बहुपक्ष ड) पक्ष नाहीत

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) हाऊस ऑफ कॉमन्सची रचना
 - 2) प्रतिनिधी सभागृहाची रचना
 - 3) न्यायालयीन पुनर्विलोकन म्हणजे काय?
 - 4) स्विस संघराज्य व्यवस्था
 - 5) बहुपक्ष पध्दतीचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
 - 6) इंग्लंडमधील पक्ष पध्दती
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- हाऊस ऑफ लॉर्ड्सच्या (उमरावगृह) अधिकार आणि कार्ये यावर चर्चा करा.
किंवा
- स्विस पक्ष पध्दती सविस्तर लिहा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- अमेरिकन संघराज्य पध्दतीची वैशिष्ट्ये सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper–XV)
Comparative Government & Politics (19101675)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option.**08**

- 1) Which are two political parties dominant in U.K.?
 a) Conservative and Liberal b) Democratic and Republican
 c) Conservative and Labour d) Socialist and Democratic
- 2) In England _____ is the Sovereign.
 a) Parliament b) Cabinet
 c) Judiciary d) King/Crown
- 3) The _____ Legislature is known as Congress.
 a) America b) Britain
 c) Swiss d) China
- 4) House of Lords exists in _____.
 a) Swiss b) France
 c) England d) America
- 5) _____ assembly is called federal assembly.
 a) Swiss b) America
 c) England d) France
- 6) Through which case judicial review came into existence in U. S. A?
 a) Ritz x Blondel b) Marbury x Medison
 c) Ellsworth x Jackson d) Arthor x Nicolson
- 7) In American there is _____ methods Judicial system.
 a) First b) Second
 c) Third d) None of the above
- 8) Which Party System is adapted in America?
 a) One Party b) Two Party
 c) Multiparty d) No Party

Q.2 Write answer to any four of following (Four out of Six)**12**

- 1) Structure of the House of Commons.
- 2) Structure of the House of Representatives.
- 3) What is Judicial Review?
- 4) Swiss Federal System.
- 5) Two characteristics of Multi-party system.
- 6) Party system in U.K.

- Q.3 Write answer to any one of following (1 out of 2):** **10**
Discuss on powers and functions of House of Lords.
OR
Write an essay on Swiss Party System.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Explain the characteristics of America Federal System.

- 8) बुद्धीगुणांक =
- अ) $\frac{\text{शारीरिक वय}}{\text{मानसिक वय}}$ ब) $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारीरिक वय}}$
- क) $\frac{\text{शारीरिक वय}}{\text{मानसिक वय}} \times 100$ ड) $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारीरिक वय}} \times 100$

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) 16 PF प्रश्नावली.
- 2) प्रक्षेपन तंत्राचे स्वरूप.
- 3) विभिन्नात्मक/भेदक अभिक्षमता चाचणी
- 4) रॅव्हनची प्रागतिक संघात चाचणी
- 5) NEO व्यक्तिमत्व शोधिका.
- 6) स्ट्रॉगची अभिरुची शोधिका.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

10

प्रक्षेपन तंत्र म्हणून TAT आणि Draw-A-Person test स्पष्ट करा.

किंवा

वैद्यकीय प्रवेश परीक्षा चाचणी स्पष्ट करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

वेशलरची बुद्धीमापन चाचणी थोडक्यात स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad Answer question. (Any One)** **10**
Explain TAT and Draw-A-Person test as a projective technique.
OR
Explain medical college admission test.
- Q.4 Broad Answer question.** **10**
Explain briefly Wechsler scale of intelligence.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) राजकीय आदर्श म्हणजे काय?
- 2) समाजवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 3) अल्पसंख्यांकांचे हक्क स्पष्ट करा.
- 4) राजकीय तत्त्वज्ञानाचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
- 5) राज्यशास्त्र हे वस्तुनिष्ठ शास्त्र आहे का? स्पष्ट करा.
- 6) साम्यवादाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

राज्यशास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा आणि राज्यशास्त्र आणि राजकीय तत्त्वज्ञान यातील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

घटनावादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.4 आंतरराष्ट्रवाद आणि विश्व शासन यातील भेद स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper – XV)
Political Philosophy (19101690)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) There are _____ types of constitution.

a) 4	b) 5
c) 6	d) 7
- 2) 'Study of political norms. Is the subject matter of _____ philosophy.

a) Political	b) Social
c) Religious	d) Scientific
- 3) _____ is a constituent of state.

a) Sovereign	b) Work
c) Education	d) Family
- 4) _____ was a 4th - century BC Indian political philosopher.

a) Plato	b) Gandhi
c) Marx	d) Chanakya
- 5) 'Normative study of political ideology' is the subject matter of _____.

a) Geography	b) Logic
c) Political philosophy	d) Sociology
- 6) 'Normative study of political actions' is the subject matter of _____.

a) Geography	b) Logic
c) Political philosophy	d) Sociology
- 7) 'Study of politics' is the subject matter of _____.

a) Economics	b) Political science
c) Education	d) History
- 8) Constitution is the _____ law of the nation.

a) Highest	b) Lowest
c) Useless	d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any 4) 12

- 1) What is political ideal?
- 2) Explain the nature of socialism.
- 3) Explain the rights of minorities.
- 4) Explain the subject matter of political philosophy.
- 5) Is political science positive science? Explain.
- 6) Explain the Principles of Communism.

Q.3 Explain the subject matter of political science and distinguish between political science and political philosophy. **10**

OR

Explain the characteristics of Constitutionalism.

Q.4 Distinguish between internationalism and world government. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) कामगारांच्या भूमिकेवर येणारे ताण तणाव स्पष्ट करा?
 - 2) कामगार संघटनेचा उदय आणि विकास स्पष्ट करा?
 - 3) औद्योगिक विवादाचे परिणाम स्पष्ट करा.
 - 4) गुणवत्ता मंडळाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 5) कामगारांच्या भूमिकेचे सामाजिक बाजू स्पष्ट करा.
 - 6) माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाचा विकास स्पष्ट करा.
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणतेही एक) **10**
- कामगार संघटना म्हणजे काय? कामगार संघटनेच्या विरोधात व्यवस्थापनाकडून अमलात आणले जाणारे डावपेचांचे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- औद्योगिक विवादाची व्याख्या करा आणि औद्योगिक विवादावरील उपाययोजना स्पष्ट करा.
- प्र.4** जागतिकीकरण म्हणजे काय? जागतिकीकरणाचा उद्योगावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Sociology (Special Paper–XV)
Industrial Sociology (19101665)

Day & Date: Monday, 22-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple choice questions. 08

- 1) Which of the following is a aspiration of worker?
 - a) Power
 - b) Good relationship at workplace
 - c) High status
 - d) None of these
- 2) New industrial policy is implemented in India in _____.
 - a) 1981
 - b) 1980
 - c) 1991
 - d) 2001
- 3) Quality circle concept is originated from _____.
 - a) Japan
 - b) America
 - c) China
 - d) England
- 4) Which of the following is not a remedial measure on industrial dispute?
 - a) Industrial court
 - b) Collective bargaining
 - c) lock out
 - d) share in profit
- 5) Due to Globalization opportunity of business is _____.
 - a) Increased
 - b) Decreased
 - c) No change
 - d) None of these
- 6) Industrial dispute act is passed in _____.
 - a) 1957
 - b) 1967
 - c) 1947
 - d) 1987
- 7) Hind Majdur Sabha is established in _____.
 - a) 1948
 - b) 1920
 - c) 1980
 - d) 1947
- 8) The functions of a trade union are _____.
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) Explain the stress and strains of workers role?
- 2) Explain the emergence and development of trade union?
- 3) Explain the consequences of industrial dispute?
- 4) Explain the concept of quality circle?
- 5) Explain the social dimension of workers role?
- 6) Explain the development of IT industry?

Q.3 Long Answer question. (Any One) 10

a) What is trade union? Explain the tactics employed by management against trade union.

OR

b) Define industrial dispute and explain the remedial measures on industrial dispute.

Q.4 What is globalization? Explain the effect of globalization on industry. 10

Q.2 Answer any four of the following:**A)** Focus the underlined element using cleft/ pseudo cleft sentence:

- 1) Ronaldo was the real hero of the final match.
- 2) Messi won the highest reward.
- 3) The wicket keeper saved the match.

B) Add question tag to the following:

- 1) The mobile phone has become an addiction.
- 2) Mary likes reading books.
- 3) They ran energetically for the final match.

C) Postpone the postmodifier to the end:

- 1) The seminar of all the employees was held on Monday.
- 2) Mike has nothing to offer as a gift to Juile now.
- 3) The place to travel in winter season is far away.

D) Begin following sentences with 'There'

- 1) The chocolates are kept in the box.
- 2) viewers are making crowd outside the theatre.
- 3) A duster is on the table.

E) Make negative of the following sentences:

- 1) Audience were happy about the drama.
- 2) The candidates study hard for the final examination.
- 3) The girls likes singing rap songs.

F) Change the voice of the following:

- 1) Mary coloured many pictures.
- 2) John was praised by the teacher for correct answers.
- 3) Tennyson composed an interesting poem.

Q.3 A) Answer any two of the following questions:**06**

- 1) Explain the concept of influencing people with suitable examples.
- 2) Write a note on concepts of permission and obligation.
- 3) What are the expression used for describing emotions.

B) Give form and function labels to any two of the underlined clauses:**04**

- 1) The fact is that students have become happy.
- 2) If people work hard, they will be successful in their career.
- 3) They kept the bag that belonged to their children.

Q.4 Analyse any one (A or B) of the given discourses with reference to its mode, tenor and domain and give at least two characteristics each:

A)

□ **Dubai Expo Fair**

Come One, come All! Grand Fun-Fair

On 14,15th Jan 2023

On the ground of

Siddheshwar Mandir, Solapur

Time: 9.00 am to 7. 00 pm

FUNNY GMAES

VARIETY OF STALLS

SNACKS AND SWEETS

A lot of Entertainment

Visit Once

Make It A Wonderful Moment

- Siddheshwar Mandir Committee

b) Rahul: Hi, Mary! How are you?

Mary: Hi, Rahul, I am fine. What about you?

Rahul: We are meeting after a long time, do we?

Mary: Yes. You know, I... I really want to buy some stationary. I think, you also...

Rahul: Yeah! I... You will have tea? It would be better.

Mary: No thanks. My mother is waiting... we... we will have it next time.

Rahul: It's ok... We will plan something... umm... why don't you come to my house?

Mary: Yeah! Of course. We will plan... I have to go... If you... don't mind I... Ok Bye.

Rahul: Yes, We will meet again, Bye.....

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। (6 में से 4) 12
- 1) भाषा विज्ञान की परिभाषाएँ लिखिए।
 - 2) वाक्य की आवश्यकताओं को स्पष्ट कीजिए।
 - 3) अर्थ परिवर्तन के दो कारण लिखिए।
 - 4) भाषा विज्ञान और व्याकरण की समानताएं लिखिए।
 - 5) भाषा विज्ञान की उपयोगिता लिखिए।
 - 6) रूप विज्ञान किसे कहते हैं स्पष्ट कीजिए।
- प्र.3** संकेतग्रह के साधन लिखिए। 10
- अथवा**
- अर्थ परिवर्तन के कारण लिखिए।
- प्र.4** वाक्य के भेद लिखिए। 10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
KANNADA (Special Paper – XVI)
Study of Performance Skills (19101606)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ** **08**
- 1) 'ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಮಳೆ' ನಾಟಕದ ಲೇಖಕರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಕಾರಂತ
3) ಮಾಸ್ತಿ	4) ಗಿರೀಶ ಕಾರ್ನಾಡ್
 - 2) 'ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣ' ಇದು ಒಂದು - ಕಂಪನಿ

1) ಸಿನೇಮಾ	2) ನಾಟಕ
3) ಉದ್ದಿಮೆ	4) ಚಿತ್ರಕಲೆ
 - 3) ದಾದಾಸಾಹೇಬ ಫಾಲ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡ ನಟ -

1) ಡಾ. ರಾಜಕುಮಾರ	2) ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ್
3) ಯಶ	4) ರವಿಚಂದ್ರನ್
 - 4) 'ಹುಲಿ ಕುಣಿತ' ಇದು ಒಂದು - ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ.

1) ಹಾಸ್ಯ	2) ನಾಟಕ
3) ಜನಪದ	4) ಸಿನೇಮಾ
 - 5) ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ -

1) ಯಕ್ಷಗಾನ	2) ಕರಡಿ ಕುಣಿತ
3) ಕೋಲಾಟ	4) ಹುಲಿ ವೇಷ
 - 6) 'ಪುಟ್ಟಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳು' ಧಾರವಾಹಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಖ್ಯಾತ ಹಿರಿಯ ನಟ -

1) ಮಾಲಾಶ್ರೀ	2) ಶೃತಿ
3) ಉಮಾಶ್ರೀ	4) ಲಕ್ಷ್ಮಿ
 - 7) ಕುಣಿತ ಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ -

1) ಸಣ್ಣಾಟ	2) ದೊಡ್ಡಾಟ
3) ಯಕ್ಷಗಾನ	4) ಭರತನಾಟ್ಯ
 - 8) 'ಕೋಟಿಗೊಬ್ಬ' ಚಿತ್ರದ ನಾಯಕ ನಟ -

1) ಶಿವರಾಜಕುಮಾರ	2) ಯಶ
3) ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ	4) ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ್

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ರಸಗ್ರಹಣ
 - 2) ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಕಲಾವಿದ / ಕಲಾವಿದೆ
 - 3) ಕುರುಚಿತ್ರ ತಯಾರಿಕೆ
 - 4) ದೊಡ್ಡಾಟ
 - 5) ಅಭಿನಯ
 - 6) ವರದಿ ಲೇಖನ
- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) ನೀವು ನೋಡಿದ ಸಿನೇಮಾದ ರಸಗ್ರಹಣ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
 - 2) ನೀವು ನೋಡಿದ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು ಯಾವುವು? ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರ ಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ: 10
- ನೀವು ನೋಡಿದ ನಾಟಕದ ರಸಗ್ರಹಣ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)**12**

- 1) अजीम नवाज राही यांनी आपल्या जन्माबद्दल काय लिहिले आहे ते लिहा?
- 2) रूपगर्विता कवितेचा जन्म केव्हा होतो असे कवी म्हणतात?
- 3) कविता झाली तिसऱ्या पाळीत पेंगणाऱ्या झोपाळू कामगारासारखी असे कवी का म्हणतात.
- 4) नामदेवला शरम का वाटते?
- 5) मुक्ता आपल्या पंखाना भरारी केव्हा व का घ्यायचे ठरविते.
- 6) प्राजक्ताची फुलं आणि दाट या कथेतील नायिका पेटवून का घेते?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)**10**

- 1) निर्णय या कथेचा स्त्रीवादी दृष्टीने वाङ्मय परिक्षण करा.
- 2) मुस्लिम साहित्याची प्रेरणा स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.**10**

पळस या कवितेतील दहा संदर्भ कवीने कशा प्रकारे कोणते व्यक्त केले ते लिहा.

प्र.2 टिप्पणीं लिखत. (केऽपि 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) केवलसमासः ।
- 2) अधिकारसूत्रम् ।
- 3) द्विगुः ।
- 4) पाणिनी ।
- 5) सिद्धान्तकौमुदी ।
- 6) अधिहरि इति सामासिकपदम् उपपादयत ।

प्र.3 अधोनिर्दिष्टानि सूत्राणि स्पष्टिकुरुत । (केऽपि 2)
खालील सूत्रे स्पष्ट करा. (कोणतेही 2)

10

- 1) तृतीया-सप्तम्योर्बहुलम् ।
- 2) प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् ।
- 3) अनेकम् अन्यपदार्थे ।

प्र.4 अधोनिर्दिष्टेषु कमपि एकम् विषयं अधिकृत्य निबन्धं लिखत ।
खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

10

- 1) आधुनिककाले संस्कृतस्य समाजोपयोगित्वम् ।
अथवा
- 2) राष्ट्रीय-शिक्षा-नीतिः ।

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
URDU (Special Paper–XVI)
Urdu Novel (19101621)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) تاریخی ناول کے لئے ضروری نہیں ہے کہ اس میں ہر بات۔۔۔۔۔ حیثیت سے صحیح ہو۔

(A) سائنسی۔ (B) تاریخی۔

(C) سیاسی۔ (D) مذہبی۔

(2) قصہ کے ارتقاء میں۔۔۔۔۔ کا بہت کافی حصہ ہوتا ہے کیونکہ اس کے ذریعے سے واقعات پر روشنی ڈالی جاتی ہے۔

(A) پلاٹ۔ (B) کردار نگاری۔

(C) فلسفہ حیات۔ (D) مکالمہ۔

(3) ناول کی ادبی اہمیت اس کی۔۔۔۔۔ پر منحصر ہے۔

(A) منظر نگاری۔ (B) پلاٹ۔

(C) کردار نگاری۔ (D) زماں و مکاں۔

(4) بناوٹ کے حساب سے پلاٹ کی۔۔۔۔۔ قسمیں بتائی جاتی ہیں۔

(A) پانچ۔ (B) سات۔

(C) دس۔ (D) دو۔

(5) اردو نثری ادب میں سب سے پہلے ناول نگاری کی ابتداء۔۔۔۔۔ کی۔

(A) سر سید احمد خان۔ (B) ڈپٹی نذیر احمد۔

(C) منشی پریم چند۔ (D) کرشن چندر۔

6) عصمت چغتائی کا پہلا شاہکار ناول کا نام----- ہے۔

- (A) ٹیڑھی لکیر۔
(B) معصومہ۔
(C) ایک قطرہ خون۔
(D) ضدی۔

7) پورن----- سے شادی کرنے کا چاہت رکھتا تھا۔

- (A) چمکی۔
(B) آشا۔
(C) بھابھی۔
(D) سنگیتا۔

8) اردو کا پہلا ناول----- کے نام سے شائع ہوا۔

- (A) ضدی۔
(B) آگ کا دریا۔
(C) مرآة العروس۔
(D) شکست۔

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

1) ناول کا اہم جزو "مکالمہ نگاری" پر مختصر روشنی ڈالیے۔

2) ناول "ضدی" کا مرکزی کردار پورن کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر معلومات لکھیے۔

3) ناول کا اہم جزو "پلاٹ" پر مختصر نوٹ تحریر کیجیے۔

4) ناول ضدی کی ہیروئن "آشا" کی زندگی پر اظہار خیال کیجیے۔

5) "ڈرامائی ناول" سے کیا مراد ہے؟

6) "شیام لال" کے کردار پر مختصر نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

1) "عصمت چغتائی" کی سوانح حیات پر مفصل نوٹ لکھیے۔

2) اردو ادب میں ناول نگاری کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔

اردو کا شاہکار ناول "ضدی" کا تنقیدی جائزہ لیجیے۔

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) विल्यम जोन्सचे पुरातत्वविद्येतील योगदान सांगा.
 - 2) पुरातत्वीय स्थळे शोधण्याच्या सामान्य पद्धती सांगा.
 - 3) प्राचीन नाण्याचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 4) कार्बन डी. 14 कालमापन पद्धतीची चर्चा करा.
 - 5) हवाई छायात्रिणाविषयी माहिती लिहा.
 - 6) एशियाटिक सोसायटी ऑफ बॅंगालची माहिती लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा. (कोणताही एक) 10**
- सुरूवातीच्या काळातील भारतीय पुरातत्वशास्त्राच्या विकासाची चर्चा करा.
- किंवा**
- पुरातत्वशास्त्रातील निश्चित कालमापन पद्धतीची माहिती द्या.
- प्र.4 प्राचीन भारतातील पुरातत्वीय स्थळे शोधण्याच्या शास्त्रीय पद्धतीची चर्चा करा. 10**

- Q.3 Broad answer Question.** **10**
Discuss the development of Indian archaeology in the initial period.
OR
Give the information absolute dating methods in archaeology.
- Q.4** Discuss the scientific methods of identifying the ancient Indian places. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) शेतमाल किंमत धोरणाची उद्दिष्टे.
 - 2) कृषी खर्च व किंमत आयोग.
 - 3) जागतिक व्यापार संघटना व भारतीय शेती.
 - 4) भारतीय गुदाम महामंडळ.
 - 5) शेती वित्तपुरवठ्यातील नाबार्डची भूमिका.
 - 6) नियंत्रित बाजारपेठ.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- भारतातील शेती वित्तपुरवठ्याची साधने सांगा.
- किंवा**
- सहकारी विपणन म्हणजे काय? त्यांच्या समस्या विशद करा.
- प्र.4 कृषीविषयक किंमत धोरणाची उद्दिष्टे आणि त्यांचे मूल्यमापन स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Economics (Special Paper - XVI)
Agricultural Economics - II (19101671)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ are institutional sources of agricultural finance.
 - a) SBI
 - b) NABARD
 - c) Co-operative credit societies
 - d) All the above
- 2) Agricultural refinance and development corporation was established by _____ in the year 1963.
 - a) RBI
 - b) NABARD
 - c) Lead bank
 - d) None of these
- 3) The _____ under the chairmanship of M. S. Swaminathan submitted its final report in oct. 2006.
 - a) National commission on forest
 - b) National commission on farmers
 - c) National commission on rural economy
 - d) National commission on panchyatraj
- 4) As per the agreement of WTO agricultural subsidies should be _____.
 - a) Increased
 - b) Decreased
 - c) Promote
 - d) None of the above
- 5) In the national level _____ is working in agricultural marketing sector.
 - a) NAFED
 - b) APEDA
 - c) Regulated market
 - d) None of these
- 6) As per the State Government Act establishing and functioning markets are known as _____.
 - a) Co-operative market
 - b) Regulated market
 - c) Regional market
 - d) None of these
- 7) Central warehousing corporation was established in _____ year.
 - a) 1956
 - b) 1957
 - c) 1986
 - d) None of these
- 8) The national food security act was passed in _____ year.
 - a) 1911
 - b) 1913
 - c) 1914
 - d) 1912

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- 1) Objectives of agricultural price policy.
 - 2) Commission for agriculture cost and prices.
 - 3) WTO and Indian agriculture.
 - 4) Warehousing in India.
 - 5) Role of NABARD in agricultural finance.
 - 6) Regulated markets.
- Q.3 Broad answers question (Any One)** **10**
- Explain the sources of agricultural credit in India.
- OR**
- What is co-operative marketing? Explain its problems.
- Q.4 Explain the objectives and its evaluation of agricultural price policy.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) मराठा किल्ल्याचे महत्त्व.
- 2) राजा दिनकर केळकर वस्तुसंग्रहालय, पुणे.
- 3) वस्तुसंग्रहालयाचे महत्त्व.
- 4) अजिंक्य तारा किला.
- 5) वा. सी. बेंद्रे.
- 6) टाऊन हॉल वस्तुसंग्रहालय, कोल्हापूर.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

रियासतकार गो. स. सरदेसाई यांचे इतिहास लेखनातील योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

‘छत्रपती शिवाजी महाराज’ वस्तुसंग्रहालयाबद्दल माहिती लिहा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न

10

सोलापूर शहरातील पर्यटन स्थळे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
HISTORY (Special Paper - XVI)**

Historical Sources, Research and Places (19101661)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option.

08

- 1) Which types of Solapur Fort?
 - a) Jal Durg
 - b) Giri Durg
 - c) Bhui Kot
 - d) None of these
- 2) Where is the Chh. Shivaji Maharaj Museum?
 - a) Pune
 - b) Mumbai
 - c) Nagpur
 - d) None of these
- 3) Natural History Department is in _____.
 - a) Chh. Shivaji Maharaj Museum
 - b) Town Hall Museum
 - c) Raja Dinkar Kelkar Museum
 - d) None of these
- 4) 'V.K. Rajwade' published _____ Volumes of the book 'The tools of the History of the Maratha'.
 - a) 15
 - b) 20
 - c) 22
 - d) 25
- 5) Who wrote Marathi Riyasat?
 - a) G. S. Sardeesai
 - b) V. V. Khare
 - c) V. K. Rajwade
 - d) A. R. Kulkarni
- 6) Raja Dinkar Kelkar museum is located in _____.
 - a) Pune
 - b) Mumbai
 - c) Nagpur
 - d) None of these
- 7) _____ established the 'Bhart Itihas Sanshodhaan Mandal'.
 - a) G. S. Sardeesai
 - b) V. C. Bendre
 - c) V. K. Rajwade
 - d) A. R. Kulkarni
- 8) Ajinkya Tara Fort is located in _____.
 - a) Pune
 - b) Mumbai
 - c) Nagpur
 - d) Satara

Q.2 Write short answers (Any Four)

12

- 1) Importance of the Maratha Fort.
- 2) Raja Dinkar Kelkar Museum, Pune.
- 3) Importance of Museum.
- 4) Ajinkya Tara Fort.
- 5) V.C. Bendre.
- 6) Town Hall Museum, Kolhapur.

- Q.3 Give answer of following question. (Any One)** **10**
Explain the contribution of Riyasatkar G. S. Sardesai in History writing.
OR
Write the information about 'Chhatrapati Shivaji Maharaj Museum.
- Q.4 Explain the Tourist places in Solapur city.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XVI)
Western Political Thought (19101676)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative:

08

- 1) Which of the following thinkers influenced Karl Marx?
 - a) Plato
 - b) Hegel
 - c) Habermas
 - d) Rousseau
- 2) Which of the following German states is considered to be the last invention of the universe?
 - a) Laski
 - b) Kant
 - c) Hegel
 - d) Rousseau
- 3) Which of the following incorrect pairs?
 - a) Hegel - Civil Society
 - b) Marx - Surplus Value
 - c) Mill - Social contract
 - d) Laski - Democratic Socialism
- 4) Who wrote the book 'Comunist Manifesto'?
 - a) Hegel
 - b) Karl Marx
 - c) Locke
 - d) Rousseau
- 5) Who among the following said that the history till date is the history of class struggles?
 - a) Hegel
 - b) Locke
 - c) Karl Marx
 - d) Rousseau
- 6) What is the last stage of human development in the thought of Karl Marx?
 - a) The era of slavery
 - b) The era of feudalism
 - c) The era of communism
 - d) The era of capitalism
- 7) Who among the following reformed the utilitarianism theory?
 - a) J. S. Mill
 - b) Hegel
 - c) Plato
 - d) None of the above
- 8) Which of the following did Mill not support?
 - a) Open voting
 - b) Secret voting
 - c) Women voting
 - d) Freedom

Q.2 Write Short Answers (Any Four)

12

- 1) Hegel's concept of delitic.
- 2) Hegel's thoughts on civil society.
- 3) Marx's theory of surplus value.
- 4) Concept of labor revolution.
- 5) What is Utilitarianism.
- 6) Laski's concept of democratic socialism.

- Q.3 Broad Answers Question (Any One)** **10**
Explain in detail Karl Marx's theory of historical materialism.
OR
Explain Harold Laski's concept of Liberty and equality.
- Q.4 Broad Answers Question.** **10**
Explain the detail J. S. Mill's thoughts on representative government.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) शास्त्र म्हणजे काय?
- 2) विज्ञान आणि तत्त्वज्ञान यातील फरक स्पष्ट करा.
- 3) व्यावहारिक ज्ञान म्हणजे काय?
- 4) व्यावहारिक (साधे) निरीक्षण म्हणजे काय?
- 5) दुर्निरीक्षणातील दोष स्पष्ट करा.
- 6) सामाजिक शास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3 निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.

10

किंवा

युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा.

प्र.4 शास्त्रीय पद्धतीच्या अवस्था स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper - XVI)
Scientific Method (19101691)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) To study of _____ knowledge is called science.
 - a) Systematic
 - b) Vague
 - c) False
 - d) Ambiguous
- 2) Logic is a _____ science.
 - a) Positive
 - b) Normative
 - c) Social
 - d) None of these
- 3) After formulation of hypothesis _____ is must.
 - a) Verification
 - b) Proof
 - c) Explanation
 - d) None of these
- 4) Interview must be _____.
 - a) Vague
 - b) Clear
 - c) Indirect
 - d) Ambiguous
- 5) _____ means grounds of science.
 - a) Presuppositions
 - b) Pre-instructions
 - c) Conclusion
 - d) Explanation
- 6) Experiment is a kind of _____.
 - a) Causation
 - b) Uniformity of nature
 - c) Observation
 - d) None of these
- 7) There are _____ kinds of pre-suppositions of scientific method.
 - a) Five
 - b) Four
 - c) Three
 - d) Two
- 8) _____ is the first stage of scientific method.
 - a) Verification
 - b) Proof
 - c) Explanation
 - d) Problem

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) What is science?
- 2) Distinguish between Science and philosophy.
- 3) What is common sense?
- 4) What is Casual observation?
- 5) Explain the fallacy of Mal-observation.
- 6) Explain the nature of Social sciences.

- Q.3** Explain the principles of uniformity of nature. **10**
OR
Explain the conditions of good hypothesis.
- Q.4** Explain the stages of scientific method. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) विधेय तर्कशास्त्र म्हणजे काय?
 - 2) सरल विधानाचे प्रकार कोणते?
 - 3) वर्ग सदस्यरूपी विधान म्हणजे काय?
 - 4) संच सदस्य म्हणजे काय?
 - 5) संचाच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 6) विश्व संच म्हणजे काय?
- प्र.3 संख्यापकाचे U. I. आणि U. G. नियम स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- संख्यापक निषेधाचे नियम स्पष्ट करा.
- प्र.4 व्हेन च्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा. 10
- 1) सर्व मानव मर्त्य असतात
जॉन मानव आहे
-
- म्हणून, जॉन मर्त्य आहे
- 2) एकही मांजर कुत्रा नाही
एकही उंदीर कुत्रा नाही
-
- म्हणून, एकही उंदीर मांजर नाही

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
PHILOSOPHY (Special Paper - XVI)
Predicate Logic (19101692)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) There are _____ kinds of singular proposition.
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
- 2) 'Ram is brother of Sham' this is _____ proposition.
 - a) Subject less
 - b) Subject predicate
 - c) Class membership
 - d) Relational
- 3) 'All and 'Some' are _____.
 - a) Qualities
 - b) Quantifiers
 - c) Propositions
 - d) None of these
- 4) 'Ha' is a symbolic expression of _____ proposition.
 - a) Singular
 - b) Conjunctive
 - c) Disjunctive
 - d) Equivalent
- 5) _____ is the symbolic form of 'All'.
 - a) (X)
 - b) (A)
 - c) (B)
 - d) (M)
- 6) Universal affirmative is a kind of _____ proposition.
 - a) Simple
 - b) Conjunctive
 - c) Disjunctive
 - d) General
- 7) Propositional ad _____ are kinds of modern logic.
 - a) Sentence
 - b) Subject
 - c) Predicate
 - d) None of these
- 8) _____ is modern logician.
 - a) Socrates
 - b) Plato
 - c) Aristotle
 - d) Venn

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) What is predicate logic?
- 2) What are the kinds of simple propositions?
- 3) What is Class membership propositions?
- 4) What is member of set?
- 5) Explain importance of study of set.
- 6) What is universal set?

Q.3 Explain U.I. and U.G. rules of quantifiers. **10**

OR

Explain the rules of quantifier negation.

Q.4 Test the validity of the following syllogism by Venn's diagram. **10**

- 1) All men are mortal
John is a man

Therefore, John is mortal

- 2) No cats are dogs
No rats are dogs

Therefore, No rats are cats

- 8) आवाजाची तीव्रता ---- मध्ये मोजली जाते?
अ) सेंटीमीटर
ब) डेसिबल
क) मीटर
ड) किलोमीटर

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) नागरी समाजशास्त्राचा अभ्यासविषय लिहा?
 - 2) गलिच्छ वस्त्यामधून निर्माण होणारे सामाजिक प्रश्न लिहा?
 - 3) नगर नियोजनातील अडथळे लिहा?
 - 4) हवा प्रदुषणाचे कारणे लिहा.
 - 5) नागरी दारिद्र्याची कारणे लिहा?
 - 6) सुंदर शहर संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 10
- 1) नागरी समाजशास्त्राचे महत्त्व लिहा?
 - 2) झोपडपट्टी निर्मितीचे कारणे लिहा?
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- नोकरी करणाऱ्या स्त्रीयांच्या समस्या स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
Sociology (Special Paper - XVI)
Urban Sociology (19101666)

Day & Date: Tuesday, 23-04-2024
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice question.**08**

- 1) Who said that, urban sociology is the specialized study of city life and problems?
 - a) E. E. Barger
 - b) H. T. Hobhouse
 - c) Anderson
 - d) Erickson
- 2) Mostly Health problem found _____?
 - a) Villages
 - b) Slum area
 - c) Planned city
 - d) Urban area
- 3) Which of the following importance of the study of Urban sociology?
 - a) Study of complex in urban society
 - b) Study of urban social change
 - c) Study of urban problem
 - d) All the above
- 4) According to traditional Hindu law, marriage is a _____.
 - a) Sacrament
 - b) Contract
 - c) Regulation of prostitution
 - d) None of the above
- 5) Which of the most essential objectives of urban planning?
 - a) Providing for education, health, medical services
 - b) Removal of slums
 - c) Providing proper housing facility
 - d) All the above
- 6) 'World Environment Day' is celebrated on?
 - a) 5th June
 - b) 1st December
 - c) 22nd September
 - d) 7th April
- 7) India's one of the largest slums 'Dharavi' located in _____ city?
 - a) Mumbai
 - b) Delhi
 - c) Chennai
 - d) Kolkatta
- 8) The loudness of noise is measured in _____.
 - a) Centimetres
 - b) Decibel
 - c) Meters
 - d) Kilometers

- Q.2 Write a short answer (Any Four) 12**
- 1) Write a subject matter of urban sociology.
 - 2) Write down the social issues that arise in the slums.
 - 3) Write a barriers in urban planning.
 - 4) Write a causes of Air Pollution.
 - 5) Write a causes of urban unemployment.
 - 6) Write a concept of smart city?
- Q.3 Broad answers question (Any One) 10**
- 1) Write the important of urban sociology.
 - 2) Write the reasons for slum formation?
- Q.4 Broad answers question 10**
- Explain the problems of working women?

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) कृषीचे आर्थिक नियंत्रक घटक
 - 2) पिक संयोग संकल्पना
 - 3) श्वेतक्रांती
 - 4) पिक विविधता संकल्पना
 - 5) कृषीचे प्राकृतिक नियंत्रक घटक
 - 6) शेतीचे महत्त्व
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- भारतातील कृषी-हवामान विभाग वर्णन करा.
- थकंवा**
- कृषी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4 व्हॉन थुनेन यांचे शेती भूमी उपयोजन प्रतिमान स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2024
GEOGRAPHY (Special Paper - VIII)
Agricultural Geography (1910160B)**

Day & Date: Sunday, 12-05-2024
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is known as father of green revolution in India.
 - a) Sing
 - b) Swaminathan
 - c) Deshpande
 - d) Symons
- 2) As per Von Thunen's model, the production of milk and vegetables is concentrated in _____.
 - a) Zone I
 - b) Zone II
 - c) Zone III
 - d) Zone IV
- 3) _____ developed formula for the measurement of crop diversification in 1965.
 - a) Doi
 - b) Bhatia
 - c) Rafiullah
 - d) Sing
- 4) The word 'Agriculture' comes from a _____ term of 'Agricultra'.
 - a) French
 - b) Latin
 - c) American
 - d) German
- 5) If a particular crop occupies _____ percent of the cropped area then there is no diversification at all.
 - a) 50
 - b) 70
 - c) 90
 - d) 100
- 6) _____ was the first scholar to use statistical technique to determine the crop combination regions of U.S.A.
 - a) Bhatia
 - b) Weaver
 - c) Doi
 - d) Jonson
- 7) The pH value of soil is below _____ indicates an acidic soils.
 - a) 5
 - b) 7
 - c) 9
 - d) 11
- 8) White revolution is associated with _____.
 - a) Vegetable production
 - b) Milk production
 - c) Fruit production
 - d) Fish

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Economical determinants of agriculture.
- b) Concept of crop combination.
- c) White revolution.
- d) Concept of crop diversification.
- e) Physical determinants of agriculture.
- f) Importance of agriculture.

- Q.3 Answer following question. (Any One)** **10**
- a) Describe Agro-climatic regions of India.
 - b) Explain nature and scope of Agriculture Geography.
- Q.4 Explain Von Thunen's model of agriculture land use.** **10**